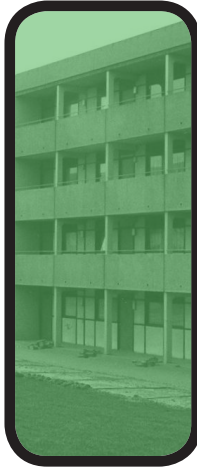

Ghettoiseringens

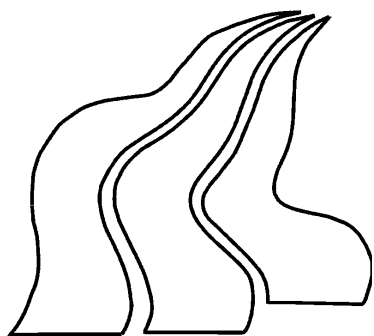
ressourcer

"Ressourcer, det er så bredt. Det kan være lyst, tid, evner. Det er mange ting"

citat: Beboerrådgiver
Annette Preuss

Afgangsprojekt

Aalborg Universitet

Det Teknisk-Naturvidenskabelige Fakultet
Institut for Samfundsudvikling og Planlægning
Fibigerstræde 10-13, 9220 Aalborg Ø

Titel: Ghettoiseringens ressourcer

Denne rapport tager udgangspunkt i, at der i nogle boligkvarterer i Danmark er markante boligsociale problemer, der stigmatiserer de pågældende områder. Områderne er ikke som tidligere problemområder gamle saneringsmodne bymidter, men derimod almene boligområder, der ikke er mere end 30-50 år. Boligområderne er genstand for dårlig omtale i medierne og i 2004 lancerede Regeringen en strategi mod ghettoisering, der for første gang satte integration af etniske minoriteter som overordnet mål for den bypolitiske indsats. Denne strategi var for alvor med til at sætte fokus på problemerne i mange almene boligområder.

Rapporten behandler ghettoiseringsproblematikken i et teoretisk perspektiv samt de erfaringer og undersøgelser, der er gjort i Danmark og udland. Således viser det sig, at dele af den nyere forskning på afgørende punkter strider mod de principper, som Regeringens strategi bygger på. Med baggrund i dette undersøges Sundparken i Horsens med fokus på de etniske beboeres og boligforeningens opfattelse af styrker og svagheder ved at bo i et ghettoiseret område.

Rapportens undersøgelse bekræfter centrale dele af den nyere forskning og giver derfor anledning til en række anbefalinger til den fremtidige behandling af ghettoisering. Anbefalingerne gives dels på overordnet niveau til en fremtidig strategi. Anbefalingerne er blandt andet i højere grad at acceptere boligområderne som indslusningsområder for etniske minoriteter samt at rette fokus mod den eksisterende beboermasse frem for at forsøge at tiltrække udefrakommende. Ligeledes giver undersøgelsen anledning til en række konkrete anbefalinger til indsatserne, herunder at fokus bør rettes mod en myndiggørelse af de eksisterende beboere samt en fortsat blanding af hårde og bløde indsatser.

Projektperiode:

Februar-juni 2006

Projektgruppe:

06um1005

Gruppemedlemmer:

Kim Krebs Risager
Anne Saugmann Rasmussen

Vejleder:

Bo Vagnby

Censor:

Thorkild Green Jensen

Afleveret:

22. juni 2006

Evalueret:

4. juli 2006

Oplagstal: 4

Sider i alt: 122

Antal bilag: 11

Forord

Denne rapport, "Ghettoiseringens ressourcer", er et afgangprojekt udarbejdet som en del af den problemorienterede projektsamen på civilingeniøruddannelsen i Plan&Miljø, Urban Planning&Management ved Aalborg Universitet i perioden fra februar 2006 til juni 2006.

Til rapporten er vedlagt en CD-ROM. Denne indeholder en elektronisk version af rapporten samt bilag og lydfiler til de interviews der er foretaget i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten.

Kildehenvisninger i denne rapport er opstillet efter Harvard-metoden således kilderne i selve rapporten er angivet ved forfatterens efternavn, samt årstal for kildens udgivelse. Bagerst i rapporten findes en kildeliste dækkende for alle kapitler og bilag. Figurer og tabeller er nummereret fortløbende med kapitelnummeret først.

I forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport har vi modtaget stor hjælp fra eksterne kontakter. Vi vil i den forbindelse gerne rette en stor tak til:

- Burim, Duri, Faraidon, Farhang, Fatima, Galaweaz, Massis og Rabar, Beboere i Sundparken, Horsens Kommune
- Kenneth Frederiksen, Driftsinspektør i Andelsboligforeningen Odinsgaard, Horsens Kommune
- Annette Preuss, Beboerrådgiver i Sundparken, Horsens Kommune

Eventuelle fejlfortolkninger eller fejlciteringer skyldes udelukkende projektgruppen.

Anne Saugmann Rasmussen

Kim Krebs Risager

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	3
1.1	Fra gode intentioner til problemramte boligområder.....	3
1.2	Rapportens egenart og struktur	5
1.3	LFA-metoden.....	7
1.4	Case studie	8
2	Ghettoen og de andre begreber	9
2.1	Begrebsdefinering	9
2.2	Ghettoiseringens historie	12
2.3	Ghettoer i Danmark	13
2.4	Det ghettosyge samfund	14
3	Problemdefinering	17
3.1	Ghettoiseringens grundproblem	17
3.2	De ressourcestærke flytter væk	21
3.3	De ressourcetsvage flytter ind	23
3.4	Den negative spiral	26
4	Problemformulering	29
4.1	Den nyere udenlandske forskning.....	29
4.2	Erfaringer fra Danmark.....	31
4.3	Alternativt problemtræ	33
4.4	Hypotese og problemformulering	34
5	Undersøgellesdesign	37
5.1	Undersøgelsens case studie	37
5.2	Undersøgelsesspørgsmål.....	38
5.4	Scanning for undersøgelsesområde	42
6	Sundparken som undersøgelsesområde	49
6.1	Tidligere indsatser	50
6.2	Er Sundparken en ghetto?.....	52
6.3	Beboersammensætningen i Sundparken.....	54

7	Undersøgelsens resultater.....	55
7.1	Undersøgelsens gennemførelse.....	55
7.2	Er Sundparken ghettoiseret?	56
7.4	Hvem er de gode naboer og rollemodeller?.....	64
7.5	Hvilke andre muligheder er der på boligmarkedet?	71
7.6	Undersøgelsens fund	73
8	Udnyttelse af ghettoiseringens ressourcer	77
8.1	Planlægningsteoretiske overvejelser	77
8.2	Borgerinddragelse og -deltagelse	82
8.3	Myndiggørelse	84
9	Rapportens anbefalinger	91
9.1	Flyttemønstre og beboersammensætning	93
9.2	Hvordan beboerne bruger området og de andre beboere	98
9.3	Beboernes deltagelse og medvirken.....	100
9.4	Ghettoiseringen i Sundparken.....	103
9.5	Endelige anbefalinger	104
10	Konklusion.....	109
10.1	Ghettoiseringen i Danmark	109
10.2	Undersøgelsen af Sundparken.....	110
10.3	Anbefalinger	112
10.4	Resultaternes gyldighed	114
	Referenceliste	115
	Bilag A - Interview med Burim og Rabar	125
	Bilag B - Interview med Duri	127
	Bilag C - Interview med Faraidon og Frahang.....	137
	Bilag D - Interview med Fatima.....	139
	Bilag E - Interview med Kenneth Frederiksen	143
	Bilag F - Interview med Galaweaz	163
	Bilag G - Telefoninterview med Lene Krogh.....	169
	Bilag H - Interview med Massis	171
	Bilag I - Interview med Annette Preuss	177
	Bilag J - Samtale med Annette Preuss	187
	Bilag K - Mail-korrespondance med Elmir Tartic	189

1 Indledning

En hjørnesteen i det danske velfærdssamfund er gode boliger til alle. De gode boliger defineres naturligvis forskelligt over tid; udbud, præferencer og behov udvikler sig både for de enkelte mennesker og for velfærdsstaten. For at sikre gode boliger og velfungerende boligområder, har staten fulgt en række by- og boligpolitikker, der siden 1950'erne, har forsøgt at opfylde de aktuelle ønsker og krav til boligerne.

“Velfærdssamfundets by- og boligpolitik kan opfattes som velfærdssamfundets materielle realisering af skiftende boligidealer om “den gode bolig”. Til idealer på det boligpolitiske område hører også målet om blandede boligområder, forstået som boligområder med en beboersammensætning svarende til samfundet som helhed. Demografisk, socioøkonomisk og etnisk.” [Ærø 2002]

De gode intentioner om blandede boligområder har på nogle områder givet bagslag. Således findes der i dag, især almene boligområder, der er præget af en meget ensidig beboersammensætning, hvor mange er marginaliserede i forhold til arbejdsmarkedet og det omgivende samfund.

1.1 Fra gode intentioner til problemramte boligområder

Da der i efterkrigstiden var bolignød, var strategien at bygge sig ud af problemerne, hvilket i 1960'erne og 1970'erne resulterede i opførelsen af 110.000 almene boliger [Christiansen et al. 1993]. En stor del af disse blev opført som industrialiseret montagebyggeri, da der skulle bygges meget og hurtigt. De nye almene boliger var veludstyrede og kunne tilbyde et attraktivt alternativ for de arbejderfamilier, der nu fik muligheden for at flytte fra små, nedslidte og funktionsmangelfulde lejligheder i midtbyerne. Bag etableringen af “betonparkerne” lå en forventning om, at efterspørgslen efter netop disse boliger ville være stabil samt at det økonomiske opsving og byudviklingen ville fortsætte. Da begge disse

svigtede, lå store almene enheder ofte funktionelt og udtryksmæssigt afskåret og fremmedgjort fra den resterende by og de forestillede lokalcentre med offentlige servicefunktioner og detailhandel blev udsat eller udeblev helt. [Nygaard 1984].

Trods politikernes ønske om at give tidssvarende boliger til den brede befolkning, fik de almene boligområder ikke den ønskede rolle. Danskerne havde andre præferencer; de ville ud i forstæderne og bo i eget hus. [Nygaard 1984] Flugten fra de almene boliger var stærkt medvirkende til, at den almene boligsektor ændrede status i årene omkring 1980. I stedet for at afspejle den brede befolkning, som det var tiltænkt, var nu de økonomisk og socialt dårligt stillede, der dominerede beboersammensætningen. [Christiansen et al. 1993] I løbet af 1980'erne og 1990'erne ændres også den etniske beboersammensætning i dele af den almene sektor. Flygtninge og indvandrere koncentrerer sig i denne del af boligmarkedet gennem kommunal anvisning men også ved eget valg. Områderne tilegner sig efterhånden et renommé om at være problemfyldte og uattraktive, hvilket kun forværrer den interne følelse af fremmedgjorthed i forhold til resten af samfundet. Inspireret af amerikanske byers stærke sociale og især etniske segregering, påføres områderne begrebet: Ghetto.

Gode og sikre boliger og bomiljøer, er stadig en del af velfærdssamfundets indsatsområder. Byfornyelsen de sidste mange årtier er udtryk herfor, ligesom de nyeste indsatser mod den såkaldte ghettoisering er et ønske om at skabe velfungerende og attraktive boligområder. Men hvor 1960'ernes og 1970'ernes boligpolitik ikke mindst gik ud på at skaffe nok boliger til den danske befolkning og hvor 1980'ernes og 1990'ernes bypolitik fokuserede på fysisk omdannelse og de boligsociale vilkår, har den nyeste indsats ændret retning: Det handler nu om integration af etniske minoriteter. [Regeringen 2004]

1.1.1 Ghettoer, ghettoisering og byplanlægning

Som antydnet ovenfor, kan en del af de problemer, der opleves i de såkaldte ghettoer, spores tilbage til fejlslagen planlægning. Der blev ikke bygget i overensstemmelse med de præferencer befolkningen udviklede, hvilket førte til større fysisk segregering mellem sociale grupper og mellem etniske minoriteter og etniske danskere, og deraf afledte stigmatiserede og dårligt fungerende almene boligområder. Det er den virkelighed planlæggere i 2006 må forholde sig til og den problemstilling, der er omdrejningspunktet for denne rapport.

Den blandede beboersammensætning er således ikke foranlediget af en "naturlig" udvikling. Den velhavende del af befolkningen har traditionelt kunne holde sig for sig selv, mens de fattige har været fortrængt/nødsaget til at bosætte sig i de mindre attraktive områder. Der findes i dag i villakvarterer rigmandsghettoer hvor det kun er de der har råd til boliger i luksusklasser som bor i området. Dette illustrerer ligeledes også

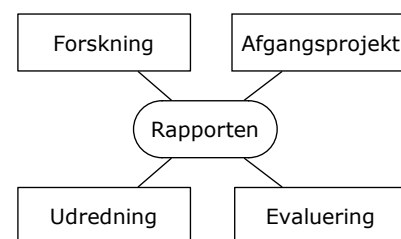
en ensidig beboersammensætning, der blot ligger i den anden ende af skalaen. Dette har bl.a. medført det Nygaard [1984], kalder "den fremmedgørende by" hvor opsplitningen mellem de, der har arbejde og uddannelse har mulighederne for at følge med udviklingen og de fattige og gamle bliver gradvist skubbet bagud af udviklingen. Den "moderne" arkitektur som prægede de store boligbebyggelser var med til, at bidrage til fremmedgørelsen. Arkitekturen tilskyndede et opløst, dynamisk byrum, hvor husene ofte var opført uden sammenhæng til omgivelserne og tilbagetrukket fra vejene. Resultatet var således byområder med tomme åbne pladser i en opløst by. [Nygaard 1984].

De sidste 20 års indsats med byfornyelse og kvarterløft har vist, at nogle af de problemer, der findes i problemområderne, kan afhjælpes ved at igangsætte både fysiske, økonomiske og sociale forbedringer. De sidste års udvikling med voksende koncentrationer af etniske minoriteter i en stadig større del af den almene boligmasse, har medvirket til fremstillingen af områderne som ghettoer og stiller den boligsociale indsats over for nye udfordringer. De mange etniske minoriteter tilføjer endnu en nuance til det i forvejen komplekse begreb "ghettoisering", og må derfor forventes både at være en del af problemet og derfor også af løsningen.

Ghettoiseringsdebatten er i de danske medier og blandt politikere et højaktuelt emne som får spalteplass næsten dagligt i aviserne. En simpel søgning på ordet "ghetto" i avisdatabase hos Infomedia, for maj måned, giver over 40 artikler der på en eller anden måde omhandler ghettoproblematikken, altså mindst én om dag. Men hvad gemmer sig bag disse begreber ghetto, ghettoisering og segregering? Hvorvidt er problemområderne belastede eller belastende? Og hvordan påvirker det den måde vi indretter og organiserer byen og boligområder på? Første del af rapporten fokuserer på netop det, med henblik på at kunne indkredse de byplanmæssige problemer og udfordringer ved ghettoiseringstendenserne.

1.2 Rapportens egenart og struktur

Nærværende rapport tager udgangspunkt i at der i mange byer er tydelige tegn på problemer og fejlslagen planlægning eller varetagelse. Disse problemer har været genstandsfelt for politikker og indsatser i mange år og er senest mundet ud i Regeringens strategi mod ghettoisering fra 2004. Det er begge disse foki, som rapporten her omhandler, hvorfor både de teoretiske forklaringer og sammenhænge samt de konkrete problemer behandles. Nedenfor præsenteres rapportstrukturen, der viser, hvordan vi vil bevæge os fra de forklarende undersøgelser og teorier over i noget der mere ligner et "policy review", en tentativ evaluering af Regeringens strategi og de hiditige indsatser.

Figur 1.1: Rapporten ligger mellem flere videnskabelige discipliner.

DEL 1: Begrebs- og problemdefinering

I kapitel 2 præsenteres de mest centrale begreber i ghettoiseringsdebatten. Det handler om nogle af de begreber Chicagoskolen indførte i byplanteorien allerede i 1920 og som stadig er aktuelle - omend de gennem årene er blevet moderniseret og i dag er en del af et andet sprogbrug end dengang. Kapitlet præsenterer problemer der karakteriserer ghettoer og danner udgangspunkt for et videre analytisk arbejde med ghettoisering i en dansk kontekst.

Efter at have fået begreberne på plads er omdrejningspunktet i kapitel 3 de processer, der ligger bag ghettoiseringen. Gennem LFA-metoden afdækkes en række problemstillinger, der tilsammen skaber miljøet for ghettoisering. Undervejs gennemgås de indsatser, der har kendetegnet det arbejde der har været med de problemramte boligområder i Danmark siden 1990'erne.

Et nyt fokus i ghettoiseringsindsatsen er de etniske minoriteter og disses (manglende) integration. I kapitel 4 opstilles ud fra noget af den nyeste forskning indenfor etniske minoriteters bosætning en hypotese om etnisk enklavedannelses indvirkning på det boligsociale arbejde. Med base i denne hypotese opstilles en problemformulering.

DEL 2: Undersøgelse og analyse

I kapitel 5 redegøres for de valg og afgrænsninger, projektgruppen foretager i forbindelse med undersøgelsen. Der vælges et caseområde og informanter ligesom de mere detaljerede undersøgelsesspørgsmål præciseres. På baggrund af udvalgte kriterier om etniske minoriteter og almene boliger, udvælges Sundparken, en afdeling under det almene boligselskab Odinsgård i Horsens. Det udvalgte område beskrives i kapitel 6 ud fra nogle faktuelle oplysninger for at give en reference for undersøgelsens resultater.

De opstillede arbejdsspørgsmål i kapitel 5 danner udgangspunkt for undersøgelsens resultater der præsenteres i Kapitel 7. For at kvalificere undersøgelsens resultater og give bedre bud på hvordan de kan bruges i fremtidige strategier og indsatser, benyttes i kapitel 8 en række overvejelser, teoretiske såvel som erfaringsbaserede om hvordan det er at planlægge for og med etniske minoriteter i sådanne områder.

DEL 3: Undersøgelsens konsekvenser

I kapitel 9 præsenteres en række anbefalinger til, hvordan ghettoiseringsproblematikken bør gribes an i fremtiden. Undersøgelsen tager udgangspunkt i nyere forskning, der på nogle centrale punkter gør op med tidligere opfattelser af, hvad der var problemet og derfor også løsningen. Anbefalingerne gives på flere aktørniveauer, primært politik/strategi niveau, men undersøgelsen giver også anledning til ændringer i de

konkrete indsatser. Derfor gives også en række anbefalinger til dette niveau, hvilket aktørmæssigt vil sige kommuner, boligorganisationer og beboere.

Kapitel 10 giver en opsamling på rapporten som helhed og konkluderer på rapportens samlede resultater.

1.3 LFA-metoden

For at komme en mere fyldestgørende problemdefinering i kapitel 2 og 3 nærmere, anvendes i disse kapitler en vurderingsmetode kaldet Logical Framework Approach (LFA). Denne metode er god til at give overblik over komplekse problemstillinger, som eksempelvis ghettoiseringen, hvor både problemet og de bagvedliggende årsager er komplekse størrelser. Det er vigtigt at slå fast, at denne problemdefinering ikke består af en fuld LFA, men blot bygger på principperne. Således er blot medtaget de elementer, som er vurderet relevante for dette projekt. I korte træk består metoden af fire trin, hvoraf kun de to første benyttes i nærværende rapport:

- Første trin: Brainstorm om problemstillingen. I dette trin diskuteres påtænkte problemstillinger og deres kontekst, herunder hvorfor det er relevant at beskæftige sig med disse problemstillinger. Brainstormen har til formål at udpege nogle indledende fokusspørgsmål samt at danne fælles forståelse for problemernes art og udformning, og tager udgangspunkt i spørgsmålene: "Hvordan er ghettoisering opstået og hvad opretholder det". Resultaterne af denne brainstorm findes som bilag på cd'en bagerst i rapporten.
- Andet trin: Lav et problemtræ: På baggrund af brainstormen i første trin, identificeres og rangordnes årsagerne til dette ghettoiserings opståen og eksistens, f.eks. direkte underliggende årsager, årsager bagved disse og evt. medvirkende kontekstuelle problemer. På samme stilles spørgsmålet: "Hvad medfører ghettoisering af yderligere problemer?", for at identificeres ghettoiseringens effekter. Også disse rangordnes efter primære og afledte effekter, og årsagerne og effekter samles til sidst i et problemtræ, se figur 3.1.
- Tredje trin: Omdannelse til målsætningstræ: I dette trin omformuleres problemtræet fra andet trins enkelte dele til udtryk for tænkte ønskelige og forbedrede tilstande. Den øvre del af problemtræet omskrives til målsætninger, mens den nedre del omskrives til påtænkte projektresultater og -aktiviteter, der kan tænkes at være midler til at nå ovenstående målsætninger. Eksterne faktorer i form af antagelser og forudsætninger overvejes ligeledes i dette trin.
- Fjerde trin: Identifikation af projektelementer og opstilling af LFA-matrix: I dette trin omsættes målanalysen i tredje trin til en samlet handlings- og implementeringsplan. LFA-matricen er en

systematisk måde at opstille en sådan på. Denne del bruges ikke aktivt i denne analyse, da målsætningen i højere grad bruges til at give overblik over problemstillingen.

[Vagnby 2000]

LFA metodens to første trin bruges til at danne overblik over og indblik i de komplekse processer, der fører til ghettoisering. Et løsningsstræ, målsætninger og handlingsplan er derfor ikke udarbejdet, men problemtræet danner udgangspunkt for en dybere undersøgelse og til at spore løsningsarbejdet og refleksionen over undersøgelsens resultater ind på forskellige emner. Netop de forskellige emner som vil indgå i rapporten følger i de kommende kapitler, jf. kapitel 2, 3, og 4. Andre metodiske overvejelser vil blive diskuteret i de kapitler hvor de finder anvendelse.

1.4 Case studie

En vigtig del af rapportens vidensgenerering, er indsamlingen af empiri, der vil have form af et case studie. Ifølge Flyvbjerg er case studiet en balancegang mellem induktion og deduktion, altså mellem at lade den udvalgte case fortælle sig selv eller at gennem teoretisk viden at skabe mening af virkeligheden. Flyvbjerg skriver selv:

”Det er case studiets og andre kvalitative metoders styrke og eksistensberettigelse, at det tager udgangspunkt i den studerede case og lader begreber, beskrivelse og analyse vokse induktivt ud af den. man opnår dermed mulighed for at undgå f.eks. de vold på virkeligheden som mere deduktivt orienterede metoder kan medføre, når data tilpasses deduktivt udledte begreber.” og ”Men case studiet kan også blive dets svaghed. (...) Nogle fænomener kræver for deres forståelse indsigt i begreber og sammenhænge, som ikke nødvendigvis fremtræder umiddelbart fænomenologisk for deltageren i en studeret situation, eller for forskeren for den sags skyld. [Flyvbjerg 1985]

Denne rapport har som udgangspunkt en deduktiv tilgang, da grundlaget for undersøgelsen er en grundig begrebs- og problemdefinering. Dog vil udførelsen i undersøgelsen være åben overfor andre mulige forklaringsmønstre i casen, da formålet med undersøgelsen er at vurdere politikker og indsatser i forhold til de konkrete forhold. Således er problemformuleringen sammen med begrebs- og problemdefineringen med til at lægge et ”snit” i undersøgelsen og påvirker derved rapportens resultater. Også i den videre behandling af undersøgelsens resultater har rapporten en deduktiv tilgang, da forklarende teorier fra kapitel 7 bruges til kvalificere fundene.

2 Ghettoen og de andre begreber

Ordet "ghetto", der er af italiensk afstamning opkaldt efter bydelen Ghetto i Venezia, blev i dets oprindelige betydning brugt om de steder i en by, hvor den jødiske del af befolkningen blev placeret ved lov, hvilket ofte var den dårligste del af boligmassen. Selve ordet stammer enten fra det italienske ord for støberi (getto) eller det hebræiske ord for afsondring eller adskillelse (ghet) [Gyldendalske Boghandel 2004a]. Det nutidige brug af ordet har klare referencer til afstamningen, hvor ghettobegrebet bruges om de socialt belastede boligområder, hvor der findes en koncentration af bestemte befolkningsgrupper, der lever delvist isoleret fra andre i deres dagligdag. [Gyldendalske Boghandel 2004b] Oftest bruges begrebet om koncentrationer af socialt dårligt stillede og især etniske minoriteter.

Problemerne der kendetegner ghettoer og deres opståen er mangfoldige. I dette og det følgende kapitel vil vi forsøge, at nærme os en forståelse for det ghettoiseringsbegreb som vil blive brugt i denne rapport. Dette kapitel vil primært anskue ghettoproblematikken med udgangspunkt i en historisk vinkel, men med fokus på situationen i Danmark - dog med referencer til ghettoernes hjemland: USA.

2.1 Begrebsdefinering

Segregeringen af etniske minoriteter i USA har fundet sted siden starten af det forrige århundrede og det er også her, det nutidige begreb ghetto finder sin største udbredelse. Ofte er det afroamerikanere, der er bosat i de belastede områder, men også kvarterer som eksempelvis China Town og Little Italy er kendt for koncentrationen af etniske minoriteter. De amerikanske ghettoer er i forhold til Europa mere udtalte både i antallet af beboere og koncentrationen af etniske minoriteter. Ligeledes er de europæiske "ghettoer" kendetegnet ved, at have en større mangfoldighed af etniske grupper frem for én dominerende. Segregeringen er

blandt andet af disse årsager større i USA end i de "ghettodannelser" der findes i Europa. Hvis der trækkes en parallel mellem USA og lande indenfor EU vil nogle forskere, eksempelvis Ole Hammer [1995] og Karin Sølvi Børresen [2000], påstå, at der ikke findes egentlige ghettoer i Danmark. De mener ikke, at vi har etniske ghettoer i Danmark, men vi har derimod nogle socialt belastede områder hvor en betegnelse "social ghetto" måske er gældende [Hammer 1995][Børresen 2000]. Alligevel er ghettobegrebet blevet et hverdagsord i dansk sprogbrug, ikke mindst i kraft af Regeringens strategi mod ghettoisering og mediernes historier om Mjølnerparken, Vollsmose og Gjellerupparken.

2.1.1 Segregation

Segregation eller segregering betyder adskillelse og er bl.a. kendt fra Sydafrikas ekstreme apartheidpolitik. Ifølge journalist Ole Hammer, forfatter til en lang række bøger om indvandrer- og flygtningeforhold, kan segregeringen enten være tvungen eller frivillig. Ved en tvungen segregering menes, at der kan være faktorer i den omgivende samfund, der har haft indflydelse på eksempelvis valget af bolig/boligområde, og at der derigennem sker en koncentration af bestemte befolkningsgrupper. Undersøgelser af den racemæssige segregering i de amerikanske ghettodannelser viser, at segregeringen øger kriminaliteten, hvilket bl.a. betyder, at omkostningerne til politi, sikkerhedssystemer, retssystem og fængsler mm. øges betragteligt. Dette medfører bl.a. også, at den privilegerede del af befolkningen i højere grad ønsker at forblive adskilt fra de belastede områder, hvilket igen kan føre til en ond cirkel, hvor segregeringen og kriminaliteten øges. [Heinesen 2002]. Den frivillige segregering går den modsatte retning, idet der her er tale om at indvandrerne selv søger områder, hvor der i forvejen findes en koncentration af den pågældende minoritet. [Hammer 1995].

Karin Sølvi Børresen fremhæver i sin Phd. afhandling fra 2000, at segregationen kan antage fire-fem former. Den første form for segregering er den etniske segregation, hvor der sker en adskillelse af forskellige kulturer, racer, befolkningsgrupper og religion som eksempelvis midaldalderens jødiske ghettoer. Den anden form for segregering er socioøkonomisk segregation, som er et udtryk forskellene mellem sociale lag og klasser. Adskillelse mellem individer i forskellige socialgrupper, indkomst- og erhvervsgrupper er således fokus. Den tredje form for segregering omhandler den demografiske segregering, hvor der foregår en rumlig adskillelse af alder og køn. Den fjerde segregation er den bolig-mæssige segregering, hvor det særligt er "problemhusstande" eller "ressourcesvage" husstande der er i fokus. Denne gruppe kan ifølge Karin Sølvi kombineres med den etniske segregering og en "femte" form for segregering fremkommer; den etniske boligsegregering. [Børresen 2000].

2.1.2 Polarisering

Saskia Sassen er en af de forskere, der har arbejdet med byernes udvikling i globaliseringen. Ifølge hende præges bybilledet i de store byer af to tendenser, nemlig at de store virksomheder dominerer bymidterne og at der samtidig findes store boligområder rundt om, hvor immigranter lever.

"These two socio-physical forms are increasingly evident in more and more major cities in developed countries. Large U.S. cities represent a "vanguard," containing perhaps the most evolved version these two socio-physical forms can assume." [Sassen 1993]

Herhjemme er Hans Thor Andersen inde på det samme; at det især i de globale storbyer at segregeringen af marginaliserede grupper er stor. Disse metropoler indeholder ofte en høj koncentration af de transnationale selskaber, de førende finansvirksomheder osv, hvilket indebærer, at der i disse byer findes en koncentration af magt og kapital. Samtidig fungerer storbyerne som magnet for immigrationen, hvorved der opstår et stort skel mellem den velstillede og den fattige del af befolkningen. Denne tendens kaldes ofte polarisering.[Andersen 2003].

Polarisering er et ofte brugt med ikke altid klart defineret begreb i samfundsvidenskaben. Sprogligt dækker begrebet over en udvikling, hvor fordelingen af et fænomen udvikler sig mod bipolaritet, ofte i en økonomisk sammenhæng, hvor grupperne af henholdsvis velstillede og dårligt stillede vokser. Ofte bruges begrebet social polarisering, som Hans Thor Andersen definerer på følgende måde:

"Social polarisering betyder således, at samfundet deles i en mere og en mindre privilegeret gruppe. Den sidste omfatter personer marginaliseret eller endda ekskluderet i relation til og adgang til og/eller deltagelse i de almindelige politiske, økonomiske og beskæftigelsesmæssige sammenhænge." [Andersen 2003]

Polariseringen er altså både et resultat af og årsag til segregeringen. Den fysiske opdeling af forskellige befolkningsgrupper, både på socioøkonomi og etnisk herkomst, er medvirkende til at øge den oplevede polarisering og derved også en holdningsmæssig afstandstagen mellem de forskellige grupper. Der bliver oplevelsesmæssigt længere mellem samfundets top og bund. Den politiske tone på integrationsområdet er eksempel på en øget "vi" og "de" holdning mellem etniske danskere og etniske minoriteter. Ifølge Lise Togeby, der har skrevet den del af Magtudredningen, der omhandler etniske minoriteter, er netop denne tone i den politiske debat, med til at øge den politiske polarisering blandt alle etniske grupper -også den danske [Togeby 2003]. Samtidig er polariseringen årsagen til, at bestemte befolkningsgrupper ikke har de samme muligheder på især boligmarkedet og derfor koncentrerer sig i særlige områder, hvorved segregeringen er en realitet.

Netop denne stadig stigende polarisering af forskellige befolkningsgrupper er således også med til at koncentrere de dårligst stillede i de socialt belastede områder. Dette mener Loïc J. D. Wacquant, at de europæiske samfund bør være særligt opmærksomme overfor. Wacquant mener, at hvis der forfølges en politik, hvor bestemte befolkningsgrupper og områder isoleres i forhold til det omgivende samfund, kan de føre til, at disse grupper opmuntres til at forfølge livsstrategier, der i værste fald er direkte modsættende det omkringliggende samfund. Dette kan igangsætte selvforstærkende sociale kredsløb der ligner dannelsen af ghettoer i USA [Wacquant 1997]. Der er dog store forskelle på de "klassiske" sorte ghettoer og indvandrerghettoer i Europa. Undersøgelser har vist, at indvandrerghettoerne er mere heterogene og dynamiske og at der ingen fælles kultur eller kulturel sammensmeltning er, fordi der bor mange forskellige nationaliteter i samme kvarter og at beboerne fraflytter området i takt med at positionen på arbejdsmarkedet eller uddannelse forbedres. [Wacquant 1997]

2.2 Ghettoiseringens historie

Et af de tidligste tiltag til at analysere processerne bag segregeringen af minoriteter i byerne, blev som nævnt tidligere i indledningen, gjort tilbage i starten af forrige århundrede i Chicago. Chicago var i slutningen af det 19. og starten af det 20. århundrede genstand for en nærmest eksplosiv vækst i befolkningstallet, hvor antallet hvert år steg med ca. 6 %. Byen oplevede således, at indbyggertallet steg fra lidt over hundredetusind til næsten 2,2 mio. mennesker fra 1860 til 1910. Frigivne slaver og europæiske immigranter var med til at skabe denne massive tilstrømning af mennesker til Chicago og den lange række af problemer der fulgte. Nogle af problemerne var etniske spændinger, stigende kriminalitet og boligmangel. [Bundgaard 1983].

Netop de nye udfordringer amerikanske storbyer som Chicago nu stod overfor og den manglende viden indenfor feltet gjorde, at Universitetet i Chicago i 1913 hyrede sociologerne Robert Park og Ernest W. Burgess, der begge havde urbane processer som deres store interesse og sammen påbegyndte de at analysere bylivet i Chicago, under det vi i dag kender som Chicago-skolen [Bundgaard 1983]. Tilgangen til deres analytiske arbejde, Humanøkologien, var inspireret af Darwin, idet de betragtede den menneskelige tilpasning i det urbane miljø, som den måde planter og dyrearter tilpasser sig deres naturlige miljø, heraf navnet Humanøkologien. [Budd og Gottdiener 2005]. Humanøkologerne så byen som opdelt i "naturlige områder", hvor de enkelte samfund hver havde deres dominerende befolkningsgruppe og kulturelle identitet. Samfundene blev inddelt i community (nærområde) og society (samfund), hvor community ifølge Robert Park var den mindste enhed, præget af konkurrence, konflikt, samarbejde og symbiose. I disse "naturlige områder" var den regulerende mekanisme den biologisk betingede kamp for overlevelse. Society derimod var en social overbygning, der regulerede de konkurrencebetonede aktiviteter i community. [Børresen 2000].

Chicagoskolen er dog blevet kritiseret bl.a. for kun at betragte processerne i byen rum som "naturlige" og faktorer som er betinget af sociale, politiske og økonomiske forhold er således ikke medtaget. Ved at betragte processerne som "naturlige", er betydningen af bevidst byplanlægning og organisation heller ikke medregnet, derved fås et ufuldendt billede af de faktorer der gør sig gældende i byplanmæssige sammenhænge. [Børresen 2000]. Som vi skal se i de kommende afsnit er det, at betragte processerne i byen som "naturlige", således ikke fyldestgørende for anskuelser af ghettoiseringens problemer i dag, hvor betydningen af de sociale, politiske og økonomiske faktorer har fået et større fokus.

2.3 Ghettoer i Danmark

I Danmark begyndte tilflytningen af etniske minoriteter i 1960'erne, hvor mange af de europæiske lande oplevede en økonomisk vækst hvilket medførte, at industrien manglede ufaglært arbejdskraft. De gæstearbejdere som kom til Danmark, var primært fra Tyrkiet, Jugoslavien, Pakistan og fra det nordlige Afrika. [Børresen 2000]. Se også kapitel 5. Det var således også i denne periode, at vi i Danmark oplevede de første tegn på etnisk segregering og en begyndende ghettoisering. Indvandringen af gæstearbejderne og de familiesammenføringer, der fulgte i kølvandet herpå, var ikke ligeligt geografisk fordelt på hele landet. Fremmedarbejderne bosatte sig i områder hvor det var muligt at få et job, hvilket betød at de søgte mod industriområder og storbyer, især København og områder tæt på hovedstaden. En undersøgelse fra 1974 viste, at 78% af fremmedarbejderne således var bosat i disse områder. [Børresen 2000] og tal fra en undersøgelse udarbejdet af AKF i 2001 (1997-tal) viser, at over 70 % af indvandrerne i Danmark bor i hovedstadsregionen [Hummelgaard og Husted 2001].

Segregeringen af etniske minoriteter opstår som følge af en lang række forskellige forhold og i de kommende afsnit vil vi yderligere forsøge, at indfange nogle af disse. Et af de overordnede aspekter i segregeringen af etniske minoriteter koncentrerer sig omkring valget af bolig og boligtype. Som nævnt indledningsvist i denne rapport er det specielt i efterkrigstidens støttede boligkvarterer koncentrationen af etniske minoriteter er størst. Selvom vi i Danmark ikke kender til de samme forhold som i USA, findes der dog områder som i nyere tid har fået betegnelsen "ghetto". Det drejer sig blandt andet om Vollsrose i Odense, Gjellerupparken i Århus, Finlandsparken i Vejle, Mjølnerparken og Akacieparken i København, hvor koncentrationen af etniske minoriteter på kommunebasis og boligkvarterer er særlig høj. Geografisk er koncentrationen af etniske minoriteter skævt fordelt, hvor hovedparten bor i den mere urbaniserede del af Danmark og i mindre grad i de mindre byer og i landområderne [Andersen 2006].

2.3.1 Indvandrernes bosætning

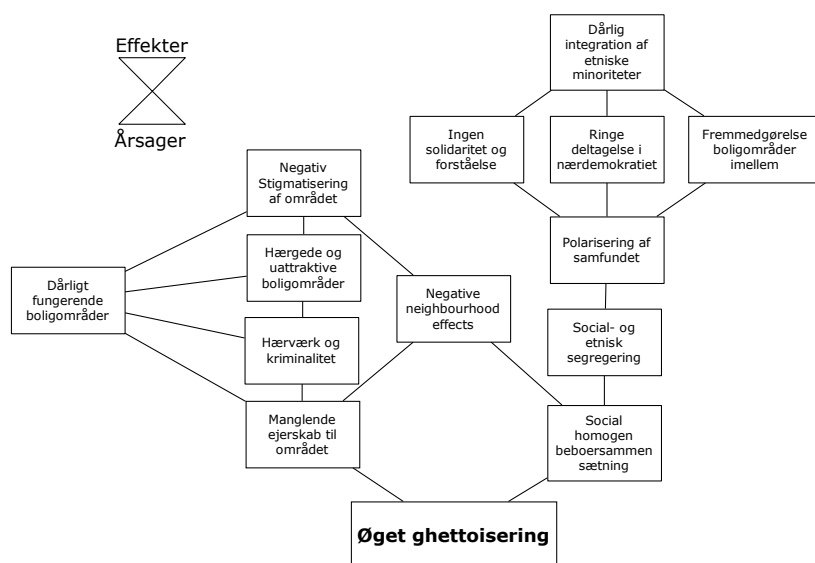
Historisk set kan indvandrerne eller gæstearbejdernes "boligvalg" spores tilbage til starten af 1970'erne. Det store antal af gæstearbejdere gjorde, at arbejdsgiverne havde svært ved, at skaffe boliger til alle, hvilket førte til et forslag om at bygge en barakby ved Avedøre Holme. Barakbyen skulle fungere som indslusningscenter til det danske samfund. Ideen blev dog forkastet idet det kun drejede sig om midlertidig arbejdskraft og behovet for at integrere arbejderne blev opfattet som unødigt. Det har siden vist sig forkert. I stedet bosætte de etniske minoriteter sig i de almene boligområder, hvor der var ledige boliger [Børresen 2000].

De problemer som følger i kølvandet af segregeringen af de etniske minoriteter er mange og i dansk litteratur (bl.a. [Andersen og Ærø 1997] og [Børresen 2000]) nævnes forhold som sociale problemer, herunder arbejdsløshed, ringe uddannelsesniveau eller behovet for sociale ydelser. Andre problemer er bl.a. et skævt flyttemønster hvor de såkaldt ressourcestærke flytter fra de belastede områder og resourcesvage personer flytter ind. Indenfor disse områder sker således en etnisk boligsegregering hvor koncentrationen af etniske minoriteter øges. Et andet forhold, der viser, at en etnisk segregering i bestemte boligområder kan være med til at hindre integrationen eller sociale forhold som uddannelse eller positionen på arbejdsmarkedet er, at denne "isolation" bla. kan hæmme sprogdudviklingen. Hvis den boligbæssige segregering således har en negativ indflydelse på om man får job eller når til et vist punkt i sit uddannelsesforløb, er det et udtryk for at den boligbæssige segregering ikke er med til at fremme integrationen. [Heinesen 2002].

2.4 Det ghettosyge samfund

Der er bred enighed i litteratur og medier, at ghettoer er et problem, som der skal tages hånd om. Der udarbejdes programmer og strategier, der skal bekæmpe disse sygdomstegn i samfundet. Hvorvidt der er tale om en sygdom i udbrud eller blot en latent tilstand, der skal undgås, spiller naturligvis en stor rolle i forbindelse med diagnosticeringen. Sygdomsudbrudene, de områder, hvor symptomerne i form af kriminalitet, hærværk, socialt belastede beboere osv. er særligt markante, kræver akut behandling. Derimod kan de områder, der kun viser begyndende sygdomstegn måske klares med en vaccine, en vitaminindsprøjtning i form af bedre faciliteter for beboerne eller lignende. Sygdommen kan kaldes ghettoisering og defineres som den proces, hvori ghettoer opstår.

Sygdomstegnene ved ghettoisering præsenteres i figur 2.1. Som det ses i de to yderste effektkasser, er det en sygdom der i sidste instans resulterer i dårligt fungerende boligområder samt dårlig integration af etniske minoriteter. Sygdomstegnene er en række reaktioner på bagvedliggende processer, der beskrives i kapitel 3. Ghettoiseringen tager sit udgangspunkt i, at beboersammensætningen i det pågældende boligområde ændres så andelen af resourcesvage beboere stiger. Det fører

Figur 2.1: Den øverste del af det udarbejdede problemtræ (se afsnit 1.3 LFA), der viser ghettoiseringens effekter. Årsagerne præsenteres i kapitel 3.

til en mere homogen beboersammensætning, der resulterer i social og etnisk segregering. Som beskrevet tidligere i dette kapitel, leder segregeringen til øget polarisering, der igen fører til faldende solidaritet, mindre deltagelse i nærdemokratiet og en fremmedgørelse boligområderne imellem.

Ghettoiseringen kommer også til udtryk i at ejerskabet til boligområdet forsvinder. Den proces hænger tæt sammen med forekomsten af hærværk og kriminalitet, hævede og uattraktive boligområder samt en negativ stigmatisering af området. Det manglende ejerskab til området, samt den ændrede beboersammensætning giver anledning til hvad der kaldes negativ "neighbourhood effects", at boligområdet har en negativ påvirkning på beboerne. Det er normer som at det ikke kan betale sig at arbejde eller få en uddannelse, der ofte nævnes i forbindelse med denne proces.

Ghettoiseringen er altså en kompleks sygdom med mange gensidigt påvirkende sygdomstegn. Hvorvidt et boligområde har et eller flere af symptomerne på sygdommen vil være afgørende for hvilken kur der vælges. I den forbindelse er det vigtigt, at gå tilbage og se nærmere på årsagerne til symptomerne, disse beskrives i det følgende kapitel 3.

3 Problemdefinering

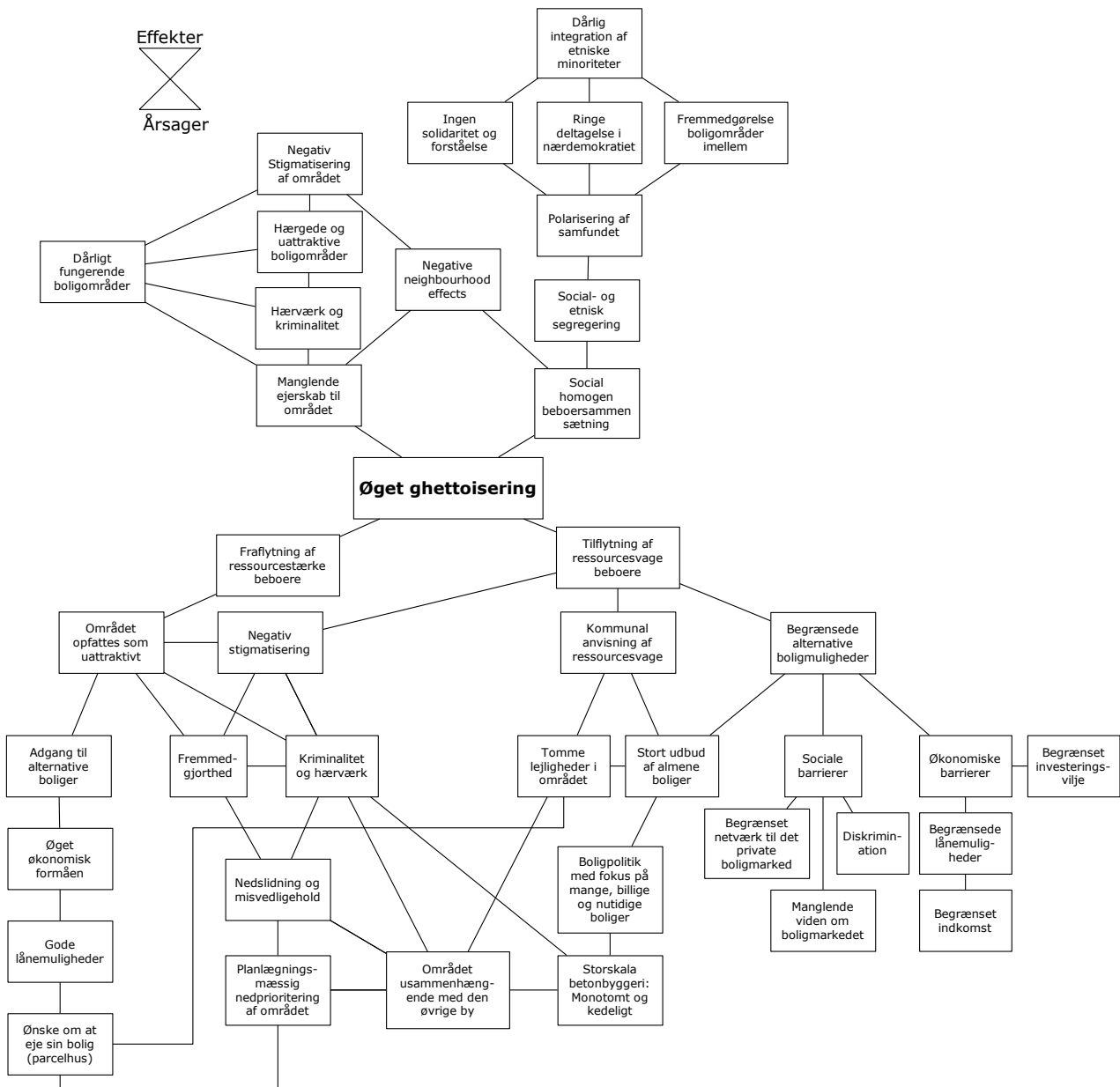
For at komme ghettoiseringsbegrebet nærmere, er LFA-metoden brugt, som beskrevet i indledningen. Ud fra litteratur- og dokumentstudier har projektgruppen gennem en brainstorm af ghettoiseringens effekter og årsager opstillet et problemtræ, som er vist i figur 3.1. I kapitel præsenteres bid for bid en række af de problemstillinger, der kendetegner ghettoiseringen. Problemtræet viser mange sammenhænge mellem de forskellige elementer og illustrerer derved kompleksiteten af ghettoiseringsproblemet. Undervejs i kapitlet vil delelementer af problemtræet blive forklaret og sat i forhold til hinanden gennem historiske, teoretiske og empiriske eksempler.

3.1 Ghettoiseringens grundproblem

I litteratur, undersøgelser og målsætninger for byfornyelse, byomdannelse, kvarterløft osv. tales der om såkaldte ressourcetsvage og ressourcestærke beboere. Det er disse begreber, der ligger til grund for brainstormingens første problemstilling, ghettoiseringens årsag af første orden: Beboersammensætningen. Fraflytningen af såkaldte ressourcestærke beboere og tilflytningen af ressourcetsvage resulterer i et område med en social slagside, der medfører en række negative effekter på områdets fysiske og sociale miljø, der tilsammen definerer ghettoiseringsbegrebet. Det fremstår dog ikke altid lige klart, hvem der er og hvem der ikke er ressourcestærke. Ofte er det de opstillede analyseparametre og indsatsområder, der giver et fingerpeg om, hvem der er gode at have i et boligområde og hvem der er problematiske.

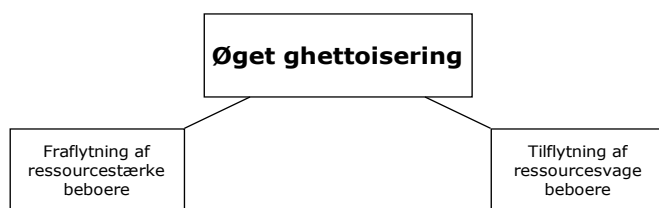
Klart defineret eller ej, skildringen af de ressourcetsvage beboere varierer i forskellige undersøgelser, men har dog en række fællestræk. Først og fremmest er beboernes økonomi og derved deres tilknytning til arbejdsmarkedet med til at afgøre, hvorvidt de opfattes som værende ressourcestærke eller ressourcetsvage beboere. Ofte bruges andelen af beboere

3 Problemdefinering

Figur 3.1: Det udarbejdede problemtræ konstrueret ud fra LFA-netoden. Fokusproblemet er den øgede ghettoisering og det er ud fra denne problemstilling de ovenstående effekter og de nedenstående årsager er fundet.

på overførselsindkomster (førtidspension, sygedagpenge og kontakthjælp) som indikator for dette. Hertil hører også uddannelsesaspektet, da et lavt uddannelsesnivea u giver anledning til lavere indkomst, men også en mere usikker tilknytning til arbejdsmarkedet generelt. Et andet aspekt er marginaliseringen i forhold til samfundet generelt. Her er det først og fremmest flygtninge og indvandrere fra "3. verdens lande", hvor de kulturelle forskelle mellem oprindelsesland og Danmark traditionelt har været genstand for krav om integration. Et andet tema, der går igen i opstilling af en definition af ressourcesvage grupper, er børn og unge. Enlige forsørgere antages i nogle undersøgelser at høre til den ressourcesvage del af beboermassen, måske fordi børn fra disse husholdninger, er mere disponerede for at deltage i kriminalitet og hærværk. [Andersen og Ærø 1997][Regeringen 2004][Proqrambestyrelsen 2005]

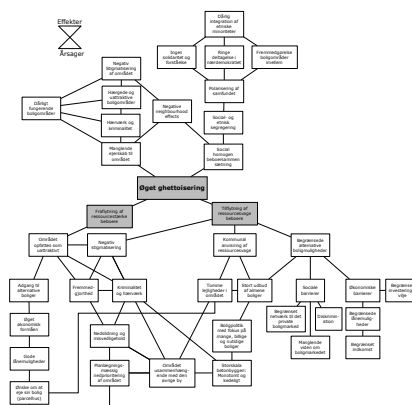

Figur 3.2: Del af det udviklede problemtræ for ghettoisering. Udgangspunktet for ghettoiseringsprocessen er, at ressourcestærke beboere forlader området til fordel for de ressourcessvage.

At skelne mellem ressourcessvage og ressourcestærke beboere, bunders dels i, at der ved en koncentration af de ressourcessvage sker en ophobning af sociale problemer, som misbrug, hærværk og nedslidning. Den sociale arv nævnes ofte som årsag til at beskæftige sig med de boligsociale problemer.

Også andre ressourcer er relevante at runde i diskussionen omkring ressourcestærke og ressourcessvage beboere. Flygtninge og indvandrere og disses integration i boligafdelingen, kvarteret og samfundet generelt, anses i mange indsatser som værende en del af problemet i de belastede områder. Derfor kan man forestille sig, at der er en "kulturel ressource", som disse grupper ikke besidder, men som etniske danskere har. Ressourcen består af en forståelse, accept og efterfølgelse af de i landet herskende normer og regler. Når etniske minoriteter i 1980'erne og 1990'erne gennem den kommunale anvisning er blevet spredt ud over mange almene boligafdelinger, kan det ses som et tegn på en hensigt om, at der skal være en vis mængde "kulturelt ressourcestærke beboere" i boligområderne til at kunne absorbere minoriteterne. De kulturelle og andre u håndgribelige ressourcer er svære at måle på, end-sige udpege de beboere, der har disse ressourcer. Det er dog i SBI-rapporten "Etniske minoriteters flytninger og boligvalg" [Andersen 2006] forsøgt opsat nogle objektive indikatorer på hvad man kan kalde for de kulturelle ressourcer. Her antages de etniske minoriteters tilknytning til Danmark (graden af integration) at hænge sammen med hvorvidt beboerne er efterkommere og/eller statsborgere, samt hvor længe beboerne har været i Danmark. Kulturelle ressourcer kan dog ikke forstås som et ensidigt begreb. Et velfungerende boligområde, hvor beboerne har gode relationer med deres naboer kræver også en forståelse fra etniske danskere overfor de fremmede kulturer, der er repræsenteret i området [Almajid og Grøndahl 2004]. De kulturelle ressourcebærere af dette aspekt er endnu sværere at lokalisere ud fra objektive kriterier, men eksempelvis kunne antallet af multietniske personlige netværk være en mulig indikator, ligesom medlemskab eller deltagelse i multikulturelle klubber og foreninger kunne være. For at kortlægge disse, er en nærmere undersøgelse af de enkelte beboere dog nødvendig.

Ressourcestærke beboere skal kunne bidrage med "noget" til nærområdet. Agger har i sin Ph.D. set på nogle af de ressourcer, der skal være til stede for at beboere kan deltage i de processer, der finder sted ved

Figur 3.3: Det udviklede problemtræ for ghettoisering. De markede årsager, svarer til figur 3.2, der behandles i dette afsnit.

eksempelvis kvarterløft. Hun udpeger tre alternative ressourcer: videns, relationelle og tidsmæssige ressourcer. Vidensressourcer knytter sig til de erfaringer og det kendskab beboerne har til både de organisatoriske, tekniske, kommunikative mv. aspekter af processen. Det kan være kendskab til hvordan de kommunale arbejdsgange fungerer, hvilken type af belægnings der findes til stiforløbene eller hvordan et klagebrev bedst formuleres eller sag sat på dagsordenen. Vidensressourcerne kan stamme fra uddannelse eller almindelig interesse og være formel eller uformel. Den formelle viden er oftest faglig og udtrykkes eksplicit mens den uformelle dækker over tavs viden og usagte koder, der kommer til udtryk i daglige rutiner og måder at gøre tingene på [Agger 2005]. De uformelle vidensressourcer har mange lighedstræk med de "kulturelle ressourcer", da de begge dækker over normerne og de uskrevne regler.

Relationelle ressourcer handler om de personlige netværk beboerne har adgang til. Agger skelner mellem formelle og uformelle sociale og politiske netværk, hvor de politiske er kendetegnet ved, at nogen beslutter sig for kollektivt at gøre noget sammen. De sociale netværk er familie og venner, som beboerne har kontakt med. De forskellige netværk inddrages i større og mindre grad i diskussions-, planlægnings- og beslutningsprocesser i nærområderne. At have stærke relationelle ressourcer til rådighed betyder derfor dels at det er muligt at nå ud til en stor skare af mennesker gennem de forskellige netværk, og derigennem trække på mange meninger, erfaringer og handlekraft. Der er dog i netværksdannelsen og brug af netværkene aktivt i eksempelvis kvarterløftprocesser, en risiko for såkaldt negativ netværksdannelse, hvor grupper eller enkeltpersoner bevidst eller ubevidst bliver holdt udenfor beslutningsarenaen og derved udenfor indflydelse. De relationelle ressourcer skal derfor benyttes med varsomhed og opmærksomhed. [Agger 2005]

De tidsmæssige ressourcer giver sig selv: Beboerne skal have tiden og ikke mindst prioritere den til deltagelse i eksempelvis kvarterløft. Agger kommer i sin undersøgelse af beboernes deltagelse frem til, at der dels er nogle livscyklusrelaterede aspekter i deltagelsen, da mødedeltagelse og især weekendmøder sorterer småbørnsfamilier fra, mens formiddagsmøder tiltrækker pensionister og arbejdsløse. Derved kan selve organiseringen af deltagelsen være afgørende for om de tidsmæssige ressourcer udnyttes eller ej. Selve prioriteringen af de tidsmæssige ressourcer er for den enkelte beboer naturligvis under indflydelse af de andre ressourcer. Et aktivt interessenetværk eller en faglig indgang til deltagelsen vil have positiv indflydelse på hvorvidt den enkelte beboer vil være aktiv deltager i arbejdet i lokalområderne. [Agger 2005]

Der findes altså i forskningen et nuanceret billede af de ressourcer, der er ønskelige i boligområderne, men kun en snæver definition er brugt i de offentlige strategier. Det drejer sig om de ressourcer, der har kvantitativt målbare indikatorer. Det skal dog for en god ordens skyld anføres, at der en vis sammenhæng mellem de forskellige typer af ressourcer. Således

vil de ressourcestærke ofte beside flere af de angivne ressourcer mens de ressourcesvage vil have lidt af få. Tages den snævre definition foreløbigt for værende fyldestgørende, må næste spørgsmål være: Hvorfor flytter de såkaldt ressourcestærke fra de almene boligområder?

3.2 De ressourcestærke flytter væk

Det er fakta, at der gennem de sidste mange år er sket en koncentration af etniske minoriteter og socialt svage i en del af den almene boligmasse. Det er typisk disse grupper, der bliver anvist til en bolig af kommunen, hvorfor en del af forklaringen på koncentrationen kan skyldes en skæv anvisning. De såkaldt ressourcestærke, der typisk foretager selvstændige boligvalg, er søgt væk fra disse områder. [Andersen 2005] Qua deres bedre økonomi har de ressourcestærke adgang til mere attraktive boliger, hvorved de har et alternativ til de almene boliger, som de ressourcesvage ikke er i besiddelse af.

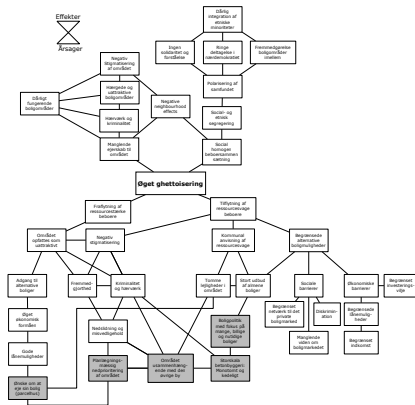
Herved har de mulighed for at rykke et trin op på boligstigen og indgår på den måde i en oprykningsstrategi. Denne strategi går ud på, at når der bygges nye attraktive boliger, vil det have en effekt på såkaldte flyttekæder hele vejen ned gennem boligmarkedet. De bedst bemidlede vil flytte til de mest attraktive boliger, og derved give plads til nye beboere. Mindrebemidlede er henvist til den mindre attraktive del af boligmassen, men vil i sidste ende også kunne forbedre deres boligsituation. Processen er forbundet med social segregering, da de enkelte byområder hele tiden gennemgår en op- eller nedgradering, som enten tager form af en forbedring eller en nedslidning, der påvirker attraktiviteten. Segregeringen af befolkningen sker således gennem en udstødning og en tiltrækning hvor det billigste byggeri tiltrækker de økonomisk dårligst stillede. [Nyrop 1997]

Fraflytningen af ressourcestærke sker altså fordi de ikke finder områderne attraktive. At de anses som værende uattraktive, skyldes dels at der er mere attraktive alternativer og dels nogle processer i de belastede områder omkring nedslidning, hærværk, utryghed og stigmatisering, der indgår i en negativ spiral. Lad os først se på hvordan disse områder opstod.

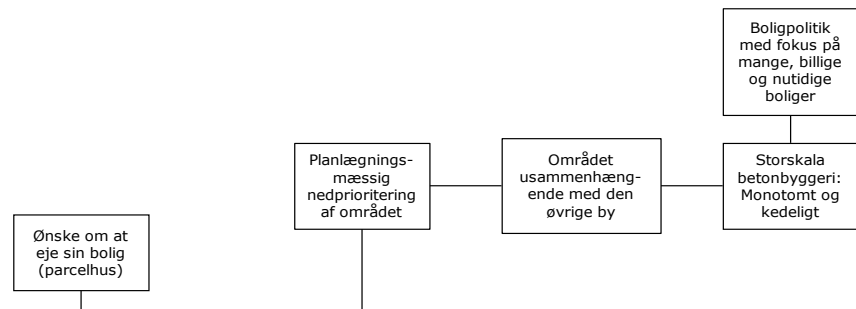
3.2.1 "Betonghettoernes" opståen

De områder, der i dansk kontekst kaldes for "ghettoområder", er primært almene boligområder. Disse boliger er alle opført fra 1960 og frem. De har baggrund i den store boligmangel, der opstod under og efter 2. verdenskrig, hvor økonomisk usikkerhed, militær oprustning og ikke mindst mangel på materialer og udlært arbejdskraft, førte til fald i opførelsen af nye boliger og en ophobning af mangel på tidssvarende boliger [Nygaard 1984]. For at komme bolignøden til livs, forsøgte den danske stat at skabe bedre rammer for det støttede byggeri, blandt andet ved at give favorable lånemuligheder men også ved at hjælpe industrialiseringen af boligbyggeriet på vej. Det var et dogme i 1950'erne at en industrialise-

3 Problemdefinering

Figur 3.5: Det udviklede problemtræ for ghettoisering. De markede årsager, svarer til figur 3.4, der behandles i dette afsnit.

Figur 3.4: Den del af det udviklede problemtræ for ghettoisering, der omhandler de belastede boligområders opståen.

ring af byggeprocessen ville gøre det mere rentabelt at opføre nye boliger og at der derved ville blive bygget mere. Industrialiseringen skulle ske ved at indføre en ny teknologi i form af montagebyggeri af betonelementer. Herved kunne man også komme noget af mangel til livs. For at hjælpe den nye teknologi på vej, indførtes krav og standarder for støttet byggeri, om både byggematerialer og arbejdskraften. Ved at stille krav om, at en vis andel af arbejdskraften skulle være ufaglært, tilgodeså reglerne montagebyggeri frem for de mere håndværkertunge traditionelle byggeformer. [Nygaard 1984][EFS 2000]. Derfor er de store almene boligområder fra 1960'erne og frem opført i beton, der adskiller sig fra den øvrige by.

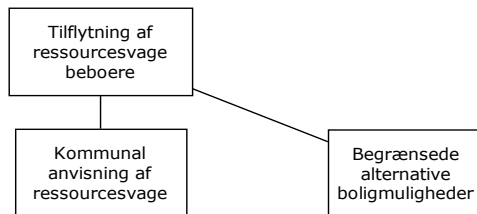
Med standardiseringen og især industrialiseringen fulgte en ny slags byudvikling. Det blev lagt store planer, hvor den nye teknologi kunne vise sit værd. Ballerupplanen, Høje Gladsaxe og Gjellerupplanen var nogle af de første. De store planer krævede store arealer. Disse blev ofte fundet i udkanten af byerne, eller som store udbygninger af små eksisterende byer og i 1950'erne og 1960'erne planlagt med en optimistisk forventning om, at den fremtidige byudvikling ville blive netop i disse områder. Industrialiseringen af byggeriet havde dog imidlertid en anden, og for de almene boligområder afgørende, konsekvens. Enfamiliehusene, der før primært havde været forbeholdt de velhavende i form af villaen, blev sat i serieproduktion. Typehuset gjorde det sammen med velfærdsstigningen, gunstige lånevilkår, inflation og ekspanderende byplanlægning muligt for den almindelige dansker, at købe eget hus.[Nygaard 1984]

Økonomisk lavkonjunktur i 1970'erne og 1980'erne satte en drastisk dæmper på byudviklingen, og sammen med det stigende ønske om enfamiliehusene, måtte nogle af de store planer, herunder Gjellerup måtte skæres ned, og de planlagte servicetilbud i de nye områder, blev udsat eller skåret væk. På den måde forblev nogle af områderne ufærdige i uheldsmæssigt mange år, hvilket fik en negativ effekt på områdernes omdømme, funktionalitet og attraktivitet. [Nygaard 1984]. Lavkonjunktoren gav også en lavere beskæftigelse, hvorfor beboerne der blev boende i de almene boliger, generelt mistede økonomiske ressourcer.

Boligpolitikken, tilstedeværende teknologier, de økonomiske konjunkturer og parcelhusdrømmen har altså sammen skabt de almene boligområder vi kender i dag. Den kommunale og statslige byplan- og byforbedringsindsats har efter opførelsen af boligerne fokuseret på de problemer, der hurtigt opstod i kølvandet på den ændrede beboersammensætning.

3.3. De ressourcetsvage flytter ind

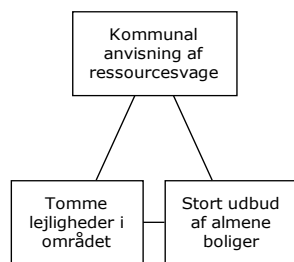
I takt med at de ressourcestærke flytter ud, flytter i sagens natur beboeren ind, der er i besiddelse af færre ressourcer end de tidligere beboere. De billige men store almene boliger er et attraktivt alternativ til små eller dårlige private lejeboliger. Tilflytterne kan karakteriseres af enten at være henvist til de pågældende boliger via den kommunale anvisning, eller være flyttet til området frivilligt ud fra deres muligheder på boligmarkedet - eller begrænsninger på samme.

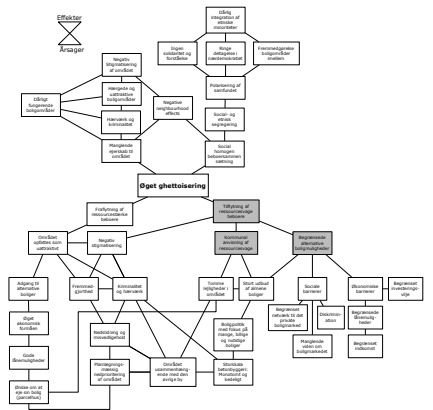
Figur 3.6: Del af det udarbejdede problemtræ. Efterhånden som de ressourcestærke flytter væk, flytter de ressourcetsvage ind.

3.3.1 Kommunal anvisning

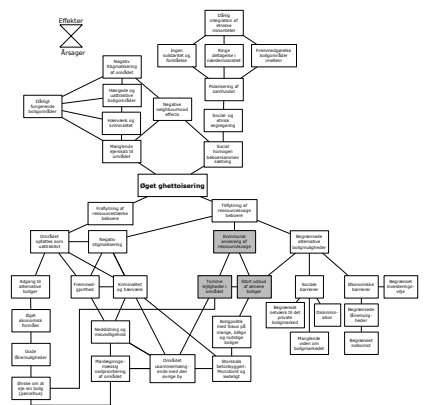
Der er to måder at få en bolig i en almen boligafdeling: Gennem den kommunale anvisning eller ved at blive skrevet op på venteliste hos et alment boligselskab. Kommunerne i Danmark har igennem Almenboligloven ret til, hvis de ønsker det, at få op til hver fjerde almene bolig stillet til disposition til anvisning af trængende borgere. Som redskab til at komme koncentrationen af socialt belastede beboere i bestemte boligområder til livs, er der indført regler for, at kommunerne kan udvide denne ordning i overenskomst med boligselskabet, til at have rådighedsretten til alle boliger i et område. [Lov om almene boliger mv. 2005] Ligeledes kan kommunen gennem deres rådighedsret stille krav om at tilflyttere til de mest belastede områder skal være i arbejde. De forskellige muligheder er kort beskrevet i tabel 3.1.

Figur 3.8: Del af det udarbejdede problemtræ. Den kommunale anvisning er afhængig af ledige lejligheder, hvilke der er i de områder, hvor de ressourcestærke flytter fra.

Figur 3.7: Det udviklede problemtræ for ghettoisering. De markede årsager, svarer til figur 3.6, der behandles i dette afsnit.

Figur 3.9: Det udviklede problemtræ for ghettoisering. De markede årsager, svarer til figur 3.8, der behandles i dette afsnit.

3 Problemdefinering

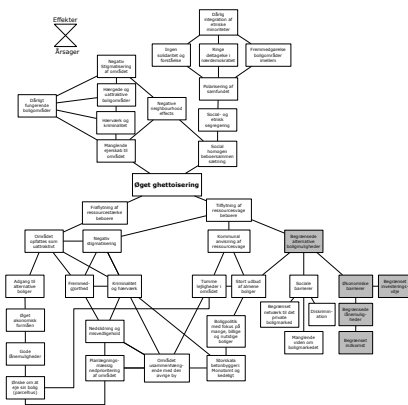
Tabel 3.1: De forskellige udlejnings- og anvisningsformer, der er rettet mod at ændre beboersammensætningen i de belastede almene boligområder. [Programbestyrelsen 2005]

Kommunal anvisning	Fleksibel Udlejning	Kombineret udlejning
Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at op til 25% af de ledige boliger skal stå til rådighed for kommunen til anvisning af påtrængende boligsociale opgaver. Derudover kan boligorganisation og kommunalbestyrelse indgå aftale om at stille op til 100% af boligerne til rådighed for kommunalbestyrelsen. De normale ventelister suspenderes for de boliger, der er omfattet af den kommunale anvisning. I maj 2005 blev det præciseret, at anvisningen skal ske på baggrund af den boligsøgendes behov og beboersammensætningen i den afdeling, der anvises til.	Boligorganisation og kommunalbestyrelse kan aftale, at op til 90% af de ledige almene boliger skal udlejes efter særlige kriterier, eksempelvis pendlere med arbejde i kommunen. Reglerne erstatter ikke den almindelige venteliste, men de personer, der opfylder de aftalte kriterier får fortrinsret til de ledige lejligheder. Hvis ingen opfylder kriterierne, udlejes efter de almindelige ventelistereregler.	I boligafdelinger i almene boligområder med en høj andel af personer udenfor arbejdsmarkedet kan kommunalbestyrelsen beslutte, at boligorganisationen skal afvise boligsøgende kontanthjælpsmodtagere på ventelisten. Kommunalbestyrelsen skal herefter anviser den afviste boligsøgende en anden passende bolig. Kan boligen ikke lejes ud til andre boligsøgende på ventelisten, lejes den dog ud til nævnte boligsøgende.

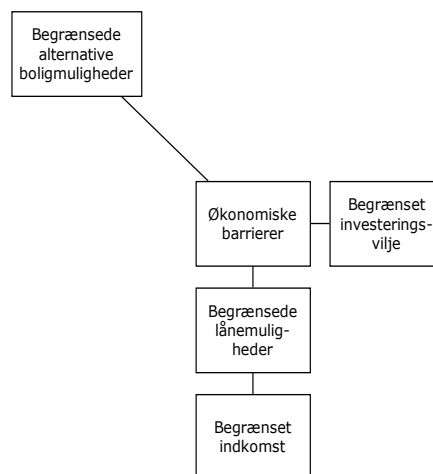
I Regeringens strategi mod ghettoisering anføres, at brugen af anvisningsreglen tilsyneladende ikke fungerer efter hensigten i hele Danmark. Specielt i hovedstadsområdet sker der en kommunal anvisning af ressourcsvgæ til afdelinger, der i forvejen har sociale problemer [Regeringen 2004]. Dog benyttes mulighederne, der er i København netop fremlagt en plan for at afhjælpe problemerne i nogle af de boligområder, hvor koncentrationen af ressourcsvgæ er størst. I planen fremgår det, at kun borgere der er i beskæftigelse kan få en bolig i et af de fem boligområder som indgår i planen [Vennekilde 2006].

3.3.2 Boligmarkedets økonomiske barrierer

Boligmarkedet i Danmark indeholder boliger af forskellig type, ejerform og prisklasse. De ressourcsvgæ er i sagens natur ikke økonomisk i stand til at købe en strandvejsvilla, ensige en bolig i det hele taget. Derfor er de nødsaget til at benytte sig af nogle af de andre tilbud boligmarkedet tilbyder, herunder de almene lejeboliger. De er ofte billige i forhold til deres størrelse og for enlige forsørgere og folk på overførselsindkomster der skal have en begrænset indkomst til at slå til, er dette ofte et attraktivt alternativ.

Figur 3.11: Det udviklede problemtræ for ghettoisering. De markede årsager, svarer til figur 3.10, der behandles i dette afsnit.

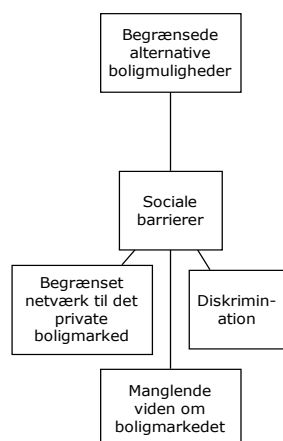

Figur 3.10 Del af det udarbejdede problemtræ. De ressourcsvgæ beboere har ikke de økonomiske muligheder, for frit at vælge bolig.

Etniske minoriteter står oftere end etniske danskere uden for arbejdsmarkedet [Danmarks statistik 2006a] og tilhører derfor gruppen, der generelt vil finde de almene boliger økonomisk attraktive. På grund af etniske minoriteters generelt ringere tilknytning til arbejdsmarkedet og lavere uddannelsesniveau, vil det også være sværere at optage lån til investering i egen bolig. I en undersøgelse af etniske minoriteters flytninger og boligvalg konkluderes dog bl.a., at etniske minoriteter i sjældnere grad end deres indkomst burde medføre det, flytter i parcelhus. Der kan være mange grunde til dette, en kan være, at de etniske minoriteter ikke i samme omgang som etniske danskere, har tradition for at investere i egen bolig, eller at de fører en livsstil, der passer særlig godt ind i de almene boliger.

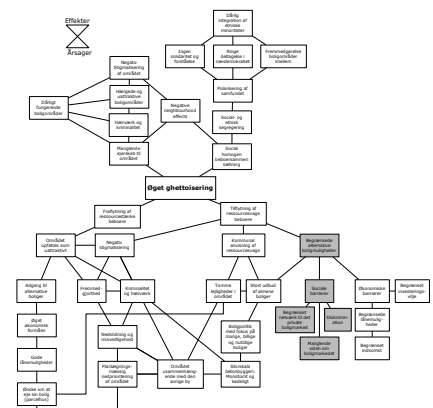
3.3.3 Boligmarkedets sociale barrierer

På den private del af boligmarkedet, findes også billige alternativer til ejerboligen. Undersøgelser har dog vist, at de etniske minoriteter er stærkt underrepræsenterede i de private udlejningsboliger. [Andersen 2006]. Undersøgelsen giver intet svar på denne forekomst, men peger på at diskriminering kunne være en af årsagerne. Private udlejere bliver måske skræmt af fordomme omkring etniske familiers størrelse og opførsel.

Figur 3.12: Del af det udarbejdede problemtræ. Der er en række sociale og samfundsmæssige grunde til, der afholder ressourcstærke beboere fra frit at kunne vælge på boligmarkedet.

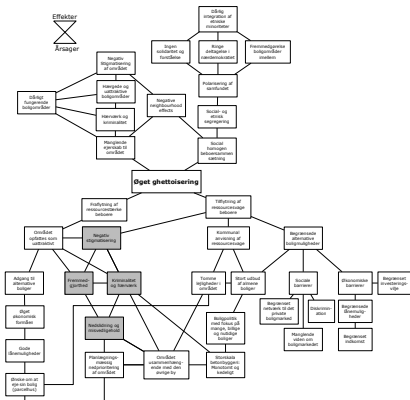
Der er ligeledes en underrepræsentation af etniske minoriteter i de private andelsboliger. Det kan hænge sammen med, at de ikke har adgang til det netværk, der giver adgang til disse boliger, da denne type boliger, især i de største byer, ofte sælges privat. Endelig peger undersøgelser på, at det især blandt de dårligst integrerede etniske minoriteter kan være manglende kendskab til alternativerne, der afholder dem fra at søge væk fra de almene boliger.[Andersen 2006][Aalbers og Deurloo 2003]

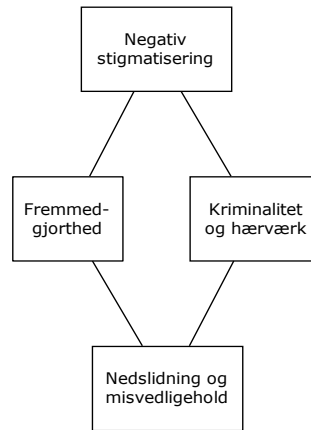
Figur 3.13: Det udviklede problemtræ for ghettosetling. De markede årsager, svarer til figur 3.12, der behandles i dette afsnit.

3.4 Den negative spiral

Op gennem 1980'erne og især 1990'erne opstod en række problemer med de nogle af de almene boligområder. Boomet i de almene boliger og fraflytningen til blandt andet parcelhusene, gav reelle udlejningsproblemer af de almene lejligheder, hvilket naturligvis satte boligselskaberne under økonomisk pres. Beboersammensætningen udviklede sig som nævnt, til i højere grad at afspejle samfundets dårligst stillede, hvilket også smittede af på områdernes fysiske stand, med øget nedslidning og misvedligehold til følge.

Figur 3.15: Det udviklede problemtræ for ghettoisering. De markede årsager, svarer til figur 3.6, der behandles i dette afsnit.

Figur 3.14: Del af det udarbejdede problemtræ. Problemerne i boligområderne er selvforstærkende og udgør en negativ spiral, der kan være svær at bryde.

Netop det, at det ofte er de svageste grupper i samfundet der flytter ind i de nedslidte boligkvarterer, er med til at områderne erhverver sig et negativt stigma. Sociologen Norbert Elias mener bl.a. at stigmatiseringen handler om magt, magten mellem "the established" (de etablerede) og "outsiderne". Kun hvis "de etablerede" besidder magtpositionerne som "outsiderne" er udelukket fra, kan de effektivt stigmatisere en anden gruppe [Børresen 2000]. I et boligområde med mange ressourcetsvage, vil det være det omgivende samfund, de etablerede ressourcestærke, der har magten til at stemple boligområdet og dets beboere ud fra deres kendskab og normer. At fjerne et negativt stigma er således også op til de ressourcestærke udefra, med mindre beboerne i det stigmatiserede område selv formår at ændre på det magtforhold, der ligger til grund for stigmatiseringen. Netop fordi det er udefrakommende, der stempler boligområdet, er det fysiske indtryk området giver vigtigt. Et nedslidt og monotont betonbyggeri giver et indtryk af et fattigt og ikke velfungerende område og vil være med til at fastholde de udefrakommende i en negativ opfattelse af området og dets beboere.

At de socialt belastede boligområder påføres et stigma er også med til at fastholde beboernes egen opfattelse af deres boligområde. Et negativt stigma er med til at opretholde en distance mellem det belastede boligområde og dets beboere og resten af samfundet. Herved vil beboerne opleve en fremmedgjorthed i forhold til den omkringliggende by og samfund. Det kan i yderste instans føre til, at beboerne forkaster de regler

og normer, der er herskende i samfundet generelt og i stedet udvikler sine egne. Herved er polariseringen for alvor slået igennem. Der bor som sagt mange etniske minoriteter i de belastede almene boligområder. Der kan være en del forskelle mellem den "danske" kultur og den kultur som en etnisk minoritet bringer med til Danmark. Ligeledes kan forskellene i den måde samfundet organiseres og styres på være fremmed for den enkelte indvandrer. Dette har især indflydelse på migrantens "sense of place" som ofte har en dobbelthed, "her" og "der". Den svenske antropolog og indvandrerforsker Alexandra Ålund mener, at usikkerheden og fornemmelsen af at føle sig udenfor, kan føre til en idealisering af livet og hjemmet i oprindelseslandet. Dette er med til, at mange etniske minoriteter søger de nære familierelationer og relationer til den etniske gruppe og fællesskabet, Ålund kalder dette for "det etniske minde" [Børresen 2000]. Denne opfattelse kan ligeledes være med til at generere en fremmedgørelse i forhold til det omgivende samfund og kan sammen med stigmatiseringen og dens konsekvenser virke selvforstærkende.

At de etniske grupper ofte samler sig i det vi kalder socialt belastede områder er således med til at fastholde et generelt samfundstigma mellem "de fremmede" og "vi danske". Ligeledes bringes der næsten dagligt en artikel om de sociale problemer i de danske ghettoer. Hærværk, overfald på uskyldige og kriminalitet er blot nogle af de overskrifter som er med til at fastholde ghettoernes stigma som socialt belastede og utrygge områder med massive sociale problemer. De problemramte boligområder opfattes altså ikke bare et problem for de, der bor der, men også for samfundet som helhed.

Ghettoiseringen er som vist i dette kapitel et samspil af mange processer og årsager. For at løse problemerne er det derfor vigtigt at spille på mange tangenter og adressere flere af de bagvedliggende årsager samtidig. Det er da også erfaringen i det danske boligsociale arbejde, hvor man fra 1990'erne har arbejdet med de såkaldt "samspilsramte" boligområder. Her arbejdes både på det fysiske, det sociale, det organisatoriske og det økonomiske plan for at løse de problemer områderne har. [Munk 1999]

4 Problemformulering

Som svar på de problemer, der opleves i de ghettoiserede boligområder, har Regeringen i 2004 udsendt en strategi, hvis hovedformål er at bemæmpe ghettoiseringen. Fokus i denne strategi er noget anderledes, end de tidligere politikker, der har taget fat på de boligsociale problemer. Den nuværende Regering anskuer nemlig problemerne som primært integrationsmæssige: Ghettoiseringen er en barriere for integration. Strategiens hovedformål er, at nedbringe koncentration af ressourcetsvage grupper i de belastede områder, indirekte forstået: De etniske minoriteter. Nærværende kapitel præsenterer dog en række nyere forskningsresultater, der på nogle områder strider med det grundlag, Regeringens strategi ser ud til at hvile på.

4.1 Den nyere udenlandske forskning

Segregeringen af etniske minoriteter er et kendt fænomen i mange af de europæiske storbyer. Herunder præsenteres nogle af de erfaringer der er gjort i forbindelse med forskningen i Holland og Sverige.

4.1.1 Erfaringer fra Holland

Koncentrationen af etniske minoriteter i de socialt belastede boligområder i Amsterdam er ligesom herhjemme forbundet med negative associationer. Befolkningen er bange for, at denne koncentration yderligere vil medføre og endda forstærke sociale og etniske forskelle. Ringe boligbyggeri og belastede kvarterer er blot nogle af de betegnelser, der bliver kædet sammen medfølgerne af koncentrationen [Aalbers og Deurloo 2003].

De hollandske forskere Aalbers og Deurloo nævner her to teorier som, kan være med til at beskrive de negative problemer, som segregeringen og koncentrationen medfører. Den første teori omhandler stigmatisering hvor de belastede områder får et stigma på sig, der kan have negative

konsekvenser for den enkelte beboer, eksempelvis ved jobsøgning. Arbejdsgiveren vil måske ikke hyre den enkelte pga. et givent tilhørsforhold til en "ghetto". Den anden teori som Aalbers og Deurloo fremhæver er socialiseringsteorien. Det essentielle heri er forestillingen om, at de koncentrerede områder mangler positive rollemodeller. Dette medfører, at børn og unge i områderne har svært ved at bryde den sociale arv.[Aalbers og Deurloo 2003]

Disse to teorier er benyttet bredt i undersøgelser udarbejdet i USA men Aalbers og Deurloo mener ikke dette er gældende for Amsterdam. Nogle af de forskelle de fremhæver er bl.a., at den generelle kvalitet af de almene boliger er ganske god og forskellene i huslejer generelt er begrænsede. Dette gør bl.a. sammen med forskellige tilskud til huslejestøtte at denne del af boligmassen har en bred sammensætning [Aalbers og Deurloo 2003].

Aalbers og Deurloo nævner ligeledes eksempler fra andre forskere, der bl.a. beskriver, at segregeringen ikke nødvendigvis medfører de angivne negative konsekvenser, ligesom der er positive effekter af segregeringen. Koncentrationen af etniske minoriteter kan fremme et uformelt bånd som den etniske grupper aktivt søger og kan være med til, at sikre tryghed i området.

4.1.2 Bijlmermeer – et eksempel

Bijlmermeer-området er en forstad sydøst for Amsterdam, som var Hollands største "ghetto" med i alt 12.500 lejligheder, alle lejelejligheder. Problemerne her, var som det kendes fra mange andre områder arbejdsløshed, kriminalitet osv. og velfungerende familier, der flytter fra området. [Olsen 2006].

Området er dog under forvandling, idet 6.500 af lejlighederne er ved at blive revet ned og skal erstattes med 7.200 rækkehuse og andet tæt-lavt byggeri, samtidig skal 6000 lejligheder renoveres [Olsen 2006]. De nye rækkehuse vil bestå af 70 % ejerlejligheder og 30 % lejelejligheder og det er ideen med projektet, at områdets beboersammensætning skal ændres, således ressourcestærke borgere flytter ind, eller bliver boende i området. Det er primært indvandrere med fast arbejde og gode indtægter, "den sorte middelklasse", som Olsen kalder dem, der tidligere flyttede væk men nu vælger, at blive boende. Kommunen og boligselskaberne håber på, at de ressourcestærke etniske minoriteter vil fungere som gode rollemodeller for de indvandrere som er dårligt integrerede – bryde den sociale arv som nævnt i afsnittet ovenover. [Olsen 2006]. Indtil nu ser projektet ud til at lykkes. Kriminaliteten i området er faldende og årlige spørgeskemaer viser, at tilfredsheden med området er stigende.

4.1.3 Erfaringer fra Sverige

I Sverige har Özüekren undersøgt koncentrationen af tyrkiske indvandreres bosætning i Fittja, en forstad til Stockholm. Hypotesen i denne undersøgelse var, at etniske minoriteter gradvist over tid og gennem flytninger skaber etniske enklaver i bestemte kvarterer. Hypotesen blev efterfulgt af to grundlæggende undersøgelsesspørgsmål; hvordan kan dannelsen af disse interne enklaver forklares samt hvordan hjælper disse forklaringer til forståelsen af segregering og koncentration i visse byområder.

Resultaterne fra undersøgelsen underbyggede tese om enklavedannelse. Der var over en 10-års periode sket en koncentration af tyrkere i bestemte boligområder og i endda i særlige blokke i kvarteret. Beboerne har gennem flytninger nærmet sig hinanden, så de bor nærmere hinanden. Der var også klare tendenser til, at tyrkerne gik efter bestemte boligtyper, nemlig de høje blokke med en udvendig svalegang, hvor de kunne holde øje med fremmede i bygningen der passerede deres vinduer. Omvendt valgte de boliger i ikke stueetagen fra. Ved, at vælge højereliggende lejligheder følte tyrkerne sig mere trygge. [Özüekren 2003].

En af erfaringerne fra eksemplet i Sverige er bl.a., at en undersøgelse af etniske minoriteter bør foregå på helt lokalt niveau, allerhelst boligblokniveau. Som det nævnes i artiklen ville en tilsvarende undersøgelse på eksempelvis kommuneniveau har frembragt et resultat som var langt fra det resultat som Özüekren fandt frem til. Koncentrationen af etniske minoriteter ville være langt mindre og det ville ikke være fremkommet at tyrkiske minoriteter danner enklaver i bestemte boligblokke. [Özüekren 2003]. Et andet resultat i eksemplet fra Sverige er, at efterfølgere til de tyrkiske immigranter vælger, at bosætte sig i umiddelbar nærhed til deres forældre. Dette er forskelligt fra danske forhold hvor efterkommere i højere grad bliver integreret i samfundet og flytter til andre ejerformer, primært ejerlejligheder når den økonomiske situation forbedres. [Andersen 2006]

4.2 Erfaringer fra Danmark

Koncentrationen af etniske minoriteter i Sverige er ikke helt ulig de forhold, som findes i Danmark. Som beskrevet i kapitel 2 har vi ikke, i ordets oprindelige betydning, ghettoer i Danmark, men der findes dog boligområder hvor etniske grupper bosætter sig i særligt omfang. Ifølge Hans Skifter Andersen, seniorforsker ved Statens Byggeforskningsinstitut, SBI, er der i princippet to grunde til, at det forholder sig sådan: De etniske minoriteters boligpræferencer og deres flyttemønstre. [Andersen 2006]

4.2.1 Etniske minoriteters boligpræferencer

Den første del henviser til de muligheder og begrænsninger som de etniske minoriteter har på boligmarkedet. Det er især arbejdsløshed og lave indkomster, der begrænser mulighederne, men der foregår muligvis også en diskriminering, hvor etniske minoriteter ikke har den samme adgang til dele af boligmarkedet som danskere. De almene boligselskabers ventelistesystem, gør diskriminering på baggrund af etnicitet og lignende så godt som umulig. En anden grund til, at etniske minoriteter bosætter sig i bestemte boligområder kan skyldes, at det er nemmere at få en bolig i områder som andre ikke finder attraktive. En mindre efterspørgsel fra etniske danskere medfører, at der bliver bedre plads til de etniske minoriteter, der mangler en bolig. [Andersen 2006]. Med andre ord står de på det nederste trin af boligstigen.

Den anden del af forklaringen på, hvorfor etniske minoriteter koncentrerer sig i bestemte boligområder er, ifølge Hans Skifter Andersen, de etniske minoriteters egne præferencer på boligmarkedet. De statiske analyser Andersen har udført, viser en sammenhæng mellem de etniske minoriteters flytninger tyder på, at de etniske minoriteter bevidst søger hen mod de boligområder, hvor der i forvejen bor etniske minoriteter. I særlig grad flytter de enkelte etniske grupper efter hvor der i forvejen bor andre med samme etnicitet. Den mest forklarende faktor i undersøgelsen var dog, at det lokale etniske miljø havde en vis størrelse. Som mulige bagvedliggende årsager til denne sammenhæng nævner Andersen ønsket om at bo sammen med landsmænd, dårligere muligheder for at få kredit til køb af egen bolig eller manglende interesse i at investere [Andersen 2002].

Den geografiske placering af etniske minoriteter i Danmark har en skæv fordeling hvor størstedelen bor i de urbaniserede dele af landet og primært i almene boliger (60 %), hvoraf 22 % af disse bor i såkaldte multietniske områder med mere en 40 % etniske minoriteter. [Andersen 2002]. Udover de almene boliger er det primært ejerlejligheder og i mindre grad private udlejningsboliger, andelsboliger og parcelhuse som den etniske befolkning søger til.

4.2.2 Flyttemønstre.

Undersøgelsen af Hans Skifter Andersen viser ligeledes, at der er et højt til- og fraflytningniveau ind og ud af de multietniske boligområder og at der er lige så mange etniske minoriteter der flytter ud som der flytter ind. Der er dog forskel på hvilke grupper der flytter ud og hvilke der flytter ind. De etniske minoriteter som flytter ud af områderne, er i højere grad de mere integrerede etniske grupper, efterkommere og danske statsborgere. Ligeledes er der flere, der er i beskæftigelse og med en højere indkomst blandt de, som flytter fra områderne end de, som flytter til. [Andersen 2006]. Det kunne således tyde på, at mindre integrerede etniske minoriteter der flytter til de socialt belastede områder, flytter ud igen når de eventuelt finder arbejde. Undersøgelsen giver intet en-

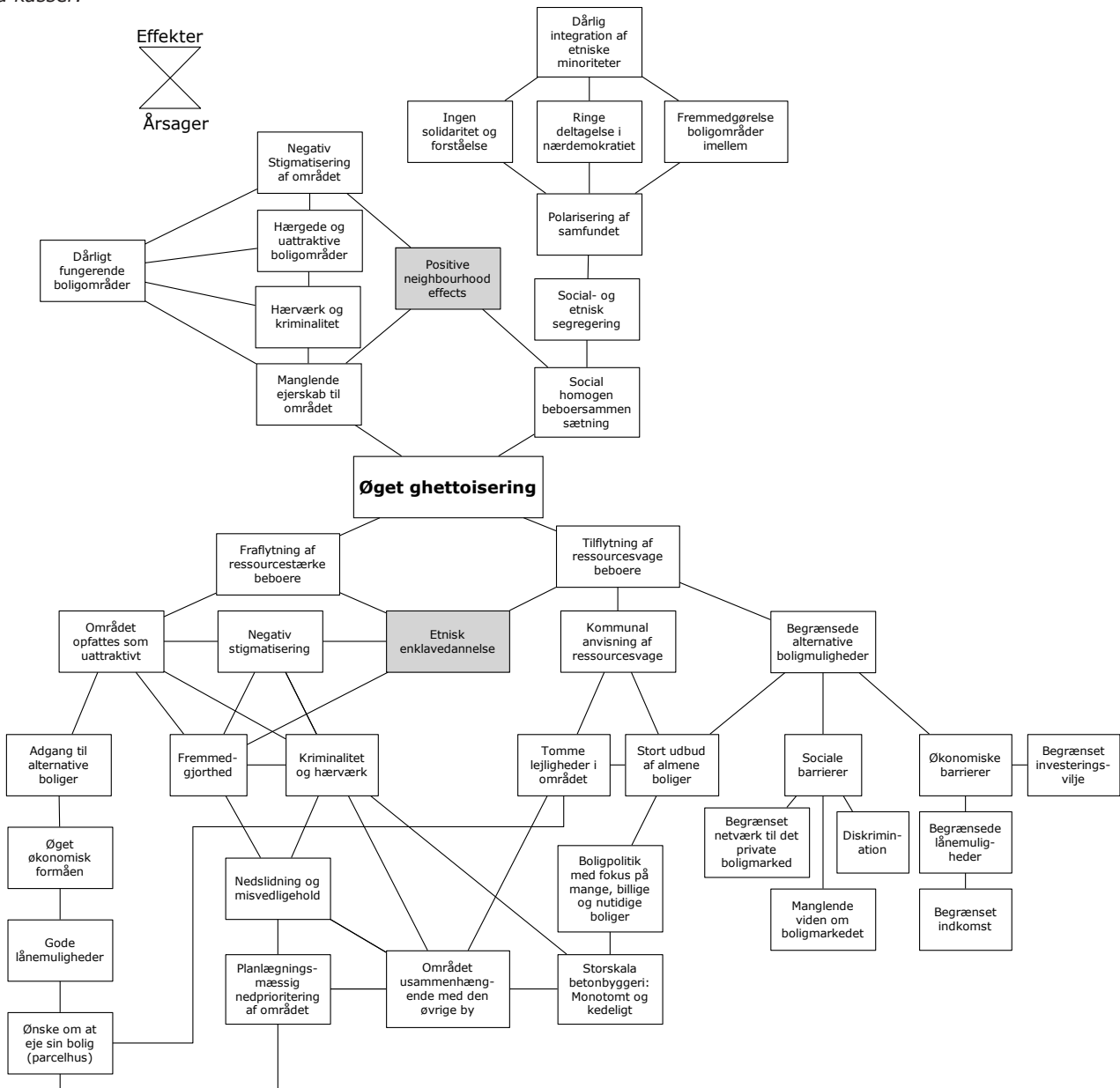
tydligt svar på dette spørgsmål men viser, at der tilsyneladende er store forskelle blandt de enkelte etniske minoriteter med hensyn til flytninger og boligvalg, hvor nogle eksempelvis søger landsmænd og andre blot byområder i de større byer, hvor der, som nævnt i kapitel 2, findes den største andel af jobs.

4.3 Alternativt problemtræ

Den nyere forskning giver anledning til genovervejelse af ghettoiseringsproblemerne sammenhænge og deraf følgende ændringer i det opstillede problemtræ. Således tilføjes som en del af årsagerne til ghettodannelse, de etniske minoriteters tendens til, via deres boligvalg, at søge mod områder, hvor der i forvejen bor etniske minoriteter og derved skabe etniske enklaver. Da antallet af etniske minoriteter i et boligområde kan virke uattraktivt på nogle grupper af etniske danskere, vil denne tendens også have en effekt på fraflytningen af ressourcestærke. [Andersen 2006] Ligeledes afledt af den nyere forskning, stilles der spørgsmålstegn ved, hvorvidt effekten "negative neighbourhood-effects" er negativ. Skifter Andersen lufter muligheden for, at de ghettoiseringsramte boligområder kan fungere som integrations-sluser af etniske minoriteter, således fraflytterne er mere ressourcestærke end tilflytterne. Derfor ændres denne effekt i problemtræet til at være en positiv påvirkning. Det nye problemtræ er vist som figur 4.1.

4 Problemformulering

Figur 4.1: Det nye problemtræ, der indtager den nyere forskning præsenteret i dette kapitel. Ændringerne i forhold til det oprindelige problemtræ er markeret i de grå kasser.

4.4 Hypotese og problemformulering

Den nyere forskning i Danmark, Sverige og Holland peger på en række tendenser indenfor etniske minoriteters valg af bolig. Der er en klar tendens til, at de i deres boligvalg bevidst søger hen mod områder, hvor der i forvejen både er en koncentration af etniske minoriteter samt en vis mængde beboere med den samme etniske herkomst. Samtidig viser de danske erfaringer, at det er de velintegrerede etniske minoriteter, der forlader områderne mens de mindre integrerede flytter ind. Skifter Andersen peger på en mulig hypotese, nemlig at de ghettoiserede boligområder fungerer som integrationsluser, at der i de multietniske

områder er processer, der hjælper integrationen på vej. I Holland har de gode erfaringer med at tilføre de belastede områder nye boligtyper og ejerformer og derved fastholde nogle af de ressourcestærke etniske minoriteter, der ellers ville have flyttet væk fra området. På denne baggrund fremsætter vi følgende hypotese:

Positiv fremme af mindre etniske enklaver i socialt belastede boligområder samt fastholdelse af ressourcestærke etniske minoriteter mindsker ghettoiseringens negative konsekvenser og skaber bedre boligområder i de belastede kvarterer.

Fokus i den følgende undersøgelse tager udgangspunkt i hypotesen og særligt i to afledte arbejds spørgsmål:

- Hvordan fastholdes de ressourcestærke etniske minoriteter i de belastede områder?
- Vil indførelsen af nye alternative bolig- og ejerformer gøre en forskel?

Arbejds spørgsmålene danner udgangspunkt for en undersøgelse af etniske minoriteters boligpræferencer, der uddybes i de næste kapitler. Undersøgelsen skal afdække et centralt emne indenfor ghettoiseringsproblematikken, og vil generere ny viden, der gennem behandling og analyse kunne give nyt input til arbejdet med de boligsociale udfordringer. Den vil både kunne bruges til at perspektivere de allerede gennemførte indsatser såvel som de nyligt igangsatte politikker. Problemformuleringen for rapporten bliver således:

Hvilken betydning har resultaterne af den udførte undersøgelse for de boligsociale indsatsers succesopfyldelse og hvordan kan resultaterne supplere fremtidige nationale såvel som lokale boligsociale strategier og politikker?

4.4.1 En positiv bivirkning

Italesættelsen af ghettoisering som en sygdom, der skal bekæmpes, gør som sagt planer og strategier til kuren, der skal rydde op i de belastede boligområder og hjælpe integrationen. Når den nyere forskning nu antyder, at ghettoerne kan virke fremmende for integrationen, viser det sig altså, at ghettoiseringssygdommen har en positiv bivirkning. At integrationen bedres i ghettoerne gør dog ikke, at de resterende symptomer, problemerne i boligområderne, forsvinder eller bliver mindre vigtige at antaste. Det betyder blot at de ghettoiserede områder nu måske kan være en del af en kur, der skal fremme integrationen af etniske minoriteter.

5 Undersøgellesdesign

Et undersøgellesdesign kan opstilles på flere forskellige måder alt efter undersøgelsesobjekt og formål. Som beskrevet i afsnit 1.4 har denne undersøgelse form af et case studie, hvor den forudgående analyse af ghettoiseringen som begreb og problem, samt den opstillede problemformulering er med til at lægge et "snit" for undersøgelsesfokus. I forbindelse med operationalisering af et case studie, har Cand. Psych. Knud Ramian opstillet en liste over vigtige spørgsmål der skal tages i betragtning. Det drejer sig dels om hvilken analyseenhed der skal vælges, hvilken case der konkret skal kigges på og hvordan undersøgelsesresultaterne kan bekræftes. Disse spørgsmål belyses i det følgende. Desuden fremhæver Ramain, at overgangen fra resultater til konklusioner er vigtig. Undersøgelsesresultater vil således kunne enten bekræfte eller udbygge den teoretiske ramme præsenteret i kapitel 2 og 3, ligesom eventuel ny viden vil kunne yderligere bidrage til ghettoiseringens manglende facetter. [Ramain 2006]

5.1 Undersøgelses case studie

Analyseenheden i denne undersøgelse vil være et boligområde, der oplever nogle af de problemstillinger, der kendetegner ghettoiseringen. Udvalget tager udgangspunkt i en række kriterier til områdets og dets beboere, hvilket gøres i afsnit 5.4. Casen er således ikke valgt som en typisk eller ekstrem case, men bærer i analysen præg af at udgøre en sådan. Formålet med case studiet er da også at indsamle information om de typiske forhold, elementer som Yin kæder sammen med den typiske/repræsentative case. Ligeledes har casen til formål, at teste og udfordre den teoretiske ramme, hvorfor den også har lighedstræk med den kritiske case. [Yin 2003] Disse to casetyper har klare referencer til balancen mellem de induktive og de deduktive aspekter, som nævnt i afsnit 1.4. Projektgruppen mener derfor at denne blanding af casetyper er velegnet til undersøgelsen af ghettoiseringen i et konkret område.

5.2 Undersøgelsesspørgsmål

Teori og gennemgang af ghettoiseringen i kapitel 2 og 3 danner ramme og udgangspunkt for undersøgelsesspørgsmålene. Spørgsmålene er opstået enten som direkte aspekter fra teori og tidligere undersøgelser eller som en afledt undren. Disse er alle relevante af få svar på for at kunne kommentere, diskutere og måske endda berige de fremtidige politikker og indsatser på det boligsociale felt. For at gøre operationaliseringen af arbejdsspørgsmålene tydeligere, er spørgsmålene opdelt i fire emner og er ligeledes inddelt efter hvilke aktører, der vil kunne besvare dem enten gennem interview eller dokumentanalyse. Data til undersøgelsen vil nemlig dels bero på dokumentanalyse og dels på interviews. Interviewpersonerne i det valgte område vil bidrage som "repræsentative" etniske beboere. Antallet af beboere, som vil indgå i undersøgelsen, er således ikke repræsentative i den forstand at ikke alle etniske grupper. Dog er et sample af voksne og unge, kvinder og mænd med til at nuancere undersøgelsen. Af andre informanter vil indgå ledende personer fra boligorganisation og kommune og tilsammen vil interviewpersonerne således bidrage til undersøgelsen på forskellige niveauer.

5.2.1 Området som ghetto

Det første undersøgelsesemne henvender sig til en række af aktører, først og fremmest fordi der, som belyst i kapitel 2, er flere forskellige definitioner af ghettoisering og fordi opfattelsen af området og de problemer, der kendetegner det, kan være forskellige afhængig af hvilke aktørgrupper, der spørges. Således har tidligere undersøgelser og evalueringer af boligsociale indsatser rettet lyset mod, at de problemer indsatsen er rettet mod, ikke nødvendigvis er de problemer beboerne selv vurderer er de mest presserende. Således bliver formålet med det første undersøgelsesemne at få en vurdering af områdets "tilstand" samt at få afdækket hvorvidt beboersammensætningen og dennes udvikling er medvirkende til at skabe ghettoiseringssymptomer i området. I forlængelse af dette ønskes ligeledes afdækket, hvordan der tidligere har været arbejdet med byudvikling og boligsociale indsatser i området.

For at få uddybet de forskellige aktørgruppers syn på områdets problemer, spørges ind til beboersammensætningen i området, dennes udvikling og sammenhængen til de eventuelle medfølgende problemer. Endelig fokuserer undersøgelsen på områdets omdømme i forhold til den øvrige by. Igen lægges vægt på hvordan de forskellige aktørgrupper vurderer situationen. Beboerne, der dels lever i området men også lever med det omdømme området har, må antages at kunne give et noget andet billede end hvad kommunens byplankyndige, der sidder med det store forkromede overblik kan byde ind med. Begge aspekter er nyttige i det videre arbejde.

5.2.2 Områdets attraktivitet

Hvor det første undersøgelsesemne først og fremmest fokuserede på de problemer, der er i området, er det også relevant at få klarlagt nogle af de positive træk ved området og dets beboere. Her lægges særligt vægt på beboernes input, men for at perspektivere beboernes bedømmelse af området inddrages boligselskabet med spørgsmål til, hvordan de forholder sig beboernes udsagn og arbejder med dem i deres arbejde. I dette undersøgelsesemne tages også hul på et helt centralt aspekt af de etniske minoriteters boligvalg, nemlig hvorfor de er bosat i området. Er der tale om et aktivt valg eller mangel på samme? Var det økonomiske

	Stat og kommune	Boligselskab	Beboere
I hvor stort omfang er området ghettoiseret?	<ul style="list-style-type: none"> - Hvad består områdets problemer i? - Hvilke indsatser har der været i området tidligere? - Hvor i kommunen bor de socialt dårligt stillede og de etniske minoriteter? - Hvilket omdømme har området i forhold til resten af byen? - Er området oplevelsesmæssigt og funktionelt en del af den øvrige by? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hvad består områdets problemer i? - Hvilke indsatser har der været i området tidligere? - Hvordan er beboersammensætningen i området? - Hvordan påvirker flyttemønstret beboersammensætningen? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hvad består områdets problemer i? - Hvordan påvirker beboersammensætningen områdets attraktivitet? - Påvirker områdets omdømme beboernes hverdag? - Føler beboerne sig isoleret i forhold til den øvrige by?
Hvordan synes beboerne det er at bo i området?		<ul style="list-style-type: none"> - Hvordan er den generelle tilfredshed med området blandt beboerne? - Arbejdes der aktivt på at gøre området mere attraktivt? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hvad finder beboerne attraktivt ved boligerne og området? - Hvilke fordele og ulemper er der ved at bo i området? - Hvad ligger til grund for bosætningen?
Hvem er de gode naboer og rollemodeller?	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke grupper anses som ressourcestærke og gode rollemodeller? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke grupper anses som ressourcestærke og gode rollemodeller? - Hvordan udnyttes de ressourcer der er blandt beboerne? - Hvordan opleves beboernes netværk og naboskab? - Har der tidligere været arbejdet målrettet mod at fastholde såkaldte ressourcestærke beboere? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hvordan er forholdet til naboerne og hvad er en god nabo? - Hvilke netværk har beboerne internt i området? - Tillægger beboerne det at bo sammen med andre etniske minoriteter og beboere med samme herkomst som dem selv stor værdi? - Hvilke fordele og ulemper kan der være ved disse koncentrationer?
Hvilke andre muligheder er der på boligmarkedet?	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke andre billige alternativer til de almene boliger findes der i Horsens Kommune? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hvad er de tidligere erfaringer med at tilføje nye boligformer til området? 	<ul style="list-style-type: none"> - Kender beboerne til de alternative boligformer? - Har beboerne overvejet at flytte inden for boligforeningen? - Har beboerne oplevet at blive diskrimineret på boligmarkedet? - Hvad afholder dem fra at flytte? - Har beboerne tidligere stiftet bekendtskab med de øvrige boligformer? - Har beboerne overvejet at investere i egen bolig?

Tabel 5.1: De spørgsmål, der på baggrund af litteraturstudier danner grundlag for undersøgelsen. Fire overordnede undersøgelsesemner angiver fire foki for undersøgelsen og grupperer vertikalt de mere detaljerede undersøgelsepunkter. Horisontalt er angivet de aktører, der skal bidrage med at afdække de forskellige undersøgelsesspørgsmål.

eller fysiske aspekter, der gjorde området attraktivt, eller spillede beboersammensætningen ind? Havde beboerne eventuelt venner og familie, der boede i området før de flyttede til?

5.2.3 Naboskab og beboersammensætning

I de statslige politikker og strategier fokuseres på fastholdelse og tiltrækning af ressourcestærke beboere generelt, uden dog at opstille en klar definition på, hvem disse ressourcestærke beboere er. Derfor er dette emne medtaget i undersøgelsen, da det er nødvendigt at vide for at kunne gennemskue og vurdere de tidligere indsatser og ikke mindst de fremtidige.

Ét er dog hvem der objektivt set er "gode beboere", et andet er hvem der i beboernes øjne er gode beboere og naboer. Derfor spørges dels ind til hvilke kvaliteter, hvilke ressourcer, der værdsættes i det nære miljø. Ligeledes skal undersøgelsen skabe indblik i hvilke netværk, der findes blandt de etniske minoriteter i området. Regeringens strategi mod ghettoisering lægger vægt på, at der skabes netværk mellem etniske minoriteter og etniske danskere. Dette undersøgelsesspørgsmål har til formål af afdække hvilke netværk der allerede eksisterer og i hvor høj grad de er bundet op på etnicitet eller kulturel baggrund. Med nabovinklen spørges igen ind til, hvordan de etniske minoriteter vurderer det at bo nær beboere med samme etniske og kulturelle baggrund som de selv. I forlængelse af dette bedes beboerne reflektere over hvilke fordele og ulemper en koncentration af etniske minoriteter vil medføre for boligområdet og for deres dagligdag.

5.2.4 Muligheder på boligmarkedet

Det sidste undersøgelsesemne omhandler de etniske minoriteters muligheder eller mangel på samme på boligmarkedet. Mange etniske minoriteter bor i almene boliger, hvilket delvist kan forklares med, at der generelt er mange, der står udenfor arbejdsmarkedet og derfor har en begrænset økonomisk formåen. Undersøgelsen fokuserer dels på hvilke andre alternative muligheder der findes i kommunens boligmasse og dels, med reference til den opstillede hypotese, hvorvidt andre ejertyper vil kunne udgøre et alternativ til de almene boliger. Her konsulteres dels boligselskabet om deres erfaringer og dels beboerne, for at høre hvilke barrierer og muligheder de ser ved forskellige boligformer.

5.3 Aktørgrupperne

De tre aktørgrupper, der skal bidrage med at svare på de opstillede spørgsmål består som vist i tabel 5.1 af stat og kommune, det relevante boligselskab og en række beboere i det udvalgte område. Under aktørgruppen stat og kommune gemmer sig dels diverse planer, strategier og politikker, der fra statslig side angiver rammerne for den indsats kommune og boligselskab arbejder under. Staten er derved ikke personificeret i en interviewperson i denne undersøgelse. Det derimod tilfældet i kommunen, hvor en planlægger med kendskab til området udvælges til

et interview om området og kommunens indsats. I aktørgruppen boligselskabet gemmer sig flere personer. Dels er der den centrale administration, der kan give svar på nogle af de mere overordnede spørgsmål og dels lægger nogle af spørgsmålene op til, at det er mere decentralt placerede medarbejdere i boligselskabet, der interviewes. Viceværter, varmemestre eller beboerrådgivere, der har den daglige kontakt med beboerne men dog stadig har en professionel distance, udvælges som centrale vidensressourcer i undersøgelsen. Det er desuden igennem disse personer, at den sidste aktørgruppe identificeres. Det er svært for udefrakommende som projektgruppen, at etablere en kontakt med beboere i området uden forhåndskendskab. Det bliver ikke lettere af, at de ønskede beboere har en anden etnisk og kulturel baggrund end projektgruppen, hvorfor det kan være lettere at finde frem til en række beboere ved at bruge en "bagdør" som boligselskabets personale i marken.

5.3.1 At undersøge etniske minoriteter

At foretage interviews med en, for projektgruppen, helt ny aktørgruppe udenfor den sædvanlige gruppe af udvalgte nøglepersoner, er en udfordring. Nøglepersonerne har ofte evnen til at relatere et emne til forhold udover sin egen situation og derved ophøje konteksten. Beboerne i det udvalgte område må derimod kunne forventes kun at være i stand til at relatere til deres umiddelbare situation. Det stiller krav til interviewer om at formulere spørgsmål og problemstillinger i en for beboerne aktuel og nærværende form. Det er således vigtigt at forklare interviewpersonerne hvorfor de deltager i interviewet og hvorledes deres udtalelser kan bidrage. Derfor vil interviewene med de etniske minoriteter have karakter af at være et semistruktureret interview. Det semistrukturerede interview benyttes ofte i forbindelse med mere uformelle interviews og finder bl.a. sin styrke i at være fleksibelt i struktur og den måde hvorpå spørgsmål bliver stillet [Robson 2002]. Den kultur og de værdier som de etniske minoriteter har, er ofte væsentligt forskellige fra den danske kultur og de danske værdier. Når det netop ikke er "nøglepersoner" der interviewes er det derfor vigtigt, at spørgsmål baseret på den faglige og teoretiske baggrund, bliver formuleret på en måde, der relaterer sig til den enkelte interviewperson og dennes dagligdag i et let og tilgængeligt sprog. At respondent og interviewer ikke har samme modersmål, gør det endnu vigtigere, at spørgsmål og samtale bliver holdt i et uformelt og let tilgængeligt sprog. Hvis der er for mange misforståelser og gentagelser, vil respondenten lettere blive intimideret af interviewer, samtalen vil ikke finde sted på et ligeværdigt niveau, hvilket vil påvirke resultatet.

At komme fra én kultur og skulle leve sig ind i en fremmed, er en speciel situation, der kræver øvelse. Den engelske antropolog Evans Pritchard udtrykker det:

"Man lever i to forskellige tankeverdener samtidig, man opererer med to sæt af kategorier og begreber og værdier, som det ofte er svært at forlige. Man bliver, i det mindste midlertidigt, en slags dobbelt marginal person, fremmedgjort fra begge verdener" [Hastrup og Ovesen 1999]

Således er det både dataindsamlingen og databehandlingen krævende at udføre, idet undersøgelsens resultater skal "renses" for den dualisme, der var tilstede under indsamlingen. Det kræver desuden stor selvindsigt, at vide hvad der er ens egne værdier og begreber og hvordan de er anderledes end den undersøgte. Den teoretiske og faglige baggrund og den kultur, som bringes med i rygsækken til undersøgelsesområdet, er således med til at forme det endelige resultat. Etnograferne Kirsten Hastrup og Kirsten Ramløv mener ligeledes, at dialogen mellem to parter og to kulturer er med til at skabe en midlertidig etablering af en tredje kultur. Med etableringen af en tredje kultur menes det, at det er:

"[...]den position hvor modsætningen mellem os og de andre, og mellem deltagelse og observation, bliver udvisket. Med andre ord, når vi opgiver vores egen dualismetænkning, har vi en chance for at komme tæt på sandheden. [Hastrup og Ramløv 1988]

Det er således vigtigt, at der skabes en fælles arena, hvori der opnåes en indsigt, som er både-og, og som skaber en fælles baggrund for dialog. At udvise en forståelse for de etniske minoriteters situation, eksempelvis kulturelle eller religiøse baggrunde, kan hjælpe den fælles tillidsforhold og en kort opsummering ved slutningen af interviewet være med til at opfange eventuelle sproglige barrierer.

5.4 Scanning for undersøgelsesområde

Selve udvælgelsen af et boligområde som objekt for undersøgelsen er essentielt. Som nævnt i afsnit 5.1, sker udvælgelsen på baggrund af en række kriterier, der omhandler boligområdet og dets etniske beboersammensætning. Mange boligområder vil givet kunne resultere i spændende og relevante undersøgelsesresultater, men da fokus i undersøgelsen er ghettodannelse og etniske enklaver, forsøges valget af fokusområde kvalificeret gennem en scanning af potentielle områder ud fra disse kriterier.

5.4.1 Hvilke etniske minoriteter lever i Danmark?

Der lever i Danmark omkring 335.500 såkaldte etniske minoriteter¹. Af disse udgøres små 200.000 af de ti største minoriteter, der ses i tabel 5.2. Geografisk er de fleste etniske minoriteter bosat i de store byer, især København og Århus, selvom der naturligvis er en vis variation mellem de enkelte befolkningsgrupper. [Danmarks Statistik 2006b] Da fokusområdet af hensyn til projektgruppens ressourcemæssige begræns-

1) Med etniske minoriteter menes de mennesker med oprindelsesland udenfor Vesteuropa, USA, Canada, Australien og New Zealand.

Etnisk herkomst	
Tyrkiet	55.550
Irak	26.922
Libanon	22.509
Bosnien-Hercegovina	20.952
Pakistan	19.284
Jugoslavien (ex)	17.415
Somalia	16.564
Iran	14.389
Vietnam	12.869
Afghanistan	11.246

Tabel 5.2: De ti største etniske minoriteter i Danmark pr. 1. januar 2006, der ikke kommer fra EU, USA, Canada, Australien eller New Zealand. Tabel trukket fra [Danmarks Statistik 2006b]

Tabel 5.3: De ti største etniske minoriteter i Nordjyllands, Ringkøbing, Vejle, Viborg og Århus amter pr. 1. januar 2006. [Danmarks Statistik 2006b]

	Nordjyllands Amt	Ringkøbing Amt	Vejle Amt	Viborg Amt	Århus Amt	I alt
Tyrkiet	775	1.580	2.106	172	5.388	10.021
Bosnien-Hercegovina	1.691	1.257	2.710	852	2.046	8.556
Irak	1.571	692	1.402	630	3.680	7.975
Libanon	1.223	596	899	386	4.487	7.591
Somalia	1.356	732	960	423	3.787	7.258
Vietnam	1.649	253	1.166	328	2.770	6.166
Sri Lanka	885	2.227	1.302	458	1.268	6.140
Iran	734	175	806	298	2.721	4.734
Afghanistan	985	370	1.037	414	1.530	4.336
Jugoslavien (ex)	333	209	956	165	808	2.471

ninger skal være beliggende i de øverste 2/3 af Jylland², er det aktuelt at kigge nærmere på, hvilke etniske minoriteter, der lever her. Som det ses i tabel 5.3, er det de samme minoriteter, der præger billedet i de fem nordligste jyske amter, omend rækkefølgen på top ti er ændret. Undtagelsen er vietnameserne, der lokalt må vige pladsen til fordel for tamilerne fra Sri Lanka. I de følgende afsnit ridses de forskellige minoriteters indvandringshistorie kort op, da det er disse elleve minoriteter, den efterfølgende screening og undersøgelse vil fokusere på.

Tyrkerne, pakistanerne og jugoslaverne

Tyrkerne, der er den suverænt største etniske minoritetsgruppe i Danmark, er en af de indvandrergrupper, der har været i landet længst. De kom til landet som gæstearbejdere i 1960'erne og 1970'erne, ligesom mange pakistanerne og jugoslaver. Fra midt i 1960'erne og frem til først i 1970'erne, var der stor mangel på arbejdskraft i Danmark, hvorfor regeringen tillod først ubegrænset og senere kontrolleret indvandring for at få disse stillinger besat. Det drejede sig primært om de dårligt betalte jobs, som danskerne fandt uattraktive. Nogle af de såkaldte gæstearbejdere rejste hjem, da arbejdsløsheden i Danmark steg mens andre blev boende og fik hentet deres familier til landet [Bejder og Holt 2003][Hammer 1995]

Vietnameserne, tamilerne og libanesere

Efter slutningen af Vietnamkrigen flygtede mange sydvietnamesere til USA og Europa af frygt for repressalier fra det regerende socialistiske styre. Langt de fleste flygtede illegat til nabolandene i dårlige både, hvorfor de også kaldes bådflygtninge. Vietnameserne kom til Danmark den sidste halvdel af 1970'erne og starten af 1980'erne. [Bejder og Holt 2003] Ligeledes kom tamilerne fra Sri Lanka til Danmark som flygtninge i den sidste halvdel af 1980'erne. Her var det blot i stedet religiøse stridigheder, der gjorde det utrygt at leve i deres hjemland [Bejder og Holt

2) Den øverste 2/3 af Jylland defineres som Nordjyllands-, Århus-, Viborg-, Ringkøbing- og Vejle amter.

2003]. Ligledes er det blandt andet religiøse spændinger, der i årevis har været årsag til stridighederne i Libanon, hvorfor der siden 1975, hvor et skrøbeligt statsstyre faldt til jorden, har været stor udvandring fra landet til mange europæiske lande, herunder Danmark [Hammer 1995].

Iranere og irakerne

Da Ayatollah Khomeini kom til magten i 1979 og omdannede Iran til et muslimsk præstestyre uden plads til anderledestænkende, skabtes en ny flygtningestrøm til Danmark. Forfulgte iranere kom til landet i den sidste halvdel af 1980'erne. Nogle irakere tog flugten, da Saddam Hussein gik i krig mod Ayatollahen, men langt de fleste irakiske indvandrere kom dog først til Danmark i forbindelse med Kuwaitkrigen i 1991. De fleste iranere og irakere er veluddannede og fra byerne, [Bejder og Holt 2003] hvilket gør integrationen på det danske arbejdsmarked alt andet lige nemmere. Under tyrkere, iranere og irakere gemmer sig kurdere. De er minoriteter i alle lande og har været forfulgt gennem mange årtier fordi de ønsker at løsrive sig og oprette deres egen stat.

Somalierne

Borgerkrigen i Somalia har siden dens start i 1988 sendt mange somaliere på flugt. Situationen blev forværet af store sultkatastrofer og resulterede i mange tusinde flygtninge. Især nabolandene tog imod mange flygtninge, men en del kom også til Europa. Det er især i den sidste del af 1990'erne antallet af somaliere i Danmark er vokset, de udgør nu den største afrikanske minoritet i landet. En stor gruppe af de somaliere, der kom til Danmark er uden uddannelse og kommer fra halvnomadiske samfund.[Bejder og Holt 2003] Derfor er der en del tilpasningsvanskeligheder for denne befolkningsgruppe.

Bosnierne

Den største flygtningestrøm til Danmark i 1990'erne, var fra det tidligere Jugoslavien. Kroatien og Slovenien rev sig løs fra Jugoslavien, men da Bosnien gjorde det samme udløste det krig, da det serbiske mindretal ønskede fortsat samhørighed med Serbien. Flygtningene fik asyl i Danmark, da man formodede at de med tiden kunne vende tilbage til Bosnien. Det vist sig besværligt, da huse og landsbyer i mellemtiden var blevet overtaget af andre og i dag er der omkring 26.000 indvandrere fra de tidligere jugoslaviske republikker, heraf knap 21.000 bosniere. [Bejder og Holt 2003]

Afghanerne

Sovjetisk invasion, mange års borgerkrig, Taleban-styrets indførelse og håndhævelse af en streng islamisk stat og endelig USA's angreb på Afghanistan som respons på terrorangrebet i New York d. 11. september 2001 har resulteret i, at afghanerne er den hurtigst voksende indvandrergruppe i Danmark sidst i 1990'erne og først i 2000'erne. [Bejder og Holt 2003].

5.4.2 Geografisk scanning

Som redegjort for i kapitel 4, viser nyere forskning, at etniske minoriteter gennem deres boligvalg skaber dels multietniske kvarterer og dels mindre etniske enklaver, der afspejler deres egen etniske herkomst. For at udvælge et undersøgelsesområde til brug for undersøgelsen, er det derfor nødvendigt at vide noget om, hvilke etniske minoriteter, der lever hvor og hvor mange de er på de enkelte lokaliteter. Data om disse forhold fås som udgangspunkt kun på kommuneniveau, og selvom oplysningerne ville være mere brugbare og kunne danne udgangspunkt for en mere nøjagtig scanning, hvis de forelå på boligselskabs- eller boligafdelingsniveau, er kommuneniveauet udgangspunktet.

De multietniske kvarterer bliver i SBI's rapport defineret som boligområder, hvor mere end 40 % af beboerne er etniske minoriteter. Hvor mange mennesker disse procent skal omsættes til i absolutte tal i en scanning af kommunerne, er umuligt at afgøre med den data, der er til rådighed. Udgangspunktet for den videre undersøgelse er derfor 500 etniske minoriteter i kommunen i alt. Med en sådan gruppe antages det, at der er en vis koncentration på særlige lokaliteter. SBI's undersøgelse af de etniske enklaver viser, at enklavedannelsen finder sted, når der er omkring 50 etniske minoriteter af samme oprindelse på samme lokalitet. Et sådant antal virker tiltrækkende på andre beboere af den relevante minoritet. For at kunne komme i nærheden af sådanne gruppestørrelser, scannes for kommuner, med mere end 100 mennesker indenfor den samme minoritet. Derved gives to scanningsparametre:

- Kommuner med flere end 500 etniske minoriteter i alt.
- Kommuner med flere end 100 af en enkelt etniske minoritet.

Ud af samtlige godt hundrede kommuner i screeningen, lever kun 20 op til kravene. Disse ses i tabel 5.4. Ikke uventet er det de største kommuner, og måske nærmere de største byer, der har et største antal etniske minoriteter. I scanningen fremkommer også de store kommuner, der gennem årtier har gennemført mange undersøgelser og indsatser i de problemramte almene boligområder, der også er fokus i denne undersøgelse. For at undgå de mest overstuderede områder, fravælges Århus, Randers og Vejle som potentielle fokusområder. Disse områder har været igennem lange og omfattende processer i de sidste år og det skønnes, at der i disse områder vil være en forhøjet risiko for ikke at kunne inddrage velvillige respondenter og deltagere i undersøgelsen.

Det ses også af tabel 5.4, at de forskellige etniske minoriteter ikke er fordelt ligeligt på kommunerne, men er over- og underrepræsenteret i nogle kommuner. Det kan dels hænge sammen med den præsenterede teori om, at de etniske minoriteter har en tendens til at danne enklaver efter deres herkomst, men det kan også have rødder tilbage til hvordan flygtningegrupperne er blevet fordelt mellem de danske kommuner ved deres ankomst. Den ligelige fordeling af flygtninge mellem de danske kommuner trådte i kraft i forbindelse med krigen i det tidligere Jugo-

	Indbyggertal												Etniske minoriteter i alt	Andel etniske minoriteter af samlet befolkning
		Tyrkiet	Libanon	Bosnien-Hercegovina	Irak	Vietnam	Somalia	Sri Lanka	Iran	Afghanistan	Jugoslavien (ex)	Pakistan		
Århus	295.513	3.961	4.380	235	2.856	2.317	3.129	470	2.171	938	117	237	20.811	7,04%
Aalborg	163.952	501	872	579	843	720	1.249	384	517	203	142	52	6.062	3,70%
Kolding	63.751	153	261	853	40	282	543	27	183	437	297	17	3.093	4,85%
Randers	62.524	710	58	793	42	54	185	300	64	115	114	0	2.435	3,89%
Horsens	59.550	697	35	632	383	478	1	406	166	28	130	9	2.965	4,98%
Herning	59.511	528	146	281	104	143	314	896	85	99	69	4	2.669	4,48%
Vejle	56.117	445	534	714	532	184	146	425	243	255	161	14	3.653	6,51%
Silkeborg	55.906	346	8	211	208	195	247	15	118	17	454	7	1.826	3,27%
Fredericia	49.252	530	44	155	128	141	229	288	102	160	317	59	2.153	4,37%
Viborg	44.505	83	32	227	191	224	160	199	126	123	48	5	1.418	3,19%
Holstebro	41.479	251	436	57	155	13	215	354	19	24	22	0	1.546	3,73%
Hjørring	35.296	40	98	163	24	529	2	25	8	102	30	3	1.024	2,90%
Frederikshavn	33.651	140	7	170	61	87	1	118	71	146	14	1	816	2,42%
Skive	27.972	54	192	226	210	12	0	9	131	39	17	0	890	3,18%
Ikast	23.402	667	2	159	15	6	20	314	12	67	39	7	1.308	5,59%
Skanderborg	22.420	15	2	95	83	68	93	106	25	70	2	0	559	2,49%
Struer	19.113	57	4	60	75	31	114	314	2	0	5	11	673	3,52%
Grenaa	18.673	23	11	296	44	9	5	9	101	8	18	7	531	2,84%
Ringkøbing	17.868	1	1	314	155	11	0	24	8	2	15	4	535	2,99%
Hobro	15.320	1	5	232	60	4	2	206	7	0	56	1	574	3,75%
I alt	1.165.775	9.203	7.128	6.452	6.209	5.508	5.406	4.889	4.159	2.833	2.067	438	55.541	

Tabel 5.4: De udvalgte kommuner, der opfylder begge scanningsparametre om etniske minoriteter [Danmarks Statistik 2006b]. De etniske grupper er opstillet således Tyrkiet som den største gruppe står til venstre, mens Pakistan som den mindste står til højre. Kommunerne er ligeledes listet efter størrelse. Der er i fed og kursiv skrift skelnet mellem de etniske grupper, der lever op til kriteriet om 100 individer af samme etniske minoritet og de der ikke gør det.

slavien, hvilket kan give en forklaring på, hvorfor netop denne befolkningsgruppe er forholdsvis jævnt fordelt over de udvalgte kommuner. Spredningen kan måske også forklares ved at bosnierne, der er den største flygtningegruppe fra Balkan i Danmark, oftere end andre etniske minoritetsgrupper bor i parcelhus [Andersen 2006]

Kommunerne i tabel 5.4 er af vidt forskellig størrelse, hvorfor tabellen længst til højre viser, hvordan antallet af etniske minoriteter i kommunerne fordeler sig i forhold til det samlede indbyggertal. Andelen af etniske minoriteter er svingende, men tabellen viser en tendens til, at jo større kommunen er, jo større er andelen af etniske minoriteter der lever der. På trods af manglende data for hvor stor en andel etniske minoriteter, der skal til, antages det, at muligheden for både multietniske områder og etnisk enklavedannelse styrkes ved en høj andel af etniske minoriteter generelt i kommunen.

5.4.3 De almene boligområder

Udover at vide noget om hvilke etniske minoriteter, der bor i kommunerne, er selve boligområderne også et nødvendigt kriterium i udvælgelsen af fokus for analysen. Tabel 5.5 viser en opgørelse over almene flerfamiliehuse i de udvalgte kommuner.

Igen ses en tendens til, at de største kommuner, har den største andel af almene flerfamiliehuse. Det kan hænge sammen med, at der generelt er flere flerfamiliehuse i de større byer, men måske også, at der er en tra-

dition for alment byggeri i disse byer. Størstedelen af det almene byggeri fra før 1980, er opført i de større byer og socialdemokratisk dominerede forstadskommuner, mens der i mindre byer og borgerligt dominerede forstadskommuner næsten kun blev opført ejerboliger [Andersen 1999].

	Almene boliger:		Boliger i alt	Almen andel af den samlede boligmasse
	Række-, kæde- og dobbelthuse	Etagebolig-bebyggelse		
Århus	7.590	32.282	144.628	27,6%
Aalborg	5.440	17.009	84.696	26,5%
Kolding	1.661	5.476	31.475	22,7%
Randers	1.183	5.976	33.239	21,5%
Horsens	170	3.994	28.895	14,4%
Herning	636	4.751	28.609	18,8%
Vejle	367	7.038	28.604	25,9%
Silkeborg	1.470	4.659	25.429	24,1%
Fredericia	1.093	5.363	24.264	26,6%
Viborg	884	3.546	21.926	20,2%
Holstebro	841	3.696	19.560	23,2%
Hjørring	939	1.831	17.455	15,9%
Frederikshavn	970	3.179	17.322	24,0%
Skive	730	1.974	14.022	19,3%
Ikast	549	1.147	10.460	16,2%
Skanderborg	523	1.078	9.550	16,8%
Struer	446	1.230	8.856	18,9%
Grenaa	731	830	9.459	16,5%
Ringkøbing	519	398	8.144	11,3%
Hobro	156	638	7.571	10,5%

Tabel 5.5: De udvalgte kommuners boligmasse sammenlignet med de almene flerfamiliehuse. Enfamiliehuse er ikke medtaget, selvom disse også findes i de almene boligselskaber. Data fra [Danmarks Statistik 2006 b][Danmarks Statistik 2006c]

Det er svært at sige noget om, hvorvidt det er bedst at udvælge et undersøgelsesområde i en kommune, hvor der er en stor eller lille andel af almene flerfamiliehuse. Er der en stor andel kan områderne måske have tiltrukket mange etniske grupper, mens de kommuner med en lille andel almene flerfamiliehuse måske er mere koncentrerede.

5.4.4 Valg af fokus

I det ovenstående er listet en række kriterier, der ligger til grund for valg af fokus for den efterfølgende undersøgelse. Hovedkriteriet for at vælge, er tilstedeværelsen af etniske minoriteter i det hele taget. For at undersøge hvorvidt etnisk enklavedannelse kan bruges aktivt i at inddrage etniske ressourcer i arbejdet med de almene problemområder, er det også nødvendigt med en vis mængde etniske minoriteter, et kriterium, der resulterede i kommunerne i tabel 5.4. Af disse etnisk scannede kommuner skal en enkelt vælges og undersøges nærmere. Kriteriet om flere end fire store etniske grupper sortererede halvdelen af kommunerne fra, således kun otte er tilbage. Ud af disse vælges Horsens Kommune.

Den almene boligsektor i Horsens domineres af to store boligforeninger: Beringsgården og Odinsgården. Efter at have talt med forretningsførerne i de to boligforeninger, vælges imidlertid Odinsgårdens boliger i

5 Undersøgellesdesign

Horsens

Indbyggertal	59.550
Almen andel af den samlede boligmasse	14,4%

Største etniske minoriteter:

Tyrkiet	697
Bosnien-Hercegovina	632
Irak	383
Vietnam	478
Sri Lanka	406
Iran	166
Jugoslavien (ex)	130

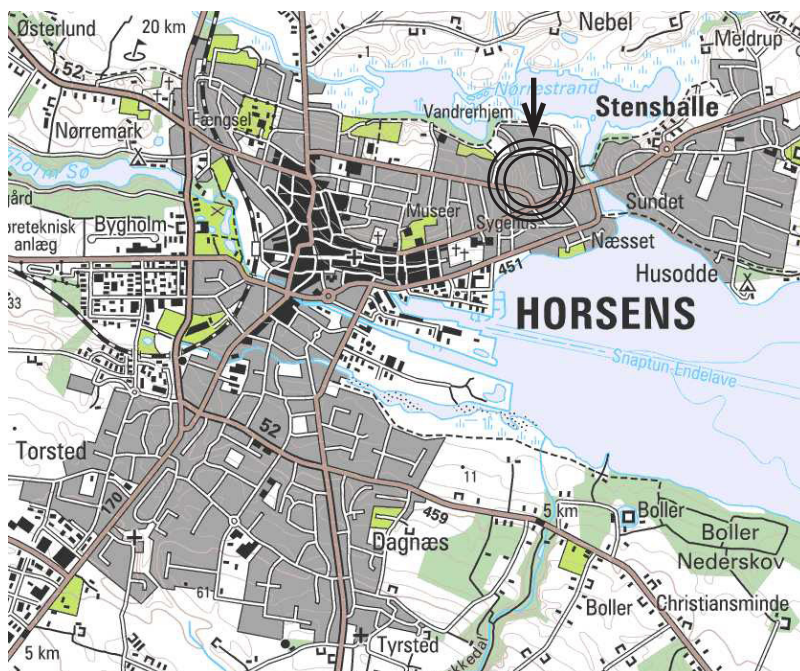
Andel etniske minoriteter af samlet befolkning	4,98%
--	-------

Sundparken, som undersøgelsesområde. Her har de ifølge forretningsførerne størst erfaring med "ghettoproblemer" og er desuden havnet på programbestyrelsens liste over ghettoområder i Danmark.

6 Sundparken som undersøgelsesområde

Sundparken hører under Andelsboligforeningen Odinsgaard, der er en almen boligorganisation der har hjemme i Horsens. Andelsboligforeningen administrerer p.t. 1671 boliger fordelt på almene familieboliger, almene ældreboliger og almene ungdomsboliger. Udover de almene boliger, administrerer foreningen også erhvervslejemål, garager og børneinstitutioner samt 80 ældrevenlige boliger for Horsens Kommune. De 1671 lejligheder er fordelt på 36 boligafdelinger, 24 afdelinger (1409 lejligheder) i Horsens Kommune og 12 (262 lejligheder) i Gedved Kommune. [Odinsgaard, 2006a].

Sundparken udgør seks afdelinger med i alt 577 lejemål, beliggende på Hybenvej og Chr. M. Østergaardsvej i den nordøstlige del af Horsens. Afdelingens 577 lejligheder er opført i perioden fra 1968-1972, som en

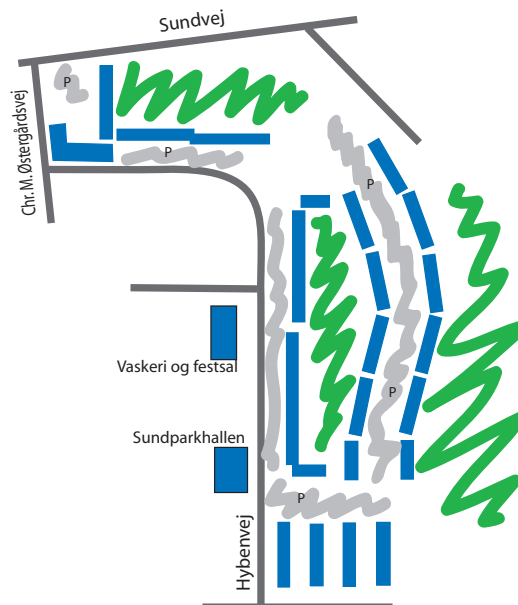

Figur 6.1: Horsens by. Pilen angiver Sundparkens placering.

6 Sundparken som undersøgelsesområde

del af Syddjyllandsplanen [Nygaard 1984]. Det var elementbyggeri med sorte vinduespartier og flade tage med indvendige nedløb. [Frederiksen 2006]. De fleste lejemål er opført som familieboliger, primært etageboliger og en enkelt afdeling med rækkehuse. [Odinsgaard, 2006a]

Figur 6. 2: Skitse af Sundparken i Horsens. Området er præget af boligerne, der slanger sig gennem området samt store uderum; dels mellem bygningerne og dels Ridderkiledalen langs området. Sundparkhallen og festsalen er centralt beliggende i forhold til boligerne.

Med til området hører bl.a. Sundparkhallen, som er en kombination af beboerhus og multihal. Sundparkhallen blev opført i tilknytning renoveringen af området og tilbyder mange aktiviteter for både unge og voksne i form af bl.a. basketball, badminton, systue, PC-rum, cafémiljø og minibiograf. Udover hallen er der i området også et cykel- og knallertværksted samt planlagt et musiklokale. I det tilstødende boligområde er der tilmed et træningslokale, der kan benyttes et par dage om ugen. Der er seks del- og fuldtidsansatte tilknyttet hallen (beboerrådgiver, tovholdere og aktivister) og et af formålene med hallen er bl.a. at danne rammer for netværksdannelse blandt området's beboere. [Odinsgaard, 2006a]

6.1 Tidligere indsatser

Sundparken gennemgik i perioden fra 1998 – 2003 en større renovering, hvor alle seks afdelinger blev udvendigt renoveret. Renoveringen af Sundparken var et projekt mellem Andelsboligforeningen Odinsgaard, Horsens Kommune og Landsbyggefondens. Et af kravene fra Landsbyggefondens for, at gå med i projektet var, ifølge Driftsinspektør i Andelsboligforeningen Odinsgaard, Kenneth Frederiksen, at der skulle anlægges et beboerhus. Landsbyggefondens havde gode erfaringer fra lignende projekter og stillede som krav, at beboerhuset var den første del af renoveringsprojektet. En af de fuldtidsansatte i beboerhuset er Anette Preuss, uddannet socialrådgiver, der fungerer som beboerrådgiver. Netop beboerrådgiverfunktionen nævnes af Kenneth Frederiksen som uvurderlig, når der skal skabes kontakt mellem beboere, boligselskab og de sociale indsatser, der arrangeres i området [Frederiksen 2006].

I forbindelse med renoveringen er der som sagt ansat en beboerrådgiver i området, der er leder i hallen og står for diverse aktiviteter for beboerne. Ud over denne indsats, var der allerede før renoveringen gjort nogle tiltag, primært i forbindelse med de misbrugere og psykisk sygebeboere i området. Således havde boligforeningen gennem en årrække en skurvogn til at stå i området, hvor denne målgruppe kunne mødes. Senere er disse aktiviteter flyttet til en mere permanent lokalitet, og er udvidet med en genbrugsbutik drevet af brugerne. Ligeledes kører der i østbyen, hvor Sundparken ligger, et idrætsprojekt, hvor en medarbejder arrangerer fritidsaktiviteter (fodboldkampe, lektiehjælp mm.) primært for de unge. Som noget nyt er der oprettet en jobklub for etniske kvinder, der ikke tidligere har været ude på arbejdsmarkedet. Klubben er beliggende i nogle kælderlokaler i området og drives af en tyrisk kvinde, der er ansat halvtids af kommunen. [Preuss 2006b]

Figur 6.3: Billedet er taget umiddelbart inden renoveringen og venligst udlånt af Driftsinspektør Kenneth Frederiksen. På billedet ses del af Sundparken der vender ind mod fællesarealet. De grå facader og flade tage giver ikke megen inspiration til ophold.

Kenneth Frederiksen udtalte, at Sundparken før renoveringen var i særdeles dårlig stand. Bygningerne var bygget af dårligt isolerede betonblokke med flade tage præget af byggeskader. Armeringsjern der rustede og betonelementer der revnede var blot nogle af de skader som boligselskabet kæmpede mod. De mange problemer med at reparere og vedligeholde bygningerne, var hovedårsagen til at boligselskabet gik i gang med, at planlægge den større renovation af området, da det ikke kunne forsvares økonomisk, at blive ved med at udbedre problemerne med bygningerne efterhånden som de opstod. [Frederiksen 2006]

Figur 6.4: Billedet viser en af de nyligt renoverede afdelinger i Sundparken, Horsens, set fra Rytterkilledalen i vest.

6.2 Er Sundparken en ghetto?

Sundparken er et af de boligområder, der er udpeget som ghettoområder, i forbindelse med Regeringens strategi mod ghettoisering. Boligselskabet Odinsgaard forstår ikke, hvorfor de er at finde på sådan en liste og Driftsinspektør Kenneth Frederiksen fortæller, at Horsens Kommune på tidligere møder har udtalt, at de er lige så forundrede over, at området figurerer på listen [Frederiksen 2006]. Det er Programbestyrelsen, en gruppe nedsat af regeringen, der har udarbejdet listen over ghettoområder i Danmark. Ifølge deres sekretariat, er det andelen af beboere uden for arbejdsmarkedet, der har udløst titlen som ghetto [Tartic 2006]. I 2004 var andelen af beboere uden for arbejdsmarkedet 59,5% i Sundparken, hvilket på listen kun overgås af Mjølnerparken i København [Programbestyrelsen, 2005]

Kenneth Frederiksen oplyser, at der før renoveringen af Sundparken var udpræget hærværk i området. Efter renoveringen har områdets beboere fået en helt anden indstilling til hærværkene. Udgiftsposten til reparationer som følge af hærværk er nu næsten forsvundet. Renoveringen medførte, at opgangene fik nye brand/lyd døre og der blev lavet aflåste vindfang ved indgangene til de enkelte opgange, hvor der nu skal benyttes en nøgle for, at komme ind i entreen. Dette har fået antallet af indbrud til at falde drastisk [Frederiksen 2006].

Selvom området er blevet renoveret i rent fysisk forstand, optræder det således stadig på regeringens liste over "ghettoområder" i Danmark. I SBI's rapport om etniske minoriteters flytninger og boligvalg, benyttes 40% etniske minoriteter som det skel der afgør om området kan klassificeres som et multietnisk boligområde, det tætteste vi kommer på en

etnisk "ghetto". Udfra denne definition kan Sundparken således også benævnes som en ghetto idet flere end 60% af beboerne i området har en anden etnisk baggrund end dansk. I Holland opererer man dog med en mere dynamisk definition, her er det ghettoerne defineret som områder, hvor der bor flere end 80% af den samme etniske minoritet. Derudover findes en række andre definitioner:

- *Etnisk kvarter*: Områder hvor der primært bor en etnisk gruppe, men blandet med andre grupper. I flertalsområderne bor der mellem 50-80% af den samme etniske gruppe, mens der i mindretalsområderne bor mindre end 50%.
- *Område med overrepræsentation*: Et område, hvor en gruppe er stærkere repræsenteret end i samfundet generelt.
- *Flertals-mindretalsområder*: Et område, hvor ingen enkelt etnisk gruppe er flere end 50%, men hvor de etniske minoriteter tilsammen er flere end 50%.

[Aalbers og Deurloo, 2003]

På denne måde gradbøjes ghettoiseringen samtidig med at ghettobegrebet ikke stigmatiserer de pågældende områder. Ifølge den hollandske definition, er Sundparken et flertals-mindretalsområde. Faktabeskrivelsen af Sundparken giver altså ikke et entydigt billede af hvorvidt området er en ghetto, det afhænger ganske enkelt af definitioner og af øjnene der ser. I næste kapitel undersøges yderligere, hvordan beboerne og boligforeningen Odinsgård vurderer Sundparken.

Figur 6.5: Danskundervisning i Sundparken. Kvinde i midten modtager hver tirsdag lektiehjælp til sin danskundervisning fra et pensioneret ægtepar fra Horsens.

6.3 Beboersammensætningen i Sundparken

Som nævnt i det forudgående afsnit er der ca. 62 % med anden etnisk baggrund end dansk i Sundparken. Driftsinspektør Kenneth Frederiksen fortæller, at beboersammensætningen ikke har ændret sig væsentligt de sidste 5 år – 6 år. Tal fra Danmarks Statistik viser, at der i år 2000 boede ca. 1600 personer i Sundparken og heraf var der ca. 50 % med anden etnisk baggrund. I 2003 og 2005 var dette tal vokset til henholdsvis ca. 61 % og ca. 62,5 %. Fra 2001 er opgørelsen anderledes idet efterkommere også tælles med, derfor er tallene fra 2003 og 2005 væsentlig højere [Odinsgaard 2006b]. For Horsens Kommune som helhed er andelen af indvandrere og efterkommere for de pågældende år ca. 5,4 %, ca. 8 % og ca. 9%. Ligeledes for disse tal gælder det, at for år 2000 er efterkommere ikke opgjort på samme måde.

Ud af de ca. 1600 personer der boede i Sundparken i 2005 er ca. 38 % unge under 18 år, hvor det for Horsens Kommune som helhed er ca. 22 %. Der bor således forholdsvis flere unge i Sundparken end i resten af Horsens. Den store forskel kan hænge sammen med, at de store billige boliger vil være ekstra attraktive for enlige forsørgere. En anden stor forskel i beboersammensætningen ses i antallet af ældre, hvor der procentvis bor over dobbelt så mange ældre i resten af Horsens, end der gør i Sundparken. [Odinsgaard 2006b]. At der ikke bor flere ældre kan bl.a. hænge sammen med, at der kun i en af boligafdelingerne findes lejligheder specielt indrettet til ældre.

En af de største forskelle i beboersammensætningen i Sundparken og resten af Horsens er tilknytningen til arbejdsmarkedet. Arbejdsløsheden i Sundparken, har i perioden fra 2000 til 2005, været forholdsvis konstant omkring de ca. 8 %. For Horsens Kommune er tallet for samme periode ca. 3,5 %. Den største forskel findes dog i antallet af kontanthjælpsmodtagere. I Sundparken har der gennem perioden været en konstant andel af kontanthjælpsmodtagere på ca. 40 % og kun ca. 7 % i resten af Horsens. Den lave tilknytning til arbejdsmarkedet ses bl.a. også i den forholdsvis lave gennemsnitlige bruttoindkomst. Bruttoindkomsten i Sundparken i 2003 var på ca. 128.000 kr. om året, eller ca. 10.000 kr. om måneden. For Horsens Kommune var tallet ca. 211.000 kr. om året. [Odinsgaard 2006b]

Den nærmere analyse af Sundparken som følger i de kommende kapitler, vil være med til et mere nuanceret billede af Sundparken.

7 Undersøgelsens resultater

I dette kapitel præsenteres det indsamlede materiale fra den gennemførte undersøgelse. Først præsenteres kort hvorledes undersøgelsen er gennemført, samt hvilke generelle erfaringer der er gjort i den forbindelse. Dernæst præsenteres resultaterne ud fra de fire overordnede undersøgelsesemner, fremsat i kapitel 5.

7.1 Undersøgelsens gennemførelse

Undersøgelsen bygger dels på dokumentstudier og dels på besigtigelse af Sundparken samt en række interviews, foretaget i Horsens over tre dage. I alt blev der foretaget otte interviews, hvoraf to var med repræsentanter fra andelsboligforeningen Odinsgaard; Beboerrådgiver Annette Preuss og Driftsinspektør Kenneth Frederiksen. De resterende seks interviews var med beboere bosat i området. Kontakten til beboerne er primært skabt gennem beboerrådgiver Preuss, som har hjulpet projektgruppen med at få kontakt til fire af de seks interviewpersoner samt på projektgruppens vegne lavet aftale om at deltage i en større sammenkomst afholdt af kurdisk forening i Sundparkhallen. De to interviews, som blev foretaget under besøget i kurdisk forening, var af mere uformel karakter og blev udført som samtaler, grundet den festlige anledning. For supplerende oplysninger er desuden foretaget korte telefoninterview med kommunal planlægger Lene Krogh, Horsens Kommune og Elmir Tartic, informationsmedarbejder ved Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. Dokumentation for undersøgelsen findes som bilag til denne rapport.

7.1.1 Interview med etniske minoriteter

De interviewede beboere var alle af anden etnisk herkomst end dansk og havde alle godt kendskab til Sundparken, da de har levet der gennem en årrække. I alt otte personer deltog i de foretagne interviews, idet to af interviewene havde to deltagere. Af de otte beboere var de

fire voksne og de fire unge (15-18 år). Ingen af de unge fra gruppen af interviewpersoner havde et job ud over skolen og af de fire voksne var en enkelt i beskæftigelse og en enkelt studerende.

Der var to interviews som ved enkelte spørgsmål bar præg af en sproglige barriere. Det ene var med Massis, en ung iraker, som kun har boet i Danmark i tre år. Det andet interview var med Fatima, som har boet i Sundparken i 28 år. Specielt dette interview var præget af sprogbarrieren, idet hun ofte svarede på noget andet end det der blev spurgt om. Her skulle projektgruppen have været bedre til at få øje på og i højere grad tage hånd om de misforståelser, der opstod. generet svarede de adspurgte beboere med meget korte svar eller enstavelser, også selvom spørgsmålene var formuleret som åbne spørgsmål. Det krævede derfor en ekstra indsats at få uddybet svar og i denne proces er der naturligvis også en større risiko for at påvirke respondenterne til at give de svar vi fisker efter.

Samtalerne med beboerne i Sundparken foregik i beboerhuset og havde typisk form af, at beboerrådgiver Preuss håndplukkede beboere på gården eller i beboerhuset, hvorefter samtalerne blev foretaget løbet af en lille halv time. Interviewene fik derfor et lidt forjaget og tilfældigt præg. Under denne form var det svært som interviewer at etablere et forhold til beboerne og svært for beboerne at få en fornemmelse for interviewererne. Såldes ville det have været bedre, hvis samtalerne kunne have strukket sig over flere dage og beboerne kunne have vænnet sig til og affundet sig med både spørgsmålene og projektgruppen.

7.2. Er Sundparken ghettoiseret?

Som beskrevet i kapitel 6, giver beboersammensætningen i Sundparken anledning til at overveje hvorvidt området kan betegnes som en ghetto. Ud fra de klassiske indikatorer, der blandt andet bruges af Programbestyrelsen til udpegning af ghettoområder i Danmark, er der faktorer, der taler for at Sundparken er en ghetto. Det handler blandt andet om andelen af beboere, der står uden for arbejdsmarkedet og andelen af børn og unge. En ting er dog hvad tallene siger, en anden hvordan området opleves.

Når projektgruppen stillede spørgsmålet om hvorvidt Sundparken var en ghetto, var det generelle svar, at hverken beboerne eller de ansatte kunne se en sammenhæng mellem ordet ghetto og Sundparken. Mange af dem peger på de problemer, der var før renoveringen, men som nu er reduceret. Driftsinspektør Frederiksen udtalte:

"Før renoveringen var der en række problemer i Sundparken. Det drejede sig om en stor hærværksprocent, med ødelagte vinduer og graffiti på betonelementerne. Desuden var der mange problemer med narkotika. Der var monteret bokse til brugte sprøjter på

gavlene til boligerne, for at undgå at de lå i sandkasserne på legepladserne. Desuden var der en del alkoholikere, der var meget synlige i området, hvor de sad og drak.” [Frederiksen 2006, s.5].

I forbindelse med renoveringen af Sundparken udarbejdede Odinsgaarden en social handlingsplan, som en del af aftalen med Landsbyggefonden. Parterne så her en mulighed for, at tage hånd om både de ”hårde” og de ”bløde” aktiviteter i området på samme tid. Formålet med handlingsplanen var at få taget hul på de problemstillinger der findes i området, som nævnt i planen, eks. kulturelle spændinger, hærværk, kriminalitet og generel utryghed. Det ”nye” i handlingsplanen er primært et ønske om at beboerne skal inddrages mere i beslutningsprocesserne med beboerrådgiveren som bindeleddet mellem beboerne og afdelingsbestyrelsen. Boligforeningen nævner selv i planen, at inddragelsen af beboere og det at vende udviklingen i området er et langt og sejt træk som vil kræve en længere årrække at iværksætte. Især beboerhuset nævnes som et særligt bindeled mellem beboeraktiviteterne. [Odinsgaard 1998]

Projekt ”Børn i Østbyen”, der er et af flere projekter som Sundparken har deltaget i, havde til formål at styrke den sociale indsats gennem repræsentanter fra bl.a. socialrådgivere, lærere, pædagoger, alkoholcentret og flygtningeorganisationerne. De initiativer der er opstået som følge heraf, har borgerne dog ofte forvekslet med det offentlige systems indgriben i stedet for tilbuddet om at engagere sig og udvikle området i fællesskab.[Odinsgaard 1998]. Det har ligeledes været svært at få de etniske minoriteter til at engagere sig i lokalområdet, især når aktiviteterne har en mere formel karakter, det belyses nærmere i afsnit 7.4.1.

Ifølge driftsinspektør Frederiksen findes problemer som hærværk og kriminalitet stort set ikke i området mere. Beboerne ringer nu selv ind til boligforeningen hvis de ser, at der er begået hærværk eller der foregår noget som de ikke bryder sig om. Dette skete stort set aldrig før renoveringen. En af grundene til, at kriminalitet og hærværk i området er faldet drastisk, er ifølge driftsinspektør Frederiksen, at beboerhuset er blevet opført. Specielt de unge beboere i Sundparken har i beboerhuset et alternativ til, at hænge på gadehjørner og lave ballade i området. Beboerhuse som led i en boligsocial indsats er ikke noget nyt. De første syv kvarterløftområder, der fungerede som forsøgsprojekter for den nye helhedsorienterede byfornyelse, har ligeledes gode erfaringer med at opføre beboerhuse og lignende som omdrejningspunkt for områdets sociale og kulturelle aktiviteter. I evalueringen af de første kvarterløft, understreger Andersen og Kielgast dog, at beboerhusets succes i høj grad afhænger af hvilke aktiviteter, der foregår og hvordan de bliver organiseret. Generelt er en af konklusionerne, at det ikke er nok alene at stille bygninger til rådighed, der skal også gøres en organiserende indsats i form af at arrangere aktiviteter og på anden måde facilitere brugerne.[Andersen og Kielgast 2003]

Driftsinspektøren Frederiksen fortalte ligeledes, at der bliver gjort en stor indsats med at genetablere området efter hærværkstilfælde. Så snart noget er gået i stykker, bliver det erstattet med nyt for at undgå at problemerne ekskalerer. Boligforeningen kan mærke, at hærværk og andre problemer i Sundparken tager til, hvis beboerhuset ikke er bemandet i en længere periode, f.eks. i forbindelse med ferie blandt personalet.

Beboerrådgiver Preuss fortalte:

"[Vi har] ingen deciderede problemer, men udfordringer med at holde kriminaliteten nede og fastholde de børn og unge der er på rette kurs. [...] Det er ikke et problem at vi har 62 % af anden etnisk herkomst end dansk, det der er et problem, det er at det er de absolut fattigste danskere, der bor sammen med de 62 % med anden etnisk herkomst end dansk, og dem forventer vi så skal integrere dem! Og det er jo de svageste og mest udsatte danskere, det er alkoholikere, det er misbrugere og det er bistandsmodtagere. Og det behøver man ikke være dårligt fungerende af, det er bare sådan at det er der mange der er" [Preuss 2006a, s.2].

Preuss udtaler her, at andelen af etniske minoriteter i Sundparken ikke er et problem i sig selv, men at sammensætningen og derved manglen på ressourcestærke etniske danskere, skaber nogle problemstillinger, der ikke svarer overens med de overordnede strategier om at de etniske minoriteter skal møde danske rollemønstre i hverdagen. De manglende rollemønstre i Sundparken kan således være med til, at børn og unge har svært ved at bryde ud af den sociale arv jf. kap 4, afsnit 4.1.1.

Note: Byudvalgssamarbejdet er et samarbejde mellem Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune og Boligselskabernes Landsforening om at undersøge og afhjælpe de boligsociale problemer i de belastede boligområder. Forsøgsordningen med beboerrådgiverfunktionen kører fra 2004-2008 [Byudvalgssamarbejdet 2005]

Beboerrådgiverens rolle, i de 62 forskellige boligområder, hvor ordningen har kørt siden 2004, bliver løbende evalueret af Byudvalgssamarbejdet. I den første rapport om beboerrådgiverfunktionen er der foretaget interviews med både beboere og beboerrådgiverne. I rapporten nævnes bl.a., at beboerne i de undersøgte områder som forslag til forbedringer, gerne vil have nedbragt kriminaliteten og skabt mere tryghed samt flere aktivitetstilbud for især børn og unge. Det er netop her, beboerrådgiveren kan yde en særlig indsats for det pågældende område. [Byudvalgssamarbejdet 2005] Beboerrådgiver Preuss nævnte under besøget i Sundparken, at meget af hendes tid går med at arrangere diverse aktiviteter for beboerne i Sundparken. Specielle tiltag for enlige mødre og blot det, at de unge har et sted at være og mødes, har ifølge beboerrådgiver Preuss betydet meget for beboerne i området. Dette bekræftes også af de unge interviewpersoner i Sundparken.

7.2.1 De unge om problemerne

I hvor stort et omfang der er problemer i Sundparken er meget forskelligt alt efter gruppen af interviewpersoner. Specielt de voksne udtalte i interviewene at der stort set ingen problemer er i Sundparken hvorimod de unge sagde, at der stadig foregår kriminalitet. To af de unge indvandrere udtaler herom:

"For meget ballade måske. Efter kl. 12 om aftenen er der nogen som går ud og sparker til ting og alt muligt. Min mor og far kan ikke sove pga. det. For meget larm om aftenen." [Massis 2006, s.2]

"Små børn, de kører på stjålne scootere og cykler og sådan noget. Men ikke så meget [nu] fordi vi har fået hallen. Så sker der ikke så meget lige her, men andre steder." [Duri 2006, s.2]

De unge mener dog samtidig at problemerne er blevet mindre efter renoveringen og opførelsen af beboerhuset. Men problemerne er ikke forsvundet, de er blot rykket til andre steder i byen. Grunden til, at de voksne interviewpersoner, med anden etnisk baggrund, ikke nævner problemerne i området kan eventuelt hænge sammen med, at de generelt er lidt mere forbeholdende med at udlevere området til udenforstående. Da omstændighederne under interviewet således ikke var til, at der kunne etableres personlige relationer, kan det have medført, at de fortalte os det som de troede vi gerne ville høre.

7.2.2 Sundparkens ry i resten af Horsens?

Som beskrevet tidligere, bliver ghettoområder ofte beskrevet som problemfyldte kvarterer med en høj grad af sociale problemer. Ydermere konstaterede vi i afsnit 2.1.2, at den fysiske opdeling af forskellige befolkningsgrupper, er medvirkende til at øge den oplevede polarisering, altså en "vi" og "de" holdning. Beboersammensætningen i Sundparken med ca. 62 % beboere med anden etnisk baggrund end dansk og mange socialt svage danskere, må således kunne forventes at have et dårligt ry i resten af Horsens by. Beboerne og de ansatte ved boligforeningen har naturligvis en fornemmelse af dette. Duri fortæller her, hvordan han oplever Sundparkens stigma smitte af på sin hverdag:

"...en af mine venners kæreste og så en anden pige, de måtte ikke komme her for deres forældre. De måtte ikke være her. Mærkeligt! (...) Når de ser der står Hybenvej, så tror de man er sådan en vild en..." [Duri 2006, s.4]

Områdets omdømme får altså nogle forældre til at mene, at det er farligt for deres børn at færdes og tage til fest i Sundparken. Duri synes tydeligvis at det er helt hen i vejret. Duri fortalte også i løbet af interviewet, at selv en af hans lærere i skolen er med til at opretholde de ry som området har.

"F.eks. nogle fra min klasse, engang så kaldte de, min lærer gjorde det også, hun sagde at den blev kaldt hvidløgssekspressen bussen herved til. Fordi han sagde at der boede så mange udlændinge og hvidløg stammer fra () så sagde han den hed hvidløgssekspressen." [Duri 2006, s.6]

Citatet viser fint, hvordan et stigma opretholdes: Gennem gentagelse og italesættelse. Hvis børn allerede i skolen, hvor lærerne har stor indflydelse som rollemodeller, bliver mødt med en negativ holdning omkring

Sundparken, er det med til at fastholde et blakket ry. Boligforeningen er opmærksomme på de problemer områdetets stigma har og overvejede i forbindelse med renoveringen, at ændre navnet på den hovedfærd-selsåre, Hybenvej, der går gennem området. Området blev før renove- ringen kaldt "Hybenvej" i folkemunde. Ændringen af vejnavnet var dog for omstændigt, og i stedet begyndte boligforeningen af bruge navnet Sundparken. [Frederiksen 2006]

Driftsinspektør Frederiksen mener dog, at områdetets image er blevet bedre efter renoveringen, men at det stadigvæk ikke er positivt. Efter området har fået et ansigtsløft giver både bygninger og uderum et godt og positivt førstehåndsindtryk, der ifølge Frederiksen ville få mange folk til at ændre opfattelse af området. [Frederiksen 2006]. Som gennem- gået i afsnit 3.3 er områdetets fysiske fremtoning i høj grad indflydede på, hvorvidt en stigmatisering sker. Dog er det svært at komme af med et stigma, når et først er givet og det er det Sundparken nu kæmper med. Den unge Massis er også træt af at blive stemplet sammen med området og vil ligesom driftsinspektøren gerne have især danskere ud og opleve området:

"Når vi siger til nogen at vi bor på Hybenvej, så bliver de lidt ban- ge. De tør ikke komme herud pga. alt balladen og det de hører. Det ville være godt hvis der flyttede nogle danskere og nogen på vores alder herud, så de ikke mistænker Hybenvej og hvordan her er." [Massis 2006, s.2]

At Sundparken stadig har et dårligt ry i resten af Horsens hænger i høj grad sammen med beboersammensætningen. Som beskrevet tidligere bor der ca. 62 % med anden etnisk baggrund end dansk i Sundparken. Driftsinspektør Frederiksen mener ikke, at beboersammensætningen har ændret sig efter den fysiske renovering og procentdelen af etniske mi- noriteter har været stabil gennem de sidste år. En af grundene til at der ikke, i modsætning til mange andre byforyelsesområder, skete en større udskiftning efter renoveringen, var ifølge driftsinspektør Frederiksen, at boligforeningen fik del i en omprioriteringspulje fra Landsbyggefonden. Således steg huslejen ikke som følge af renoveringen. På grund af om- prioriteringspuljen var der tilmed tale om en mindre huslejenedsættelse selvom renoveringen kostede i omegnen af 250 mio. kr. og beboerne fik nye køkkener installeret.

Planlægger i Horsens Kommune, Lene Krogh, bekræftede Sundparkens dårlige ry i Horsens. Krogh nævnte andelen af etniske minoriteter i om- rådet som den primære grund til det blakkede ry samt det at Sundpar- ken ligger en anelse afsondret i forhold til den omgivne by. Ligesom de øvrige interviewpersoner mente Krogh heller ikke, at Sundparken kan betegnes en ghetto. Hun kalder den i stedet et socialt belastet område, hvor Horsens Kommune "betaler mange af huslejerne". [Krogh 2006]

7.2.3 Flyttemønstre

Både beboerrådgiver Preuss og driftsinspektør Frederiksen mener, at det nuværende flyttemønster ikke ændrer på beboersammensætningen i Sundparken. Der er dog en tendens til, at når beboerne får job og derved flere penge, flytter de væk fra området. De nye beboere som overtager lejlighederne er enten etniske minoriteter eller danskere med sociale problemer. Beboerne der flytter fra Sundparken, når de får job, er således med til, at fastholde en beboersammensætning hvor der er en stor del udenfor arbejdsmarkedet. I 2004 var andelen af beboere i Sundparken uden for arbejdsmarkedet knap 60 % [Programbestyrelsen 2005]. Fraflytningen af de ressourcestærke og tilflytningen af de resourcesvage er som beskrevet tidligere i kapitel 3, den helt centrale proces i ghettoiseringen. De refererede undersøgelser af etniske minoriteters boligvalg, viser, at de fraflyttende etniske minoriteter er mere integrerede end de tilflyttende. Generelt i den almene boligsektor er det da også sådan, at andelen af især kontanthjælpsmodtagere er vokset, ligesom andelen af beboere på overførselsindkomst under ét, er steget mindre end i samfundet som helhed. [Andersen 2005] Det vidner om den samme tendens, som de oplever i Sundparken.

	Sundparken		Horsens Kommune	
	I alt	pct	I alt	pct
Alle indtægtsgupper	1046	100,0	47405	100,0
0-49.999 kr	145	13,9	3815	8,0
50.000-99.999 kr	188	18,0	5380	11,3
100.000-149.999 kr	406	38,8	9314	19,6
150.000-199.999 kr	137	13,1	6618	14,0
200.000 kr og mere	170	16,3	22278	47,0

Tabel 7.1: Tabellen viser antal skattepligtige personer pr. 01/01-2002 på 15 år og derover fordelt på bruttoindkomst i 2001 [Odinsgaard 2006b].

Tal fra Danmarks statistik viser, at den gennemsnitlige indkomst i området er meget lav sammenlignet med Horsens Kommune som helhed. I 2004 var bruttoindkomsten for tilflyttere i Sundparken ca. 121.000 kr. og for tilflyttere til Horsens kommune som helhed 210.000 kr. [Odinsgaard 2006]. Til sammenligning ligger førtidspensionen i 2006 for enlige på ca. 147.500 kr om året og enlige kontanthjælpsmodtagere uden børn modtager i 2006 139.500 kr. om året [www.danmark.dk 2006] Som det fremgår af tabel 7.1 herover, er segregationen i Sundparken ikke blot etnisk; indkomstniveauet i Sundparken generelt væsentligt lavere end for resten af Horsens. I den midterste indkomstgruppe, 100.000 – 149.999 kr. findes næsten 45 % af beboerne i Sundparken hvorimod tallet for Horsens Kommune kun er ca. 22 %. Næsten halvdelen af beboerne i Horsens ligger i den højeste indkomstgruppe med en bruttoindkomst på 200.000 kr. eller derover hvorimod kun tolv procent af beboerne i Sundparken er at finde i denne kategori.

Ligeledes falder Sundparken også ind under en demografisk segregering, som det ses af tabel 7.2. Der er forholdsmæssigt dobbelt så mange børn og unge i Sundparken i forhold til resten af Horsens. De ældre er til

7 Undersøgelsens resultater

Tabel 7.2: Aldersfordeling i Sundparken og Horsens Kommune pr. 1. januar 2005.[Odinsgaard 2006b]

	Sundparken		Horsens Kommune	
	I alt	pct	I alt	pct
Hele befolkningen	1566	100,0	58560	100,0
0 - 6 år	250	16,0	5013	8,6
7 - 17 år	348	22,2	7776	13,3
18 - 24 år	160	10,2	5215	8,9
25 - 34 år	228	14,6	8305	14,2
35 - 49 år	363	23,2	12462	21,3
50 - 66 år	151	9,6	12571	21,5
67 år og ældre	66	4,2	7218	12,3

gengæld kraftigt underrepræsenterede i Sundparken. I forhold til Børresens segregationsformer fra afsnit 2.1.1, er Sundparken altså både etnisk, socioøkonomisk og demografisk segregeret

Beboerrådgiver Preuss nævner, at det muligvis er ved at blive sådan, at beboerne ikke nødvendigvis "flygter" ud af området, så snart de har fået arbejde. Denne tendens kan eventuelt hænge sammen med renoveringen af området. Således kan det være, at området på sigt kan fastholde nogle af de ressourcerstærke etniske minoriteter, dem man i Holland arbejder på at udnytte som positive rollemodeller. Boligforeningen oplever efter renoveringen, at området er blevet mere attraktivt. Driftsinspektør Frederiksen udtalte, at hvor det før renoveringen var nemt at få en lejlighed i Sundparken, nærmest fra måned til måned, har boligforeningen nu ventelister [Frederiksen 2006]. Der er altså så småt tegn på, at området er ved at bryde med den negative spiral, de har været inde i de sidste mange år.

Beboerstatistik over Sundparken viser, at bruttoindtægten for fraflyttere gennemsnitlig ca. 10 % højere end for tilflyttere og at specielt familierne med børn fortrækker at flytte til andre områder, når deres økonomiske situation tillader det. Hvorvidt fraflyttere fra Sundparken flytter fordi de har fået job, kan dog ikke bekræftes ud fra tallene alene, men den højere indkomst blandt fraflyttere antyder det, og som vi skal se i afsnit 7.5 peger beboernes udtalelser ligeledes i den retning. Ligeledes bekræfter den højere bruttoindkomst blandt fraflyttere Hans Skifter Andersens undersøgelser omkring etniske minoriteters boligvalg, jf. afsnit 4.2.2.

7.2.4 Opsamling

Samlet set mener således både beboerne og de ansatte i Andelsboligforeningen Odinsgaard ikke, at Sundparken kan betegnes som værende en ghetto. De påpeger alle, at der tidligere var en række problemer i området, men at de nu i et vist omfang er under kontrol. De unge påpeger dog, at ikke al kriminalitet er forsvundet. At boligforeningen efter renoveringen af Sundparken nu oplever ventelister til lejlighederne kan underbygge Beboerrådgiver Preuss' påstand om en tendens til, at enkelte beboere bliver boende i Sundparken selv om de har fået job. De beboere som flytter til området er dog stadig i høj grad personer som må kategoriseres som ressourcetsvage i forhold til indkomst og tilknytning til arbejdsmarkedet.

Beboersammensætningen er ifølge flere den primære årsag til Sundparkens dårlige ry. Beboerrådgiver Preuss mener ikke at det er de etniske minoriteter, der i sig selv er problemet, men derimod kombinationen med socialt fattige danskere. De interviewede beboere kan alle godt lide at bo blandt andre etniske minoriteter, men savner danskere i området.

7.3 Hvordan synes beboerne det er at bo i området?

I de forudgående kapitler er det bl.a. fremhævet, at etniske minoriteter i vælger boligområde efter andelen og antallet af beboere med etnisk baggrund der er bosat i området i forvejen. Dette er også delvist gældende for de beboere som vi interviewede. Galaweaz, Fatima og Faraidon flyttede til Sundparken inden der var en større koncentration af etniske minoriteter og det var derfor ikke andre af samme etniske herkomst som trak disse beboere til området. Galaweazs søster og mor har senere valgt at flytte til Sundparken netop fordi hun fortalte dem, at det var et godt sted at bo. De senere tilflyttere Massis, Duri, Burim og Rabar fortalte, at deres familier valgte Sundparken enten fordi de havde familiemedlemmer eller pga. andre med samme etniske baggrund.

"[...]det var fordi der boede mange udlændinge her og mine forældre kendte albanere her, så flyttede vi hertil" [Duri 2006, s.2]

Den forholdsvis høje koncentration af etniske minoriteter i Sundparken er således noget som er sket over en længere årrække, hvor det tyder på, at familiemedlemmer og kulturelle frænder til allerede bosiddende er kommet til. Vi spurgte beboerne om hvilke fordele eller eventuelle ulemper der er ved, at bo i et område med mange forskellige etniske minoriteter. Her fremhævede flere af interviewpersonerne, at de så dem som en fordel, at der boede mange med anden etnisk baggrund. Massis, som er kristen iraker, udtalte det således:

"Det er en god ting. For jeg lærer mange forskellige kulturer at kende. Jeg lærer hvordan muslimer bor, ramadanen osv. Jeg lærer en masse ting. Når jeg er i skole jeg lærer om det danske samfund. Når jeg er sammen med mine venner jeg lærer om deres." [Massis 2006, s.4]

Massis udtaler her, at han stort set kun lærer om det danske samfund i skolen. Duri som også er en af de unge beboere fortalte, at der ikke bor mange unge danskere i Sundparken og bl.a. derfor synes han at det kan være en ulempe med en høj koncentration af udlændinge.

"[...]altså hvis du kommer her, det der er dårligt ved at bo her, der er mange tyrkere og tyrkere snakker kun tyrkisk her. De snakker kun... hvis jeg går mig og to tyrkere, så snakker de ikke dansk med hinanden, de snakker tyrkisk. Og f.eks. os albanere, når vi går sammen med hinanden så glemmer vi også sproget sådan... det er det trælse ved det. F.eks. da jeg var i Kosovo, da jeg kom tilbage så glemte jeg nogle ord" [Duri 2006, s.8].

"(der er) flest fordele (ved at bo blandt mange etniske minoriteter). Nogle gange kan det bare gå galt. Måske ser vi nogle danskere og de siger perkere eller noget andet og så flipper vi bare ud. Men hvis der var nogle danskere også ville de måske ikke gøre det." [Massis 2006, s.4]

"...jeg vidste ikke noget om Horsens. Der var ikke mange kurdere dengang. Vi var kun to familier." [Galaweaz 2006, s.2].

Også Galaweaz nævner manglen på danskere i området som en ulempe for børnenes danskindlæring. Specielt i daginstitutionerne kunne hun godt tænke sig at der var flere danske børn. Her kan drages paralleller til socialiseringsteorien præsenteret i afsnit 4.1.1, der ligeledes tager udgangspunkt i positive rollemodeller, som kan danne forbillede for de øvrige bebore, især børnene.

Som positiv konsekvens af koncentration af etniske minoriteter, nævner de hollandske forskere Aalbers og Deurloo, etableringen af uformelle netværk, som de etniske grupper aktivt søger og som kan skabe mere tryghed i området. Netop trygheden ved at bo og ikke mindst blive boende i Sundparken giver Galaweaz udtryk for:

"Man er mere tryk når man kender området. Hvis jeg flytter til et andet sted, skal jeg integrere mig igen - starte forfra. Det er svært som flygtning." [Galaweaz 2006, s.2]

7.3.1 Opsamling

Alle de adspurgte etniske minoriteter var glade for at bo i Sundparken. Andelen af egne landsmænd fremhævede specielt de voksne interviewpersoner som værende overvejende positivt. Hovedparten af interviewpersonerne kunne dog se fordele ved, at der boede flere danskere, specielt med hensyn til den sproglige integration. Generelt er de adspurgte beboerne i Sundparken glade for det sted de bor og gældende for alle de beboere vi interviewede er, at de fremhæver de billige lejligheder som værende en af de største fordele ved området. Også størrelsen på lejlighederne er vigtig for flere af beboerne, idet de har en familiestørrelse over gennemsnittet.

"De [etniske minoriteter] flytter til området, fordi de kender nogen der bor her i forvejen." [Preuss, 2006, s.8]

At etniske minoriteter flytter efter familie og venner og derved koncentrerer sig i enkelte boligområder er et kendt fænomen i de almene boligområder. Eksemplet fra Sverige, jf. kap 4., viste at tyrkerne, som var fokus i denne undersøgelse, søgte det trygge og velkendte ved, at søge sammen i mindre enklaver i boligområderne. Ifølge Hans Skifter Andersen er etniske minoriteters boligvalg i Danmark ikke væsentlig forskellig fra det svenske eksempel. Etniske minoriteter herhjemme foretrækker ligesom i Sverige, at bosætte sig i områder hvor der i forvejen bor eksempelvis familie og venner, hvilket således også viste sig, at være de hyppigste årsag for interviewpersonerne i Sundparken.

7.4 Hvem er de gode naboer og rollemodeller?

Det er beboerne der skaber dynamikken i et boligområde, og derfor er beboersammensætningen, eller de tilstedeværende menneskelige ressourcer, som tidligere nævnt vigtig for hvorvidt et boligområde er vel-fungerende eller ej. Gennem undersøgelsen er det dog slående, at der virker til at være markant forskel på hvem der er "de gode beboere". De sidste mange års nationale politikker og strategier udpeger, som beskrev-

vet i afsnit 3.1 ressourcer som de socioøkonomiske, altså primært baseret på indkomst og i særlig udpræget grad, hvorvidt beboerne er selvforsørgende. Boligforeningens ansatte og beboerne derimod udpeger som vi skal se i det efterfølgende også andre kvaliteter ved de gode beboere, der mere tager udgangspunkt i de daglige rutiner, engagement, overholdelse af regler og normer og personlige netværk.

7.4.1 Engagement og udnyttelse af muligheder

Boligforeningens administration har et noget formelt forhold til beboerne. Således er driftsinspektørens primære kontakt med beboerne, den der sker i det organiserede og formelle system. Det handler om afdelingsbestyrelsen, der består af beboere og det handler om de beboere, der deltager i de arrangerede beboermøder. Det er denne kontakt, der primært ligger til grund for driftsinspektørens opfattelse af områdets beboermæssige ressourcer. F.eks. sad to af medlemmerne fra afdelingsbestyrelsen med i et byggeudvalg sammen med formanden for boligforeningen og forretningsføreren i forbindelse med renoveringen af området.[Frederiksen 2006]

Det er udelukkende etniske danskere, der sidder i afdelingsbestyrelsen og der har ikke tidligere været gjort en ekstraordinær indsats for at få etniske minoriteter i bestyrelsen. [Frederiksen 2006]

"Det er kun danskere [der sidder i afdelingsbestyrelsen]. Vi har nogle enkelte gange haft opstillet nogle mennesker af anden etnisk herkomst. Vi har haft en suppleant, men han trak sig ret hurtigt ud af arbejdet. Jeg ved ikke om det er rigtig, men vi fik at vide, at hans landsmænd havde bedt ham om at trække sig ud, fordi det skulle han ikke involveres i." [Frederiksen 2006, s.8]

At der udelukkende sidder etniske danskere i afdelingsbestyrelsen, er en barriere for at de etniske minoriteter kan udgøre en ressource i driftsinspektør Frederiksens univers. Ligeledes er det tilsyneladende svært at inddrage de etniske minoriteter i de afholdte orienteringsmøder, da de ikke har samme forståelse som de etniske danskere har, for det almene system og de muligheder der findes her. Boligforeningen har forsøgt sig med at afholde tolkede orienteringsmøder om boligforeningen og hvordan den fungerer, men det har endnu ikke givet synlige resultater i hverken afdelingsbestyrelse eller til beboermøder.

"De kender ikke rigtig systemet. Vi har holdt nogle møder, hvor vi har prøvet at forklare dem hvad en boligforening er, for de tror faktisk at Tage Mortensen (boligforeningens inspektør i Sundparken) og jeg ejer boligforeningen. Vi prøver at forklare dem, at det er [deres] boligforening, at vi er ansat til at varetage [deres] interesser. Det kan [de] ikke rigtig forstå. [De] kan heller ikke rigtig forstå, at alle de penge vi bruger, det er beboernes penge. De tror vi har en kasse, som vi bare kan hæve pengene i og bruge dem." [Frederiksen 2006, s.2]

Foreningen har visioner om at inddrage flere af de etniske minoriteter i det formelle system, men har hidtil ikke gjort særlige tiltag. [Frederiksen 2006].

Der er dog alligevel vokset et ejerskab til både bygninger og uderum frem blandt beboerne efter renoveringen. Frederiksen kan berette om, at beboerne ringer ind til boligforeningen og fortæller, hvis der er nogen, der ikke overholder boligforeningens regler. At en god beboer ifølge beboerne selv altså er en, der overholder reglerne og passer på de fælles ting, ligger helt i tråd med driftsinspektørens opfattelse. [Frederiksen 2006]

Driftsinspektøren kan fortælle, at der på et enkelt punkt har været arbejdet lidt mere atypisk på at inddrage ressourcer fra beboerskaren. I forbindelse med at udsmykke Ridderkiledalen, kørte den tidligere beboerrådgiver i området, en lokal kunster, mange projekter med udsmykning af træstammer og lignende. Han inddrog mange af beboerne til at hjælpe med at snitte udskæringer og mønstre og disse kunstværker står stadig og afspejler lidt af den mangfoldighed, der er i områderne. [Frederiksen 2006]

Der arbejdes ifølge driftsinspektør Frederiksen ikke målrettet med at fastholde de ressourcestærke beboere, og heller ikke på at få flere danskere eller færre etniske minoriteter ind i afdelingen. Man er i boligforeningen godt tilfredse med den beboersammensætning de har. [Frederiksen, 2006, s. 14] Her ses en forskel i, hvilken opfattelse de enkelte myndigheder og beboerne selv har til beboersammensætningen. Boligforeningen mener således ikke, at selskabet behøver at udarbejde specielle tiltag for at begrænse tilgangen af etniske minoriteter til Sundparken og at de selv kan varetage de eventuelle problemer, som findes i området. Regeringen mener derimod, at det lave tilhørsforhold til arbejdsmarkedet berettiger Sundparken til en plads i på listen over belastede områder i Regeringens strategi mod ghettoisering [Programbestyrelsen 2005]. Boligforeningen vidste ikke, at Sundparken findes på denne liste, men har måtte læse sig til det i regeringens strategi. Selskabet har således heller ikke hørt nærmere om, hvilke konsekvenser det har for området. Beboerrådgiver Preuss udtalte dog, at efter området er blevet udpeget som "officielt" ghettoområde er det blevet nemmere for hende, at søge midler til diverse aktiviteter for beboerne [Preuss 2006b].

Det der altså kendetegner driftsinspektør Frederiksens opfattelse af de gode ressourcestærke beboere er, at de kan engagere sig i de formelle beslutnings- og indflydelsesorganer. Dermed vægter han de videns- og tidsmæssige ressourcer højest, jf. afsnit 3.1. Det er noget man har arbejdet med andre steder, blandt andet i Askerød-bebyggelsen i Greve Kommune, hvor konsulent med indvandrerbaggrund Fahmy Almajid, har virket som fødselshjælper for et projekt, der gik ud på at få flere etniske

minoriteter engageret i boligområdet ved at uddanne en række "ambassadører". Ved at organisere de etniske minoriteter og forklare om de muligheder der er for at få indflydelse på deres omgivelser, medvirkede Almajid til at man i Askerød fik valgt flere etniske minoriteter ind i afdelingsbestyrelsen. [Almajid og Grøndahl 2004] Ambassadørprojektet viser med al tydelighed, at der skal en indsats ud over det sædvanlige til at aktivere de etniske minoriteter, der ikke har tradition for at deltage i formelle råd og bestyrelser. Driftsinspektør Frederiksens beretning om den etniske suppleant, der trak sig, viser også, at der er brug for en bred indsats, hvor hele det etniske miljø tages i ed, for at sikre opbakning.

7.4.2 Frivilligt arbejde og deltagelse

Beboerrådgiver Preuss har beboerne tæt inde på sit professionelle virke. Det er for og blandt beboere og af især de af anden etnisk oprindelse end dansk, hendes arbejde og dagligdag fungerer. [Preuss 2006a] Da beboerrådgiverens arbejde består i at få livet og aktiviteterne i boligområdet til at fungere på det helt praktiske plan og i gennem aktiviteter og tilbud at gøre området til et godt sted at leve for beboerne, er Preuss' vinkel på, hvem der er en god beboer på nogle områder anderledes end driftsinspektør Frederiksens. Beboerne inddrages i beboerrådgiverens univers på et uformelt, praktisk og ofte uforpligtende plan.

"Ressourcer det er så bredt, det kan være lyst, tid, evner. Det er mange ting"
[Preuss, 2006, s. 4]

Preuss har både erfaring med arbejde i boligforeningen og med det kommunale system. Her har hun erfaret, at er stor forskel på, hvem man de to steder anser for værende ressourcestærke beboere:

"Jeg har oplevet, at dem der i forvaltningsøjemed egentlig virkede som totalt fuldstændigt ressource svage og ikke kunne noget som helst, egentlig kunne yde en kæmpe indsats i det boligområde, hvori de boede." [Preuss 2006a, s.4]

Beboernes socioøkonomiske status er altså ikke det afgørende for, hvorvidt beboerrådgiver Preuss mener at der er tale om en god beboer, med ressourcer til at gøre området bedre for alle. Det er andre ressourcer, der gør sig gældende, som lyst, tid og evner. Når beboerrådgiver Preuss har brug for hjælp i hallen, er det sjældent at der står frivillig arbejdskraft og tripper for at hjælpe, men hvis hun spørger nogle af sine kontakter blandt beboerne, stiller de gerne op.

"Frivilligt arbejde er mange ting, men set med mine øjne, så er [det] tit det jeg kalder selvkørende grupper, hvor man egentlig laver det man ville have gjort alligevel." [Preuss 2006a, s.4]

Beboersammensætningen spiller dog ifølge Preuss en stor rolle. De danskere, der er bosiddende i området, er for størstedelen nogle af de absolut socialt fattigste overhovedet. Derfor er der generelt flere ressourcer at hente blandt de etniske minoriteter end hos de etniske danskere. [Preuss 2006a] Af samme grund er det også danskere udefra, der kan bidrage med den netværksdannelse, som Regeringen efterlyser i deres

" Af en eller anden årsag, så har mange mennesker brug for at have nogen at se ned på og er man selv blandt "de laveste", når der er mange der ser ned på en, så har man brug for nogle andre at se ned på" [Preuss, 2006, s. 4]

strategi, nemlig den mellem danskere og etniske minoriteter. Bedstemorordninger, lektiehjælp og lignende rekrutterer etniske danskere fra parcelhusene og ikke fra området egne.

Beboerrådgiver Preuss stiller sig spørgende over for, hvorfor Regeringen ikke tillægger netværksdannelse mellem de forskellige etniske grupper større værdi. Ifølge hende, ligger der her et stort potentiale i det boligsociale arbejde, måske især fordi, der i Sundparken er 62 % med anden etnisk herkomst end dansk. Netværksdannelsen på tværs af etniske grupper er svær for især nogle af grupperne. Danskerne holder sig mest for sig selv, ifølge beboerrådgiver Preuss, dels fordi de generelt er socialt dårligt stillede og dels fordi der er en del racisme blandt de danske beboere. [Preuss 2006a]

Det er dog ikke kun danskerne, der holder sig for sig selv. Nogle etniske grupper er historisk, kulturelt og endog religiøst belastede i deres forhold til hinanden. Således færdes tyrkere og kurdere ikke i de samme kredse.

"Kvindeaften [i hallen] er af kedelige årsager blevet kaldt tyrkisk kvindeaften, med det resultat at du ser ikke en kurder herovre."
[Preuss 2006a, s.6]

Ligeledes holder Vietnameserne sig mest for sig selv, dog er de en af de eneste etniske grupper, der deltager i det årlige juletræ sammen med de etniske danske beboere. [Preuss 2006a]

En god beboer er ifølge Beboerrådgiver Preuss den, der dels kan bidrage med konkrete praktiske ting i forbindelse med de aktiviteter, der er med til at gøre området til et godt sted at bo. Dermed vægter også beboerrådgiveren de tidsmæssige ressourcer højt. Det er på samme måde også de, der deltager i disse aktiviteter og med deres deltagelse skaber bånd og fællesskab mellem beboerne og hermed fremelsker nogle relationelle ressourcer blandt beboerne. Derfor er respekten og accepten af andre etniske, kulturelle og religiøse grupper også vigtig. En god beboer er altså hverken nødvendigvis en, der arbejder og har kendskab til boligforeningens arbejde, men en beboer, der med sin tid, lyst og evner bidrager til de fælles uformelle aktiviteter og altså besider nogle tidsmæssige og uformelle vidensressourcer.

Preuss peger også på en række ting, som hun oplever kendetegner beboernes definition på en god beboer, i hvert fald aspekter, der er afgørende for hvorvidt der skabes netværk og naboskab. Det handler om etnisk og kulturel identitet, hvor der for mange af de etniske grupper, herunder den danske, er en udpræget modvilje mod at omgås fremmede etniske grupper.

7.4.3 Ordentlige og høflige naboer

Både samtalerne med beboerrådgiver Preuss og de unge beboere og det samlede generelle indtryk af livet i beboelsen, vidner om, at der er forskel på generationerne blandt beboerne. Deres opfattelse af hvem der er gode beboere er nogenlunde ens, men netværkene er forskellige. Det er de voksne etniske minoriteter, der er bærerne af de ovennævnte barrierer, der gør det svært for de forskellige etniske grupper at omgås. De unge og børnene leger og bruger hinanden med langt større frihed i forhold til etnisk oprindelse. De unge af tyrkisk herkomst virker stadig til at "hænge sammen", måske fordi de i antal er flere end de andre. Denne forskel på unge og voksne, er der dog ingen af beboerne, der kommenterer.

Det er typisk helt basale behov, som beboerne søger at få dækket fra deres naboer. Det drejer sig om at blive genkendt, accepteret og behandlet ordentligt. Både de unge og de voksne fremhæver at det er vigtigt, at naboerne skal hilse når man mødes tilfældigt. Galawaez fremhæver ligeledes, at en god nabo er en man kan tilbringe lidt mere tid med, og tage på besøg hos. Det er også vigtigt for beboerne, at der bliver holdt pænt i opgangen, at der ikke står skrald og affald foran dørene og at der i det hele taget passes på det fælles. Det ligger helt i tråd med hvad Driftsinpektør Frederiksen kunne fortælle om, at beboerne ringede ind og klagede hvis ikke regler og normer blev overholdt. [Galawaez 2006][Fatima 2006][Faridon og Farhang 2006]

"For mig er [en god nabo] en som kommer og besøger mig og jeg kommer og besøger hende. Jeg har gode naboer." [Galawaez, 2006, s. 2]

De to adspurgte kvinder, lægger begge vægt på, at der i beboersammensætningen gerne måtte være flere danskere. Det er primært det danske sprog, de gerne vil have at børnene hører mere af, men Galawaez taler dog om rollemodeller mere bredt og kunne godt tænke sig, at der var flere positive forbilleder, som børnene kunne efterligne. Hun er meget opmærksom på, at der i området er mange arbejdsløse og at den næste generation let kan overtage de gængse normer og blive hængende i den negative sociale arv. [Fatima 2006][Galawaez 2006]

Den unge Massis lærte at tale dansk af de andre etniske minoriteter og fremhæver det, som værende en fordel ved at der bor så mange etniske minoriteter i området. Ligeledes unge Duri finder heller ikke at en god nabo tilhører en bestemt etnisk gruppe. [Massis 2006][Duri 2006 Faridon og Farhang mener til gengæld, at en dårlig nabo er en, der ikke er en del af fællesskabet. [Faridon og Farhang 2006]

7.4.4 Opsamling

De gode beboere og naboer i Sundparken besidder en række forskellige kvaliteter, afhængig af hvem der bliver spurgt. Regeringen, der udstikker de overordnede politikker og strategier har et meget nøgternt syn på hvem der er de ressourcestærke beboere, et syn der også er farvet af de muligheder staten har for at gribe ind i de problemer der er. Statslige politikker angiver objektivt målbare størrelser, eksempelvis andelen

af indbyggere udenfor arbejdsmarkedet, der senere kan blive evalueret og brugt i den kommende valgkamp. Kommunen, der primært har med de negative konsekvenser af de boligsociale problemer at gøre, vil også have en tendens til at ville måle på problemerne ud fra deres egne indikatorer som antallet af beboere, der er i de sociale myndigheders søgelys.

Boligforeningen Odinsgaard, har ligesom alle andre boligforeninger flere berøringsflader med beboerne, hvilket også afspejles i deres svar. Driftsinspektør Frederiksen og beboerrådgiver Preuss, kommer i undersøgelsen til at repræsentere to holdninger til den gode beboer, hvor Frederiksen holdningsmæssigt befinder sig nærmere de statslige politikker og Preuss nærmere beboerne. Spændet af holdninger er illustreret i figur 7.1 nedenfor.

Figur 7.1: Forskellige aktørers syn på "den gode beboer". Disse anskuelser giver et spænd mellem det overordnede og objektive og det konkrete og personlige. Udsagnene i pilen er taget fra undersøgelsen, men har mange lighedspunkter med de forskellige måder at anskue ressourcebegret, der blev gennemgået i afsnit 3.1.

Driftsinspektør Frederiksens syn på den gode beboer er også farvet af hans kontaktflade med beboerne, hvorfor han fremhæver engagement i de formelle beboerinddragelsesorganer og udnyttelse af de muligheder for indflydelse der er. Beboerrådgiver Preuss har en mere direkte personlig og daglig kontakt med beboerne og hendes definition af den gode beboer er de deltagende og frivilligt hjælpende i de fælles aktiviteter i boligområdet. Beboerne selv ønsker venlige og til en vis grad kontaktsøgende naboer, der overholder de fælles regler og normer for opførsel og omgang med andre. Som vi skal vende tilbage til senere, er det problematisk, at regeringen, som udstikker de politikker og strategier, der ligger til grund for den indsats, der kan udføres på lokalt plan, er funderet i nogle forudindtagede forestillinger af, hvem der kan gøre en forskel i arbejdet med at løse de boligsociale problemer. Uanset hvilken rolle man besidder i det boligsociale arbejde, er det dog vigtigt at være sig disse forskellige holdninger bevidst.

7.5 Hvilke andre muligheder er der på boligmarkedet?

Kommunal planlægger Lene Krogh, udpeger ét andet boligområde i Horsens, der udgør et reelt alternativ til de billige og store boliger i Sundparken. Det drejer sig om Axelborg, et stort alment boligområde, der er beliggende i den sydlige del af Horsens midtby. At der kun er disse to områder, der udbyder boliger til lavindkomsthusholdninger, giver en del af forklaringen på, hvorfor koncentrationen af etniske minoriteter er som den er. [Krogh 2006].

Koncentrationen af etniske minoriteter i de almene boliger, er til dels et udtryk for boligmassen og boligmarkedet, samt en række andre forhold, der allerede er beskrevet tidligere i denne rapport. En af de uafklarede teser er, hvorvidt de etniske minoriteter ikke kender til det resterende boligmarked og derved er bevidste om deres muligheder i forbindelse med boligvalg. Denne begrænsede undersøgelse viser ingen tegn på uvidenhed blandt de etniske minoriteter, hvilket dog langt fra er grund nok til at afskrive tesen. De adspurgte beboere har alle selv aktivt valgt at bosætte sig i Sundparken, hvilket tyder på at den eksisterende segregering i Sundparken er frivillig og ikke tvungen. Beboerne viser alle lyst til at ændre deres boligsituation, men påpeger samtidig deres økonomiske situation som stopklodsen. Det er selvsagt de voksne, der har gjort sig flest overvejelser om deres boligsituation, men også de unges synspunkter er vigtige, da det i mange tilfælde vil være dem, der er de ressourcestærke om få år. Beboernes ønske om, at flytte til en eventuel ejerbolig er ligeledes også et ønske om at rykke et skidt opad boligstigen, som blev præsenteret i afsnit 3.2. På den måde er de ikke anderledes, end alle andre agenter på boligmarkedet. Oprykningen giver plads til andre, og som vist i afsnit 7.2.2, er det beboere med lavere indkomst, der flytter ind, end de, der flytter ud. Hvis den tendens til at de ressourcestærke beboere fastholdes i områder, som beboerrådgiver Preuss taler om, vil området være i en opgraderingsproces, hvor boligerne vil udgøre et højere trin på boligstigen.

Det er, som for mange etniske danskere, parcelhuset, der trækker for de adspurgte etniske minoriteter. Huspriserne afskrækker især de voksne, men det er drømmen om en have, fred og ro og mere plads, der virker tiltrækkende. Galaweaz vil gerne have eget hus, men er betænkelig ved at flytte fra Sundparken, pga. det er her børnene har deres venner og der er en vis tryghed ved at kende området og beboerne. [Fatima 2006][Galaweaz 2006][Duri 2006]

7.5.1 Fremtidsdrømme

Adspurgt om de kunne forestille sig at købe en bolig i Sundparken, er svarene blandede. Fatima er meget åben overfor at købe et lejlighed eller rækkehus i Sundparken. Galaweaz vil gerne købe rækkehuse men ikke lejlighederne i Sundparken. Hun tror desuden ikke at der er nogen

i Sundparken, der har råd til at købe lejlighederne. Faraidon vil gerne flytte væk fra Sundparken, men har ikke råd i øjeblikket [Fatima 2006, s.3] [Galaweaz 2006, s.4] [Faraidon og Farhang 2006, s.1]

De unge svarer mere spontant og skal hjælpes lidt til at se ud i fremtiden. Massis familie vil gerne flytte i hus i Horsens, men har ikke råd. Massis selv vil hellere flytte til USA når han bliver ældre. Han kunne måske overveje at købe en lejlighed i Sundparken. Anderledes ser det ud for Duri. Han kan ikke forestille sig at bo andre steder end i Sundparken, hvis han da bliver i Danmark. Han regner med at flytte hjemmefra når han fylder 18 år og vil med tiden gerne bo i et af rækkehusene fordi der er en lille have og flere rum. [Massis, 2006, s.4] [Duri, 2006, s.6-7]

7.5.2 Beboersammensætning og boligformer

Når vi i undersøgelsen har spurgt ind til om beboerne kunne forestille sig at købe en bolig i Sundparken, hænger det sammen med, at undersøgelser viser, at et område med varierede boligformer giver en mere nuanceret beboersammensætning [Aalbers og Deurloo 2003]. Regeringen har åbnet op for, at der kunne laves forsøgsprojekter i almene boligområder, med at sælge boliger fra, for netop at få en mere varieret beboersammensætning og derved forsøge indirekte at tiltrække flere ressourcestærke beboere til de belastede områder. Ifølge driftsinspektør Frederiksen havde boligforeningen ideen om at sælge boliger fra oppe at vende, men der var ikke den store opbakning til at forsøge det, hvorfor det ikke blev gennemført [Frederiksen 2006]. Dette bekræftes netop i det ovenstående afsnit hvor beboerne ikke i øjeblikket har den økonomiske formåen til at investere i en bolig i Sundparken og hvis den økonomiske situation forbedres ønsker de fleste af beboerne at flytte væk fra området.

Der er dog gjort tiltag for at ændre beboersammensætningen i Sundparken. I nogle af de små etværelses lejligheder boede der en overgang primært folk med psykiske problemer og misbrugsproblemer. De ressourcestærke der flyttede ind, flyttede meget hurtigt ud igen pga. de støjmæssige og andre gener der opstod. Boligforeningen ansøgte og fik tilsagn om at måtte lave lejlighederne om til ungdomsboliger. Nu er det primært udenlandske studerende ved Vitus Bering, der er bosat i lejlighederne i kortere perioder af gangen. [Frederiksen 2006]

7.5.3 Opsamling

På trods af at beboerne er glade for at bo i Sundparken, drømmer de alligevel om at flytte derfra. Gerne til et parcelhus i et område, hvor der bor flere danskere, men ikke for langt fra deres familie og venner. Det er primært økonomien, der bremser dem fra at forfølge deres drøm, hvilket til gengæld kunne betyde, at lejlighederne i Sundparken, hvis de blev solgt til en konkurrencevenlig pris, måske ville kunne være en alternativ investering. Beboerne finder alle rækkehusene med den lille have mere attraktive end lejlighederne.

7.6 Undersøgelsens fund

Besøget i Sundparken i Horsens har efterladt projektgruppen med en større forståelse af et kvarter, der af den danske regering er udpeget til et ghettoområde, men som ved nærmere undersøgelse kun har få lighedstræk. Hovedtrækkene af undersøgelsens resultater vil blive gennemgået herunder.

7.6.1 Arbejdsspørgsmålene

De to undrende arbejdsspørgsmål, der lå til grund for undersøgelsen, og blev udkrystaliseret i en række konkrete undersøgelsesspørgsmål, er blevet belyst gennem den foretagede undersøgelse. Det første arbejdsspørgsmål omhandlede hvordan ressourcestærke etniske minoriteter kan fastholdes i de belastede områder. I Sundparken er tilflytterne stadig i højere grad ressourcesvage end fraflytterne, men der er begyndende tegn på, at denne tendens er under opbrud. Således kan Sundparkens historie måske danne forbillede for fremtidige indsatser af denne art.

Det andet arbejdsspørgsmål var, hvorvidt nye alternative bolig- og ejerformer kan gøre en forskel i fastholdelsen af de ressourcestærke etniske minoriteter. Undersøgelsen viste, at der var andre betydede faktorer for hvad der muligvis vil kunne fastholde de ønskede etniske minoriteter, blandt andet områdets beboersammensætning og at området generelt er velfungerende og attraktivt.

7.6.2 Sundparken som eksempel

Beboerne i Sundparken synes på mange områder ikke at andelen af etniske minoriteter er en ulempe idet specielt tilflyttere kan "bruge" hinanden til at finde sig til rette i det danske samfund. Undersøgelsen viste da også, at en stor motivation for at flytte til området, er hvis der i forvejen bor venner og familie. En anden grund til at beboerne bosætter sig i Sundparken skal findes i deres økonomiske formåen, eller mangel på samme. Undersøgelsen viste, at den gennemsnitlige bruttoindkomst for beboerne i Sundparken var væsentlig lavere end for Horsens Kommune generelt. De "billige" lejligheder i Sundparken og den manglende tilknytning til arbejdsmarkedet hvorved den økonomiske formåen kan forbedres, er således med til at fastholde beboerne i området. At beboerne bruger hinanden internt i boligområdet og at den økonomiske situation begrænser alternative boligmuligheder ligger helt i tråd med Hans Skifter Andersens resultater i rapporten om etniske minoriteters boligvalg, jf. afsnit 4.2.2.

Den måde hvorpå beboerne brugte hinanden viste sig at være forskellig alt efter hvilken aldersgruppe de hører til. Specielt blandt de voksne beboere er der en tendens til at bruge det netværk der er blandt de beboere der har samme etniske baggrund som dem selv. De unge beboere derimod viste sig at være mere "frie" i deres omgangskreds og havde venner og bekendte udover deres egne landsmænd. Den voksne

del af befolkningen kan således siges, at isolere sig i højere grad fra det omgivne samfund end den næste generation. I forhold til den teori, der blev præsenteret i afsnit 3.4, er de voksne altså mere udsat for en fremmedgjorthed i forhold til samfundet end de unge. Det Ålund kalder for "det etniske minde" er i hvert fald større hos de voksne mens de unge, der naturligt qua deres alder er mere udadvendte og omkring sig, har mere direkte kontakt til det resterende samfund, også i kraft af deres skolegang.

Ud fra de samtaler og interviews vi foretog i Sundparken er det blevet tydeligt, at området har ændret sig meget, både med hensyn til den fysiske fremtoning og måske især med hensyn til de sociale problemer som har præget Sundparken. Boligforeningen har i forbindelse med renoveringen kørt diverse sociale programmer, for at "rydde op" i området. De samlede indsatser har har båret frugt idet kriminaliteten og hærværken i området er faldet markant og ejerskabet til fællesarealer er forbedret. Beboerne er da også alle glade for at bo i Sundparken. De sætter pris på de store men billige lejligheder samt at familie og venner også bor her. De fleste drømmer dog om at flytte i parcelhus når deres økonomiske situation tillader det, og altså derved klatre et trin op ad boligstigen.

Det sociale aspekt og netværksdannelsen de forskellige etniske minoriteter imellem er dog stadig ikke optimalt. Der er stærke ekskluderende netværk internt i de etniske grupper. Beboerhuset har dog vist sig at være et godt samlingssted og er en af hovedårsagerne bag det skidt Sundparken har taget i den rigtige retning.

Undersøgelsen viste med klar tydelighed, at der er et misforhold mellem hvem der opfattes som ressourcestærke beboere. Overordnede strategier vægter indkomst og tilknytning til arbejdsmarkedet højt, mens det er nogle andre kvaliteter, som engagement og tid, der værdsættes af boligforeningen.

Selvom mange af de etniske grupper deltager i de aktiviteter, der foregår primært i beboerhuset, er et af hængepartierne i området dog stadig, at de etniske minoriteter ikke deltager og er medindflydende i boligforeningens formelle aktiviteter og beslutninger. Ifølge driftsinspektør Frederiksen mangler de dels forståelse for hvad organisationen er og hvad deres muligheder er og dels er der ikke i det etniske miljø stemning for og opbakning bag en deltagelse. Disse træk er begge kendte og kræver en ekstra indsats at ændre,

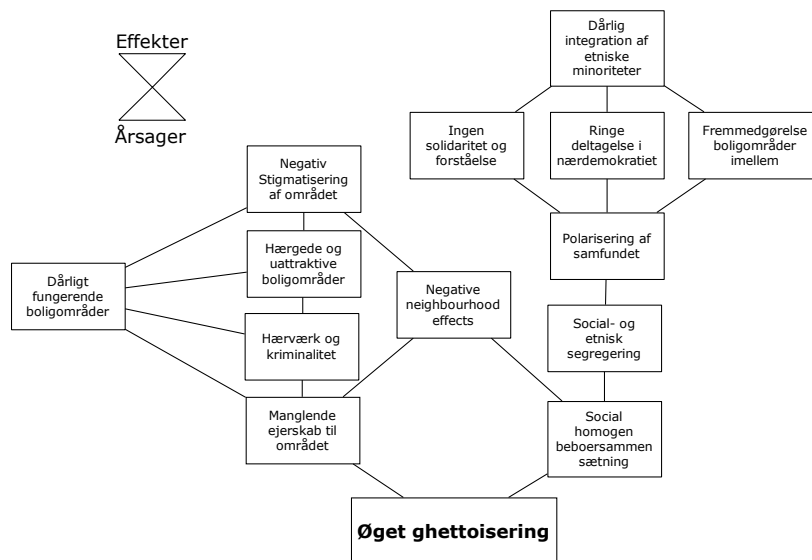
Sundparken har dog et ry i resten af Horsens som værende et problemområde. Stigmaet hænger ved, på trods af det ansigtsløft området har gennemgået med renoveringen. Stigmaet vil sandsynligvis følge området, idet interviewpersonerne angav beboersammensætningen som den primære grund til stigmaet. På trods af visse tendenser til at der er flere ressourcestærke, der bliver boende i området, er andelen af etniske

minoriteter, der i sig selv er stigmatiserede, og socialt dårligt stillede etniske danskere stadig overvejende. Det er derfor meget muligt, at Sundparkens stigma vil hænge ved en årrække fremover.

Det nedslidte område, som Sundparken var inden renoveringen, har bevirket, at "ressource stærke" danskere er flyttet fra området og en social nedadgående negativ spiral blev sat igang. Hvorvidt denne negative udvikling er ved at vende er svært, at gisne om. Beboerrådgiver beboerrådgiver Preuss fornemmer dog en tendens til, at udviklingen er ved at vende, idet de beboere som får job ikke længere "flygter" ud af området i samme grad som tidligere.

7.6.3 Ghettoiseringen i Sundparken

Sundparken er i denne undersøgelse et eksempel på et ghettoiseret område. Hverken beboere eller boligforening vil kendes ved ghettostigmaet, men de problemer de oplever hører alle ind under den definition af ghettoisering, præsenteret tidligere i kapitel 2. Der er naturligvis forsøgt taget hånd om problemerne, især fra boligforeningens side, med både hårde og bløde indsatser og det har da også givet resultater på nogle områder. Med reference til det opstillede problemtræ, hvor toppen viser ghettoiseringens effekter, kan vi se, at de tidligere indsatser primært har koncentreret sig om den venstre halvdel.

Figur 7.2: Det udarbejdede problemtræs top, hvor ghettoiseringens effekter er forbundet. Undersøgelsen har vist, at Sundparken har fået tag om den venstre halvdel, hvorimod den højre står forholdsvis uberørt.

Med nye facader og nyetablerede uderum, er der ikke meget tilbage af det nedslidte og fattige look i Sundparken. Et voksende ejerskab til området minimerer hærværk og boligforeningen sørger for, at de skader der sker rettes igen hurtigst muligt, så der altid ser pænt ud. Ligeledes er det opførte beboerhus og ansættelse af en beboerrådgiver med til at aktivere de unge, der før hang på gadehjørnerne og både var med til at skabe utryghed og stigmatisering ud ad til. Stigmatiseringen holder dog ved, den er svært at komme af med, da den primært bygger på beboersammensætningen. Alt i alt har Sundparken bevæget sig et skridt væk

fra at være et dårligt fungerede boligområde, men er bevidste om, at det kræver en stor vedligeholdelsesindsats -både fysisk og socialt - at bibeholde den forbedrede position.

Hvorvidt i midten af problemtræets top er "neighbourhood effects". Som kommenteret i kapitel 4, kan disse være negative og medvirke til at fastholde en uønsket udvikling men også være konstruktive og medvirke til et bedre bomiljø og måske bedre integration af de etniske minoriteter. Undersøgelsen har klarlagt, at de adspurgte etniske minoriteter bruger hinanden internt i deres respektive etniske grupper og derfor er glade for det etniske miljø, at de efterlyser flere gode rollemodeller og gerne vil have flere danskere ind i området. En forbedring på dette område vil altså være fortsat at skabe gode kår for de netværksdannelser, der er i forvejen samt at tiltrække flere ressourcestærke etniske danskere

Den højre halvdel af problemtræets top tager sit udgangspunkt i beboersammensætningen, der som sagt er mere eller mindre stabil. Den er stadig homogen i en socio-økonomisk og til dels demografisk forstand, selvom den etniske sammensætning er mangfoldig. Der er ikke fra boligforeningens side gjort tiltag for at ændre denne sammensætning, da de ikke mener der er noget galt med den. Foreningen indser dog, at den afledte effekt, manglende deltagelse i nærdemokratiet, er en mangel, der skal gøres noget ved. Der er lavet målsætninger, men endnu ikke gjort noget aktivt for at inddrage de etniske minoriteter i den formelle side af boligforeningens aktiviteter.

8 Udnyttelse af ghettoiseringens ressourcer

I arbejdet med boligsociale processer, findes særligt i almene boligområder beboersammensætninger, der i sig selv ikke formår at bryde den onde spiral, som området er kommet ind i. For at kvalificere undersøgelsens resultater og give bedre bud på hvordan de kan bruges i fremtidige strategier og indsatser, præsenteres i dette kapitel en række overvejelser, teoretiske såvel som erfaringsbaserede om hvordan man som planlægger og professionel generelt, i højere grad kan udnytte beboerne i det boligsociale arbejde.

8.1 Planlægningsteoretiske overvejelser

Et af de vigtige aspekter i dansk planlægning er borgerinddragelsen; At borgerne dels har indsigt i de processer, der former deres fysiske omgivelser og har adgang til at give deres mening til kende. Borgernes deltagelse i planlægningsprocesser vil ligeledes alt andet lige øge deres ejerskab til ændringerne og sikre, at udviklingen sker i gensidig overenskomst. I undersøgelsen var det imidlertid tydeligt, at de etniske minoriteter ikke var aktivt deltagende i de formelle processer omkring boligforeningen, blandt andet i forbindelse med området renovering. Det må derfor antages, at de vil have den samme tendens til at gå udenom de formelle processer i forbindelse med planlægning og samfundsstyring generelt. Hvis disse grupper derfor skal inddrages i højere grad i planlægningen og sikre, at den udvikling, der sker i byerne også er til gavn og glæde for dem, skal der nødvendigvis gøres en ekstra indsats. Netop inddragelsen af de grupper, der ikke automatisk deltager i de formelle beslutningsprocesser, enten fordi de ikke har kendskab til dem eller fordi de ikke besidder kendskab og evner til at deltage, er tema i flere planlægningsteorier.

Klassisk planlægning har hyldet de rationelle løsninger, der bygger på undersøgelser og analyser foretaget af saglige eksperter. En sådan planlægning er ekskluderende i forhold til de grupper, der ikke gennem det etablerede bureaukratiske og politiske system, formår at gøre sig selv og sine interesser gældende. I 1960'erne skete der samtidig med ungdomsoprøret, et opgør mod denne form for planlægning. Det var et opgør mod autoriteterne, de officielle myndigheders planmonopol og et oprør, der udsprang af stadig tydeligere opsplitning i byerne, især i USA.

8.1.1 Et nyt planlægningsparadigme

De nye planægningsteorier som Paul Davidoffs advokatplanlægning og John Friedmanns transaktive planlægning var startskuddet på et paradigmeskifte indenfor planlægning. Hamdi og Goethert opstiller paradigmebruddet som en række centrale forskelle på det traditionelle planlægningsparadigme og det nye alternative, se tabel 8.1. Udsagnene er opstillet i forbindelse med en tredje planlægningsteori: Action Planning, der dog ikke skal præsenteres nærmere her. Paradigmeskiftet er karakteriseret ved, at der lægges større vægt på borgernes kundskaber og handlinger. Der sker en betydelig decentralisering af beslutninger og aktiviteter, hvilket skal gøre processerne mere nærværende for borgerne og forbedre de endelige resultater, så de i højere grad kommer til at afspejle de reelle behov, der er i lokalsamfundene.

Tabel 8.1: Paradigmeskift inden for planlægningen, fra den forsørgende og bedreviddende til det myndiggørende. Tabellen er fra [Hamdi og Goethert, 1997, s.27], egen oversættelse.

Traditionelt paradigme	Alternativt paradigme
<p>"Forsørgende":</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forøgelse af produktionsvæksten i BNP som mål. - Mennesker er udviklingens objekter. - De professionelle er velgørende pragmatikere. - Fremmer afhængighed. - Professionelle/myndigheder som primære aktører. - Fremmer teknologioverførsel (produkter). - Producerer projekter/fokus på resultatet. - Information som data. - Centraliserer produktion og beslutningstagning. - Foretrækker standardisering. - Prædefinerede projekter og planer. - Konsoliderede formelle industrier, foretrækker store organisationer. 	<p>"Myndiggørelse"</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tilskynder handlekraft/trivsel som mål. - Mennesker er udviklingens subjekter. - Professionelle er populistiske idealister. - Fremmer myndiggørelse (empowerment). - Nærområdebaserede organisationer og græsrodsbevægelser er primære aktører – professionelle er katalysatorer, myndigheder er understøttende. - Fremmer hensigtsmæssig/fornøden teknologi (processer). - Varetagelse af ressourcer/fokus på resultatet. - Information som viden (systemer/mundtlige beretninger). - Decentraliserer produktion/overdrager beslutningstagning. - Fremmer mangfoldighed/fleksibilitet. - Inkrementelle projekter/progressive programmer, selvjusterende planlægning. - Fragmenteret (uformelle) industrier baseret på små virksomheder.

I Danmark satte paradigmeskiftet i begrænset omfang, sit præg på byfornyelsen, dog først i løbet af 1990'erne. I korte rids kan byfornyelsen i Danmark inddeles i tre epoker:

- 1930'erne - 1960'erne: Tiltag rettet mod at skabe sundere boligforhold, primært ved at bortsanere de usunde.
- 1970'erne - 1980'erne: Fokus på at skabe tidssvarende boliger gennem sanering og senere bevarende byfornyelse.
- 1990'erne - i dag: Byfornyelse som del af en helhedsorienteret bypolitik, hvor fokus er flyttet til mere end blot bygningerne og de fysiske forhold.

[Hansen 1997]

Epoke tre blev introduceret i Danmark gennem forsøg med kvarterløft (1997-2002) og Byudvalgets (fodnote 1: Et udvalg nedsat af Regeringen i 1993 med den opgave at fremsætte forslag til løsning af sociale problemer i visse bykvarterer i de større byer og nyere bebyggelser i forstæderne) forsøg i almene boligområder (1993-1998) men blev på lovgivningsplan stadfæstet af lov om helhedsorienteret byfornyelse fra 1998. Loven udspringer dog delvist af kommunernes allerede ændrede praksis.[Hansen 1997][Benjaminsen et al. 1999] [Munk 1999]

Note: Byudvalget var et udvalg nedsat af SR-regeringen i 1993 med den opgave, at fremsætte forslag til løsning af sociale problemer i visse bykvarterer i de større byer og nyere bebyggelser i forstæderne.[Munk 1999]

I takt med at antallet af de utidssvarende boliger er bragt ned, viste der sig et behov for en ny type byfornyelse. De problemramte områder ansues nu ikke længere som områder, der udelukkende har brug for fysisk renovering, men som samspilsramte områder, hvor problemerne udspringer af såvel fysiske som sociale, økonomiske og organisatoriske. Det havde tidligere været tanken, at blot de fysiske rammer var i orden, ville de sociale problemer løse sig selv. Det skete da også lokalt, da beboersammensætningen ændredes som følge af dyrere huslejer i de byfornye områder, hvorfor problemerne flyttede til andre dele af byen.[Nyrop 1997]

Paradigmeskiftet kommer til udtryk i 1998 loven, dels ved det udvidede fokus og dels ved at beboerne i områderne i større omfang får indflydelse på hvad der skal ske i forbindelse med byfornyelsen. Det er således en overordnet målsætning:

"...at fremme en aktiv og forpligtende beboerdeltagelse, der sikrer en mere reel beboerindflydelse." [Hansen 1997, s 104]

Med det ændrede fokus i byfornyelsen skal indsatserne nu også ansues som en proces nærmere end et produkt. Indsatserne skal sætte nogle processer igang, der kan få området ud af den negative spiral, der kendetegner problemerne. Produkterne er ikke længere målet i sig selv, men midler der skal indgå i processerne. Eksempelvis beboerhuse og væresteder, hvor beboerne kan mødes og hvorfra aktiviteter kan udgå.[Hansen 1997]

Det er således byfornyelse i en anden form end den klassiske fornyelse som er fokus i denne rapport. Den klassiske byfornyelse med saneringen af boliger var rettet mod den "hårde" fysiske reovering af eksempelvis boligkarréer i bymidten. Det var ældre boliger, hvorimod de områder, som fokus er rettet mod i dag, ofte ikke er ældre end 40 år - 50 år. De nye områder ligger ofte, grundet den tidligere planlægning, jf. afsnit 3.2.1, i udkanten af byområderne og beboersammensætningen i områderne har en væsentlig anden karakter. Det er ikke længere en ensartet gruppe, men et sammensurium af forskellige befolkningsgrupper, alle dog med begrænset økonomisk formåen.

Byudvalgets forsøgsindsatser, der kørte i perioden fra 1993-1998, havde et dobbelt formål, nemlig at forbedre vilkår og muligheder for beboerne i de belastede områder samt at forbedre boligområdernes attraktivitet. Midlerne var dels nogle hårde indsatser rettet mod bygninger og uderum og nogle bløde boligsociale indsatser.[Andersen 1999] I Byudvalgets evaluering af den boligsociale indsats nævnes, at det især er i integrationen af etniske minoriteter, at effekten af tidligere indsatser mangler at skinne igennem [Munk 1999]. Ligeledes nævnes det, at resultaterne af kvarterløftene i slutningen af 1990'erne endnu ikke har vist resultater på eksempelvis beboersammensætningen i de pågældende syv eksempelområder [Andersen og Kielgast 2003]. Netop denne mangfoldighed blandt beboerne er med til at udfordre de planlægningsmæssige rammer for hvordan problemerne skal håndteres og hvordan alle grupperne kan høres og inddrages i beslutningsprocesserne. Fokus er netop derfor, i denne rapport, på at skabe grundlag for en bedre udnyttelse af de eksisterende ressourcer i boligområdet.

8.1.2 Advokatplanlægning og transaktiv planlægning

Som sagt hænger det alternative planlægningsparadigme sammen med en række alternative planlægningsteorier, der giver bud på dels hvilke værdier, der skal vægte højt i samfundsplanlægningen og dels hvordan planlæggere skal forholde sig til dem. I dette afsnit præsenteres to af disse planlægningsteorier: Advokativ planlægning og transaktiv planlægning.

Paul Davidoff (1930-1984) var en amerikansk planlægger, der lagde grundstenen til en ny form for planlægning, der gjorde op med nogle af de tidligere dogmer. I sin artikel "Advocacy and Pluralism in planning" fra 1965 præsenterede han en ny planlæggerrolle: Advokat planlæggeren.[Checkoway 1994]

Først og fremmest anså Davidoff planlægningen for at være mere end blot et arealadministrerende værktøj. For ham var planlægningen en proces, der kunne tage fat på en bred vifte af samfundsmæssige problemer. Et af de alvorligste problemer ved den eksisterende planlægning var ifølge Davidoff, det såkaldte planlægningsmonopol.[Checkoway 1994]

Davidoff var derfor stor fortaler for hvad han kaldte pluralistisk planlægning. Han fandt, at der på de offentlige plankontorer ofte ikke blev opstillet alternativer til byernes udvikling, fordi det var de samme mennesker, der udarbejdede dem og derfor var det samme paradigme, der lå til grund for dem. [Davidoff 1973]

Det er nemlig en grundlæggende tese i advokativ planlægning, at planlægningen ikke kan være værdineutral. Den rationelle planlægger findes altså ikke, hvorfor det offentlige planlægningsmonopol ikke kunne præsentere mere end ét værdisæt. Derved er planlægningen ekskluderende overfor især nye og innovative kræfter og anderledes tænkende. Davidoff var ligeledes fokuseret på den uretfærdighed der var indbygget i planlægningssystemet. Ikke alle grupper i samfundet formåede at give deres meninger til kende. Derfor var det Davidoffs hovedide, at planlæggeren skulle agere som advokat for de uarticulerede grupper. Planlægning skulle således ikke længere kun være en teknisk disciplin, planlæggeren skulle nu også kunne fungere som kommunikator, igangsætter, organisator og andre discipliner, der hidtil havde været roller besat af socialarbejdere og lignende. Beslutningsprocesserne i planlægningen skulle være en demokratisk øvelse, der var inkluderende i sin anvendelse af aktører og alternativer.

Der er naturligvis potentielle risici ved den advokative planlægning. Planlæggeren skal i teorien være enig med sine "klienter" og derved kæmpe for sin egen overbevisning. Det vil dog ikke altid være tilfældet, at enhver gruppe af mennesker vil kunne få fat i en planlægger, der deler deres værdier og meninger, ligesom det måske ikke kan være muligt for planlæggeren, at finde en gruppe, som han er 100% enig med. Ligeledes vil planlæggeren, ved at agere som repræsentant for en bestemt gruppe, overtage noget af det handlingsansvar, som gruppen ikke selv formår at udfylde. Derved fratager planlæggeren gruppen muligheder for at vokse med opgaven og udvikle sine ressourcer. [Checkoway 1994] Netop aspektet med at udvikle deres ressourcer i svage grupper til selv at kunne håndtere de problemer og udfordringer de møder i forbindelse med planlægning, især byfornyelse og kvarterløft, var omdrejningspunktet i andre planlægningsteorier, som f.eks. den transaktive planlægning.

Transaktiv planlægning blev udviklet af John Friedmann i 1987 og opstod som en reaktion på den manglende borgerinddragelse. Teorien om transaktiv planlægning bygger på en kommunikativ rationalitet, hvor interpersonel dialog og gensidig læring er essentielle elementer. Fokus er derfor, ligesom i advokatplanlægningen, rettet mod planlægningsprocessen frem for produktet [Amdam 2003].

Den transaktive planlægning bygger på John Friedmanns ide om, at planlægningen ikke skal foretages som et myndighedsgreb ovenfra, men derimod vokse frem nedefra. Friedmann er tilhænger af bottom-up løsninger og ligesom den advokative planlægningsteori er udgangspunktet

samfundskritisk. Den transaktive planlægning forsøger at gøre op med de eksisterende magtstrukturer og udfordrer det eksisterende system. Den transaktive teori anser planlægning som politikdannelse og at politikken ikke er udformet før den er færdig. Planlægningen er derfor en kontinuerlig proces, hvor alt er til diskussion.

Planlæggeren skal i den transaktive planlægning fungere som facilitator, der kan opfattes som en kapacitet for viden og skal formidle og kommunikere information til og mellem aktørerne i planprocessen [Larsen 2003]. Som tidligere nævnt er fokus med den transaktive planlægning flyttet fra det analytiske og beregnende til det kommunikative, men det betyder ikke at planlæggeren skal tilsidesætte alt teknisk arbejde. Analyser og beregninger skal opfattes som redskaber til at præcisere og forbedre diskussionen og dermed føre den op på et mere velinformeret niveau [Larsen 2003]. Planlæggeren skal derfor være i stand til at sammenkoble egen teknisk viden og indsigt med de involverede aktørers viden og interesser. På denne baggrund understreges vigtigheden af kommunikation, da de samfundsmæssige problemstillinger ikke kan løses uden at have forståelse for aktørerne.

En vigtig forudsætning for at kunne planlægge transaktivt er at tage hensyn til de lokale forhold. Det betyder blandt andet, at folk selv må ønske forandring ligesom det er vigtigt, at de formår at artikulere deres ønsker og behov. Desuden er det vigtigt, at der lokalt er en konsensus omkring, at det er både vigtigt og rigtigt at indgå i de aktuelle processer. Det skal være socialt acceptabelt. [Amdam 2003]

I Danmark er det i høj grad kommunerne der er planmyndighed og som derved sidder på planlægningsmonopolet. Dog kan der være andre aktører, der motiverer og præger planlægningsprocesser, f.eks. ved at øve lobbyarbejde, eller på andre måder stille krav til den kommunale ledelse og gøremåden. Det kan være Den lokale handelsforening, der agiterer for flere parkeringspladser eller Naturfredningsforeningen, der kræver at den kommunale planlægning tager hensyn til særligt område. Fælles for de aktører er, at de er organiserede og ressourcerstærke forstået på den måde, at de ved hvordan de skal gøre deres mening gældende. Hvorvidt der i Danmark arbejdes ud fra de to præsenterede planlægningsteorier er usikkert, men som beskrevet tidligere er der elementer i både lovgivning og praksis.

8.2 Borgerinddragelse og -deltagelse

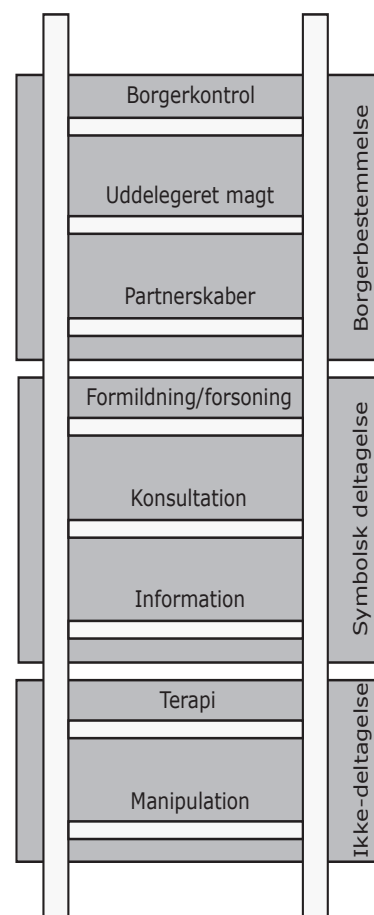
Der findes mange måder at inddrage borgerne i planlægningen. De to ovenstående eksempler på planlægningsteorier viser to måder at ansøge deltagelsen, men er begge kendetegnende ved, at de er et opgør med hvordan den eksisterende praksis har været. I 1969 præsenterede Sherry Arnstein sin såkaldte deltagelsesstige, se figur 8.1.

Stigen i figur 8.1 er naturligvis en forsimpning af virkeligheden, men den viser meget fint, at der er forskellige grader af borgerdeltagelse og derved også forskellige grader af borgerinddragelse, som planlægningen kan stile efter at opnå. De nederste trin på stigen er manipulation og terapi. Disse to trin opfattes som en form for "ikke deltagelse". Det er ifølge Arnstein deltagelsesformer, der er opfundet for at magteliter kan "belære" og "kurere" deltagere ud fra deres egen overbevisning og recept. Trin tre og fire, information og konsultation, er en form for symbolsk deltagelse, der giver de svage grupper mulighed for at høre og blive hørt. Der er dog på disse trin ingen garanti for at magteliten vil tage højde for deres synspunkter. Trin fem, formildning/forsoning, henviser til placering af håndplukkede opinionsdannere i komitéer og paneler. På trods af at være en af de udvalgte, har de deltagende dog stadig ingen direkte indflydelse på det endelige resultat, da beslutningerne stadig tages ovenfra. På disse første fem trin af deltagelsesstigen, er der ingen garanti for at der sker en opfølgning på deltagelsen, og at der sker en ændring i den retning borgerne ønsker. [Arnstein 1969]

Længere oppe på stigen finder vi deltagelsesformer med større gennemslagskraft. Borgere kan indgå i partnerskaber, trin seks, der gør dem i stand til at forhandle og indgå kompromiser med de traditionelle magthavere. På de øverste trin, uddelegeret magt og borgerkontrol, besidder borgerne størstedelen af beslutningsposterne. [Arnstein 1969] Modellen dækker kun over deltagelse i offentlig politik og tager derfor ikke højde for forskellen mellem formelle beslutningsprocesser og den indflydelse, der kan opnås igennem deltagelse i netværk og uformelle forhandlinger. [Agger 2005]

Arnsteins deltagelsesstige er af ældre dato, og den er da også blevet kritiseret for ikke at kunne rumme de netværksprægede beslutningsprocesser, der kendetegner samfundsstyringen i dag, fordi modellen lægger så stor vægt på deltagelse i formelle sammenhænge. Dog går Arnsteins model igen i mange nutidige deltagelsesstrategier, der netop anser participatoriske (direkte) deltagelsesformer som et nødvendigt supplement til det repræsentative demokrati og den rationelle planlægningsform. [Agger 2005]

I praksis er det Lov om planlægning, der i Danmark danner lovgrundlaget for hvornår og hvordan borgerne skal høres ved fysiske forandringer i byen. Her er bestemt hvordan formelle høringsprocedurer skal tilrettelægges, herunder at borgerne skal have otte ugers frist til at komme med indsigelser mod forandringer, som kommunens politikere har besluttet, for eksempel som udtrykt i kommunale lokalplaner. Her er alle borgere sikret en lovfæstet ret til at deltage, også de der bor uden for et givent lokalplanområde. [Larsen 2001]

Figur 8.2: Arnsteins deltagelsesstige (ladder of citizen participation) fra 1969. Jo længere op ad stien, jo mere deltagende. [Arnstein 1969] Modellen bygger på en direkte demokratiforståelse og ikke en repræsentativ, hvorfor det antages at være bedre, jo mere magt, der uddeles til bøgerne [Agger 2005]

Helt konkret kan borgerdeltagelse og -inddragelse ske på mange måder. De gængse traditioner i dansk planlægning er åbne borgermøder, hvor planmyndighed og eventuelt politikere fremlægger et planudkast som offentligheden kan kommentere på. Der findes dog en række alternative inddragelsesmetoder. Nogle har fokus på at udnytte borgernes erfaringer og ideer i udviklingsøjemed og andre på at bringe forskellige grupper sammen for at danne konsensus om en plan. Dog kommer deltagelsen sjældent over det femte trin på deltagelsesstigen, måske med byfornyelsen som eneste undtagelse. Her indgår beboerne i et forpligtende samarbejde med kommunens planlæggere og eventuelle beboerrådgivere eller kvarterløftere.

“Det er tanken, at kvarterløftet skal baseres på en kommunal indsats med de lokale kræfter i centrum. Perspektivet er, hvad man har kaldt “bottom-up”. Heri indgår (...) at de lokale oplevelser af kvarteret, samt ønsker og håb for kvarteret skal spille en vigtig rolle. (...) Vigtigt i forbindelse med borgerinddragelsen er bl.a., at der afsættes tilstrækkelig tid til de processer, der er forbundet hermed. Det er videre centralt, at organiseringen af det konkrete kvarterløft er indrettet på inddragelsen af de lokale interesser.”
[Larsen 2001, s.6] (Byudvalgets kravsspecifikationen vedrørende “kvarterløft-model-projekter”).

Det ses, at der oprindeligt ikke kun blev lagt vægt på, at den kommunale kvarterløftindsats skal lytte til de lokale håb og ønsker til aktiviteter. Selve organiseringen af kvarterløftet skal også inddrage de lokale interesser. Kravsspecifikationen nævner, at det skal være et udgangspunkt for kommunernes kvarterløft, at der er et “demokratisk potentiale” tilstede i form af en vis organisering blandt borgerne. Der nævnes blandt andet beboerforeninger, idrætsforeninger, kirkelige netværk samt det lokale erhvervsliv.

8.3 Myndiggørelse

Myndiggørelse som en del af byfornyelse går hånd i hånd med skiftet fra “hårde” murstensprojekter, til helhedsorienterede boligsociale indsatser, som fortalt i afsnit 8.1. Ved at bringe beboerne på banen som en del af løsningen på problemerne i de belastede områder, er myndiggørelsen ifølge lektor Bo Vagnby et uundgåeligt værktøj. Det medfører, at planlæggere og andre professionelle må forholde sig til begrebet og værktøjets muligheder og faldgruber.[Nyrop 1997]

Myndiggørelse er en direkte oversættelse af det amerikanske udtryk “empowerment”. Udtrykket bruges i stort omfang i den engelske udgave om “hjælp til selvhjælp”. Udtrykket opstod og blev udviklet i samme periode som de to præsenterede planlægningsteorier, nemlig i 1960’erne, hvor myndighederne i USA indledte en såkaldt “krig mod fattigdom” [Cruikshank 1994], men har rødder tilbage til den britiske victorianske “selvhjælps”-tankegang fra sidst i 1900-tallet [Adams 2003].

Empowerment oversættes i dette afsnit med myndiggørelse. Det er dog nødvendigt i begrebsdefinitionen, at pille det engelske ord fra hinanden. Først og fremmest handler det om "power": Magt. Der er mange teoretiske magtforståelser; de konventionelle der fokuserer på magt som evnen til at få andre til at gøre noget de ellers ikke ville gøre. En sådan magtforståelse kan beskrives som en nulsum, hvor der kun er en vis mængde magt, der kan deles mere eller mindre ligeligt. Jo mere magt én har, des mindre magt har en anden. Modsat den konventionelle magtforståelse findes også en mere generativ definition: Magten til at stimulere andre og højne deres moral. Denne magtforståelse associeres ofte med ledelse og kan ikke beskrives som en nulsum, da forhøjelse af en persons magt ikke nødvendigvis nedsætter en andens. [Rowlands 1995]

Disse to magtforståelser giver i forbindelse med myndiggørelsesbegrebet to forskellige handlingsarenaer og fokus. Den konventionelle magtforståelse lægger stor vægt på adgang til de formelle beslutningsprocesser. Det handler om at den enkelte bliver i stand til at maksimere sine muligheder uden eller på trods af de givne strukturer (det offentlige). Den generative magtforståelse udvider dette til også at omfatte de mere uhåndgribelige eller immaterielle beslutningsprocesser, hvor folk bliver bevidste om deres egne og andres interesser og derigennem kan deltage med større gennemslagskraft og opnå større indflydelse. Der er altså tale om en magt til, ikke en magt over. [Rowlands 1995]

Myndiggørelsesbegrebet, der bygger på den generative magtforståelse, bygger videnskabsteoretisk i høj grad på social konstruktivisme. Som det bliver beskrevet senere, omhandler en stor del af de problemer myndiggørelse beskæftiger sig med, forestillinger individet gør om sig selv og sin situation, samt opfattelser af hvordan omgivelserne fungerer og tolker individet. Myndiggørelse omhandler derfor blandt andet at nedbryde de negative sociale konstruktioner, således individet opdager sine muligheder. [Rowlands 1995]

Den brede forståelse af myndiggørelse kan siges at have tre dimensioner:

- Personlig: hvor myndiggørelse er at udvikle selvforståelse, selvtillid og evner.
- Nære bekendtskaber: hvor myndiggørelse handler om at udvikle evnen til at forhandle og påvirke forholdet og de beslutninger, der bliver taget i det.
- Kollektiv: Hvor individer arbejder sammen for at opnå en større effekt. Det kan både dække over engagement i de etablerede politiske strukturer, men kan også over kollektive aktiviteter baseret på samarbejde mere end konkurrence.

[Rowland 1995]

Myndiggørelsen kan altså både foregå i lille skala, hvor folk møder ligesindede og hjælper hinanden og det kan foregå i stor skala som organisering i kvarteret, lobbyisme og politikudvikling. Den transaktive planlægningsteori påpeger, at netværksdannelse er en stor del af det at kunne deltage og få indflydelse. Den transaktive planlægning i samfundet skal vokse frem nedefra og den udefrakommende planlægger skal være behjælpelig med at udvikle lokalsamfundene til selv at kunne tale deres egen sag, forhandle osv. Friedmann peger på følgende netværk, der vil kunne myndiggøre enkeltpersoner og grupper:

- Funktionelle netværk: Fra bolig til arbejdsplads eller fra arbejdsplads til arbejdsplads.
- Horisontale netværk: Fra lokalsamfund til lokalsamfund, fra kommune til kommune osv.
- Vertikale netværk: Fra lokalsamfund til kommune, fra kommune til region osv.

[Amdam 2003]

I en byfornyelsessammenhæng vil netværkene kunne være kendskab til og omgang mellem beboergrupper eller god kontakt mellem beboere og boligforening eller kommune. Myndiggørelsen kan således foregå på flere forskellige niveauer og i de kommende afsnit uddybes myndiggørelsen yderligere.

Med baggrund i de forskellige magtforståelser, findes der flere definitioner på myndiggørelse. Rowland fremhæver McWirthers:

"The process by which people, organisations or groups who are powerless (a) become aware of the power dynamics at work in their life context, (b) develop the skills and capacity for gaining some resonable control over their lives, (c) exercise this control without infringing upon the rights of others, and (d) support the empowerment of others in the community." [Rowland 1995, s.103]

Myndiggørelse er altså en ligesom den helhedsorienterede byfornyelse en forandringsproces og ikke et endeligt resultat. Begrebet tager udgangspunkt i, at jo mere bevidst du er om dig selv og din situation, desto bedre mulighed har du for at kunne kontrollere det. Det er en vigtig detalje, at udviklingen starter ved den enkelte. Det kræver et minimalt kendskab til sine egne evner og værd, at kunne deltage i gruppearrangementer, hvilket de allersvageste ikke besidder og derfor ofte bliver tabt i myndiggørelsesprocesserne. Det er yderligere en faktor, at de støttede myndiggørelsesprogrammer, der skal producere resultater for fortsat at modtage støtte, vil føles sig fristet af at henvende sig til de mennesker, der besidder dette minimum frem for de svageste. [Rowland 1995]

Det er ligeledes vigtigt, at myndiggørelsesprocessen er en delikat affære, der let kan obstrueres. Således er det vigtigt, at de professionelle, der arbejder med myndiggørelsen, forstår at lade processerne virke blandt målgruppen, uden at blande sig. Den professionelle skal være en facili-

tator og igangsætter på målgruppens præmisser. Derfor kan en myndiggørelsesproces, der henvender sig til marginaliserede mennesker, ikke være effektiv, hvis den er top-down orienteret og retningsgivende. Processen kan ikke fastlægges af udefrakommende, men passende ekstern støtte og indgriben kan fremskynde og opmuntre processen. [Rowlands 1995,][Nyrop 1997].

Det er også vigtigt, at være klar over, at der er stærke dynamikker, der fastholder de marginaliserede i det kendte og det sikre. For at fastholde fokus i myndiggørelsesprocessen, er det vigtigt at vide hvilke dynamikker, der virker i de enkelte tilfælde. [Rowland 1995] Indbygget i begrebet myndiggørelse, er der en række faldgruber forbundet med at bruge denne form for inddragelse, som planlæggere og andre bliver nødt til at forholde sig til:

- *Paradokset at myndiggøre uden at gøre folk umyndige.* Der er vigtigt at den professionelle, der arbejder med myndiggørelse lader myndiggørelsen ske uden at forcere eller påtvinge den. Hvis det sker er det ikke længere myndiggørelse.
- *En persons myndiggørelse kan være en anden persons umyndiggørelse.* Myndiggørelsesprocesserne fungerer på individ-, gruppe-, familie-, organisations- og nærområdeniveau og tilmed i forskellige aspekter af folks liv. En vil føle sig bemyndiget ved at have forstået eller opdaget noget, andre vil opleve myndiggørelse når de får et nyt job, kursus eller karrieremulighed.
- *Fare for udvanding: fra myndiggørelse til aktivering.* Da begrebet er så populært, er det en fare, at det bliver koblet på alle indsatser, der blot har til formål at forbedre folks vilkår. Det er vigtigt, at myndiggørelsesprocesser ikke blot bliver aktiveringsprojekter udført af professionelle.
- *Fare ved at henvende sig til for mange målgrupper.* Ved at skyde med spredhagl risikerer man slet ikke nå nogen i tilstrækkelig kvalitet.

[Adams 2003]

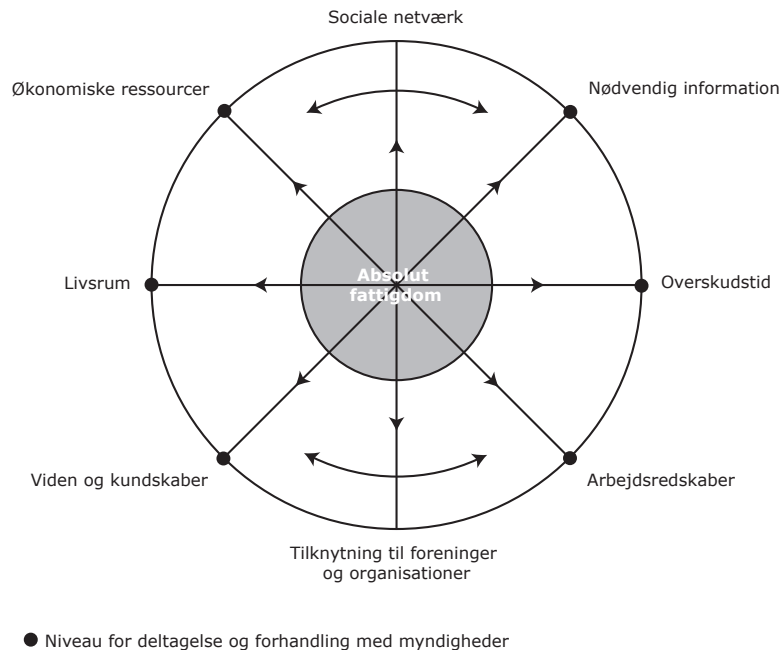
Der er ofte fokus på økonomien, når samfundets svageste skal hjælpes, men det er ikke nødvendigvis nok til at myndiggøre menneskene til at tage hånd om deres eget liv. For at kunne gøre det har de brug for en kombination af selvværd, selvtillid, information, analytiske kundskaber, evner til at identificere og benytte ressourcer, politisk og social indflydelse. [Rowland 1995] I det kommende afsnit diskuteres Friedmanns model for de forskellige variable, der kan hjælpe myndiggørelsen på vej.

8.3.1 At være fattig på magt

Etniske minoriteter i Danmark er en broget flok. Der er velfungerende og integrerede minoriteter, der har formået at tage hånd om deres livssituation. Men der er også en gruppe, der dels ikke har de samme livsmuligheder som etniske danskere, og dels ikke formår at deltage i samfundet på et tilsvarende niveau. På trods af at Friedmann arbejder med fattig-

8 Udnyttelse af ghettoiseringens ressourcer

Figur 8.3: Friedmanns fattigdomsfigur: Fattigdom som manglende adgang til samfundsmæssig magt [Friedmann 1990, egen oversættelse]. Som absolut fattig har man ingen eller ringe adgang til de opstillede baser. Jo bedre adgang, jo mindre fattig. De seks sorte prikker i den yderste cirkel repræsenterer muligheder for direkte og indirekte deltagelse og forhandling om politikdannelse, med myndigheder på forskellige niveauer (grænsen for hvornår man har nået dette niveau er fiktiv og kan ikke måles). "Sociale netværk" og "Tilknytning til foreninger og organisationer" har ikke en sort prik, da disse primært forholder sig til civilsamfundet og ikke myndighederne. Dog har disse to baser indflydelse på de øvrige baser. Generelt har de forskellige baser overlap, men er ikke gensidigt afhængige.

dom i et globalt perspektiv, er mange af hans konklusioner aktuelle også i en dansk kontekst. Han opstiller en række indikatorer for fattigdom, der rækker ud over de rent økonomiske, der ellers præger den gængse definition og som kan bruges i forbindelse med de etniske grupper i Danmark, der ofte benævnes "ikke-integrerede".

Friedmann konkluderer, at fattigdom er et multidimensionelt fænomen, der er mere end blot en relativ manglende indkomst:

"People's needs are not only for base [basic] physical survival but also for meaningful work, personal security, a defensible life space, political participation, health and appropriate education."
[Friedmann 1990, s.15]

At være absolut fattig er ifølge Friedmann at være uden muligheder for at ændre på sine livsvilkår. Han kalder det at være "dis-empowered". Ikke at være myndig over sin egen situation, kalder på en myndiggørelse, for at afhjælpe fattigdomsproblemet. At folk ikke formår at forbedre deres livsvilkår, forklarer Friedmann med, at de ikke har den nødvendige "social power", eller samfundsmæssig magt. Magt skal i denne forbindelse ikke forstås som evnen til at bestemme over andre, men som de handlemuligheder og beslutninger, der er op til den enkelte. Denne magt stammer fra otte forskellige baser, der er illustreret i figur 8.2. Baserne er de primære tilgængelige midler for en husstand til at skabe bedre livs- og levevilkår. [Friedmann 1990] Baserne beskrives herunder:

- *Livsrum* dækker over det sted, hvor husstanden bor. Det er boligen, men også det omgivende boligkvarter, hvor man møder andre mennesker og laver andre aktiviteter end at spise og sove.

Det er en af de vigtigste ting for en husstand at kunne erhverve sig en sikker og permanent fodfæste i et venligt og støttende nabolag.

- *Overskudstid* er den tid en husstand har tilovers ud over at sørge for dagen og vejen. Der er mange ting, de spiller ind på overskudstiden, blandt andet rejsetiden til og fra arbejde, tiden der skal bruges på at skaffe mad, antallet af sygedage osv. Har en husstand ingen overskydende tid, er mulighederne for at forbedre deres situation begrænsede.
- *Viden og kundskaber* henviser til uddannelsesniveau og andre kundskaber. Disse har stor betydning for husstandens langsigtede udsigter, hvorfor folk ofte er villige til at investere tid, energi og penge i sådanne kvaliteter.
- *Nødvendig information* er den information, der er vigtig for husstanden for at kunne tackle de daglige udfordringer. Det kan være information om børnepasning, sundhedspleje, diverse offentlig service, arbejdsformidling osv. Uden opdateret information er viden og kundskaber ikke meget bevendt i myndiggørelsen.
- Det primære *arbejdsredskab* er kroppen. Godt helbred og handlekraft er nødvendige for at kunne yde et stykke arbejde. Fysisk eller psykisk sygdom, nedslidning og manglende krafter kan være med til at mindske denne base.
- *Økonomiske ressourcer* giver sig selv: De penge, ejede eller lånte, som husstanden har adgang til.
- *Tilknytning til foreninger og organisationer* (Friedmann bruger begrebet "Social organizations") er vigtig for husholdningen, da de kan bidrage med informationer, gensidig støtte og kollektiv handling. Foreninger og organisationer kan være formelle og uformelle, som f.eks. mødregrupper, spejderforeninger, kreditforeninger, lejerorganisationer osv.
- *Sociale netværk* er vigtige for at kunne gennemføre selvhjælpende handlinger. I nye banebrydende handlinger har den enkelte brug for støtte og opbakning fra andre, om ikke andet så accept af den forestående handling.

[Friedmann 1990]

Hvis en husstand ikke besidder nogle af ovenstående magtbaser, er den ilde stedt. Det vil være svært at finde en sådan husstand i Danmark i 2006, men eksempler på manglende sprogkundskaber, utilstrækkelige boligforhold, isolation i forhold til omverdenen og en mere end presset økonomi skal man ikke lede ret længe efter. Det er vigtigt at huske på, at fattigdom også i et magtperspektiv er relativ, således vil en gruppe ressourcetsvage, hvis magtbaser er begrænsede være endnu mere hæmmede af deres umyndiggjorthed, hvis de er omgivet af meget ressourcestærke. Der er naturligvis ikke en enkelt indikator, der kan bruges til at måle samfundsmæssig magt, men baserne kan bruges til løse sammenligninger husstande imellem.

Generelt vil enhver forbedring af de otte baser forbedre husstandens livs- og levevilkår, hvorfor den opstillede fattigdomsmodel derfor kan vendes om og bruges aktivt i identifikationen af indsatser og barrierer for myndiggørelse. [Friedmann 1990].

8.3.2 At arbejde med myndiggørelse

Der er i dansk kontekst gjort flere erfaringer med at arbejde med myndiggørelse i det boligsociale arbejde. Som omtalt i kapitel 4, har beboerne i Askerødbebyggelsen i Greve fået hjælp af en integrationskonsulent til at deltage aktivt i det organiserede arbejde i en lokal afdelingsbestyrelse. Området er præget af en stor andel af etniske minoriteter og af en del socialt belastede beboere, især en gruppe unge etniske minoriteter, der skaber utryghed i området. Konsulenten Fahmy Almajid har selv kurdisk baggrund og stammer fra Syrien og har i mange år arbejdet med integration. Hans strategi i Askerød var at uddanne såkaldte ambassadører blandt de etniske minoriteter, der skulle uddannes i beboerdemokrati og danske samfundsforhold og fungere som bindeled mellem danskere og etniske minoriteter, mellem de etniske minoriteter internt og mellem de etniske minoriteter og boligforeningen. Tanken var, at ambassadørerne ville gøre deltagelsesprocessen acceptabel blandt de etniske grupper og derved bane vejen for andre, men også at de kunne være resourcepersoner i forhold til de etniske beboere, der manglede et sted at henvende sig med spørgsmål og krav til deres lokalområde. Konsulenten afholdt en række møder i boligområdet og fik derigennem kontakt til to grupper af henholdsvis arabisk og tyrkisk baggrund (de to største etniske grupper i området), som han udnævnte til ambassadører. Grupperne mødtes og diskuterede hvad problemerne var i Askerød og hvad der kunne gøres ved dem. Konsulenten bidrog med informationer om hvordan et beboerdemokrati fungerer og hvordan de kan få indflydelse på deres boligområde. Igennem denne proces formåede ambassadørerne at formulere deres ønsker og beslutte sig for, at opstille flere kandidater til den lokale afdelingsbestyrelse. Gennem samtaler og undervisning er ambassadørerne altså blevet opmærksomme på deres muligheder og bevidste om deres ansvar for selv at gøre noget ved de problemer de oplever i deres nærområde. [Almajid og Grøndahl 2004]

9 Rapportens anbefalinger

Ghettoiseringsproblematikken som den er præsenteret i denne rapport, er en kompliceret størrelse med mange indflydende faktorer ikke mindst fordi det i bund og grund handler om menneskers valg og præferencer. Behandlingen af ghettoiseringens symptomer varetages af en aktørkæde, der løber fra Regeringen til de enkelte beboere og medvirker til yderligere at komplicere forståelsen og ikke mindst løsningerne af problemet.

I Danmark er det Folketinget, der repræsenterer den lovgivende magt, men Regeringen, der med sit flertal i ryggen, udstikker strategier og retningslinier for hvordan lovene skal udføres i praksis. Det er ligeledes Regeringen, der gennem finansloven kan afsætte indsatspuljer og andre økonomiske poster til f.eks. de boligsociale problemer i de ghettoiserede boligområder. Således har Regeringen udgivet "Strategi mod ghettoisering" i 2004. Strategien er udgivet af Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, der varetager nogle af de byorienterede områder som det støttede byggeri og kvarterløft. Dog er dele af indsatsen underlagt Socialministeriet, f.eks. puljen til særlig byfornyelse, der er en del af ghettoiseringsindsatsen [Tartic 2006]. Området var tidligere varetaget af et By og Bolig ministerium, der blev nedlagt i 2001 da den nuværende regering kom til magten. By og Bolig-området, blev delt ud på erhvervs- og økonomi ministeriet og kulturministeriet samt i første omgang socialministeriet.[Beedholm 2006] Ghettoiseringsproblematikken er således på sit tredje ministerium indenfor seks år med de formodede omrokninger og reorganiseringer af embedsværket det må medføre.

Det offentlige Danmark er præget af decentralisering, de centralt vedtagne politikker operationaliseres og det er i høj grad kommunerne, der er den udførende instans også på det boligsociale område. Udførelsen af de konkrete indsatser der i praksis sker i lokalområdet, er således

varetaget af kommune og boligorganisation i fællesskab. Endelig er det beboerne, der i sidste ende er krumtappen i mange af indsætserne og det er ikke mindst dem, der skal leve med de forandringer, der skabes.

Anbefalingerne der præsenteres i dette kapitel rettes derfor til de tre niveauer, som aktørgrupperne nævnt ovenfor repræsenterer. Dels gives en række anbefalinger til det strategiske niveau, dels anbefalinger til de konkrete indsætser og endelig nogle anbefalinger til beboerne i de aktuelle boligområder. Anbefalingerne bygger dels på den indsamlede empiri men også på de erfaringer der tidligere er gjort i Danmark i forbindelse med byudvalgets arbejde og kvarterløftene samt den nyere forskning præsenteret i kapitel 4. Derfor vil der blandt anbefalingerne både være forslag, der underbygger det eksisterende og nogle der korrigerer eller ligefrem strider med de nuværende politikker, planer og indsætser.

Undersøgelsens resultater, som blev præsenteret i kapitel 7, listes herunder i punktform, som de vil blive brugt i dette kapitel. I det efterfølgende er disse fund tematiseret under fire overskrifter: "Flyttemønstre og beboersammensætning", "Hvordan beboerne bruger området og de andre beboere", "Beboernes deltagelse og medvirken" og "Ghettoiseringen i Sundparken". Enkelte af de udpindede fund går igen i flere af temaerne, for at komme hele vejen rundt om fundene. I de følgende afsnit refereres til teorien i kapitel 8 til at kvalificere vores fund i forbindelse med anbefalingerne. Afslutningsvis præsenterer dette kapitel en opsamling af anbefalinger, rettet mod de respektive hovedaktører og interessenter.

1. Den gennemsnitlige bruttoindkomst for beboerne i området var væsentlig lavere end i Horsens generelt ligesom tilknytningen til arbejdsmarkedet er ringere
2. Sundparkens fraflyttere har større bruttoindkomst end tilflytterne.
3. De adspurgte beboerne anser det ikke som en ulempe, at der bor så mange etniske minoriteter i området.
4. De adspurgte beboerne flytter efter de områder, hvor familie og venner allerede er bosat.
5. De billige lejligheder i Sundparken samt beboernes ringe tilknytning til arbejdsmarkedet fastholder beboerne i området.
6. De adspurgte beboerne er glade for at bo i området, men har næsten alle et ønske om at flytte i parcelhus, hvis de får råd.
7. Beboerne bruger hinanden på forskellig vis. De voksne dyrker ekskluderende netværk inden for de enkelte etniske grupper og er mere fremmedgjorte i forhold til det omgivende samfund, mens de unge er mere frie og udfarende i deres omgangskreds.
8. Renoveringen af området og de medfølgende sociale indsætser har haft en positiv effekt på hærværk og kriminalitet og generelt skabt større ejerskab.

9. Beboerhuset og beboerrådgiveren har spillet en central rolle i aktivering af børn og unge og som mødested for de forskellige etniske grupper.
10. Der er stor forskel på hvem der opfattes som værende ressourcestærk eller "den gode beboer" afhængig af hvor tæt på problemerne og indsatserne der spørges.
11. De etniske minoriteter er ikke deltagende og medindflydende i de formelle processer i boligforeningen.
12. På trods af reoveringen bærer Sundparken stadig et stigma, der bygger på beboersammensætningen
13. Der er begyndende tegn på, at ressourcestærke beboere måske i højere grad bliver boende i Sundparken og at den negative spiral derved er ved at blive brudt.

9.1 Flyttemønstre og beboersammensætning

1: Den gennemsnitlige bruttoindkomst for beboerne i området var væsentlig lavere end i Horsens generelt ligesom tilknytningen til arbejdsmarkedet er ringere

2: Sundparkens fraflyttere har større bruttoindkomst end tilflytterne.

At undersøgelsen viste, at beboerne i Sundparkens indkomst generelt er lavere end i resten af Horsens er ikke overraskende. Sundparken består af almene boliger, hvor kommunen dels henviser de boligtrængende og hvor lejlighederne er billige i forhold til deres størrelse. Det er boliger, der er attraktive for de økonomisk dårligst stillede. Dette fund ligger helt i tråd med andre undersøgelser om beboere i almene boligområder [Andersen 2005][Andersen 2006] og har naturligt en sammenhæng med beboernes mulighed og ønske om at flytte til og fra deres boligområde.

Som beskrevet i afsnit 7.2.2 viste der sig i undersøgelsen indtil flere faktorer, som har indflydelse på de etniske minoriteters flyttemønstre og som samlet set skaber beboersammensætningen. Beboernes økonomiske formåen, altså om de har råd til en anden bolig, er en forklarende faktor, men er ikke den eneste (se fund 4, s.92). Økonomien er dog så forklarende, at der kan konstateres markant forskel på fraflytternes og tilflytternes økonomi.

Fraflytningen af ressourcestærke beboere er således med til fastholde en beboersammensætning, hvor det er de socialt svageste beboere, der bliver tilbage. Regeringens strategi mod ghettoisering er meget målrettet mod at ændre den ensidige beboersammensætning, der nogle steder har en kraftig social og etnisk slagside, hvorimod den nyere forskning vender denne udvikling til noget positivt. Den peger på, at ghettoområderne givetvis fremmer integrationen af etniske minoriteter, og at de almene boligområder dermed fungerer som en integrationsssluse. De etniske minoriteter, der flytter til de belastede områder, er nemlig ifølge en undersøgelse af etniske minoriteters flytninger og boligvalg, mindre in-

En strategi bør acceptere områdernes status som integrations- eller indslusningsområder og bruge koncentrationen aktivt i myndiggørelsen af etniske minoriteter.

tegrerede end de, der flytter ud [Andersen 2006]. En integrationsssluse, eller indslusningsområde i form af et boligområde, er derved et fysisk udgangspunkt for nye medborgere i Danmark, hvor etniske minoriteter kan myndiggøres både gennem indsatser og netværk til at kunne deltage på lige fod i samfundet. På baggrund af dette anbefales en strategi, at anerkende at de områder, hvor de etniske minoriteter er koncentreret fungerer som indslusningsområder og i sine politikker bruger dette aktivt. Ifølge Friedmanns myndiggørelsesfigur (figur 8.2), er det nemlig ikke blot de økonomiske muligheder, der myndiggør. Også de sociale og organisatoriske netværk, nødvendig og relevant information samt livsrum, en god og tryk bolig, er udgangspunkt for en positiv udvikling. Herved kan der opstå en hel palet af mulige integrationsparametre, som boligområderne kan tilbyde. De etniske minoriteters stærke interne netværk kan således siges at udgøre en vigtig del af løsningen til at de mindst integrerede bliver klar til at kunne forbedre deres egen position, på sigt også på boligmarkedet. Fra politikmagernes side, er det vigtigt at kunne monitorere udviklingen og derved fremvise resultater, gerne indenfor en meget begrænset tidshorisont.

En strategi bør tage højde for den eksisterende beboersammensætning fremfor at søge at tiltrække nye udefrakommende ressourcestærke beboere. Indsatserne skal fokusere på en opgradering af de nuværende beboere.

Beboersammensætningen har vist sig at være en træg størrelse, der ikke lige er sådan at ændre. Boligmarkedets indretning, hvor de almene boliger udgør et billigt alternativ, samt de etniske minoriteters økonomi og boligpræferencer gør, at de almene boliger ofte udgør det eneste realistiske alternativ. Undersøgelser har vist, at etniske danskere ikke ønsker at bo i områder med mange etniske minoriteter [Andersen 1999] og da andelen af etniske minoriteter i visse områder er så høj, at der er tale om multietniske boligområder, vil der i disse områder være ekstra tung spiraleffekt. De almene boliger i de ghettoiserede områder vil således på mange måder udgøre det nederste trin på boligstigen og det er her de mindst integrerede etniske minoriteter samt de etniske danskere, der har behov for de store billige boliger, vil befinde sig. Det er vigtigt, at de almene boligens rolle på boligmarkedet tages i betragtning, når strategier og indsatser fastlægges. En anbefaling må derfor lyde, at strategien bør tage højde for den eksisterende beboersammensætning, og ikke kun tage udgangspunkt i at tiltrække ressourcestærke beboere udefra, sådan som regeringens strategi gør det. De almene boliger er eneste alternativ for de ressourcetsvage, hvorfor indsatserne bør tage hånd om den eksisterende beboermasse og ændre beboersammensætningen ved at opgradere denne.

3: De adspurgte beboerne anser det ikke som en ulempe, at der bor så mange etniske minoriteter i området.

De hollandske forskere Aalbers og Deurloo (se afsnit 4.1.1) konkluderer, at etniske minoriteter aktivt søger et fællesskab med ligesindede i boligområderne, da det blandt andet skaber tryk. At kunne bo et sted, hvor man ikke er anderledes eller vækker opsigt kan også være en grund til at mange etniske minoriteter søger de multietniske bolig-

områder. Beboerne i Sundparken finder ligeledes, at der er attraktive aspekter ved at der bor så mange etniske minoriteter i området, blandt andet at de kan opnå forståelse for andre kulturer udover deres egen. Ligeledes pointerer de, at det er tryghedsskabende, at de kender beboerne og det område de bor i, hvilket igen bekræfter de hollandske forskere. Netværksdannelsen er således et vigtigt emne for de etniske minoriteter i deres søgen efter et holdepunkt i hverdagen. I en myndiggørelsesproces, vil indsatser, der fremmer de tværgående netværk derfor være at anbefale, da især de voksnes kontaktflade med andre netværk, vil øge deres tryghedsfølelse og derved lette overgangen til et mere blandet boligområde.

Indsatser der fremmer tværgående netværksdannelse er med til at frigøre de etniske minoriteter fra de etniske enklaver.

At de etniske beboere ikke opfatter koncentrationen af etniske minoriteter i deres boligområde som værende negativt, besværliggør udførelsen af regeringens strategi mod ghettoisering. Som nævnt tidligere har denne strategi fokus på at sprede "problemerne", herunder de dårligt integrerede etniske minoriteter. Der er således ikke overensstemmelse mellem problemdefineringen hos politikmagere og de beboere, politikkerne omhandler. De lokale konkrete indsatser, der foregår i boligområderne, vil muligvis have svært ved at finde ejerskab blandt beboerne. Hvorfor gøre en indsats for at løse problemer, de selv anser for en positiv tilstand? Da Regeringens strategi således er svær at implementere, anbefales det, at lægge fokus i strategien om, så den i stedet tager udgangspunkt i de oplevede problemer. Herved skabes ejerskab omkring udførelsen manifesteret i de enkelte indsatser.

Fokus i strategien bør omlægges, så den afspejler de oplevede problemer frem for de tænkte. Det kræver indsatser, der kortlægger disse.

For, at sætte beboernes opfattelse af problemerne i deres boligområde i fokus, er det nødvendigt at få beboerne i tale. Da beboersammensætningen i mange af de problemramte boligområder er præget af mange ressourcetsvage beboere, vil det være nødvendigt, at rette nogle indledende indsatser mod at kortlægge dette. Det er oplagt, at bruge de etniske minoriteters netværk i dette arbejde.

4: De adspurgte beboerne flytter efter de områder, hvor familie og venner allerede er bosat.

Nyere forskning omkring etniske minoriteters valg af bolig og boligområde tyder på, at der ud fra statistiske analyser kan påvises en sammenhæng mellem etniske tilflyttere og allerede bosatte etniske minoriteter i boligområder [Andersen 2006]. Undersøgelsen i Sundparken bekræfter kvalitativt den samme tendens, i hvert fald indenfor de enkelte etniske grupper. De adspurgte er alle enten flyttet til området fordi der her var bosat familie, venner eller blot en gruppe af samme etniske oprindelse som de selv, eller også var familie, venner mv. flyttet til Sundparken efter de adspurgte af samme ønske om nærhed.

Strategien bør tage udgangspunkt i de etniske minoriteters boligpræferencer frem for at arbejde imod dem.

At de familiemæssige og kulturelle bånd er så stærke, at de etniske minoriteter ønsker at bo i samme område for at udnytte og bevare dem, giver et godt billede af, at folks bosætning ikke fuldt ud kan kontrolleres ovenfra. Der er stærke præferencer, der ikke nødvendigvis har noget med boligområdernes udseende og beliggenhed at gøre, men derimod beboersammensætningen. De etniske minoriteters boligpræferencer arbejder hen imod en koncentration af de etniske minoriteter, hvilket ikke stemmer overens med Regeringens strategi mod ghettoisering. To modstridende kræfter arbejder igen hver sin retning, hvorfor en anbefaling til det strategiske niveau må være, at tage højde for præferencerne og gøre dem til et aktiv frem for en modstridende tendens. Man kunne forestille sig mindre områder specielt myndet på enkelte etniske grupper, hvor de etniske netværk kan trives og problemerne stadig "spredes ud".

Indsatserne bør udnytte de eksisterende netværk til at nå ud til beboerne.

Ønsket om at bo nær venner og familie, kan ses som et tegn på, at de etniske minoriteter er inde i en myndiggørelses- eller frigørelsesproces. Friedmanns model (figur 8.2) viser, at de sociale netværk er en vigtig parameter i kampen væk fra fattigdom eller umyndiggørelse. De etniske minoriteter bruger derved deres boligvalg som løftestang for deres situation. Når de etniske minoriteter nu selv ønsker at bosætte sig i nærheden af familie og venner, er det oplagt at der tages udgangspunkt i de fordele der er ved at have en større koncentration samlet på ét sted. En fordel kunne eksempelvis være det faktum, at det vil være nemmere at nå ud til den enkelte etniske husstand med information og andre både målrettede og brede indsatser, ved at benytte deres egne stærke netværk. Fællesskabsfølelsen, der er så vigtig i de almene boligområder, hvor man er fælles om en række ting, findes allerede blandt internt blandt beboerne.

5: De billige lejligheder i Sundparken samt beboernes ringe tilknytning til arbejdsmarkedet fastholder beboerne i området.

6: De adspurgte beboerne er glade for at bo i området, men har næsten alle et ønske om at flytte i parcelhus, hvis de får råd.

Strategien bør stille mod at fastholde ressourcestærke etniske minoriteter som rollemodeller.

Ønsket om at forbedre sin position på boligmarkedet, når den økonomiske formåen tillader det, at klatre et trin længere op af boligstigen, er gældende for folk generelt, og som undersøgelsen viste, også for beboerne i Sundparken. Tidligere undersøgelser viser dog, at etniske minoriteter ikke i samme grad som etniske danskere flytter til eksempelvis ejerbolig, når den økonomiske position berettiger det [Andersen 2006], men de adspurgte beboere ytrer alle ønske om med tiden at flytte i parcelhus. At de etniske minoriteter til trods for det ovenstående ønske om at bo tæt ved familie og venner, har et ønske om at rykke op ad boligstigen, medfører fraflytning af ressourcestærke etniske minoriteter fra de belastede områder, som også blev omtalt under forrige punkt. Fraflytningen aktualiserer en strategi, der søger at fastholde de ressourcestærke etniske minoriteter, således positive rollemodeller kan præge udviklingen i de belastede områder. Det må antages, alt andet lige, at

de etniske minoriteter som gruppe er lettere at fastholde end etniske danskere. Deres ønske om at bo tæt ved familie og venner er betydeligt, også selvom deres økonomi bedres, mens de etniske danskere aktivt fravælger områder med en koncentration af etniske minoriteter.

Fastholdelse kan ske på flere måder, ved at opfylde de præferencer til boligen, som de potentielle fraflyttere ønsker. Er det ejerboligformen, der trækker, kan salg af boliger i området være en løsning -hvis de da er attraktive nok til at kunne være værd at investere i. De nyeste undersøgelser viser, at regeringens forsøg med salg af almene boliger kun har haft en begrænset effekt på fraflytningen af ressourcestærke beboere. Der er således kun solgt tre almene boliger i forsøgsperiodens første halvdel. De solgte boliger er alle rækkehuse, hvilket bekræfter fundene i Sundparken. Desuden er de solgte boliger beliggende i mindre belastede områder, hvor problemerne ikke er mærkbart store [TV2 2006]. Desuden lagde flere af de adspurgte vægt på at de ønskede en bolig med en have, hvilket kun kan lade sig gøre i stueetagen i etagebyggeri, men er lettere at indfri i rækkehuse. De adspurgte beboere ville da også hellere sætte deres penge i rækkehusbebyggelsen i Sundparken, end i lejlighederne i etagebyggeriet.

Strategien bør tage beboerne i de belastede områders økonomiske formåen i betragtning, i forbindelse med salg af de almene boliger. Indsætser, der øger beboernes chance for at investere i egen bolig bør overvejes.

Mulighederne for, at de socialt svageste grupper kan flytte til eksempelvis ejerboliger er med stigningerne i huspriserne generelt, nærmest blevet en umulighed. Stigningerne på huspriserne, især i Københavnsområdet, hvor den største del af de etniske minoriteter er bosat, bevirker at skellet mellem de ressourcetsvage og de ressourcestærke bliver endnu mere udtalt. En undersøgelse lavet af Socialforskningsinstituttet har regnet på, hvilke muligheder beboerne i de almene boliger har på boligmarkedet. Papiret konkluderer, at der stort set ingen muligheder er for lavindkomstgrupperne for at købe en ejerbolig, da en overkommelig pris, vil ligge helt nede på 350.000 kr. [Rasmussen 2002]. Det lader således ikke til, at Regeringens ønske om, at de almene boliger gennem salg, kan udgøre en alternativ boligform for mange af beboerne i de almene områder kan realiseres. I hvert fald ikke, hvis de sælges på markedsvilkår og med det lånesystem, der er i dag. Boligorganisationerne har haft gode erfaringer med tilskud fra Landsbyggefondens omprioriteringspulje, til at undgå huslejestigninger i forbindelse med dyre renoveringer. Det kunne derfor være en mulighed, gennem en strategi at tilbyde alternative finansieringsmuligheder til de enkelte beboere, f.eks. gennem specielle låneprogrammer. Disse kunne eksempelvis være kollektive lån eller afdragsordninger, der afhænger af jobsituation eller lignende.

Fastholdelse kan også ske gennem større ejerskab til området generelt. Det kan skabes uden direkte økonomiske investeringer, hvilket behandles nærmere i afsnit 9.3.

9.2 Hvordan beboerne bruger området og de andre beboere

3: De adspurgte beboere anser det ikke som en ulempe, at der bor så mange etniske minoriteter i området.

7: Beboerne bruger hinanden på forskellig vis. De voksne dyrker ekskluderende netværk inden for de enkelte etniske grupper og er mere fremmedgjorte i forhold til det omgivende samfund, mens de unge er mere frie og udfarende i deres omgangskredse.

Beboerne i Sundparken mente som sagt ikke, at det var en ulempe, at leve i et område, hvor en stor andel var etniske minoriteter. Beboerne mente, at de kan bruge hinanden og udnytte de ressourcer der er i beboersammensætningen. Det "etniske minde", altså at de etniske minoriteter aktivt søger det trygge og kendte fra deres hjemland, jf. afsnit 3.4, kan dog modvirke netværksdannelsen på tværs af de etniske grupperinger hvis der ikke aktivt arbejdes med at ændre det, f.eks. gennem fælles aktiviteter i boligområdet. Undersøgelsen af Sundparken viste tydeligt, at grupperingerne i området var klart etniske orienterede, i hvert fald hos de voksne. Flere af interviewpersonerne nævner dog, at de savner et dansk modspil bl.a. i forbindelse med sprogudviklingen. Beboerrådgiver Preuss nævner dog, at de etniske danskere i området dels tilhører de socialt fattigste og derfor ikke formår meget mere end deres egen dagligdag samt at der er en betydelig racisme blandt de etniske danskere i området. Danske rollemønstre er altså ikke til stede i boligområdet, hvorfor Regeringens ønske om at boligområderne skal være der hvor "man mødes med danskere" og hvor "fordomme sættes på prøve og afmonteres" [Regeringen 2004], må antages at være urealistisk. Anbefalingen må derfor være enten at finde de danske rollemønstre uden for områderne eller i større grad at opgradere de etniske minoriteter til "passende" rollemønstre.

Strategien bør tage højde for at der ikke nødvendigvis er danske rollemønstre. Indsatserne bør derfor enten stille mod at finde rollemønstre uden for området eller at opgradere den eksisterende beboermasse.

Det etniske minde og de voksnes ekskluderende netværk, både danske og etniske, kan være medvirkende til, at de unge beboere ikke møder positive rollemønstre i deres hverdag, men bliver skolet med en opfattelse af, at det er bedst at holde sig for sig selv. Beboersammensætningen i Sundparken viste dog, at der er tydelige forskelle i den måde hvorpå den voksne og den yngre del af de etniske beboere udnytter de muligheder der findes ved, at der er samlet mange forskellige etniske minoriteter inden for sammen område. Den yngre del af beboerne havde i højere grad kontakt med andre etniciteter end deres egne landsmænd, hvor den voksne gruppe holdt sig mere til sine egne. Det er helt naturligt, at de unge er mere udadventede, da de i deres skolegang dagligt konfronteres med det omkringliggende samfund og i det hele taget er mere påvirkelige end de voksne. Ifølge Friedmanns model (8.2), gør de voksnes manglende udvidelse af deres sociale (og organisatoriske) netværk, dem svagere og mindre modtagelige for forbedring på de resterende parametre. Det betyder blandt andet, at de brede indsatser,

Indsatser, der har formål at ramme de voksne etniske minoriteter, skal målrettes de enkelte etniske grupper. Indsatserne målrettet børn og unge kan med fordel være tværgående.

der er rettet imod alle beboere i et boligområde, lettere vil gå tabt på de voksne. I modsætning vil indsatserne mod børnene, have lettere ved at trænge igennem, da de ikke fravælger netværk ud fra etnicitet.

8: Renoveringen af området og de medfølgende sociale indsatser har haft en positiv effekt på hærværk og kriminalitet og generelt skabt større ejerskab.

9: Beboerhuset og beboerrådgiveren har spillet en central rolle i aktivering af børn og unge og som mødested for de forskellige etniske grupper

Renoveringen af nedslidte boligområder kan have en positiv effekt på kriminalitet og hærværk, især hvis der samtidig igangsættes boligsociale indsatser, der har fokus på inddragelse af beboerne i boligområdets udvikling. Dette ses bl.a. ved effekterne af byudvalgets tiltag for forbedringer i en lang række boligområder [Andersen 1999]. I Sundparken er det specielt beboerhuset, der har haft en positiv effekt på den måde de unge beboere tilbringer deres hverdag og udnytter de muligheder, der er i området. Men også den fysiske renovering af boligerne har skabt større ejerskab, hvor beboerne nu aktivt er medvirkende til, at holde området pænt og ryddeligt. Derfor bør en strategi bibeholde de hårde indsatser, der kan give bedre mulighed for udfoldelse og udvikling i områderne. Netop de omgivelser som udgør ens dagligdag, det Friedmann kalder livsrum i figur 8.2, er et af de vigtigste og mest basale aspekter i hans model. Hvis boligområdet er et ordentligt og sikkert sted, hvor husstanden kan mødes med andre mennesker og lave flere aktiviteter end blot at sove og spise, er det således et vigtigt holdepunkt i hverdagen, som kan give det fornødne overskud til at koncentrere sig om andre aspekter af livet. De enkelte beboere har derfor et incitament til at holde deres livsrum pænt og trygt, hvis de da er så ressourcestærke og indsigtfulde, at de kan gennemskue det.

Strategien bør fastholde den hidtidige kombination af hårde og bløde indsatser. De hårde skal skabe rammerne for større aktivitetsmuligheder i området mens de bløde skal være igangsættende og faciliterende.

Et beboerhus som det der er opført i Sundparken, er naturligvis ikke mere værd, end de aktiviteter, der udspiller sig i det. Beboerrådgiver Preuss, der er ansvarlig for driften af den lille hal, er sammen med de andre ansatte med til at arrangere diverse aktiviteter, men beboerne er også selv aktive på den front. Preuss kan fortælle, at beboerhuset konstant er booket op til diverse aktiviteter, men at aktiviteterne bærer præg af de grupperinger, der er blandt beboerne. Beboerhusets effekt er derfor dualistisk, da det dels er med til at danne grundlag for at hjælpe myndiggørelsen, men giver samtidig gode rammer for de lukkede netværk. Denne dualisme er ikke til at komme udenom, men er vigtig at have for øje i tilrettelæggelsen af de øvrige indsatser. Det fulde potentiale i beboerhusets muligheder for at skabe tværgående netværk skal nemlig startes af andre end beboerne, f.eks. beboerrådgiveren. De bløde indsatser er derfor mindst lige så vigtige som de hårde. De fysiske ændringer kan ikke stå alene, da de ressourcetsvage beboere ikke selv formår at udnytte potentialerne.

9.3 Beboernes deltagelse og medvirken

10: Der er et misforhold mellem opfattelserne af hvem der er de ressourcestærke.

Som vist i afsnit 7.4, er der stor forskel på, hvem "den gode beboer" er, alt afhængig af hvem man spørger. Set i lyset af det paradigmeskift, der blev præsenteret i afsnit 8.1.1, virker det ikke til, at fokusskiftet har grundfæstet sig i de lag af systemet, der er længst væk fra udviklingens subjekter; beboerne. Således lægger regeringens strategi mod ghettoisering op til at ændre beboersammensætningen frem for at udnytte og myndiggøre de beboere, der allerede i områderne. Det er et opgør med Byudvalgets dobbelte fokus, der var rettet mod netop tiltrækning af flere ressourcestærke og bedre trivsel for beboerne [Christensen og Koch-Nielsen 2002]. Ligeledes oplever beboerrådgiver Preuss, et stort spring mellem kommunens definering af ressourcestærke og de beboere, hun arbejder med til daglig. Beboerrådgiverens arbejde er i høj grad myndiggørende og er en indsats, der tager udgangspunkt i mange af de udsagn, der udgør det nye paradigme (f.eks. "Mennesker som udviklingens subjekter", "Professionelle er katalysatorer" og "Inkrementelle projekter").

Strategien bør værdsætte de ressourcer, der virker i de lokale indsats, hvilke er andet og mere end de socio-økonomiske.

I arbejdet med at udnytte de lokale ressourcer, bør beboerrådgiveren fortsat være en central del af den boligsociale indsats.

At der således ikke er definitionsoverensstemmelse mellem generel politik og konkret lokal indsats er problematisk. Politikkerne danner i et vist omfang grundlag for de økonomiske vilkår de lokale indsatser fungerer under. Når der således ikke i en strategi er fokus på, at myndiggørelsesprocesserne kan løse nogle af de boligsociale problemer, afsættes der heller ikke midler til dem. Beboerrådgiverordningen lever f.eks. i øjeblikket på lånt tid, idet Landsbyggefonden betaler 50% af udgifterne som en del af et projekt under Byudvalgssamarbejdet, der løber frem til 2008. Når denne projektperiode er udløbet, er beboerrådgivernes job uvist.

Indsatserne bør tage højde for, at de etablerede netværk kan være ekskluderende og ikke repræsentative.

De delte meninger om, hvem der er de ressourcestærke beboere kan ligeledes virke ekskluderende i processer, som den renovering Sundparken har været igennem. Her blev to medlemmerne af den lokale afdelingsbestyrelse inviteret til at deltage i et byggeudvalg, der skulle følge renoveringen. De to medlemmer var naturligvis valgt ind i afdelingsbestyrelsen af beboerne, men som driftsinspektør Frederiksen pointerer, har det vist sig svært at inddrage de etniske minoriteter i de formelle aktiviteter. De etniske minoriteter er derfor ikke reelt deltagende og indflydende på renoveringsprocessen. Ved at tage udgangspunkt i de formelle og allerede etablerede organer uden at tage stilling til dets repræsentativitet, udelukker boligforeningen sig fra at udnytte de etniske ressourcer. Afdelingsbestyrelsen i Sundparken kan altså måske betegnes som en negativ netværksdannelse, hvor danskernes interne netværk ekskluderer de etniske minoriteter. Det behøver ikke være bevidst, men kan dog få alvorlige konsekvenser i og med at de etniske minoriteter derved ikke kan forme beslutningerne efter deres ønsker og behov og ikke får et ejerskab til de beslutninger der bliver taget.

11: de etniske minoriteter er ikke deltagende i de formelle processer i boligforeningen

Ud fra et beboerdemokratisk syn, er det et stort problem, at de etniske minoriteter ikke gør deres indflydelse gældende i de formelle rammer indenfor boligforeningen. Driftsinspektør Frederiksen nævner, at det er svært at få de etniske beboere til at deltage i møderne, også selv om møderne simultantolkes, og at der tilsyneladende ikke er opbakning i de etniske miljøer, til at deltage i afdelingsbestyrelsen. I forhold til en strategi, kan deltagelsen i det lokale beboerdemokrati anskues som en del af integrationen. Demokratiforståelsen og den organiserede netværksdannelse vil kunne virke som konkret forståelsesramme for de danske samfundsforhold.

Strategien bør fokusere på lokaldemokratiet som et led i integrationen

Når man taler om, at de etniske beboere skal være mere deltagende i beboerdemokratiet, er det relevant at overveje hvor medvirkende. Arnsteins deltagelsesstige, som blev præsenteret i afsnit 8.2, angiver forskellige niveauer af deltagelse, rangerende fra passiv manipulation til rendyrket borgerkontrol. De etniske minoriteters deltagelse skal nok findes et sted herimellem, men begyndende nedenfra. Det kan således tænkes, at de mest ressourcetsvage og mindst integrerede beboere har brug for terapi, før de er klar til at modtage information og sidenhen kunne klatre længere op ad deltagelsesstigen. På den måde er der en tæt sammenhæng mellem myndiggørelse og deltagelse. Derved bør de indsatser, der skal imødegå dette problem være langsigtede, og måske endda strække sig over flere generationer. Under alle omstændigheder er det vigtigt at understrege, at det har vist sig nødvendigt, at gøre en ekstra indsats for at inddrage de etniske minoriteter. En løsning kunne være ambassadørmodellen fra Askerød [Almajid og Grøndahl 2002], hvor de etniske minoriteter gennem oplysning og organisering lærer om det etablerede beboerdemokrati. Det kunne også være, at det i stedet var systemet, der skal laves om, så det i højere grad passer til de eksisterende beboere. Indsatsen skal under alle omstændigheder tage udgangspunkt i de etniske minoriteters situation og lede frem til det deltagelsesniveau, der ønskes. I relation til den tidligere omtalte myndiggørelse, vil et endeligt deltagelsesniveau på den øverste del af deltagelsesstigen være naturligt, idet det er her beboerne selv tager ansvar og hånd om deres omgivelser.

Indsatserne skal rettes mod at inddrage de etniske minoriteter i det lokale beboerdemokrati. Indsatserne skal være langsigtede (vedvarende) for at gøre en varig forskel.

7: Renoveringen og de medfølgende indsatser har haft en positiv effekt på hærværk og kriminalitet og skabt større ejerskab.

8: Beboerhuset og beboerrådgiveren har spillet en stor rolle i aktivering af børn og unge og som mødested for de forskellige etniske grupper.

Som omtalt ovenfor, har forbedringerne i Sundparkens fysiske udformning givet fornyet ejerskab til fællesarealerne blandt beboerne. Denne sammenhæng har også været et bærende element i både byudvalgets

9 Rapportens anbefalinger

Strategien bør bruge fysiske forbedringer som løftestang for beboernes ejerskab til området og derigennem deres medvirken og deltagelse i områdets udvikling.

indsatser og de efterfølgende kvarterløft, hvor renovering af de eksisterende bygninger og uderum har været et led i en "konkurrencestrategi", der skal forbedre områdernes omdømme gennem at gøre problemerne mindre synlige. Ifølge Andersens [1999] evaluering af byudvalgsindsatsen, har denne del af indsatsen været dyr men effektiv. Det er en antagelse, der underbygges i undersøgelsen af Sundparken, at et boligområdes omdømme udadtil indvirker på beboernes egen værdsættelse af området og derved også ejerskabet. Som professionel, der skal håndtere konkrete ghettoiseringsproblemer, er det derfor relevant at tage fat på de fysiske rammer som en del af flere indsatser. I et deltagelsesøjemed, er det også vigtigt, at beboerne har ejerskab til selve renoveringsprocessen. Forbedringerne skal gøre området mere attraktivt for beboerne, hvorfor deres meninger, ideer og præferencer bør kortlægges som opstart for processen. På den måde vil beboerne have en fornemmelse af, at fællesarealerne er lavet til og for dem og ikke blot til ære for udefrakommende. Derved vil beboerne nemlig have et incitament til at passe på området og vogte at andre også gør det.

I forbindelse med renoveringsprocesser og lignende, er det vigtig med indsatser, der dels informerer og forklarer men også indsatser, der inddrager beboerne i udviklingen af processens mål og midler.

I processer som renoveringen, er det dog ikke realistisk, at de mest resourcesvage vil deltage på egen hånd. Som præsenteret i afsnit 8.1.2 arbejder flere planlægningsteorier med at aktivere de borgere i planlægningsprocesser, der ikke pr. automatik deltager og får deres mening gjort til kende. Teorierne søger at afhjælpe dette ved enten at advokere for de resourcesvage eller som den transaktive teori lægger vægt på, at klæde borgerne på til selv at kunne deltage. Der er mange måder at gribe en sådan myndiggørelse an på. I Friedmanns fattigdomsmodel giver han otte parametre, der kan skrues på. I en generel myndiggørelse vil netværkene, som nævnt tidligere, være oplagte at forbedre da de kan påvirke de øvrige parametre, mens det i en planlægningssituation også vil være mere relevant at give beboerne adgang til specifik og generel information om processen samt hvilke resultater, der er inden for rækkevidde. Problemerne kan groft inddeles i to: Det kan dels være, at beboerne ikke forstår at de KAN være medbestemmende, men det kan også være at beboerne slet ikke kan forestille sig hvad der kan ske og laves anderledes. Er beboerne ikke klar over hvilke muligheder de har, er det information der skal til, mens planlæggeren i den sidste være facilitator og mediator ved at opstille scenarier eller ideudvikle med beboerne og skabe positive fremtidsbilleder.

I arbejdet med at myndiggøre de resourcesvage beboere, er beboerrådgiveren en uundværlig aktør. Beboerrådgiver Preuss er uddannet socialrådgiver og har gennem sit arbejde stort kendskab til de konkrete grupperinger og deres indbyrdes forhold. Den generelle netværksdannelse vil derfor være en opgave for en beboerrådgiver frem for en udefrakommende planlægger. Beboerrådgiveren vil kunne fungere som både advokat og hjælp til myndiggørelse og vil kunne udgøre et vigtigt bindeled mellem udefrakommende professionelle (eksempelvis planlæggere) og beboerne..

I et område, hvor der er et godt netværk på tværs af forskellige grupperinger, vil det måske være nok at sætte en proces i gang gennem nøglepersoner eller hænge en forslagskasse op et centralt sted, da de interne processer, vil kunne generere den debat og ideudveksling, der er nødvendig. Det har dog vist sig i undersøgelsen, at netværkene er stærkt opdelt især for de voksne. I Sundparken er der et begrænset netværk på tværs af de etniske grupper, hvorfor en egentlig inddragelsesindsats, vil opnå større effekt, hvis den blev sat ind på hver af de etniske grupper enkeltvis. Beboerne opfordres således til at deltage mere aktivt i en styrkelse af tværgående netværksdannelser indenfor området, hvor beboerhuset vil kunne danne den fysiske ramme for netværksdannelsen og beboerrådgiveren der dagligt har kontakten med de forskellige etniske minoriteter vil kunne fungere som mediator eller ideudvikler mellem grupperne.

Beboerne opfordres til at skabe, styrke og pleje de tværgående netværk.

9.4 Ghettoiseringen i Sundparken

13. Der er små tegn på, at ressourcestærke beboere måske i højere grad bliver boende i Sundparken og at den negative spiral derved er ved at blive brudt.

12. På trods af renoveringen bærer Sundparken stadig et stigma, der bygger på beboersammensætningen

Der er i Sundparken små tegn på, at de ressourcestærke etniske minoriteter i højere grad end tidligere bliver boende i området. Tilflytterne er som tidligere omtalt stadig blandt de socioøkonomisk dårligst stillede, og beboerrådgiver Preuss nævner ligeledes, at de tilflyttende danskere hører til blandt de socialt fattigste. Måske hænger det sammen med at der ikke er gået ret lang tid siden renoveringen og de boligsociale aktiviteter startede, i hvert fald må disse resultater ses som foreløbige. Byudvalgets indsatser har ifølge evalueringen vist en ændring i sammensætningen af tilflytterne. De har således højere indkomst end før og er oftere i arbejde [Andersen 1999].

Strategien bør inddrage områdernes omdømme, som et indsatsområde.

Hvis det lykkes for Sundparken at fastholde en såkaldt middelklasse af etniske minoriteter, vil disse kunne løfte hele området op, ved at virke som rollemodeller og ambassadører både internt og udadtil. En opgradering af den eksisterende beboerskare gennem de udførte indsatser må siges at være en succes, men hvorvidt tendenserne med tiden resulterer i et "afghettoiseret" boligområde, er endnu for tidligt at sige. Området bærer nemlig stadig på et renommé, der er svært at ændre.

Ifølge samtlige adspurgte professionelle og beboere, er der på trods af de tidligere indsatser stadig et stigma forbundet med Sundparken og dets beboere. Særligt de unge beboere, der har mest kontakt med det omkringliggende samfund, mærker det i deres dagligdag. De professionelle peger på den store andel af etniske beboere som værende hovedårsagen til det dårlige omdømme, hvilket qua den føromtalt træg-

hed i beboersammensætningen, gør det svært at ændre på stigmaet. Omdømmet er dog blevet bedre, pointerer driftsinspektør Frederiksen, men er stadig ikke godt. Som det også var tilfældet med byudvalgets indsatser, er der sket en forbedring, men ingen afhjælpning. Da det er fordomme og uvidenhed, samt en oplevet polarisering generelt, der ligger til grund for stigmatiseringen vil kun en ændring af det omgivende samfunds holdninger kunne ændre ved stigmaet. Det boligsociale arbejde skal naturligvis forholde sig til dette. Således var et af formålene med byudvalgets indsatser, at den såkaldte "konkurrencestrategi", der gik ud på at gøre områderne mere attraktive både for beboerne men også for omverdenen. Beboerne i byudvalgsområderne vurderer i evalueringen, at deres respektive område er blevet mindre stigmatiseret som følge af indsatserne [Andersen 1999]. Det er ikke sikkert, at de lokale indsatser kan ændre de herskende samfundsnormer, men ved at starte i det lokale, kan der dannes forbilleder og rollemodeller internt i områderne, der kan gøre livet i de belastede boligområder bedre og mere attraktivt for alle.

9.5 Endelige anbefalinger

Resultaterne af denne undersøgelse viser tydeligt at der er store forskelle mellem de politiske strategier og de indsatser som viser sig værende nødvendige i boligområderne. Derfor ligger anbefalingerne også op til et delvist skifte med hensyn til tidligere strategiers og indsatsers måde at anskue ghettoiseringsproblematikken på.

9.5.1 Anbefalinger til strategimagerne

Beboersammensætningen i de socialt belastede områder er ofte en træg og blandet størrelse der ikke umiddelbart lader sig ændre. Resultaterne af de indsatser og tiltag, der iværksættes vil således først kunne måles efter en årrække. Dette bevirker således også, at en strategi bør være langsigtet i dens målsætninger og ved en løbende monitorering kan indsatsernes fokus ændres hvis det findes nødvendigt. En monitorering vil kunne opfange eventuelle oversete grupper, der har brug for mere målrettede indsatser.

De etniske minoriteters aktive søgen efter boligområder hvor der i forvejen bor familie, venner eller bekendte bevirker, at nogle af de almene boligområder oplever en koncentration af etniske minoriteter. Fokus i de politiske strategier og handlingsplaner er, at denne koncentration i sig selv er konflikfuld, hvorfor de aktivt søger at sprede de etniske minoriteter. Undersøgelsen foreslår derimod, at en strategi bør acceptere områdernes status som integrations- eller indslusningsområder og bruge koncentrationen aktivt i myndiggørelsen af etniske minoriteter. Projektgruppen anbefaler derfor, at en strategi bør tage højde for den eksisterende beboersammensætning fremfor at søge at tiltrække nye udefrakommende ressourcestærke beboere.

Ligeledes anbefales det på det kraftigste, at fokus i strategien bør omlægges, så den afspejler de oplevede problemer frem for de tænkte. Således bør disse kortlægges forud for en strategidannelse.

Undersøgelsen foreslår, at strategien bør tage udgangspunkt i de etniske minoriteters boligpræferencer frem for at arbejde imod dem. Myndiggørelsen af de etniske minoriteter i indslusningsområderne er vejen til integrationen og de stærke netværk blandt de etniske grupper bør derfor udnyttes. Det anbefales, at fremtidige strategier bør stile mod at fastholde ressourcestærke etniske minoriteter som rollemodeller. Her bør beboernes økonomiske formåen tages i betragtning ved salg af de almene boliger. Alternative låneprogrammer, eksempelvis kollektive lån eller afdragsordninger, kan med fordel indarbejdes i strategien.

Strategien bør være opmærksom på, at de fysiske forbedringer kan virke som løftestang for beboernes ejerskab til området og derigennem deres medvirken og deltagelse i områdets udvikling. Strategien bør derfor fastholde den hidtidige kombination af hårde og bløde indsatser. De hårde skal skabe rammerne for større aktivitetsmuligheder i området mens de bløde skal være igangsættende og faciliterende. Undersøgelsen foreslår, at strategien bør fokusere på lokaldemokratiet som et led i integrationen og derfor bør værdsætte de brede ressourcer, der er bærende i de lokale indsatser.

Omtalen af ghettoerne som værende socialt belastede og problemhærgede områder er med til at fastholde et negativt stigma og polariseringen af områderne. Strategien bør derfor inddrage områdernes omdømme, som et indsatsområde til at forbedre den negative opfattelse af de almene boligområder. Desuden bør strategien i sig selv være med til at sætte fokus på de positive frem for de negative billeder af de ghettoiserede områder, da strategien i sig selv har en stor signalværdi.

9.5.2 Anbefalinger til indsatserne

Indsatserne i de socialt belastede områder skal i forlængelse af strategien fokusere på en opgradering af de nuværende beboere. Heri bør indgå indsatser der fremmer tværgående netværksdannelse som er med til at frigøre de etniske minoriteter fra de etniske enklaver. Det anbefales derfor, at indsatserne bør udnytte de eksisterende netværk til at nå ud til beboerne og skal i denne henseende være opmærksomme på at de etablerede og især de formelt organiserede netværk kan være ekskluderende og ikke repræsentative.

Det anbefales, at der målrettes indsatser, der sigter på at inddrage de etniske minoriteter i det lokale beboerdemokrati. Indsatserne skal være målrettede, altså indsatser mod de enkelte etniske grupper, mod hhv. mænd og kvinder og mod voksne og unge. Beboerrådgiveren bør være

en central figur, grundet den daglige kontakt med beboerne. Det anbefales derfor at beboerrådgiverfunktionen indgår som en fast bestanddel i det boligsociale arbejde også i fremtiden.

I forbindelse med reoveringsprocesser og lignende, er det vigtigt med indsatser, der dels informerer og forklarer men også indsatser, der inddrager beboerne i udviklingen af processens mål og midler. Herved opnås et resultat som vil højne ejerskabet til områderne.

9.5.3 Anbefalinger til beboerne

Anbefalingerne til beboere er udsprunget af en række forhåbninger omkring de etniske minoriteters ønske om at involvere sig i boligområderne og i samfundet generelt. Derfor vil anbefalingerne til beboerne være nært beslægtede med de ovennævnte anbefalinger til strategier og indsatser. Hvis de etniske minoriteter således ikke finder ejerskab og engagement i de enkelte indsatser, falder hensigten til jorden og indsatser og tiltag vil i høj grad være topstyret og ikke tage udgangspunkt i beboernes behov og ønsker.

Derfor anbefales det beboerne aktivt, at blive ved med at søge de potentielle muligheder der findes i den etniske enklavedannelse for derved at kunne forbedre de netværk der bl.a. er essentielle for en tilknytning til arbejdsmarkedet. De tværkulturelle netværksdannelse, især med etniske danskere, vil være svære at opfylde, idet de etniske minoriteter ofte har meget stærke interne netværk som kan virke ekskluderende overfor andre grupper. Ligeledes, er de etniske danskere som bor i de almene boligområder, ofte tilhørende de absolut svageste i samfundet. Disse grupper besidder derfor ofte ikke det overskud af ressourcer der skal til for, at deltage aktivt, hvilket naturligt ikke befordrer netværkskabende tiltag.

Beboerne, særligt de etniske minoriteter, opfordres ligeledes til at deltage mere aktivt i lokaldemokratierne i de enkelte boligområder. Deltagelsen stiller krav til både de etniske minoriteter og til systemet. Der skal dels en holdningsændring til, for at de etniske miljøer vil anerkende og bakke op om de formelle beslutningsorganer og der skal måske en mere fleksibel organisationsform til i afdelingsbestyrelser mv. Afdelingsbestyrelser, der udelukkende består af etniske danskere, anbefales selv at være udfarende og gøre en indsats for at være åbne overfor de etniske minoriteter og tage højde for de barrierer der givet er mht. sprog, skriftlig kommunikation og mødenormer.

Myndiggørelsen af beboerne afhænger således af i hvilken grad beboerne selv ønsker, at deltage i de boligsociale aktiviteter. Med forbedringerne af udrum, opførelse af fællesfaciliteter som f.eks. beboerhus mv. kan motivere denne deltagelse.

Det er vigtig at understrege, at de etniske minoriteters valg af boligområde ikke er væsentligt forskelligt fra de valg etniske danskere foretager ved en bosætning i udlandet. Områder med en koncentration af etniske danskere vil således virke tiltrækkende grundet trygheden ved at have fælles baggrund. Et (ekstremt) eksempel er byen Solvang i staten California, USA. Byen blev grundlagt af danskere i 1911 og har stadig et særligt dansk præg, bl.a. med danske butikker og en H.C. Andersen park. Det etniske minde er således særligt stærk i dette område og området har tiltrukket etniske danskere gennem flere generationer. Beboere uanset etnisk oprindelse søger altså trygge og velkendte omgivelser, om ikke andet, så som startbase for videre vandring.

10 Konklusion

Da nærværende rapport i sin egenart er en sammensat størrelse, er konklusionerne ligeledes flerartede. Fælles for dem alle er, at de på hver deres måde bidrager til projektgruppens forståelse for et af de byplannemner, der er mest fokus på her i begyndelsen af det 21. århundrede: De problemramte almene boligområder, i folkemunde kaldet "ghettoer".

10.1 Ghettoiseringen i Danmark

Områdernes oprindelse var et forsøg på at dække den store boligmangel, der prægede efterkrigstidens Danmark, hvor store dele af befolkningen flyttede til byerne og hvor håndværkermangel skabte flaskehalsproblemer. Midt i velfærdsboomet blev store områder som bl.a. Gjellerupparken i Århus opført med fleretagershuse i præfabrikerede betonelementer, alt imens gennemsnitsdanskere drømte om sit eget parcelhus. Det blev svært at udleje boligerne i det almene byggeri, flere lejemaal stod tomme, da det økonomiske opsving gjorde det muligt for mange, at købe deres eget parcelhus. Opsvinget skabte behov for mere arbejdskraft end Danmark kunne præstere, hvorfor gæstearbejdere fra Tyrkiet, Pakistan og Jugoslavien blev hilst velkommen. Deres familier, der fulgte efter arbejderne kom til at præge bybilledet i det støttede byggeri, her var der nem adgang til store og forholdsvis billige boliger. I takt med at antallet af etniske minoriteter voksede flytter flere og flere ressourcer stærke danskere fra områderne. Groft sagt er det kun de etniske danskere, der ikke har andre muligheder, der bliver tilbage. Denne beboersammensætning er således en af grundpillerne i forklaringen på ghettoiseringen og dannede således også udgangspunkt for nærværende rapport.

Begrebs- og problemdefineringen i kapitel 2 og 3 dannede baggrund for en nærmere forståelse af ghettoiseringens mangfoldige kendetegn. Segregeringen, den rumlige adskillelse, af byerne, hvor de almene boligområder er overrepræsenteret af såvel beboere udenfor arbejdsmar-

kedet som beboere med anden etnisk baggrund end dansk, skaber en række problemer. En ophobning af sociale problemer sætter sit præg på de fysiske miljø, hvor større nedslidning og en høj hærværks- og kriminalitetsprocent er de fysiske manifestationer men også en større polarisering og ikke mindst en større oplevet afstandstagen til den øvrige by er også effekter, der tilskrives segregationen. Således er der forbundet et negativt stigma med de ghettoiserede områder, der er meget svært at fjerne igen.

De processer, der tilsammen skaber ghettoiseringen er ofte sammenhængende og samvirkende. Således er der tale om selvforstærkende processer, der kan siges at udgøre nogle negative spiraler for området. Beboerne i de repektive områder formår ikke selv at bryde disse spiraleffekter, hvorfor de boligsociale indsatser ofte fokuserer på dette. I forbindelse med problemdefineringen udarbejdede projektgruppen et problemtræ ud fra LFA-mtodens principper. Det viser de mange sammenhænge i ghettoiseringsproblematikken og kan ses som figur 3.1.

Nyere forskning viste dog i kapitel 4, at opfattelsen af ghettoområderne måske er ved at vende fra at anskues som udelukkende et problem, til at ghettoområderne kan anvendes positivt i integrationen af etniske minoriteter. Således foreslår forskningsundersøgelser fra ind- og udland, at den etniske enklavedannelse kan virke integrationsfremmende og at områderne kommer til at virke som en integrationsssluse eller et indslusningsområde.

Med baggrund i den nyere forskning indenfor ghettoområdet fremsattes følgende hypotese:

Positiv fremme af mindre etniske enklaver i socialt belastede boligområder samt fastholdelse af ressourcestærke etniske minoriteter mindsker ghettoiseringens negative konsekvenser og skaber bedre boligområder i de belastede kvarterer.

Med udgangspunkt i dels den opstillede hypotese og gennem analysen af forskning og teori fremkom en række undersøgelsesemner, jf. tabel 5.1 med fire overordnede emner; "I hvor stort et omfang er området ghettoiseret", "Hvordan synes beboerne det er at bo i området", "Hvem er de gode naboer og rollemodeller" og til sidst "Hvilke andre muligheder er der på boligmarkedet". Disse emner dannede således udgangspunktet for undersøgelsen af udvalgte case-boligområde: Sundparken i Horsens.

10.2 Undersøgelsen af Sundparken

Undersøgelsen af Sundparken i Horsens gav en række interessante svar på de fire overordnede emner. De etniske minoriteter som indgik i undersøgelsen mente alle de kunne se fordele i andelen af etniske minoriteter i området. De mente, at tilflyttere kan "bruge" hinanden til at finde sig tilrette i det danske samfund. Flere af interviewpersonerne havde såle-

des selv benyttet sig af denne mulighed og valgte Sundparken fordi der i forvejen boede familie eller venner. Udover tilknytningen og trygheden ved at søge til områder hvor der i forvejen bor andre etniske minoriteter er den økonomiske formåen blandt områdets beboere endnu en årsag til at bosætte sig i Sundparken. De "billige" lejligheder og den manglende tilknytning til arbejdsmarkedet er således med til at fastholde beboerne i området, hvilket bekræfter tidligere undersøgelser at etniske minoriteters boligvalg.

Undersøgelsen viste med klar tydelighed, at der er et misforhold mellem hvem der opfattes som ressourcestærke beboere. Overordnede strategier vægter indkomst og tilknytning til arbejdsmarkedet højt, mens det er nogle andre kvaliteter, som engagement og tid, der værdsættes af boligforeningen. Igen opfatter beboerne den gode nabo som noget helt tredje, nemlig overholdelse af regler og normer samt almindelig høflighed.

Undersøgelsen viste også, at der er stor forskel på de netværk der dannes blandt områdets etniske minoriteter. Specielt blandt de voksne beboere er der en tendens til at bruge de netværk der er blandt de beboere der har samme etniske baggrund som dem selv, hvorimod den de yngre beboere var mere "frie" i det valg af omgangskreds. De stærkt ekskluderende netværksdannelser internt blandt de etniske minoriteter kan således være med til, at fastholde en fremmedgjorthed, til andre beboere, området som helhed og ved deltagelsen i både "formelle" og "tværkulturelle" netværk. Tendensen er ikke blot gældende for de etniske minoriteter, men også for de etniske danskere, der ifølge beboerrådgiveren i området har en dyb skepsis overfor de etniske minoriteter.

På trods af en storstilet renovering hvor der er brugt ca. 250 mio. kr. på udvendige fysiske forbedring af området, lider Sundparken stadig under et dårligt ry som værende et problemområde i Horsens. Med renoveringen af bygninger og uderum er der således ikke meget tilbage af det nedslidte og fattige "look", som prægede Sundparken tidligere og boligforeningen oplever et voksende ejerskab til området som bl.a. har minimeret udgifterne som følge af hærværk. Hverken beboere eller boligforening vil kendes ved ghettostigmaet, men de problemer de oplever hører alle ind under den definition af ghettoisering, som blev præsenteret i kapitel 2. Sundparkens stigma er ifølge boligforeningens medarbejdere og en adspurgt kommunal planlægger primært bundet op på beboersammensætningen, hvorfor det er svært at ændre. Boligforeningen finder i øvrigt ikke, at der er grund til at gøre tiltag, der markant vil ændre beboersammensætningen i området.

Selvom beboerne er glade for at bo i Sundparken, drømmer de alligevel om at flytte derfra. Det er de socialt svageste borgere der bor i Sundparken og det er primært økonomien, der bremser dem fra, at forfølge deres drøm. Hvis lejlighederne i Sundparken blev solgt til en konkurren-

cevenlig pris ville de kunne være en alternativ investering. Der er dog delte meninger blandt de adspurgte beboere om hvorvidt de er interesserede i at investere i en bolig i Sundparken. Undersøgelsen viser begyndende tegn på, at beboerne finder området mere og mere attraktivt, idet beboere der kommer i job ikke nødvendigvis "flygter" ud af området, når deres økonomiske situation forbedres. Flyttemønstrene viser dog, at tilflytterne stadig i er mere ressourcetsvage end fraflytterne.

En af de problemstillinger, som boligforeningen endnu ikke har fået gjort noget ved, men som der er planer om at opstarte indsatser for, er inddragelsen af de etniske minoriteter i beboerdemokratiet. På trods af at der bor omkring 62 % etniske minoriteter i Sundparken, er det nemlig udelukkende etniske danskere, der sidder i afdelingsbestyrelsen.

10.3 anbefalinger

På baggrund af undersøgelsen gives en række anbefalinger til hovedaktørerne i ghettoiseringsproblemstillingen. Det drejer sig om et strateginiveau, hvor aktørgruppen er udarbejderne af strategien: politikere og embedsværket. Der gives også anbefalinger til de konkrete indsatser, der varetages af kommune og boligorganisation i fællesskab, ligesom der afslutningsvis gives nogle anbefalinger til beboerne. De sidste hænger dog meget tæt sammen med indsatserne, især fordi de berørte beboere som sagt ofte er ressourcetsvage og ikke selv formår, at ændre deres situation.

10.3.1 Anbefalinger til strategier og politikker

Forskellen i opfattelsen af hvem der er ressourcetsværke borgere udgør en barriere for, at de statslige strategier og programmer kan have den forventede effekt i de enkelte boligområder. Strategierne bør derfor i højere grad virke som retningslinje/inspiration så det enkelte boligområde kan "plukke æbler" i strategiens mangeartede muligheder. Udgangspunktet ligger således i en udnyttelse af den eksisterende beboersammensætning frem for en utopisk ændring af samme, idet de etniske minoriteters boligpræferencer bevirker, at de aktivt vil søge til de socialt belastede områder. Ligeledes anbefaler rapporten, at strategien accepterer boligområdernes rolle som integrationsssluser eller indslusningsområder, hvor koncentrationen af etniske minoriteter kan udnyttes i integrations- og myndiggørelsesprocesserne.

Fremtidige strategier skal fastholde fokus på både bløde og hårde indsatser og staten bør indgå i udarbejdelsen som medfinansierende aktør ved de integrationsfremmende aktiviteter i boligområderne. Strategien bør være opmærksom på, at de fysiske forbedringer kan virke som løftestang for beboernes ejerskab til området og derigennem deres medvirken og deltagelse i områdets udvikling. Udvikling tager dog tid, hvorfor det er essentielt, at en strategi er langsigtet.

Ligeledes bør fremtidige strategier tage udgangspunkt i de etniske minoriteters boligpræferencer frem for at arbejde imod dem. Her bør beboernes økonomiske formåen tages i betragtning ved salg af de almene boliger. Alternative låneprogrammer, eksempelvis kollektive lån eller afdragsordninger, kan med fordel indarbejdes i strategien.

Omtalen af ghettoerne som værende socialt belastede og problemhærgede områder er med til at fastholde et negativt stigma og polariseringen af områderne. Strategien bør derfor inddrage områdernes omdømme, som et indsatsområde til at forbedre den negative opfattelse af de almene boligområder.

10.3.2 anbefalinger til fremtidige indsatser

Indsatser, der er rettet mod, at sprede de etniske minoriteter, vil ikke blive positivt modtaget i de etniske miljøer, da de ikke opfatter koncentrationen som negativt. De tværkulturelle netværksdannelser skal i højere grad tilskyndes for, at udnytte de potentialer der ligger heri. Det er således vigtigt, at indsatserne for myndiggørelse målrettes den enkelte gruppe hvor der ofte er store forskelle på tilgangen til voksne og unge.

Indsatserne i de socialt belastede områder skal fokusere på en opgradering af de nuværende beboere. Heri bør indgå indsatser der fremmer tværgående netværksdannelse som er med til at frigøre de etniske minoriteter fra de etniske enklaver. Ligeledes bør der være særlig opmærksomhed på de stærke interne netværksdannelser, der kan virke ekskluderende og dermed fungerer som forhindring for en udvikling i boligområderne.

Beboerrådgiverordningen bør indgå som en fast bestanddel i de socialt belastede områder, hvor et beboerhus ligeledes kan udgøre de fysiske rammer for udviklingen. Beboerhuset kan således medvirke til, at der skabes, dyrkes og plejes tværkulturelle netværksdannelser. Udover beboerhuset som fysisk mødested kan renovering af uderum ligeledes være med til, at højne et fælles ejerskab til områderne.

10.3.3 anbefalinger til beboere

Det er beboerne, der er omdrejningspunktet i både strategi og indsatser, og det er beboernes aktive udvikling og handling, der er afgørende for succes. En generel anbefaling til beboerne er derfor, at de skal søge de netværk, især de tværgående, og den indflydelse, der er mulig i beboerdemokratiet og de lokale aktiviteter. Afdelingsbestyrelser, der udelukkende består af etniske danskere, kan selv være udfarende og gøre en indsats for at være åbne overfor de etniske minoriteter og tage det niveau, de befinder sig på mht. sprog, skriftlig kommunikation og forståelsesmæssige barrierer med i overvejelserne om de beboerdemokratiske og organisatoriske rammer og muligheder.

10.4 Resultaternes gyldighed

Hvorvidt resultaterne fra undersøgelsen i Sundparken i Horsens er repræsentative for området som helhed kan diskuteres. Der bor ca. 1600 personer i Sundparken, hvor der i undersøgelsen kun indgik otte af områdets beboere, fire voksne og fire unge, alle med anden etnisk baggrund end dansk. Antallet af interviewpersoner giver derfor i sig selv ikke et statistisk repræsentativt billede af de problemer som findes i området, hertil skulle undersøgelsen have indeholdt væsentligt flere interviewpersoner. Der er dog i udvælgelsen af interviewpersoner taget højde for en vis repræsentativitet, idet der både indgår mænd og kvinder, unge og voksne. Grundet de personlige holdninger til, hvad der eksempelvis var godt og hvad der var dårligt ved, at bo i Sundparken synes projektgruppen, at beslutningen om at afholde personlige interviews med beboerne var det rigtige valg, også set i betragtning af, at det ofte er svært at se beboernes ønsker og præferencer i de overordnede strategier. Beboernes udsagn til de forskellige undersøgelsesspørgsmål blev sammenholdt med repræsentanter fra boligforeningen i form af beboerrådgiver Annette Preuss og Driftsinspektør Kenneth Frederiksen og Lene Krogh fra Horsens Kommune, hvilket gav et fint indblik i hvorledes de tre grupper betragtede områdets problemer og hvor der var rum til forbedringer. Det vurderes desuden, at undersøgelsens resultater har en forholdsvis høj gyldighed, da de på flere punkter stemmer overens med teori og tidligere undersøgelser.

Referenceliste

Aalbers og Deurloo 2003

Aalbers, Manuel B og Deurloo, Rinnus 2003: *Concentrated and Condemned? Residential Patterns of Immigrants from Industrial and Non-industrial countries in Amsterdam*, artikel bragt i *Housing, Theory and Society* vol. 20 nr. 4 2003, Taylor&RFrancis Group

Adams 2003

Adams, Robert 2003: *Social work and empowerment*, Basingstoke, Palgrave Macmillan

Agger 2005

Agger, Annika 2005: *Demokrati og deltagelse - et borgerperspektiv på kvarterløft*, Ph.d.-projekt, Statens Byggeforskningsinstitut, Kolofon

Almajid og Grøndahl 2004

Almajid, Fahmy og Grøndahl Malene 2004: *Get a life - Ghetto life! Om hverdagen i et boligsocialt område*, Alfabet Forlag, Sangill Grafisk Produktion

Amdam 2003

Amdam, R. 2003: *Legitimerande regional planlegging*, Forskningsrapport nr. 50, Højskulen i Volda og Møreforskningen Volda

Andersen 1999

Andersen, Hans Skifter 1999: *Uddrag af publikationen 'byudvalgets indsats 1993-1998'*, Statens Byggeforskningsinstitut, set d. 10. maj 2006 på <http://www.sbi.dk/boligforhold/boligomrader/byudvalgets-indsats-1993-98>

Andersen 2003

Andersen, Hans Thor 2003: Globalisering, social polarisering og segregation; Storkøbenhavn som eksempe, Kapitel 6 i Geografiernes Globalisering –geografi om globalisering (Agergaard, Jytte og Winther, Lars) Akademisk Forlag A/S, Nørhaven Book

Andersen 2005

Andersen, Hans Skifter 2005: Den sociale og etniske udvikling i almene boligafdelinger, Statens Byggeforskningsinstitut, Satogruppen A/S

Andersen 2006

Andersen, Hans Skifter 2006: Etniske minoriteters flytninger og boligvalg. En registeranalyse, Statens Byggeforskningsinstitut, set d. 20. april 2006 på: <http://www.sbi.dk/boligforhold/boliger/etniske-minoriteters-flytninger-og-boligvalg/sbi-2006-02.pdf/download>

Andersen og Kielgast 2003

Andersen, Hans Skifter og Kielgast, Louise 2003: De syv første kvarterløft. Sammenfattende evaluering af udviklingen 1997-2002, By og Byg resultater 028, Statens Byggeforskningsinstitut

Andersen og Ærø 1997

Andersen, Hans Skifter og Ærø, Thorkild 1997: Det boligsociale danmarkskort. Indikatorer på segregering og boligsociale problemer i kommunerne, Statens byggeforskningsinstitut, Tekst og Tryk A/S

Arnstein 1969

Arnstein, Sherry R. 1969: A Ladder of Citizen Participation, Journal of the American Planning Association, Vol. 35, No. 4, July 1969, s. 216-224. Set d. 27. maj 2006 på <http://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation.html>

Beedholm, 2006

Beedholm, Bente 2006: Ministeriet der blev væk, Pressemeldelse Akademisk Arkitektforening, set d. 16. juni 2006 på <http://www.arkitektforeningen.dk/aa/6602E5DB-A374-4289-B121-06E94C65DF60.htm>

Bejder og Holt 2003

Bejder, Peter og Holt, Kim Boye 2003: Fra Huguenotter til Afghanere - Indvandringens historie i Danmark, Forlaget Systime, Narayana Press

Benjaminsen et al. 1999

Benjaminsen, Lars et al. 1999: Byudvalgets boligsociale aktiviteter - 20 eksempler, Statens Byggeforskningsinstitut, Quickly Tryk, A/S

Bundgaard 1983

Bundaard, Frank 1983: *Bysociologi og social virkelighed*, Kultursociologiske skrifter 17, Københavns Universitet, Akademisk forlag, B. Stougaard Jensen

Budd og Gottdiener 2005

Budd, Leslie og Gottdiener, M. 2005: *Key concepts in urban studies*, SAGE publications Ltdd, Cromwell Press Ltd.

Byudvalgssamarbejdet 2005

Byudvalgssamarbejdet 2005: *Evaluering af beboerrådgivningsfunktioner 2004-2008, Fase 1: Før-evaluering*. Maj 2005 NIRAS Konsulenterne. Udliveret af Beboerrådgiver Annette Preuss, Andelsboligforeningen Odinsgaard, Horsen.

Børresen 2000

Børresen, Karin Sølvi 2000: *Fremmedhed og praksis – om tyrkiske og pakistanske indvandreres bosætning og boligvalg*, Ph.d. afhandling, Sociologisk institut, Københavns universitet/Statens Byggeforskningsinstitut.

Checkoway 1994

Checkoway, Barry 1994: *Paul Davidoff and Advocacy Planning in Retrospect*, bragt i APA Journal foråret 1994.

Christiansen et al. 1993

Christiansen, Ulf, et al. 1993: *Bedre bebyggelser – bedre liv?*, Statens byggeforskningsinstitut, Dyva Bogtryk

Cruikshank 1994

Cruikshank, Barbara 1994: *The Will to Empower: Technologies of Citizenship and War on Poverty*, artikel bragt i Socialist Review vol. 23 nr. 4

Danmarks statistik 2006a

Danmarks statistik 2006a: *Tabel ABIE1D: Ledige i pct. af arbejdsstyrken efter herkomst, oprindelsesland, alder og køn*, set på www.statistikbanken.dk d. 5. juni 2006

Danmarks Statistik 2006b

Danmarks Statistik 2006b: *Tabel BEF3: Folketal pr. 1. januar efter kommune/amt, civilstand, alder og køn*, hentet fra www.statistikbanken.dk set d. 28. marts 2006

Danmarks Statistik 2006c

Danmarks Statistik 2006c: *Tabel BOL3: Boliger (samtlige) efter område, boligart, ejerforhold og opførelsesår*, hentet fra www.statistikbanken.dk, set d. 28. marts 2006

Duri 2006

Samtale med Duri d. 9. maj 2006 i Sundparken, Horsens. Samtalen findes i referat som bilag B

EFS 2000

Erhvervsfremmestyrelsen, 2000: Bygge/Bolig - en erhvervsanalyse, Erhvervsministeriet, set d. 27. marts 2006 på <http://www.ebst.dk/publikationer/rapporter/byggebolig/kap02001.html>

Faraidon og Farhang 2006

Samtale med Faraidon og Farhang d. 13. maj 2006 i Sundparken, Horsens. Samtalen findes i referat som bilag C

Fatima 2006

Samtale med Fatima d. 9. maj 2006 i Sundparken, Horsens. Samtalen findes i referat som bilag D

Flyvbjerg 1985

Flyvbjerg, Bent 1985: Case studiet som forskningsmetode, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet

Frederiksen 2006

Frederiksen, Kenneth 2006b: Interview med Driftsinspektør Kenneth Frederiksen, Andelsboligselskabet Odinsgaard, foretaget d. 9. maj 2006, afskrift findes i bilag E

Friedmann 1990

Friedmann, John 1990: Rethinking Poverty: The (Dis) Empowerment Model, Conference on Change & Quality

Galaweaz 2006

Samtale med Galaweaz d. 9. maj 2006 i Sundparken, Horsens. Samtalen findes i referat som bilag F

Gyldendalske Boghandel 2004a

Gyldendals Store Danske Encyklopædi, CD-udgave 2004

Gyldendalske Boghandel 2004b

Gyldendals Fremmedordbog, CD-udgave 2004

Hamdi og Goethert 1997

Nabeel Hamdi og Reinhard Goethert 1997, Action Planning for Cities - A Guide to Community Practice. John Wiley and Sons.

Hammer 1995

Hammer, Ole 1995: *Håndbog om indvandrere og flygtninge 1995*, 2. reviderede udgave, Forlaget Kommuneinformation, Jydsk Centraltrykkeri

Hansen 1997

Hansen, Knud Erik 1997: *Byfornyelsens fortid og bevægelse mod nye tider*, Byplan 3/1997, Arkitektens forlag

Hastrup og Ovesen 1999

Hastrup, Kirsten og Ovesen, Jan 1999: *Etnografisk grundbog*, Gyldendal, 2. rettede udgave, 4. oplag, Nordisk Bogcenter A/S

Hastrup og Ramløv 1988

Hastrup, Kirsten og Ramløv, Kirsten 1988: *Feltarbejde. Oplevelse og metode i etnografien*, Akademisk Forlag, Special Trykkeriet

Heinesen 2002

Heinesen, Eskil 2002: *Effekter af bolig-mæssig segregering*, AMID Working Paper Series 15/2002, Akademiet for Migrationsstudier i Danmark, Aalborg Universitet

Hummelgaard og Husted 2001

Hummelgaard, Hans og Husted, Leif 2001: *Social og etnisk bestemt bosætning årsager og konsekvenser*, AKF Forlaget, set d. 3. september 2006 på: <http://www.akf.dk/udgivelser/2001/pdf/bosaetning.pdf/>

Krogh 2006

Krogh, Lene 2006: *Telefoninterview med planlægger i Horsens Kommune Lene Krogh*, udført 02 Juni 2006, referat af interviewet findes som bilag G

Larsen, 2001

Larsen, Jacob Norvig 2001: *Borgerdeltagelse i kvarterløft*, Statens Byggeforskningsinstitut, set d. 21. april 2006 på:

Larsen 2003

Larsen, Torben K. 2003: *ICT in Urban Planning*, Aalborg University, Aalborg
http://www.audrep.auc.dk/publications/Torben_Larsen.pdf

Lov om almene boliger mv. 2005

Lov om almene boliger m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 106 af 21. februar 2005, med de ændringer, der følger af § 1 i lov nr. 328 af 18. maj 2005, § 1 i lov nr. 330 af 18. maj 2005, § 49 i lov nr. 430 af 6. juni 2005 og § 54 i lov nr. 431 af 6. juni 2005.

Massis 2006

Samtale med Massis d. 9. maj 2006 i Sundparken, Horsens. Samtalen findes i referat som bilag H

Munk 1999

Munk, Anders 1999: Byudvalgets boligsociale indsats, Statens Byggeforskningsinstitut, Quickly Tryk A/S

Nygaard 1984

Nygaard, Erik 1984: Tag over hovedet. Dansk boligbyggeri fra 1945 til 1982, Arkitektens forlag, Werks Offset

Nyrop 1997

Nyrop, Jannik 1997: Det nye forslag til lov om byfornyelse - en blanding mellem hårdt og blødt. Et interview med Bo Vagnby, artikel bragt i Byplan nr. 3 1997

Odinsgaard 1998

Odinsgaard 1998: Social handlingsplan udleveret af Andelsboligforeningen Odinsgaard maj 2006.

Odinsgaard 2006a

Odinsgaard 2006a: Andelsboligforeningen Odinsgaars hjemmeside, www.odinsgaard.dk, set d .27. april 2006.

Odinsgaard 2006b

Odinsgaard 2006b: KÅS-tal udleveret af Driftsinspektør Kenneth Frederiksen, Andelsboligforeningen Odinsgaard, tallene findes i bilag ??

Olsen 2006

Olsen, Lars 2006: Hollandske vitaminer til dansk boligdebat, debatoplæg på Fonden Realdanias hjemmeside: <http://www.realdania.dk/Viden+og+Debat/Aktiviteter/Almen+Boligforum/Afholdte+aktiviteter/Boligpolitik+en+tabersag/Solidaritet+under+opl%C3%B8sning/Hollandske+vitaminer.aspx?q=bijlmermeer> set d. 2. februar 2006

Özüekren 2003

Özüekren, A. Sule 2003: Ethnic Concentration at the Neighbourhood Block Loevel: Turks in a Greater Stockholm Suburb (1989 and 1999), artikel bragt i Housing, Theory and Society vol. 20 nr. 4 2003, Taylor&Francis Group

Preuss, 2006a

Preuss, Annette 2006a: Interview med Beboerrådgiver Annette Preuss, Odinsgaard Boligforening, d. 9. maj 2006. Afskrift af interviewet findes i bilag I

Preuss 2006b

Preuss, Annette 2006b: Samtaler med Beboerrådgiver Annette Preuss, Andelsboligforeningen Odinsgaard d. 8. og 9. maj 2006, noter findes i bilag J

Programbestyrelsen 2005

Programbestyrelsen 2005: Programbestyrelsens strategi mod ghettoisering. Strategi 2005-2008, set d. 2. februar 2006 på <http://ghettoisering.social.dk/publikationer.html>

Ramian 2006

Ramian, Knud 2006: Center for evaluerings hjemmeside, emne "planlægning af casestudier, set d. 9. juni 2006 på http://www.ceps.suite.dk/Case.html#Planl%E6gning_af_Casestudier

Rasmussen, 2002

Rasmussen, Martin, 2002: Salg af almene boliger og boligsituationen for lav-indkomstgrupper. Statistisk karakteristik af indflyttere i almene boliger, arbejdspapir 16:2002 Socialforskningsinstituttet

Regeringen 2004

Regeringen 2004: Regeringens strategi mod ghettoisering, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, Schultz Grafisk

Robson 2002

Robson, Colin 2002: Real World Research – second Edition, Blackwell Publishers Ltd.

Rowlands 1995

Rowlands, Jo 1995: Empowerment examined, Development in Practice vol. 5 nr. 3, maj 1995

Sassen 1993

Sassen, Saskia 1993: Rebuilding the Global City: Economy, Ethnicity and Space, Bragt i Social Justice, Vol. 20, 1993, set d. 28. maj 2006 på: http://www.aec.at/en/archiv_files/20021/E2002_018.pdf

Tartic 2006

Tartic, Elmir 2006: Brevudveksling med Elmir Taric, kommunikationsmedarbejder i Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration med Programbestyrelsens arbejde som ansvarsområde, findes i bilag K

Togeby 2003

Togeby, Lise 2003: Fra fremmedarbejdere til etniske minoriteter, Magtudredningen, Århus Universitetsforlag

TV2, 2006

TV2, 2006: Indslag i TV2-nyhederne mandag d. 12. juni 2006 om status for forsøgsordningen med salg af almene boliger.

Vagnby 2000

Vagnby, Bo 2000: Manual for Logical Framework Approach: A Participatory Planning Tool, Aalborg Universitet 2000

Vennekilde 2006

Vennekilde, Line Vaaben 2006: Politikere erklærer kamp mod ghettoer, Artikel bragt i Politikken 24. maj 2006.

Wacquant 1997

Wacquant, Loïc J.D. 1997: marginalitet i storbyerne i det kommende årtusind, bragt i tidsskriftet Social Kritik 52-53/97

www.danmark.dk 2006

www.danmark.dk 2006: Det officielle Danmarks hjemmeside, set d. 1. juni 2006 på www.danmark.dk

Yin 2003

Yin, Robert 2003: Case study research - Design and methods. 3. udgave, SAGE Publications.

Ærø 2002

Ærø, Thorkild 2002: Boligpræferencer, boligvalg og livsstil, Statens byggeforskningsinstitut, BookPartner

Bilag A - Interview med Burim og Rabar

Noter til kort interview med beboere Burim og Rabar d. 09/05-2006.

Interviewere: Kim Risager (K)

Respondent: Burim og Rabar (BR)

Interview foretaget ved fest i kurdisk forening og var af uformel karakter, derfor den lidt sammenblandede vifte af svar

K: Introduktion til interviewet...

K: Kan I lide at bo i Sundparken og hvorfor?

BR: De kunne begge to rigtig godt lide at bo i Sundparken. De fremhævede begge, at det er her de har deres venner, og en del af deres familie bor her også.

K: Hvorfor bor I netop her?

BR: Vi flyttede hertil med vores familier som flygtede hertil i 19??

K: Er der nogle fordele eller ulemper ved at bo her? Også i tilknytning til at her bor mange etniske minoriteter?

BR: De mente, at der stadig var en del ballade i Sundparken om aftenen. Der var nogle grupper som ikke kunne opføre sig ordentligt, unge indvandrere. De kunne begge godt tænke sig, at der boede flere danskere i området. Men de mente også begge at hærværk og kriminaliteten i området var blevet markant bedre efter renoveringen. De synes det var fint med beboerhuset fordi de kom væk fra gadehjørnerne.

K: Kunne i tænke jer at blive boende i Sundparken?

BR: Nej, ikke altid. Lige nu var det fint, men de drømmer begge om en gang, at få et hus i byen.

K: hvis i fik muligheden kunne i så tænke jer at købe en lejlighed i Sundparken, evt. i rækkehusene?

BR: Nej, og slet ikke i rækkehusene. De betragtede ikke rækkehusene som en del af Sundparken. De kendte ingen derovre og havde ingen kontakt med dem der boede der.

K: Har Sundparken et ry i resten af Horsens? Og er Sundparken en del af Horsens eller en den en by i byen?

BR: Sundparken har måske et ry i byen som ikke er så godt, men de havde ikke oplevet at det havde skabt problemer for dem i deres hverdag. De nævnte, at når man kommer fra Hybenvej er der nogen som trækker lidt væk, men det var de ligeglade med.

K: Sundparken bliver nævnt af regeringen som værende en ghetto. Hvordan oplever i området?

BR: De syntes ikke Sundparken er en ghetto, i hvert fald ikke når de sammenligner med andre områder som Vollsmose og Gellerup. Der er selvfølgelig problemer men de oplever det ikke i samme grad som de andre steder.

Herefter går samtalen lidt i stå idet der kommer flere drenge som gerne vil give deres besyv med. (Afslutning).

Bilag B - Interview med Duri

Interview med beboer Duri d. 09/05-2006.

Interviewere: Anne Saugmann (AS)

Kim Risager (K)

Respondent: Duri (D)

AS: Intro til interviewet...

D: Mit navn det Duri, jeg har boet her 8-9 år. Jeg kommer fra Kosovo og ja... det er et godt sted at bo.

AS: Har du boet andre steder i Danmark?

D: Ja, jeg boede i asylcenter da vi kom første gang og så blev vi flyttet til sådan en lejr hvor der kun var albanerne og så derefter Bakkesvinget/Beringsvænget?? og så hertil.

AS: Det center var det også i Horsens?

D: Nej, det var i Odense tror jeg...

AS: Og du bor med din familie. Hvor stor er den?

D: Jeg har en storebror og en lillebror.

AS: De første spørgsmål det er noget om du kan lide at bo her...

D: Ja, det kan jeg godt. Jeg vil ikke flytte herfra.

AS: Hvorfor kan du godt lide at bo her?

D: Fordi alle mine venner bor her. Det er godt at bo her. Nu er den her hal også kommet. Før der havde vi ikke noget at lave, så tog vi i byen hver dag.

AS: Hvad bruger I hallen til?

D: Til at spille fodbold... og mødes.

AS: Hvad med selve lejlighederne?

D: Sidste gang var der sådan nogle hvide blokke, der var grimme og sådan. Nu er det blevet rigtig flotte. Og dyre.

AS: Hvad med inden i?

D: Køkkenet er blevet meget flottere.

AS: Da I kom hertil, hvorfor valgte I at bo lige her? Blev I anvist af kommunen?

D: Nej, det var fordi. Jeg tror det var fordi der boede mange udlændinge her og mine forældre kendte albanere her, så flyttede vi hertil. (2.13)

AS: Hvis du skulle nævne to gode og to dårlige ting ved at bo i området?

D: To gode ting er at vi er mange venner og vi holder sammen men det dårlige er at der sker også noget ballade og sådan.

AS: Hvad er det for noget ballade?

D: F.eks. hvis vi nu går mange i flok og så f.eks. jeg har problemer med en og jeg skal snakke med ham, så sker der bare alt muligt, så hopper vi på hinanden.

AS: Er det de eneste problemer eller er der andre problemer i området?

D: Ja, det er der. Der er mange...

AS: Hvad er det for nogen?

D: Små børn de kører på stjålne scootere og cykler og sådan noget. Sådan nogle 10-årige...

K: Så der er meget kriminalitet?

D: Det har der været engang. Rigtig meget. Men ikke så meget fordi vi har fået hallen. Så sker der ikke så meget lige her, men andre steder.

AS: Er det rykket andre steder hen i byen?

D: ja, f.eks. når vi er til fodbold. Vi kender en politibetjent, han arbejder.???(3.26) og nu har vi mødt sådan nogle hooligans, så er vi sammen med dem sådan inden vi tager til fodbold. Han har sagt til os at det ikke godt at vi går med dem. Men vi er venner...

AS: Vil du sige at det er noget synligt eller noget usynligt kriminalitet?

D: Ja, et er usynligt i hvert fald.

AS: Men I ved godt det er der?

D: Ja.

AS: Er det noget der gør dig utryg når du bor og går herude?

D: Nej... hvis man kommer som ny, så føler man sig lige...

AS: Fordi man ikke kender...

DS: Ja. Jeg har boet her i mange så...

AS: Hvad med pigerne, kan de godt gå her?

D: ja. Der er ikke nogen der rør andre piger og børnene de leger og sådan noget.

AS: og de føler sig heller utrygge?

D: nej. Der er kommet mange rygter om det her sted. F.eks. når der er fester herinde, så folk fra andre steder, de gider ikke komme herind, fordi de tror der sker alt muligt...

AS: Ja, det er nemlig en af de andre ting vi gerne vil snakke om, det er det her med hvilket ry og rygte området har...

D: Nemlig. Alle tror det er sådan et dårligt sted, men det er det ikke.

AS: Så der er forskel på om man kommer ude fra eller om man bor her.

D: Ja.

AS: Er det primært kriminaliteten de siger...

D: Ja... jeg spurgte en af mine venner... de går på Stensballe... så spurgte jeg om hvorfor deres piger ikke er herhenne... Eller, de kommer ikke selv, fordi de siger at de får tæske eller at der bliver taget på dem. En han rørte en pige, og så blev han så meldt for voldtægt for det.

AS: Hænger det fast på dig at området har sådan et dårligt rygte?

D: ja det... f.eks. hvis jeg nu... der var to piger, vi snakkede med dem, en af mine venners kæreste og så en anden pige, de måtte ikke komme her for deres forældre. De måtte ikke være her. Mærkeligt!

AS: hvad hvis man skal ud og have et job? Er det så sværere hvis man kommer fra Sundparken end hvis man bor andre steder?

D: Ja, det tror jeg faktisk det er. Når de ser der står Hybenvej. Så tror man det er sådan en vild en...

AS: Regeringen de har lavet sådan en strategi mod ghettoisering, som går ud på at alle dem uden arbejde, dem skal man sådan sprede ud, så de ikke lever så koncentreret...

D: der er flyttet mange udlændinge hertil for tiden. Sigøjnere og sådan noget. Og der er også kommet danskere...

AS: hvordan er fordelingen mellem danskere og ikke danskere...

D: jeg går ikke med nogen danskere herude. Engang imellem... dem her fra hallen de er rigtig flinke, men ikke udefra.

AS: så det er meget opdelt sådan inde i området?

D: Ja. (6.30)

AS: hvem er skyld i de problemer der er her?

D: Jeg tror det er meget... jeg ved det ikke sikkert, men i starten da jeg var lille, så ser man det man gør og så vil man være ligesom dem. Så går man i flok og mange af ens venner er udlændinge.

AS: Så der er nogle dårlige rollemodeller... man ser op til nogle forkerte mennesker?

D: nej... min lillebror og sådan noget, jeg siger til ham at han skal skolens service og sådan noget, men han gider ikke. Han vil bare være sammen med de små. Så det er det der er dårligt ved det.

AS: Vi arbejder lidt med hvem der er en god nabo, også det her med rollemodeller, hvem er det man gerne vil bo sammen med.

D: Som den dame vi har nu. Nedenunder os bor der en dansker, en rigtig flink familie. F.eks. da hun fik hund, så kom hun op til os og viste os hunden og sådan noget. Og hver gang man ser dem så hilser de.

AS: Så det med at hilse og at de selv tager kontakt og sørger for at man kender hinanden.

D: Min mor har nogen gange været dernede fordi hun er sådan syg i det, nogen gange får hun sådan nogle anfald, så går hun ned og hjælper hende.

AS: Er det nemmere at være god nabo med nogle af ens...

D: det er lige meget. Selvom det er danskere eller udlænding så er det det samme

AS: Men det sker så ikke. Du siger det er meget opdelt

D: der er ikke så mange der snakker med hinanden...

AS: vi snakkede lidt om hvordan folk ser området. Har det noget at gøre med hvor mange etniske minoriteter der bor?

D: ja, det tror jeg. F.eks. nogle fra min klasse, engang så kaldte de, min lærer gjorde det også, hun sagde at den blev kaldt hvidløgssekspresen bussen herved til. Fordi han sagde at der boede så mange udlændinge hvidløg stammer fra... så sagde han at den hed hvidløgssekspresen

K: Det er jo også med til at opretholde det ry som området har..

AS: Hvad betyder det for Sundparken at der bor så mange der ikke har arbejde?

D: Ja, det er også noget af det dårlige f.eks. Jeg kender en familie, de er mange brødre. Forældrene arbejder ikke, men brødrene arbejder for dem. Forældrene bliver enten hjemme eller tager på ferie i deres eget hjemland. Så er de der 4-5 måneder og så kommer de tilbage igen.

AS: ja for man kunne både forestille sig at hvis man ikke arbejdede så kunne man være meget hjemme og været meget nabo og være i området, men man kunne også have lidt for meget tid at bruge...

D: Ja.

AS: Et andet emne vi har været lidt inde over, det er om området her hænger sammen med resten af byen. Altså om de der bor her i Sundparken de bruger resten af byen og om resten af byen de bruger det der er herude i Sundparken...

D: altså, f.eks. den her hal den bliver lejet ud til mange... f.eks. ingeniørskolen, de kommer her og spiller fodbold og fra Bakkesvinget og nogen fra byen, de kommer og spiller fodbold her. (10.00)

AS: Er der de ting i Sundparken som der skal være i nærområdet? I har jo masser af supermarkeder...

D: ja det synes jeg. det er godt at vi har fået en hal, før der havde vi ikke noget at lave. Så gik vi bare du.

AS: Der er også børnehaven. Hvor ligger den nærmeste skole henne?

D: Langmarkskolen. Den ligger lige heroppe. Den er så blevet kåret til nr. to dårligste sidste år i Danmark.

AS: Hvordan kan det være?

D: Det ved jeg ikke. Jeg så det på Internettet. Vi var nr. to dårligste karaktermæssigt skolen. Det er også der de fleste går tror jeg. Jeg går så på ??skolen, Vejlevej.

AS: hvordan kan det være?

D: Fordi da vi kom herhen så sagde min far at kommunen måtte godt vælge skole for os. Og så tog de så... ??

AS: Det er vel også et forsøg på at sprede de etniske minoriteter. Synes du det er træls at gå i skole et sted hvor der er mange... jeg ved ikke, hvor mange herude går i skole der hvor du...

D: De fleste... dem der bor her, de fleste... 70 % de går alle sammen på Langmarkskolen. Men nu så nogen de går i 10. men de alle sammen har gået derhenne

AS: Er det træls at gå i skole et sted hvor naboerne ikke går?

D: Nej, det er godt nok... men f.eks. kinesere, de går for sig selv. Der ikke sådan rigtig mange udlændinge, der går med kinesere. Når du ser kinesere de går med sig selv og deres egen slags. Og sigøjnere, de går også med sin egen slags. Det er mærkeligt. Jeg går med alle sammen her. Og jeg møder kinesere... jeg har måske aldrig snakket med dem, jeg har boet her otte år og jeg har aldrig snakket med dem.

K: Hvem er der ellers af andre etniske grupper?

D: Mange slags. De to der var her før, det var en assyrer og afghaner.

AS: en blandet flok. (12.20)

D: Vi har også fået en ny en. F.eks. en der kom for tre år siden, han er sådan en af mine gode venner, han kommer fra Irak. Så der kommer næsten hele tiden nye.

AS: Det er lidt sjovt at der er nogen der snakker med alle og andre der holder sig for sig selv. Betyder det noget... nu snakkede vi om at din familie kendte mange Kosovo-albanere, betyder det noget der samlet er mange etniske minoriteter, altså mange forskellige der bor sammen?

D: min far han... Kosovo ligger jo ved siden af Bosnien og Serbien og sådan noget, så min far han snakker rigtig godt med andre bosniere, f.eks. Beringsvænget, der er næsten kun bosniere der. Der er kun bosniere og det er sådan...

AS: Så det gør ikke så meget om der er mange afghanere eller tyrkere eller...

D: Nej det gør ikke noget.

AS: Er der nogen ting man kan gøre i Sundparken fordi der er så mange etniske minoriteter, som man ikke ville kunne gøre, hvis man boede et sted hvor der kun boede danskere?

D: Det har lavet en klub til os, et hold til os. Så har de lavet alt muligt for sponsorer og sådan noget og så har de lavet et hold til os, kun os.

AS: Så der er mere fokus på jer som gruppe?

D: ja.

AS: Der er nogen der snakker om at det er sværere at integrere etniske minoriteter når de bor mange sammen, der er også nogen der snakker om at det er nemmere, fordi man kan hjælpe hinanden når man bor mange sammen...

D: Jeg har lige fået mit danske statsborgerskab. Men min mor har ikke fået den, det er mærkeligt. Hele familien undtagen min mor. Og hun har været her lige så mange år som os. Det er mærkeligt sådan noget.

AS: Men er det nemmere at blive integreret, altså at lære hvordan det hele fungerer og lære sprog...

D: altså hvis du kommer her, det der er dårligt ved at bo her, der er mange tyrkere og tyrkere snakker kun tyrkisk her. De snakker kun... hvis jeg går mig og to tyrkere, så snakker de ikke dansk med hinanden, de snakker tyrkisk. Og f.eks. os albanere, når vi går sammen med hinanden så glemmer vi også sproget sådan... det er det trælse ved et. F.eks. da jeg var i Kosovo, da jeg kom tilbage så glemte jeg nogle ord.

AS: Du siger at du kunne ikke tænke dig at flytte herfra. Vil du gerne bo her altid også om 10-20 år?

D: Jeg kunne godt tænke mig at flytte i... enten vil jeg bo her, jeg vil ikke flytte f.eks. til byen, jeg vil altid bo her, men måske til USA eller hjemlandet eller sådan noget.

AS: Men hvis du skulle bo i Danmark, så skulle det være her, hvordan kan det være? (15.58)

D: Fordi jeg har sat mig godt ind her. Alle mine venner bor her og hvis jeg flytter herfra...

AS: Når man bor alment, så har man ikke investeret i fast ejendom. Det er noget som mange danskere tænker på. Det er en god investering og det er rart at have sit eget... det gør man ikke hvis man bor her. Det er ikke noget der betyder noget?

D: Nej...

AS: Hvad med private udlejningsboliger. Ville det betyde noget om det var private udlejere eller et selskab som boligforeningen her?

D: Altså jeg tror det var bedre hvis det var privat.

AS: Hvorfor det?

D: Det tror jeg bare det ville være. F.eks. hvis man går med mange ud-lændinge sammen, f.eks. med de tegninger der, de tænkte kun dårlige ting om det. Man hørte ikke danskernes mening om det. De snakkede kun om det selv og det var dårligt, dårligt, dårligt. Så får man det ind i hovedet at det er dårligt.

AS: Så du savnede lidt dansk input.

D: Man hørte kun de sammen meninger hele tiden.

AS: Så du ville gerne have at det var mere blandet.

D: Ja. Jeg kender nogle danskere, jeg har gået til fodbold med dem, de er rigtig flinke. Så nogen gange går jeg i byen med dem.

AS: Vi leger lidt med tanken om ejerboliger, om man kunne sælge nogle af de lejlighederne her i Sundparken... der er nogle af de rækkehuse her-nede, de kunne også være private. Hvis du fik muligheden for at købe en lejlighed i Sundparken, ville det så være en mulighed.

D: Hvis jeg nu, når jeg bliver 18, og skulle flytte ud, så ville jeg nok flytte... de der huse derhenne der er meget mere... f.eks. derhenne der har vi kun tre værelser, derhenne der er der meget større. Jeg har en ven der bor der. Der er meget større, der er to etager og have og det hele. Så jeg vil nok flytte derhen.

AS: Men er det så når du bliver 18 eller når du skal til at have familie?

D: Jeg tror jeg flytter når jeg bliver 18.

(afslutning)

A: Boede du her da der blev renoveret?

D: Ja, jeg var her da det blev renoveret... (18.48)

A: Det ligner noget forfærdeligt noget henne på billederne...

D: Det var meget flottere... det synes jeg. det gamle i stedet for det nye... Jeg kan ikke lide de der gule huse. Det hvide det var pænere...

A: Det så meget slidt ud henne på billedet...

D: ja, det var mudder på væggene...

A: Man kan sige det indbyder i hvert fald mere til... jeg ville i hvert fald hellere passe på det her. Det ser pænere ud.

D: Ja, det gør det. Men det er også blevet meget dyrere nu. Det koster 4700 at bo her om måneden. Før der var det ikke så dyrt. Jeg tror 2-3...

A: Er der sket en stor udskiftning så af folk i området fordi det er blevet dyrere?

D: der er mange der er flyttet ud i hvert fald. Nogen er flyttet til byen eller Bakkesvinget/Beringsvænget?? Og sådan noget. Så der er kommet nye ind.

(Afslutning)

Bilag C - Interview med Faraidon og Frahang

Noter til kort interview med beboere Faraidon og Frahang d. 13/05-2006.

Interviewere: Kim Risager (K)

Respondenter: Farhang og Faraidon)

Interview foretaget ved fest i kurdisk forening og var af uformel karakter, derfor den lidt sammenblandede vifte af svar

K: Kan du lide, at bo i Sundparken og hvorfor?

- Faraidon kunne rigtig godt lide at bo i området. Det var især venner og familie der gjorde det til et godt sted at bo. Fremhævede også lejlighederne der er nogle af de billigste i Horsens som et vigtigt punkt. Han kunne godt tænke sig at flytte i eget hus hvis der skulle blive råd til det. Bliver dog ikke indenfor den nærmeste fremtid idet han har søgt ind på Vitus Bering (Center for videregående uddannelser), hvor han vil læse eksportingeniør.

Faraidon har allerede kigget på huse i nærheden af Horsens, men så længe han studerer er der ikke råd til, at flytte væk fra Sundparken.

K: Kan du nævne to gode og to dårlige ting ved at bo i Sundparken?

- Faraidon kunne ikke umiddelbart pege på nogle negative ting ved at bo i Sundparken. (På dette tidspunkt kommer nevøen, Farhang, hen og snakker sammen med os). Nevøen var af en anden opfattelse, idet han synes at der boede for få danskere. Dette kunne Faraidon tilslutte sig. De mente, at hvis der boede flere danskere end der er nu, ville det være bedre som helhed for området. Det skulle dog ikke være danskere som var med til at gøre området mere socialt belastet. Fortalte her om tidligere problemer med stofmisbrugere og alkoholikere.

K: Hvordan er jeres naboerne og hvad er en god nabo?

- De havde ingen kontakt til danskere i Sundparken. Der boede kun én dansker i opgangen som var alkoholiker. Ifølge dem var en god nabo, en som bl.a. sørgede for at holde opgangen pæn foran sin dør og en som man kan stoppe op og snakke med, når man mødes. Det var ikke nødvendigt for dem, at man socialiserede på anden vis, eksempelvis ved husbesøg. En dårlig nabo var for dem en der ikke var en del af fællesskabet.

K: Der bor mange etniske minoriteter i Sundparken og området er på regeringens liste over ghettoområder i Danmark. Er det en fordel eller en ulempe at der bo så mange etniske minoriteter i området og er området en ghetto?

- De kunne begge godt lide at bo tæt ved deres familie og venner, men der var ingen af dem der snakkede meget med andre en kurdere (som dem selv). De syntes ikke der var nogle dårlige ting ved, at der boede så mange forskellige etniske minoriteter i området. De syntes ikke området var en ghetto fordi de oplevede ikke at der var nogle problemer i området udover de mange socialt belastede familier.

K: Er Sundparken en del af Horsens eller er den en by i byen?

- De syntes ikke, at Sundparken var isoleret fra resten af byen. De benyttede sig af hele byen men mente også, at der ikke kom nogen udenfor til Sundparken udover beboerhuset og indkøb på sundtorvet.

K: Har i oplevet at i er blevet diskrimineret fordi i bor i Sundparken?

- Nej, de var ikke noget de oplevede.

(Afslutning)

Bilag D - Interview med Fatima

Interview med beboer Fatima d. 09/05-2006.

Interviewere: Anne Saugmann (AS)

Kim Risager (K)

Respondent: Fatima (F)

AS: Introduktion til interviewet.

F: Det er rigtig gode lejligheder her. De er store og billige. Der er stor forskel på byen og her.

AS: Kan du ikke lige sige hvad du hedder osv.?

F: Jeg hedder Fatima og har boet her (Horsens) 28 år. Jeg har boet her siden '87.

AS: Kan du lide at bo her?

F: Ja, det kan jeg godt. Jeg har aldrig haft nogen problemer. Jeg kender mange.

AS: Hvorfor kan du godt lide at bo her?

F: Jeg har boet her siden jeg var barn. Og de gode lejligheder. De er ikke billige, men de er billigere.

aS: Hvorfor bor du her og ikke andre steder?

F: Jeg har boet andre steder...i byen (Horsens). Men jeg har ikke kunne finde andre steder som er billigere end der hvor jeg bor nu (Chr. M. Øtergaardsvej, del af Sundparken). Lejligheder er meget dyre, og jeg er på kontanthjælp.

AS: Hvad er det du har kigget på?

F: Det er lejligheder og huse. Men jeg kan ikke købe hus. Men jeg kunne godt tænke mig at købe hus og komme væk herfra.

AS: Der bor mange etniske minoriteter her i Sundparken. Betyder det noget for dit valgt, at bo netop her?

F: Dengang jeg flyttede hertil var der kun fire familier. Tyrkere.

AS: Hvordan er det at der bor mange andre etniske minoriteter?

F: Jeg er ikke meget i kontakt med dem. Jeg er mere sammen med danskere. Hvis vi ser dem i opgangen så hilser vi, ikke andet. Jeg snakker ikke så meget med dem.

AS: Synes du at det gør området mere eller mindre attraktivt?

F: Mere attraktivt. (Svarer så lidt på noget som ikke har med etniske minoriteter at gøre. Fortæller at området er rigtig flot og børnevenligt med legepladser og Sundparkhallen).

AS: Området bliver kaldt en ghetto...

F: Det synes jeg også det er. Der er lige pludselig mange etniske minoriteter.

AS: Synes du der er nogle problemer herude?

F: Jeg har ikke oplevet nogen. Men jeg er heller ikke oppe om natten.

AS: Føler du dig tryk ved at gå rundt her?

F: Ja, det gør jeg.

AS: Har Sundparken et godt eller dårligt omdømme i resten af byen?

F: (Tror ikke helt hun forstår spørgsmålet, svarer i hvert fald ikke på det der blev spurgt om. Det forsøges uden held, at omformulere spørgsmålet)

AS: Hvad er en god nabo?

F: Jeg har haft gode naboer indtil nu. Jeg har boet sammen med min familie. I min opgang boede der danskere, dengang. Nu bor der danskere, vietnamesere, og arabere.

AS: Er det nogen du snakker med?

F: Nej, hilser kun.

AS: Er det så stadigvæk en god nabo selvom man ikke snakker sammen?

F: Ja, nogle af dem.

AS: Hvad er en dårlig nabo så?

F: Jeg synes man skal man tage hensyn til hinanden. Holde rent i opgangen.

AS: Har du kontakt med andre i området?

F: Det er danskere og tyrkere.

AS: Er det svært at komme i kontakt med andre eller har du ikke lyst?

F: Hvis vi ser hinanden hilser vi men man har ikke trang til kontakt når man har andre. Det er ikke nødvendigt.

AS: Betyder det noget for dig nu, når du skal vælge et sted at bo, at der bor andre tyrkere?

F: Jeg vil hellere bo i et stille område. Jeg har ikke kunne finde det. Men jeg har det ikke godt helbredsmæssigt.

AS: Hvilke fordele eller ulemper er der ved at der bor så mange etniske minoriteter samme sted?

F: Det ved jeg ikke. Der skal ikke være for mange i opgangen, kun en eller to. Hvis man skal være i det danske samfund, så er det godt at have flere i opgangen sådan man kan kontakte dem. Hvis der er flest udlændinge er det ligesom at bo i sit eget land.

AS: Der er nogen der snakker om at integration bliver sværere hvis der bor mange etniske minoriteter i et område. Der er også nogen snakker om at det bliver nemmere fordi man kan bruge hinanden mere. Man kan lære af nogen andre med samme etniske baggrund som sig selv.

F: Det ved jeg ikke, jeg har ikke brugt nogen.

AS: Du kunne godt tænke dig at få dit eget hus. Hvad skal det være?

F: Det skal være et villa hus, ikke en ejerlejlighed. Jeg skal have min lille have.

AS: Hvorhenne?

F: Det er lige meget, bare ikke her.

AS: Er det fordi du ikke har pengene til det, at du ikke er flyttet?

F: Ja, det er det.

AS: Vi lejer lidt med tanken om, at man kunne have nogle ejerlejligheder i selve Sundparken og man kunne sælge dem. Ville du være interesseret i at købe en hvis du havde pengene?

F: Ja, det ville jeg godt. Jeg kan godt lide min opgang som den er nu. Men der kommer også nye. Man skal håbe at der kommer de man ønsker.

AS: Hvis du skulle købe din bolig i Sundparken. Vil der være forskel på lejlighederne og rækkehusene?

F: Det er selvfølgelig en fordel med rækkehusene. Der er fem værelser og have.

AS: Hvor tror du at du bor om 20 år.

F: Det ved jeg ikke, men min søn han ønsker sig et hus. Jeg ved ikke om han vil købe og så kan jeg bo hos ham. Men det er en drøm.

AS: Vil det ændre Sundparken hvis du købte din lejlighed? Vil det være nogle andre mennesker der bor her?

F: Ja, jeg tror der er mange der vil købe.

AS: Hvem tror du det vil være som kunne finde på at købe boligerne? Vil det eks. være tyrkerne?

F: Hvis jeg skal være helt ærlig, så snakker jeg ikke med andre. Kun hvis jeg møder nogen, så hilser jeg på dem. Så jeg ved ikke så meget.

AS: Du sagde at du havde nogle danske venner. Tror du de vil købe herude?

F: Ja, det tror jeg. (Bagefter modsiger hun sig selv og siger at der ikke er nogen der vil købe)

Bilag E - Interview med Kenneth Frederiksen

Interview med Driftsinspektør Kenneth Frederiksen, Andelsboligforeningen Odinsgaard, d. 10/06 2006

Interviewere: Anne Saugmann Rasmussen (A)

Kim Krebs Risager (KK)

Respondenter: Kenneth Frederiksen (KF)

Tage Mortensen (T)

A: Vil du starte med at præsentere dig selv...

KF: Mit navn er Kenneth Frederiksen og jeg er driftsinspektør i Odinsgaarden og har ansvar for alt hvad der hedder renoveringer og ombygninger, nyopførelser og driften i det daglige. Jeg har to inspektører som har delt vores boliger op i to områder, Horsens vest, Østbirk, Gedved og så har vi Horsens øst og det er Sundparken, så har vi Søvind og vi har Hovedgård. De kører så det daglige i afdelingerne med alle de ting der sådan skal laves og så har jeg sådan det lidt overordnede opsyn og ansvar for hvad der sker.

A: Hvad hedder inspektøren ude i sundparken?

KF: Han hedder Tage Mortensen.

A: Var han der mens der blev renoveret?

KF: Han tiltrådte faktisk lige omkring det tidspunkt hvor vi startede op. Jeg har været her i tolv år og noget af det allerførste jeg blev sat i gang med, det var at finde ud af at få lavet nogle kontrakter med nogle teknikere og så få startet renoveringen op. Så det var faktisk noget af det allerførste.

A: Vil du fortælle om den proces...

KF: Det startede... jeg vil tro det er startet for noget der ligner omkring 15-20 år siden, hvor man kunne konstatere mange problemer med Sundparken. Sundparken er jo et byggeri, som er opført efter det man kalder Sønderjyllandsplanen. Det var betonblokke, flade tage, afløb... tagvand, det blev ledt ind i midten af huset og... paptage... dårligt isole-rede ydervægge. Mange problemer, mange byggeskader. Og for omkring 20 år siden, der begyndte man allerede og snakke om at nu skulle man have gjort noget ved det og på et tidspunkt der fik man lavet en del betonrenoveringer derude. Og det viste sig efter nogle ganske få år, at det dueede ikke. Det var noget med at armeringsjernene i søjler og bjælker simpelthen rustede og betonen den blev sprængt. Og så fik man det repareret, men rusten den fortsatte med at arbejde og skaderne de opstod igen. Og derfor så begyndte man for... ja det er så omkring 15 år siden... for alvor at snakke om at nu skulle man i gang med at få renoveret Sundparken. Og der rettede man henvendelse til et lokalt ingeniørfirma og til et firma, der nu hedder DAI, Dansk arkitekt og ingeniørkontor, der har til huse i Århus. Man snakkede lidt med dem om hvad man skulle gøre og man fandt ud af at vi skulle have Landsbyggefonden ind i billedet, fordi vi kunne se at det blev til rigtig mange penge til det her. Så DAI de fik sådan set til opgave at få lavet en tilstandsrapport som var noget af det allerførste vi skulle have gjort. Altså vi skulle simpelthen have fundet ud af, hvordan har bebyggelsen det. Vi fik lavet en rapport og den blev sendt over til Landsbyggefonden og de udbad sig så yderligere en rapport, hvor man bad os om at få i dybden med nogle ting. Og på baggrund af de to tilstandsrapporter, så gik Landsbyggefonden ind i projektet. Og så gjorde vi det, at vi valgte DAI som totalrådgiver, det vil sige at de står med det overordnede ansvar for hele projektet, og de engagerede så et lokalt arkitektfirma, som hedder Birk og Svenning og et ingeniørfirma, som hedder Oluf Jørgensen A/S. (04.50) Og der gik man så i gang med at lave et projekt og vi fik det udbudt og det viste sig at det var for dyrt. Så vi måtte ind og lave nogle besparelser og lave et nyt projekt. Reviderede projektet, skruede lidt ned for ambitionerne. Og så fik vi afholdt en ny licitation, som så passede med de penge vi havde.

A: Og hvor er vi så henne rent tidsmæssigt nu?

KF: Der er vi henne omkring 1998. Der var det så sådan at Landsbyggefonden dem havde vi jo et meget tæt parløb med hele vejen igennem. Og de forlangte som noget af det første at vi skulle i gang med et beboerhus, fordi de havde erfaringer for at i andre renoveringer, der havde

man haft stor glæde af at have beboerhuset som noget af det første. Så i 1998, der havde vi første spadestik på beboerhuset og i 2000 der stod det færdigt. Og umiddelbart efter, det vil sige i begyndelsen af 2000, der gik vi så i gang med at renovere afdeling 11 og så arbejdede vi også stødt igennem bebyggelsen. Vi havde regnet med at det skulle vare omkring 4-5 år og på 3½ år der var vi færdige.

Der gjorde vi så det at vi lavede et byggeudvalg her i foreningen, bestående af vores formand for boligforeningen, vores forretningsfører, to beboere...

A: Hvordan fandt I frem til de to beboere?

KF: Det var to der på det tidspunkt var medlem i afdelingsbestyrelsen. Det var jo sådan, at inden man kunne gå ind og udbyde det, der skulle man ligesom have spurgt beboerne om de var indstillede på at gennemføre den her renovering. Og der havde vi et møde ude i vores selskabslokaler, det var det første møde, hvor vi sådan orienterede om projektet og der kunne vi fornemme at man var meget positive. Det var dog sådan, at når vi nu skulle i gang, så ville man jo gerne have renoveret indvendigt også og det var ikke planen. Det var heller ikke nødvendigt som sådan, for boligerne indvendige er jo egentlig i en rimelig god stand, men det var sådan at køkkenerne de var indrettet på en dum måde, fordi komfuret det stod placeret foran vinduet. Det vil sige at når man skulle op og åbne vinduet så skulle man op og kravle på komfuret og det var så heller ikke muligt at få lavet et emfang. Så beboerne de valgte simpelthen at de ville have nye køkkener samtidig. Det var så noget vi selv måtte betale. Vi skulle så have et nyt beboermøde, hvor man skulle beslutte om vi skulle gå i gang med det her og hvad der så skulle laves. Det havde vi oppe i håndværkerforeningen, hvor de beboere, der var interesseret i at stemme, mødte op. Vi arrangerede bus ind til byen for at få så mange med som muligt. Og der stemte man så renoveringen igennem.

A: Hvor mange var med på sådan et møde?

KF: Jeg vil tro der var et sted mellem 50 og 100 mennesker.

A: Er det gængs?

KF: Det er normalt meget svært at få beboerne med.

A: Også selvom det er de store beslutninger.

KF: På det tidspunkt havde vi jo også mange af anden etnisk herkomst og det er nok specielt svært at få de mennesker af huse. De kender ikke rigtig systemet. Vi har holdt nogle møder, hvor vi sådan har prøvet at forklare dem hvad en boligforening er. Fordi de tror faktisk at Tage Mortensen og jeg, vi ejer boligforeningen! (08.55) De tror det er vores bolig-

forening. Og vi prøver at forklare dem at det er altså jeres boligforening. Vi er ansat til at varetage jeres interesser. Det kan man ikke rigtig forstå. Man kan heller ikke rigtig forstå, at alle de penge vi bruger, det er beboernes penge. De tror vi har en kasse, som vi bare kan hæve pengene i og så bruger vi dem. Vi har mange intentioner om at gøre mange ting, det er tit tiden det kniber lidt med, men vi har talt om at vi skulle prøve at gøre lidt mere ud af at forklare de mennesker hvad vi er for nogle og hvad det er for at fællesskab de er en del af. Det er sådan nogle planer vi har for fremtiden. Der er så mange ting vi skal klare i det daglige, så det er sådan nogle ting der bliver skubbet til side.

A: Så der er ikke nogle konkrete planer..

KF: Det er ikke sådan at vi har noget på tapetet endnu, men vi har i hvert fald... i forbindelse med renoveringen der har vi holdt nogle møder derovre, hvor vi har haft tolke med for at forklare hvad en boligforening er og hvad renoveringen betød for de her mennesker. Men det er en tung proces. Men... da beboerne havde stemt renoveringen igennem så gik vi så i gang efter at licitationen den var på plads. Vi gjorde det under projekteringen at jeg lavede sådan set et lille program for hvad det var vi ville have. Fordi vi skulle have lavet alle de grønne områder totalt om. Det var en ørken før! Fliser og bede uden noget. Altså alt var sådan set ødelagt. Så vi skulle have ændret hele det grønne område. Inde midt i bebyggelsen, der lå der et kæmpe jordbjerg, med et fladt plateau for oven. Det kunne ikke bruges til noget som helst. Gik du op på det der plateau, hvor der var nogle muligheder for at sætte sig, så var det en stormomsust plet, som ingen brugte. Børnene brugte den om vinteren, den der store knold, til at kælke ned af. Det var jord fra dengang man opførte bebyggelsen. Man havde simpelthen ikke råd til at køre det væk og så havde man lagt det op som sådan et bjerg. Det ville vi have gjort noget ved. Så kravet var, at den der jordbunke den skulle enten væk eller også skulle den decimeres på en eller anden vis. Der kom vi gennem vores arkitektfirma på sporet af et rigtig godt anlægsgartnerfirma... ja det er jo en havearkitekt, LevFevre fra Århus-kanten. Ham havde vi en lang snak med om hvad det var for nogle ønsker vi havde til haveanlægget. Og han lavede altså det anlæg som vi har derude i dag. Som vi selv synes er rigtig godt. Det er jo sådan at der foregår jo en stadig udvikling af de der grønne områder, fordi så har afdelingsbestyrelsen pludselig et ønske om ikke man kan lave en eller anden form for en grillplads dernede. Og så prøver vi at lave nogle afskærmede pladser, som man kan få lyst til at sætte sig ned i. Vi havde også et ønske om at alle stuelejlighederne, hvor det overhovedet var muligt, skulle have udgang til en terrasse. Der var jo tidligere cirka 1,25-1,50 meter ned til terræn fra stuelejlighederne, men når vi nu skulle af med alt det jord der, så kunne man jo passende bruge noget af det til at lægge op til huset, fordi vi mener det er en kvalitet at boligerne nu får udgang til en terrasse. Så alt det der fik han indarbejdet i projektet og det vi kan se i dag, det er at folk passer utroligt godt på de grønne områder. Vi gør så også det, at hvert

forår og hvert efterår, der går vi det hele igennem og alle de steder, hvor der skal efterplantes, der bliver der efterplantet. Og vi har brugt mange penge på det. Men vi har en filosofi om at vi bliver ved. Vi fortæller folk til beboermøderne og når vi ellers løber sammen, at det er jeres penge vi bruger på det her og når vi bruger 50.000-60.000 kroner på planter, så kunne de penge jo være brugt på noget andet. Som måske havde været sjovere for beboerne, end at få det der beplantning etableret igen. Men vi gør det fordi, hvis ikke vi gør det, så går der ikke ret lang tid, så begynder det simpelthen at forfalde igen. Så vi er over det hele tiden. Og vi har brugt nogle hundrede tusinde på at efterplante. Vi har også i nogle tilfælde lavet nogle ting om, fordi når først beboerne begynder at bruge de udvendige områder, så kan vi også se at der måske er nogle ting der måske ikke har været så hensigtsmæssige. Det laver vi så om, der er ikke nogen grund til at tvinge folk, fordi det er jo også en svær proces. Vi er over det og det samme gælder sådan set bygningerne. (14.00) Vi havde en meget stor hærværksprocent før, med vinduer der blev ødelagt og graffiti på betonelementerne og det oplever vi simpelthen ikke mere. Det var ganske lidt efter renoveringen den var overstået, men ... altså konstaterede vi graffiti i dag, så var det væk i morgen. Knuste ruder bliver erstattet lige så hurtigt som vores glarmester han kan komme af sted med det. Også for at bebyggelsen hele tiden fremtræder pæn. Og vi kan se nu at vores hærværksprocent derude den er faldet til ingenting. Der er stort set ingenting. Der ryger selvfølgelig en rude engang imellem, men altså der er også mange mennesker samlet, så det betragter vi ikke som noget problem. Vi oplever i dag, at beboere ringer ind til os og siger: "Ved du hvad, vi har set at dem inde ved siden af, de gør sådan og sådan. Kan det være rigtigt?". Det har vi aldrig oplevet før. Det er for mig at se noget at gøre med, at nu tager man ansvar for det område man bor i og det er jo utroligt positivt. Vi har haft by- og boligministeriets udvalg herovre, fordi de var rundt og se en række bebyggelser i Danmark. De skulle så blandt andet se Sundparken. Vi havde taget os den frihed at kalde det en succeshistorie og Lise Mathiesen fra Socialdemokratiet hun sagde som noget af det sidste til os: "Det her det er en succeshistorie". Og det havde sådan set været den bedste oplevelse af dem alle på den tur de var på. Det er jo dejligt. Men jeg vil så også sige, at det her projekt, det havde vi aldrig kunnet gennemføre, hvis ikke vi havde haft Landsbyggefonden med som partner.

(Økonomi, tal han ikke kunne huske)

Selve renoveringen beløb sig jo til cirka 250 millioner. Og det er Landsbyggefonden, det er boligforeningen selv, det er Horsens Kommune og det er kreditforeningerne. De tre store kreditforeninger de har også været inde og spyttede i kassen. Men Landsbyggefonden har været langt den største sponsor og har jo også hele tiden været taget med på råd når vi har snakket løsninger. Det var jo sådan at vi overskred jo desværre også budgettet. Det gjorde vi fordi da man skulle til at mure facaderne, så fandt man ud af at de gamle vindueshuller de sad ikke over hinanden. Det skal de sådan nødvendigvis når man nu begynder at mure. Så vi

skulle til at skære af vinduer og sådan noget. Der skete også det derude at alt det her jord, som vi skulle have væk, det havde vi regnet med at køre ned i Rytterkiledalen. Der lå sådan forskellige plateauer, hvor man også havde en stor boldbane. Der snakkede vi om i starten at der skulle være en cykelcrossbane. Det gik vi få bort fra, fordi vi var simpelthen bange for at alle kvarterets unge med knallert og scooter ville tage den i besiddelse og det ville vi simpelthen ikke kunne styre, så i stedet for så blev vi enige om at så ville vi lave sådan et rekreativt grønt område. Så alt det her jord, det skal så lige indskydes at i forbindelse med haveanlægget, da vi vidste at vi skulle have et helt nyt haveanlæg, så blev vi enige om, at vi hellere måtte få undersøgt vores kloaksystem, og det viste sig så desværre også at være i en ret dårlig forfatning. Vi fik en rapport som sagde, at inden for 5-10 år så skulle vi have renoveret hele kloakanlægget det skulle laves om. Der blev vi så enige om at det kan vi så lige så godt gøre nu, så vi ikke skal til at grave hele haven op, når den først er vokset op. Og der var det sådan, at alt den jord som man havde regnet med... man graver op over kloakledninger, den jord ville man indbygge igen, men det viste sig at være den stiveste lerjord, så det kunne ikke bruges. Så alt det jord, det skulle ned i Rytterkiledalen og det skulle en del af jorden fra den store høj også. Der skete så det, at vi oplevede et meget stort jordskred. Al den jord vi læssede ned, den læssede vi ned på noget der var gammel mosebund. Og da belastningen blev for stor, så skød den der mosejord simpelthen ud og lukkede vandløb og hele molevitten nede i Rytterkiledalen. Så alle sådan nogle ting gjorde at budgettet skred for os. Der fik vi så en aftale med Landsbyggefonden og vi fik nogle ekstra bevillinger så vi kunne gennemføre projektet. Det var utroligt glade for, fordi vi kunne have risikeret at man havde sagt at de her merudgifter, dem må I så finde, ved at gå ind og skære i projektet. Og det har der ikke været tale om. Der var også en anden ting... vi havde jo et stort ønske om at bebyggelsen skulle mures op, det skulle være muret byggeri fordi murværk patinerer smukt og det er holdbart og det er et godt materiale. Man ser jo desværre synes jeg, alt for mange renoveringer som er gennemført med pladebeklædning i alle afskygninger. (19.42) Vi var også inden renoveringen med vores bestyrelse og vores teknikere rundt og besigtige mange byggerier både nede i Sønderjylland og Århus og alle de store renoveringer og blev næste hver eneste gang bekræftet i at det her, det er ikke det vi vil have. Så talte vi med vores totalrådgiver og han lavede en kalkulation på det og kom egentlig frem til vi kunne få murværk til stort set samme pris. Der havde vi en god snak med en arkitekt ovre i Landsbyggefonden, der hedder Anker Jensen, han synes det var en god ide, fordi det stort set var udgiftsneutralt og det gjorde så at vi fik murede facader. Vi har fået ??Vinduer(20.33) og vi har fået aluminiumstage. Så vores udgifter på den fremtidige udvendige vedligeholdelse, de er jo også blevet minimeret helt utroligt. Alt i alt så er vi utroligt stolte af renoveringen, glade for at det kunne lade sig gøre. Og vi kan mærke på de mennesker der bor derude, de er også utrolig glade for det. Vi har oplevet at folk ude fra et område, der hedder Stensballe... det er det sådan mere eksklusive, mondæne parcelhusom-

råde i Horsens... vi har oplevet at ældre mennesker, som sælger boliger derude, de søger om at få en lejlighed i Sundparken. Og i øjeblikket der er det sådan, at vi har ventelister på lejligheder i Sundparken og det har vi aldrig oplevet før.

KK: Har I haft udlejningsproblemer?

KF: Vi har ingen udlejningsproblemer i Sundparken. Tidligere der kunne du stort set få en lejlighed... ikke fra dag til dag, men fra måned til måned kunne du få en lejlighed i Sundparken. Det kan du ikke mere. Det er blevet så attraktivt. Det er sådan at lige efter reoveringen den blev gennemført, der var vi så heldige at komme med i en omprioriteringspulje, der gjorde at huslejen den ligger på stort set samme niveau. De fik faktisk en huslejenedsættelse i forhold til det man betalte før til det man skulle betale efter reoveringen. Så fik de nedsættelse af huslejen. Så efter vi har brugt 250 millioner derude så har man fået en huslejenedsættelse. Så udover at det blev et område, så er huslejen også attraktiv og det har jo selvfølgelig også en afsmittende virkning når folk de søger lejlighed. Men altså alle de der tiltag har jo gjort at det er blevet et utroligt populært område. Vi har så også... faktisk også inden reoveringen var tilendebragt, der havde vi jo startet den beboerrådgi-verordning op derude. Det er så Annette der sidder der nu. Det kan vi også se at den indsats beboerrådgiveren gør og de projekter, der kører i Sundparken gør jo også, at vi har... synes vi selv... godt styr på de unge mennesker fordi, hvor de tidligere hængte rundt om i bebyggelsen og på gadehjørnerne og lavede ballade, så er de ovre i Sundparkhallen nu. Det er jo en hus der er booket op hver eneste dag også i weekender og også i de fleste ferier. Der er der nogen til at tage vare om dem, og der er det jo sådan at ALLE derovre er velkomne også de børn der måske ikke kan finde ud af at opføre sig sådan som man bør opføre sig. De er velkomne og hvis de ikke kan opføre sig ordentligt derovre, så taler man med dem og så får vi som regel en god ordning med dem. Jeg kan fortælle at... det er bare sådan en lille sjov historie... at vi har nogle fodboldspil derovre. Der var så et par unge mennesker som var kommet op at slås, og så tager den ene en stol for at slå den anden med og så hamrer han den her stol ned i det her fodboldbord, som kostede omkring en halv snes tusinde og det var ret nyt. Vores politik er den, at når vi har synderen til de der ting der bliver ødelagt, så får man lov at betale og hvis det er sådan nogle unge mennesker, så går vi til deres forældre. Det er lige så meget for at der skal være noget præventivt i det. Det her det var to ganske unge mænd, eller unge drenge, og Annette fortæller mig så en dag at den ene af dem er meget bange for sin far, fordi han får simpelthen klø. Så siger hun: "Skal vi prøve og se om vi kan finde ud af et eller andet med de to unge mennesker?" Det synes jeg vi skal. Så indkaldte Annette og jeg de her unge drenge til en snak en dag og vi sad og snakkede lidt om det her uheldige i at man står løs på hinanden og det særdeles uheldige i at man ligefrem tager en stol for at slå med. Og siger vi: "Hvad siger din far og mor til at du kommer hjem og skal betale?". De skulle så

betale halvdelen hver. Det kunne vi jo godt se at det var de meget kede af, den ene han var sådan meget tæt på at side og græde. (25.01) og så siger jeg til dem:” Ved I hvad, vi kan lave en aftale. I kan arbejde det der beløb af, ved at holde det pænt rent her omkring Sundparkhallen. I kan luge ukrudt, I kan samle papir, I kan tømme papirkurve. Nu finder vi ud af hvad er vil være en rimelig timeløn for sådan nogle som jer. Fordi I skal ikke trælle her i tid og evighed, vi finder ud af en rimelig timeløn. Så kommer I her hver dag og sørger for at her er pænt og ordentlig og når I har været her så går I ind og meddeler Annette at nu har I været her 2 timer, nu har vi været her 3 timer eller nu har vi kun været her en time. Og så skriver hun af. Og snakker vi ikke med jeres forældre om det her. Så er det en anliggende mellem os. Så skal I love at fremover, så finder det her ikke sted mere.” Det gjorde de! Og de har passet det til punkt og prikke og nu kommer de pænt og giver hånd og siger goddag og vi snakker om hvordan det går. Det har vi jo så erfaret at det er noget der har givet genlyd også blandt deres kammerater. Fordi kammeraterne vidste jo at de skulle betale, det gik jo som en steppebrand og de vidste jo godt at der ville blive ballade i det ene hjem. Det var sådan at storebroderen til den ene af de her drenge, havde fat i os, og sagde at han ville... han havde nemlig en læreplads... han ville betale det lillebroderen skulle betale, hvis ikke hans forældre fik det at vide. Det synes vi var utroligt flot og derfor synes vi at de skulle have en chance. Det har vi fået tifold igen!

A: I er blevet medspillere.

KF: Ja. Og det er også derfor at vi har jo erfaret at i stedet for at de får karantæne og bliver udelukket så tager vi dem ind og så tager Annette en god snak med dem og forklarer dem, at det der, det vil vi altså ikke have. Og det hjælper. Det er efter min mening, og jeg tror Annette har den samme... det er årsagen til at vi har ikke den ballade derude mere. Det har vi ikke.

A: Er der andre bløde indsatser end at Annette blev ansat?

KF: Der kører og der har kørt en del projekter i Sundparken. Altså de mennesker vi har derude de er gode til at få øje på de muligheder der er for at søge tilskud til forskellige projekter. I øjeblikket der kører der også et projekt i noget der hedder Østbasen. Det er jo sådan set hele østbyen. Også vores naboer som er boligforeningen Berringsgården... hvor man også tager hånd om de unge mennesker. Tager dem med til fodbold, får dem med i de lokale sportsklubber (27.45). Vi har erfaret at der er mange af de der unge mænd, og piger for den sags skyld, af anden etniske herkomst, der gerne vil dyrke idræt, men det der med at få far og mor til at følge dig op til AC Horsens eller ud til nogle af vores basketklubber, det gør man ikke. Det gør man i Østbasen, der har vi ansat en der hedder Kenneth Lund?? Til at stå for alt det der. Der kører mange sportsprojekter, hvor man igen tager unge mennesker, som er

interesseret i at dyrke idræt, tager hånd om dem og hjælper dem i gang, Der har vi også kunnet se at nogle af dem de fortsætter så af egen vilje i AC Horsens f.eks. Det er tit et spørgsmål om at vi bare skal tage et initiativ for at få sat nogle unge mennesker i gang med noget og så skal man sådan være god til at holde dem til ilden så de ikke giver op. Fordi vi oplever desværre alt for ofte, at de unge mennesker de får ikke meget opbakning hjemmefra. Det er alt alt for lidt, så det prøver vi så at give dem. Så i øjeblikket så er det projekt Østbasen, der kører, men så kører der jo også ting for etniske kvinder. I øjeblikket der har vi også startet et projekt op, hvor man forsøger at få etniske kvinder, som ikke har været ude på arbejdsmarkedet, i i gang med noget. Det er også et projekt som boligforeningen har fået penge hjem til og nu har vi så lige renoveret nogle lokaler i en kælder, som de så kan bruge. VI snakker om ovre på Sundtorvet, der har vi en grønthandler, det er en familie af tyrkisk afstamning, som vi har et utroligt godt forhold til. De har en stor kælder under deres forretning, som de stort set ikke bruger, og der har vi så talt med dem om at vi inddrager en del af kælderen, han får så en mindre husleje, men vi får så nogle lokaler, hvor de unge mennesker f.eks. så kan spille musik derovre. De mangler et øvelokale, men da det jo ikke er noget der går stille for sig når sådan nogle de skal tromme og spille, så skal vi helst have dem puttet dem lidt af vejen. Så der skal vi i gang med at indrette nogle øvelokaler og mødelokaler, hvor man kan gå over og sætte sig og hygge sig. Så når Annette hun ligesom kommer med nogle ting og siger: "Vi har altså brug for... et lokale der eller vi har brug for det", så synes jeg selv at vi er meget lydhøre og i den udstrækning det overhovedet er muligt, så gennemfører vi tingene. Det gør vi selvfølgelig fordi vi kan se at det har en effekt hele vejen rundt. Det er jo også sådan at i forbindelse med renoveringen, der forlangte Landsbyggefonden også at man lavede en social handlingsplan, som helt klart fortæller hvad det er man skal gøre og man har fået hægtet nogle personer på, som har ansvar for at den sociale handlingsplan den forløber som den skal.

(Kenneth prøver at finde helhedsplanen, det er den forkerte.)

Boligsocial indsats i boligområdet Sundparken, helhedsplan. Den forlangte man at vi skulle lave og der er det sådan at... afdelingsbestyrelsen derude, som jo er beboere, som de andre beboere har valgt. De er jo med i den der sociale handlingsplan og har også ansvar for at ting bliver gennemført, så vi har jo afdelingsbestyrelsen med også.

A: Hvem sidder i afdelingsbestyrelsen? Hvilke beboere?

KF: Det er kun danskere. Det er kun danskere. Vi har nogle enkelte gange haft opstillet nogle mennesker af anden etniske herkomst. Vi har haft en suppleant, men han trak sig ret hurtigt ud af det arbejde der. Jeg ved ikke om det er rigtigt, men vi fik at vide at hans landsmænd havde bedt ham om at trække sig ud af det der, fordi det skulle han ikke involveres i.

A: Så er man skruebrækker?

KF: Ja. Det er jo lidt skuffende, men det er måske også en remilicens?? (33.00) af at man ikke rigtig ved hvad en boligforening er og hvilke muligheder beboerne for selv at få indflydelse. Det er jo sådan i det system her, der har beboerne jo utrolig stor indflydelse på hvad der skal ske i boligområdet, hvis man vil engagere sig. Og det tror jeg ikke man er klar over. Det gælder på hele bebyggelsen, det gælder jo også på ens egen bolig, man har meget meget stor indflydelse. Når vi har beboermøder i Sundparken, så møder der måske 50-60 mennesker, og det er jo ikke ret mange når man ser på hvor mange der bor derude. Hvis der er nogle ting som optager mange mennesker, så møder de. Hvis man f.eks. i en afdeling, ikke i Sundparken, men hvis man i en afdeling skal have afstemning om man må have hund eller kat, så møder folk. Sådan nogle helt konkrete ting, det er noget der optager folk. Så møder de. Men fordi vi har et beboermøde, hvor vi skal forelægge budgetter og hvor man har nogle forskellige ting man vil orientere om, det interesserer desværre alt for få. Vi har sommetider talt om i huset, at sådan som vi selv har det... når vi tager hjem fra arbejde, så vil man i en eller anden grad også gerne være i fred. Man har mange andre ting som man også gerne vil når man har fri og det gælder selvfølgelig også vores beboere. Det behøver jo ikke at være sådan at man hele tiden skal tages... at man hele tiden skal tage vare om beboerne, fordi man nu bor alment. Det kan jo godt være at de mennesker siger, jamen vi bor alment, men vi vil gerne have lov til at passe os selv og så længe tingene kører fornuftigt, så har vi ikke lyst til at engagere os. Det er jo ikke sådan at man behøver at gå ind i en masse arbejde fordi man bor alment.

A: Hvor meget var bestyrelsen inde over de bløde projekter? (35.18)

KF: Den sociale handlingsplan er lavet mellem vores forretningsfører og Horsens Kommune. Så har afdelingsbestyrelsen selvfølgelig været inde og sige god for den, også fordi de blev hægtet op på nogle af de der ting.

(Kenneth finder ud af at det er den forkerte plan... han lover at sende.)

A: Før renoveringen, du sagde at der var meget hærværk, var der andre problemer derude?

KF: Der var også mange problemer med narkotika. Det var sågar sådan at på gavlene, der sad der bokse til brugte sprøjter og man fandt brugt sprøjter i legeområderne og sandkasserne. Vi har ikke de problemer mere. Vi har selvfølgelig stadig nogle misbrugere derude, både narkotika og alkohol, men det er ikke et problem man slås med i det daglige. Vi har nogle steder derude haft nogle steder, hvor folk sad og drak øl på varme sommerdage. Der er det sådan at det ser vi ikke mere, fordi vedkomne der trak de her mennesker til sig er så flyttet, så det problem

er løst. Vi havde på et tidspunkt en skurvogn stillet op derude i området, fordi nogle af de der meget svage beboere skulle have et sted og der var vi blevet enige om at man kunne lige så godt prøve at samle dem og så prøve at give dem nogle lidt bedre forhold end det at man sad rundt omkring i lejlighederne. Så vi lejede en skurvogn og så havde vi en pige som hedder Sanne Rubænke?? (40.07), som nu kører et projekt derude også for misbrugere og svage beboere. Hun tog så vare om de her mennesker og de havde den her skurvogn hvor man kom og kunne være hver dag, og hvor man lavede mad til de. Det projekt det tror jeg det kørte i nærheden af et par år. Vi havde fået lov til at stille skurvognen op midlertidigt af Horsens Kommune og da man så fik mulighed for at komme ud i nogle andre lokaler, så blev den der skurvogn sendt retur, men projektet kører sådan set stadig videre, fordi vi har Sanne Rubænke derude, som tager hånd omkring de der misbrugere, så vi bemærker ikke misbrugerne i dagligdagen. Vi ved selvfølgelig godt hvis der foregår narkohandel fra nogle lejligheder og det er vi heller ikke kede af at give politiet et praj om. Og så holder man det under observation og så slår man til en gang imellem. Men det er ikke sådan, at det er et problem for os i det daglige. Tidligere havde vi også mange tyverier. Det var desværre ikke særligt svært at komme ind i lejlighederne, men da vi så skulle i gang med at renovere, der fik man simpelthen sat dørtelefoner på alle opgange, så de er låst i det daglige. Det vil sige at hvis du skal ind, så må du ringe på. Så har man fået delt alle blokke og kældre op så beboerne har adgang til en del af kælderen, der hvor de har deres pulterrum og til deres opgang. Så du kan ikke hvis du bor i nummer 13 så kan du ikke låse dig ind i nr. 18. Vi har fået nye entredøre, brand – og lydøre i ind til alle lejlighederne. Det har bevirket at vi stort set ikke har indbrud mere. VI fik mulighed for at få alle postkasser ned vejen, de sidder ude i det lille vindfang, så posten bare skal aflevere sin post der. Vi skal også, vi sender jo mange beboermeddelelser ud det er jo også meget nemmere bare at smide dem ind. Det fungerer upåklageligt. Tyveri det oplever vi stort set ikke. Og hærværk i kældrene det er også minimalt. Det er altså fordi vi har gjort det sværere for de mennesker, der havde de tendenser. Vi fandt ud af, ret hurtigt, da vi var gået i gang med at renovere... fordi der havde vi på altangangshusene, der havde vi brevindkast i indgangsdørene... men der fandt vi ud at der var altså nogen der havde så tynde lange arme, så man kunne stikke hånden ind gennem brevindkastet og op og åbne vrideren indvendig. Det har vi også fået stoppet. Så der er prøvet til, men hver gang har vi heldigvis fundet et modtræk og fået det stoppet. Det er en løbende proces og det har det været fra den gang hvor vi gik i gang med renoeringen, hvor vi hele tiden har taget udfordringerne op og prøvet på at få dem løst. Set med mine øjne så er det lykkedes rimeligt godt.

A: beboersammensætningen. Der bor mange etniske minoriteter lige nu. Der bor også mange der ikke har job. Er det noget I har arbejdet med? (43.45)

KF: Nej, det kan man ikke sige. Jeg ved at Annette sammen med det job hun har, det er egentlig ikke noget hun skal tage sig af, jeg ved at hun i flere tilfælde prøver at få nogle af de unge mennesker derude i gang med en læreplads eller komme ind på en fabrik og det er altså lykkedes i mange tilfælde. Vi har gjort det at vi har taget fat i nogle af de håndværkere vi bruger i det daglige og har spurgt om de ikke kunne tænke sig at få en ung mand i lære og vi har da fået folk i lære som murer og vi har fået nogen ind i andre virksomheder. Og det er primært Annettes fortjeneste. Det er jo ikke noget en beboerrådgiver egentlig skal tage sig af, men hun er simpelthen så engageret, så når hun løber ind i de der ting, så tager hun fat i det og hun har et utroligt godt netværk. Og det synes vi også herfra, at hvis vi kan hjælpe nogen i gang på den måde, så vil vi gerne det. Men det er ikke sådan at vi gør noget specielt for de beboere.

A: Skete der stor udskiftning efter renoveringen? Er der sket noget med beboersammensætningen siden da?

KF: Nej... så vidt jeg husker så var procenten af beboere af anden etnisk herkomst lavere end den er nu, men der var noget med at man pludselig gjorde de mennesker op på en anden måde.

A: Efterkommere talte på en anden måde?

KF: Ja, de talte med som borgere af anden etnisk herkomst, selvom de var danske statsborgere. Og det gjorde altså at procenten pludselig steg derude til over 60.

(KÅS tal for området hentes)

(47.36)

A: Hvad er det for et flyttemønster i oplever nu? Hvem er det der flytter ind og hvem flytter ud?

KF: Ud fra den betragtning at vi har flest indvandrere, så er det selvfølgelig også dem der flytter mest. Men... hvad har vi af flytninger. Det vil jeg gerne spørge Tage om.

(Tage hentes. Vi præsenteres. Tage spørges om flyttemønster)

T: Det er en blanding. Det er både nydanskere der flytter, men det er også danskfødte, der flytter. Det er en skøn blanding.

A: Så den overordnede sammensætning ændres ikke?

T: Nej det synes jeg ikke.

KF: Det er ikke sådan at der kommer flere danskere til?

T: Nej det er det ikke. Det holdes nok neutralt lige pt.

A: Hvad med kontakthjælpsmodtagere versus arbejdende?

T: Jamen dem er der jo en vis procentdel af og dem tror jeg vi holder fast i den del der.

KF: Det er ikke sådan at når man få job så flytter man videre?

T: Nej, det gør man ikke. Nogle af dem der bor derude, de er jo både født og opvokset derude så det er ligesom om at så bliver de hængende. Der er nogen der har været væk herfra og kommer tilbage igen. Det er ligesom om at her er man født og....

A: Her hører man til...

KF: Den sociale arv den er svær at bryde. Det er den. Hvis unge mennesker er vant til at far og mor de er derhjemme og far og mor sidder måske og drikker, så er det jo normalen. Det er svært at komme ud af sådan et mønster.

T: Når mor og far de aldrig går på arbejde, de er der hele dagen, hvorfor skal man så gå på arbejde, det er man jo ikke vant til. Så det er lidt det mønster der. Det er det altså.

A: Er der mange familier, hvor begge... hvis der er to forældre... hvor de ikke arbejder?

T: Ja, det er klart det er der..

KF: Ja, der er mange. I vil i de KÅS tal kunne se en husstandsindkomst er i Sundparken og den er altså lav.

T: Det er også helt sikkert at selvom man ikke... man kan se at der er fuld knald i øjeblikket så er det ikke sådan at man har indtryk af at de lige pludselig står og nu skal vi ud og have noget arbejde. Det er ikke den opfattelse. Man behøver stort set ikke at lave en aftale om de er hjemme, de er altid hjemme. Det viser også mønsteret.

(Tage sendes ud...)(51.15)

KF: Det er jo lidt forstemmende fordi... når man kan se at far og mor er hjemme... sådan noget som at følge sine børn i skole eller sørge for at man får sine børn i skole, det er der også mange der ikke er særligt gode til. Man har ikke langt fra Sundparken en stor skole, der hedder Langemarks skolen og der går selvfølgelig mange af vores beboere. Der

gjorde man det på et tidspunkt at man simpelthen tog hjem til familierne og fik børnene i skole. Og havde fat i forældrene for at gøre det klart at man måtte altså sørge for at man fik børnene i skole, fordi det var lige så normalt at børnene de blev altså hjemme hvis ikke man havde lyst til at gå i skole. Der var det ikke sådan at mor og far sagde: "Du skal i skole i dag!". Så blev man bare hjemme og det tog skolen altså fat i med stort held. Så man skal have fat i det hele tiden, på et eller andet niveau, for at få brudt det der mønster. Man har talt meget i Horsens om den sociale arv, fordi Horsens er jo altså en arbejderby og den sociale arv den er tung at løfte. Man har da gjort meget fra kommunens side for at løfte den sociale arv med forskellige projekter, så det er da noget man gør noget ved. Men det er svært. Det tager meget meget lang tid. Det er et langt sejt træk. Men hvis nogen er villige til ligesom at tage hånd om de her mennesker og prøve på at hjælpe dem, så tror jeg da på at det er den eneste vej frem. Det er at tage fat i det, og prøve at gøre noget ved problemet frem for at sige at det må de selv om. Man er nødt til at gå ind og hjælpe. Og de der tiltag Annette gør, det er jo i det helt små, men altså... det viser sig jo alligevel at når de unge mennesker de får et job, så er de jo utroligt glade for det og de er meget stolte over det. Så kan man jo så håbe på, at har man en lillebror eller en storebror derhjemme, som måske ikke har et job, så breder det sig måske. Det er jo det man kan håbe på. (53.42) Og det kan vi så se derude at Annette... jeg vil ikke sige at hun er en mor for dem... men altså, jeg kan i hvert fald mærke når jeg kommer derud, at de kommer meget ofte og skal have...

A: Et voksenholdepunkt...

KF: ja... de skal snakke med Annette. Annette! Er Annette her! Har du ikke tid... de skal snakke med hende om alt fordi hun altid tager imod dem. Det er en lille ting... sådan en som Kenneth, som kører det der Øst-baseprojekt, han har haft lektiehjælp ovre i Sundparkhallen, altså hvor de unge mennesker de kom og fik hjælp med matematik og til dansk osv. Jeg har oplevet at når ikke Kenneth var der, så gik de igen. Det skulle være Kenneth, der skulle hjælpe med det her. Mere skal der ikke til, så kommer de unge mennesker selv og beder om... vil du ikke lige hjælpe mig. Det er efter min mening et skridt på vejen, hvis man ikke er ked af at bede om hjælp når det er nødvendigt. Det er alle de der små ting, tror jeg, kan med til at man får vendt en udvikling.

A: Beboerråd giverordningen, det er en fireårig aftale der kører nu. Hvad sker der derefter?

KF: Det ved vi ikke.

A: Hvis der ikke kommer tilskud fra Landsbyggefonden...

KF: Det er Landsbyggefonden og Horsens Kommune og boligforeningen der betaler beboerrådgiveren. Vi har da talt om, at hvis ikke så kan vi blive nødt til selv at finde pengene. Fordi vi har erkendt, at vi kan ikke undvære en beboerrådgiver derude. Det kan vi ikke. Så må man finde de midler et andet sted. Nu er vi jo to boligforeninger der deler Annette. Beringsgården og Odinsgården. Vi har et godt samarbejde boligforeningerne imellem og jeg tror også at hvis det kom dertil, så kunne man blive enige om at finde pengene.

KK: Det kunne også være Horsens Kommune var interesseret...

KF: Det kunne man håbe på, det er altid svært når man skal have offentlige myndigheder ind over. Det er ikke altid pengene sidder så løst som man kunne ønske det. Men jeg tror man er meget opmærksom på, at det arbejde det skal fortsættes. Hvis det stopper nu, så er jeg bange for så vil der være alt for mange ting der falder på jorden. Vi kan jo se i de perioder, hvor vi ikke har haft mandskab nok til at kunne køre huset derude i ferier f.eks., der kan vi mærke at der begynder vi at få problemer ude i terrænet og i området. Det er simpelthen...

A: Det er i løbet af et par uger...

KF: Ja, det mærker vi lynhurtigt. Og det er jo en god indikation af at det hus, det skal altså helst være åbent og der skal være nogen til at tage sig af de unge mennesker. Jeg tror det er en ordening man er nødt til at fortsætte.

A: En anden ting, det er området's image udadtil, omdømmet i resten af byen. Hvordan var det og hvordan er det? (57.03)

KF: Sundparkens image tidligere, var meget dårligt. Altså når man kom fra Hybenvej, så var man stemplet. Det er blevet betydeligt bedre. Det er stadigvæk sådan at det har en lidt dårlig klang i forhold til, men det...

A: Hedder det Hybenvej eller hedder det Sundparken?

KF: Altså, bebyggelsen hedder Sundparken... men hovedfærdselsåren igennem bebyggelsen hedder Hybenvej og alle blokkene over mod beboerhuset er benævnt Hybenvej, så når folk siger: " Jeg kommer fra Hybenvej", så har det altså stadigvæk en lidt dårlig klang. Det var sådan under byggeriet, der talte vi meget om i byggeudvalget om vi skulle søge Horsens Kommune om lov til at få ændret vejnavnet fra Hybenvej til... ja Sønder Lindskovvej. Det hed tidligere Sønder Lindskov derude. Det talte vi seriøst om, men det kom vi altså så ikke videre med. Det var simpelthen fordi vi ville bort fra det der Hybenvej. Det kom vi så ikke. Men bebyggelsens image er bedre betydeligt. Det er det. Der har været mange gode artikler i Horsens Folkeblad og også andre tidsskrifter om Sundparken. Det er selvfølgelig med til at ændre billedet af bebyggel-

sen. Men man kan ikke sige at det er vendt fuldstændig. Desværre. Så stadigvæk... altså Sundparken, Hybenvej... nej. Men det skal så siges, at når først mange mennesker har været ude at se det, har gået en tur i bebyggelsen, så har man et helt anden opfattelse af det. Det har man. Det er vendt men nok ikke så meget som vi kunne ønske.

A: Hvordan har I arbejdet med det?

KF: Det snakkede vi jo meget med Horsens Kommune om, fordi der skal jo ændres mange ting rundt omkring, hvis man pludselig skal ændre sådan et vejnavn og det var man ikke rigtig indstillet på. Vi har også været inde på at vi ville have gjort hele Hybenvej til sådan en stillevej med bumb, fordi... nu har I selv set vejen derude og somme tider så er der altså nogle mennesker der synes det er sjovt at køre ræs derude. Det gør selvfølgelig at mange beboere der er utrygge og der har vi så også ansøgt om at få det gjort til en stillevej. Også fordi børn jo er meget ude i området. Det har vi heller ikke kunnet få ført igennem. Desværre. Det kunne være sådan nogle ting der kunne være med til at bedre hele området. Det var sådan tidligere at nede mellem det der hedder afdeling 11 og 12, det er de to nederste rækker mod Rytterkiledalen, der var der en gennemgående vej. Man kunne køre gennem hele bebyggelsen og der opdagede vi... eller det gjorde beboerne, de fortalte os, at alle de mennesker, der boede ovre i parcelhusområdet, når de skulle ned og handle i Fakta eller når de skulle bageren lørdag og søndag, så kørte man igennem hele bebyggelsen og det... var man altså utroligt kede af, selvom der var nogle ret kraftige bump. Så under byggeriet, der blev vi enige om at nu laver vi et stort torv midt på den der gennemkørselsvej. Det snakkede vi så med brandvæsnet om, for det er jo også noget med brand og med redning... men det fik vi lov til så der har vi lavet sådan en... altså vi havde tænkt det som en petanquebane dernede, den blev så desværre brugt til fodbold, hvilket generede mange af de beboere, der boede lige op ad. Så nu har vi rejst sådan en stor stensulptur dernede. Det er også noget vi har gjort en del ud af, hvis I lægger mærke til det derude, så er der meget kunst derude omkring. Vi kørte på et tidspunkt et projekt, der hed billedtegn, hvor der var tilknyttet en lokal kunstner, som hedder Lars Lyngge, som havde mange projekter i gang derude, både ovre i Beringsvænget og i Sundparken og det var projekter som beboerne var involverede i. Hvis I var nede i Rytterkiledalen, så kunne I se at der lå en kæmpe træstamme, som var behugget med mange forskellige motiver. Det var et træ som Lars var ude at finde i skoven og det blev så fragtet over på Sundtorvet og der lå den i lang tid. Der kom folk så, de lånte noget værktøj, og så satte man sig ned og huggede motiver, som man nu synes det skulle være. Der var en del nydanskere, som deltog i det, så mange af de der mønstre og relieffer, det er altså ting fra det land de kommer fra. (1.02.22) Der var en bosnier, der var meget engageret i det og som arbejdede sammen med Lars Lyngge i lang tid på den her stub. Så alt det nede i Rytterkiledalen, pavillonen og de der træstammer der er udskåret, det er beboere der har været med

til det. Det var jo også et projekt, der ligesom skulle involvere beboere i det der sker i området. Det er også noget man passer utroligt god på. Vi har f.eks. oplevet meget lidt hærværk på de der kunstværker som Lars har lavet rundt omkring. Børnene bruger dem jo meget til at kravle og lege på. Daginstitutioner i hele området tager derud for at lege i Rytterkiledalen både på skulpturerne og i området. Naturlegepladserne det var nogle Lars han stod for. Så det var også et projekt for at få involveret nogle mennesker.

A: Så der har været en god proces omkring det. Betyder det så også at når der er gået ti år og de mennesker der har været med i det måske ikke længere bor i området eller ikke længere har så nært et forhold til det, at man så ikke længere passer så godt på det?

KF: Nej, vi har ikke oplevet at tingene bliver ødelagt. Jeg tror heller ikke på at man vil opleve at det bliver ødelagt fordi de mennesker ikke bor der længere. Det tror jeg ikke. Så tror jeg vi ville have oplevet det allerede nu. De mennesker der har været med til at lave det, er jo ikke sådan nogen der går og vogter over tingene hele tiden. Min fornemmelse er, at de mennesker der har været med, de har egentlig sluppet det. Man kan se det når man går forbi, men det er ikke man sådan i øvrigt tager vare om. Det gør vores viceværter så. Vi tjekker jo jævnligt at tingene er i orden og hvis der er ødelagt noget, så skal det laves. Det gælder også kunstværkerne derude. Græsset skal slås omkring dem og der skal males...

A: Der var nogle valmuer der blev slået...

KF: Ja, det skulle I jo have set. Det var jo også et projekt i forbindelse med vores havearkitekt. Jeg havde været rundt og se nogle boligforeninger hvor man på nogle kæmpestore græsarealer havde sådan nogle øer, hvor man bare lod græsset vokse. Det kunne jeg utroligt godt lide. Vi havde jo både inde i bebyggelsen og især nede ved Rytterkiledalen nogle kæmpemæssige græsarealer. Det har vi stadigvæk. Jeg ville gerne have noget til at vokse vildt, både af hensyn til børnene men også af hensyn til dyreliv og insekter, fordi det trives i sådan noget. Når man så bliver træt af det, så kunne man slå det og så kunne man lade det vokse et andet sted. Vi gjorde så det at vi lavede... hele det område hvor der havde været den der gamle mosebund, der lavede vi en naturgrund, en blomstereng hvor vi i forbindelse med renoveringen såede valmuer og kornblomster. Og de første to år efter at vi havde gjort det derude, der stod det simpelthen i fuldt flor. Børnene legede dernede, de plukkede blomster til deres mor og det var simpelthen bare... alle tiders. Men der sker så det at valmuer og kornblomster, det er jo ikke sådan flerårige vækster, så den så lige pludselig lidt træt ud. Der gjorde vi så det her i foråret, der har vi fået det hele revet op og fræset og der er sået lupiner.

Lupiner det er jo en blomst i mange forskellige farver og som er flerårig, og den virker vi så på at den kommer op. Fordi beboerne de var utroligt glade for området. Det var en succes.

A: I er jo blevet udpeget som ghetto, hvordan har I det med det?

KF: Jamen det har vi det ikke ret godt med. Fordi ordet ghetto, det har jo en grim lyd. Da vi fik at vide at vi var udnævnt til ghettoområde, der blev vi... altså vi blev da lidt overraskede, det havde vi slet ikke forventet. Vi føler ikke vi har en ghetto. Jeg kunne da egentlig godt tænke mig at vide, hvad er kriteriet for at en bebyggelse er en ghetto. (1.07.20)

A: Det ser ud til at områderne er kommet på listen er dem, der må lave den her udvidede anvisning, at det er den liste der er blevet overført.

KF: Altså det er jo ikke sådan at vi nu prøver på at få nogle flere danskere ind og nogle flere indvandrere ud. Sundparken kører stort set videre som vi hele tiden har gjort det...

A: I har ikke lavet den aftale med kommunen om at de har udvidet anvisningsret?

KF: Nej, Horsens Kommune har ikke været interesseret i det. Og jeg tror at Horsens Kommune var lige så overraskede over at vi i Horsens har et ghettoområde. Når man har været så overrasket, så er det nok også baggrunden for at man ikke føler at der bør gøres noget. Hvis man havde erkendt at det er jo rigtig nok, vi ved godt at vi har en øm sag derude, det må vi have gjort noget ved. Så var det en helt anden sag. Men det kom som en overraskelse for både kommune og boligforening at det skulle være et ghettoområde. Vi er uenige i at vi har et ghettoområde og føler ikke at vi bør gøre mere end vi i øjeblikket.

A: Annette siger at man kan tjene penge på det. Det er nemmere at skrabe diverse tilskud ind...

KF: Ja, det er rigtigt. Men det er i hvert fald ikke noget vi har taget initiativ til. Vi har kørt nogle enkelte forsøg, men det har mere været på at få nogle flere unge mennesker ind. Vi har jo den der rækkehusbebyggelse lige overfor Sundparkhallen som i hvert fald i den øverste stamme, der er mange etværelses lejligheder. Etværelses lejligheder de er ikke særlig attraktive og vi så desværre at mange af de mennesker, som boede der, det var mennesker med problemer af en eller anden art. Psykiske, misbrugsproblemer osv. Når vi endelig fik nogle lidt mere ressourcestærke ind i sådan en blok, så gik der ikke lang tid så flyttede man igen, fordi omgivelserne ikke var særlig rare. Det ville vi så gøre noget ved og derfor så fik vi lov til køre et forsøg på at lave ungdomsboliger og det har jo altså bevirket at vi har fået ro derovre, fordi vi har utroligt mange studerende fra Vitus Bering boende. De steder hvor vi har tolværelseslejligheder

der, der kan så bo to unge mennesker, som er gået sammen om en bolig. I de etværelses der bor måske en ung studerende. Mange af dem det har været udenlandske studerende, dem har Vitus Bering jo en del af. Som kun er her en kort tid. Dem har vi fået ind og det har jo altså skabt meget ro derovre. Vi havde det lidt svært når vi fik en henvendelse fra et forældrepar der havde en søn eller datter, som skulle læse i Horsens. De har været inde og se at der er en mulighed for at få en bolig i Sundparken og man har været nede og se det og man synes det så egentlig dejligt ud, fordi vi prøver at lave lejlighederne pænt i stand. Når så man spurgte os: "Hvordan er området?", så var det altså svært at sige: "Ved I hvad, der er ingen problemer her, fordi det har vi fuldstændig tjek på", når man kunne risikere at efter en måned så er det her unge menneske lige ved at gå op i limningen fordi når man skal studere og så samtidig havde ballade ved siden af hvor man sad og drak bajere hele dagen. Så det havde vi det altså utroligt svært ved. Der fik vi så heldigvis lov til at lave et forsøg på at få lavet de der boliger om til ungdomsboliger. Det fungerer utroligt godt. Det er igen det her med, at når vi opdager at vi her har vi altså et problem, som vi er nødt til at tage vare om, så får vi det også gjort. Det med ghettoproblemet... det føler vi ikke rigtig er det store problem.

(small talk om at området ikke ligner en ghetto)

(1.11.48) Det er også derfor vi tit siger til folk, prøv at gå en tur i området. Fordi ud over at bebyggelsen og nærområdet jo egentlig er et utroligt dejligt område, så har man jo nogle utroligt dejlige omgivelser. Meget tæt på, i gå afstand, der har du jo hele det store reservat nede omkring Nørrestrand, med stisystemer, hvor du kan gå og cykle. Så der er så meget natur så tæt på. Det har mange kvaliteter området. Lejlighederne det er faktisk nogle af de bedste vi har i boligforeningen. Stor entre, spisekøkken, bad og toilet, særskilt bad og toilet, store børneværelser og soveværelse. Stuer med lukket altan. Og i nogle af blokkene har man en pragtfuld udsigt ud over Horsens fjord og så igen ned over det her naturreservat. Så når folk kommer og umiddelbart ser det, så tror jeg man falder for det. Men det forpligter os jo så også til at det er til at bo i området. Og det er det så absolut. Det er det i hvert fald blevet.

(Afslutning)

Bilag F - Interview med Galaweaz

Interview med beboer Galaweaz d. 09/05-2006.

Interviewere: Anne Saugmann (AS)

Kim Risager (K)

Respondent: Galaweaz W. Gradi (G)

AS: Introduktion til interviewet. Vil du ikke fortælle lidt om dig selv?

G: Jeg hedder Galaweaz. Jeg kommer fra Kurdistan den irakiske del. Jeg er 41 år gammel, er gift og har tre drenge, 14, 11 og 4år. De har været i børnehave og dagpleje. Jeg har boet på Hybenvej i ca. 11år. Jeg kom også til Horsens for 11år siden.

AS: Kan du lide at bo i Sundparken? Og hvorfor?

G: Ja, for man har mulighed for at møde folk fra alle mulige lande. Vietnamesere, Sri Lanka, tyrkiet, kurdere og arabere, Libyen, Syrien og Irak. Jeg har mange veninder fra forskellige lande.

AS: Også danskere?

G: Ja, men det er mest de gamle. Der bor også danskere, men mange af dem de flytter med tiden.

AS: Hvorfor bor du lige præcis her?

G: Det var flygtningehjælp. Jeg fik tre tilbud. Jeg valgte det her fordi lejlighederne er meget store. Jeg bor i en lejlighed på 105 kvm. Det her sted havde de største lejligheder. Og legepladsen var også vigtig, fordi jeg havde små børn. Og der er meget nemme indkøbsmuligheder, Fakta, Rema 1000 og Aktiv super. Og det er tæt byen.

AS: Så det var både lejlighederne og det der var udenom?

G: Ja, og jeg vidste ikke noget om Horsens. Der var ikke mange kurdere dengang. Vi var kun to familier.

AS: Nu sagde du, at du godt kan lide at bo i nærheden af mange forskellige nationaliteter. Betød det noget da du skulle vælge om du ville bo her eller andre steder?

G: Nej, altså nu er det fordi børnene går i skole. Vi har tænkt på at købe hus fordi min mand han arbejder. Pga. børnene har deres venner her og deres klassekammerater og de kender stedet. Man er mere tryk når man kender området. Hvis jeg flytter til et andet sted, skal jeg integrere mig igen – starte forfra. Det er lidt svært som flygtning.

AS: Hvis du skulle nævne to dårlige og to dårlige ting ved at bo her?

G: Jeg har ingen dårlige. Kun vejen der kører forbi her, den er meget hurtig.

AS: Der har før i tiden været meget kriminalitet er det noget du har oplevet?.

G: Det er ikke noget jeg har haft kontakt med. Heller ikke mine børn.

AS: Følte du dig utryk dengang?

G: Ikke for mig selv. Måske lidt for mine børn. Der har været et par familier som lavede problemer, men de er flyttet nu.

AS: Der bor mange etniske minoriteter i Sundparken. Synes du det gør det til et mere eller mindre attraktivt sted at bo?

G: Måske for børnenes danskindlæring kunne det have været bedre med flere danskere. Hvis der var flere danske børn i daginstitutionerne kunne de måske lære dansk hurtigere.

AS: Har Sundparken et ryg eller rygte i resten af Horsens?

G: Ja, det tror jeg. Men jeg tror ikke det er sandt. Når man snakker socialt belastede områder i Horsens så er det enten Hybenvej eller Axelborg eller Vestergade. Jeg kan ikke se det som et problem.

AS: Her bor mange uden arbejde og mange etniske minoriteter. Det gør måske også at det får et dårligt rygte. Føler du at det smitter af på dig?

G: Nej, jeg synes jeg er stærk nok. Det kommer an på hvordan man har det selv....Jeg er uddannet folkeskolelærer i fysik og matematik, i Kurdistan. Men, der er mange forældre der er arbejdsløse. Det må ikke smitte til børnene – den næste generation. Mange kan heller ikke det danske sprog. Der er også mange der har traumer fordi de er flygtet fra krigen.

AS: Så de kan ikke have et job?

G: Nej, nogle er ikke psykisk stærke og andre heller ikke fysisk. De har været i krig de sidste 10-15 år.

AS: Er Sundparken en del af Horsens eller er det en del af sig selv?

G: Nej, det er en del af Horsens.

AS: Folk i Sundparken bruger også Horsens. Kommer folk også til Sundparken.

G: Ja, det kommer nogle dansegrupper. Det er blevet mere aktivt og socialt herude efter hallen åbnede. Der kommer mange i løbet af dagen.

AS: Er der nogle gode rollemodeller eller er det de forkerte rollemodeller?

G: Der findes begge to.

AS: Hvad er en god nabo?

G: For mig er det en som kommer og besøger mig og jeg kommer og besøger hende. Jeg har gode naboer. Både danske og fra Tyrkiet. Vi har aldrig haft dårlige naboer. Vi har boet to steder her i Sundparken. Men, flere gode rollemodeller vil være godt, så børnene kan efterligne dem.

AS: Snakker du med dine naboer hver dag?

G: Nej, ikke hver dag. Jeg er jo studerende (læser pædagog). Jeg har også en mor og lillesøster som bor her i Sundparken. Der bor også noget af min mands familie. Hvis vi møder hinanden på trappen, så stopper vi og snakker.

AS: Er der noget du kan gøre her i Sundparken fordi der bor mange kurdere, etniske minoriteter som du ikke vil kunne gøre andre steder?

G: Nej, det er ikke noget der hæmmer. Det er lige meget hvor jeg bor. Ikke så mange danskere, men dog nogle. Det er en anden kontakt, nogle andre følelser. Det er en anden slags socialt samvær. Det er svært for en dansk kvinde at forholde sig til det.

AS: Er der ulemper ved at der bor så mange forskellige etniske minoriteter i området?

G: Det kan blive til en ulempe hvis folk de isolerer sig. Eller hvis unge mennesker laver grupper. Så kan jeg godt blive bange. Men sådan er det ikke i Sundparken.

AS: Der er nogen der snakker om at når der bor mange etniske minoriteter i et område, kan integrationen blive nemmere fordi man kan bruge hinanden, men også nogen der snakker om at det bliver sværere.

G: Jeg ved ikke hvad de mener med integrationen. Det er svært. Nogle gange kalder de det at folk de "smelter" sig sammen med samfundet for integration. Meningen bagved bliver ligesom assimilation. Hvis de mener med integrationen, at folk bliver accepteret som de er så synes jeg ikke det er noget problem. Man skal huske at fokusere på de ting man kan sammen og ikke de ting man ikke kan. Vi bliver aldrig ens. I min familie er vi meget anderledes. Det kommer an på hvilken vinkel man ligger på det. Hvis man mener, at det er det at man lærer det danske sprog og får en uddannelse og job, så tror jeg ikke det er et problem og folk de bor i ghettoer eller sammen med danskere. Bare det at man er accepteret. Jeg tror ikke fordi, at man bor på Hybenvej at man ikke kan integrere sig.

AS: I har overvejet at købe hus. Man snakker om at man skal fastholde de ressourcestærke ved at eks. at indføre ejerboliger. Hvor skulle det være i flyttede hen?

G: Det skulle være tæt på Horsens. Jeg kan ikke undvære det. Heller ikke børnene. Vi har tænkt på en lille by, ikke langt fra Horsens. Det skal gerne være på landet.

AS: Hvorfor flytter i ikke væk?

G: Jeg er studerende. Vi venter til jeg bliver færdig.

AS: Hvis det nu var muligt at købe en bolig i Sundparken vil det være noget i var interesseret i?

G: Rækkehusene måske, men ikke lejlighederne. Jeg, vil gerne have en lille have.

AS: Kan du nævne nogle gode og dårlige ting ved at eje egen bolig?

G: Jeg tænker på mere plads i køkkenet. Lille have. Mere grund. Lys. Frisk luft.

AS: Hvilke ulemper?

G: Det bliver dyrt. Husene er meget dyre i Horsens.

AS: Tror du det vil gøre en forskel hvis der blev solgt nogle lejlighederne i Sundparken?

G: Jeg tror ikke dem der bor her har råd til at købe dem. Det kunne være fint hvis der kom nogen udefra. Nogle flere danskere.

AS: Hvilken forskel kan de ressourcestærke gøre?

G: Måske forskellen ligger i sig selv. Danskerne er bedre til, at f.eks. sidde i bestyrelser, børnehaver osv. De kender systemet meget bedre. De kan også sproget meget bedre.

AS: Der er ikke nogen der hører jer?

G: Jo, de hører os men der sker ikke noget.

(Afslutning)

Bilag G - Telefoninterview med Lene Krogh

Noter til kort telefoninterview med planlægger i Horsens Kommune, Lene Krogh d. 01/06-2006.

Interviewere: Kim Risager (K)

Respondent: Lene Krogh)

K: Hvilke andre billige boligområder findes der i Horsens? Alternativer til Sundparken?

- Her nævnte Lene ikke andre end Axelborg og henviste derudover til de fem store boligselskaber i Horsens.

K: Hvorledes er det omdømme som Sundparken har i resten af Horsens?

- Lene mente ikke, at Sundparkens omrømme i Horsens er overvældende godt. Hun nævnte, at det især er andelen af etniske minoriteter, der er årsag hertil. Det er de socialt dårligst stillede der bor der.

K: Er Sundparken en ghetto?

- Det er ikke en ghetto, vi har ingen ghettoer i Horsens, men der er et område hvor der måske foregår lidt "kreative" ting og hvor Horsens Kommune betaler mange af huslejerne.

K: Er Sundparken oplevelsesmæssigt og funktionelt en del af den omgivende by?

- Hun mente, at Sundparken måske er lidt afsondret fra resten af Horsens men havde egentlig aldrig rigtig tænkt nærmere over det, eller at det skulle være et problem.

K: Hvorfor foregår det nuværende kvarterløft i Vestbyen og ikke i Sundparken?

- Kvarterløftet i Vestergadekvarteret er klassisk byfornyelse. Det er nedslidte boliger, overvejende privat udlejning og andre små afdelinger. Der bor næsten ingen indvandrere i området. Kommunen har støttet fornyelsen i Sundparken.

Bilag H - Interview med Massis

Interview med beboer Massis, d. 09/05-2006.

Interviewere: Anne Saugmann (AS)

Kim Risager (K)

Respondent: Massis (M)

AS: Introduktion om hvad interviewet vil omhandle. Vil du fortælle lidt om dig selv?

M: Jeg hedder Massis og har boet her i tre år. Jeg er født i Irak og var ét år da vi flygtede til England. Der har jeg boet i 12år. Nu bor vi her fordi vi ikke havde familie i England. Min far har åbnet sit eget værksted som bilmekaniker. Jeg går i tiende klasse her i Horsens.

AS: Har du boet andre steder i Danmark?

F: Tæt ved Danish Crown (Horsens). Min far vil gerne købe et hus her.

AS: Kan du lide at bo her i Sundparken? Og hvorfor?

M: Ja, fordi alle mine venner er her og når jeg keder mig kan jeg bare gå til en af dem.

AS: Hvorfor valgte din familie at bo her og ikke et andet sted i f.eks. Horsens?

M: Fordi min familie (noget af den) bor her på Hybenvej. De sagde at vi skulle komme og bo her. I stedet for at bo i akselborg.

AS: Det var familien der trak. Var det også fordi her boede mange andre etniske minoriteter?

M: Nej, kun familien. Men mine forældre har lært nogle af dem at kende.

AS: Kan du nævne to dårlige ting og to gode ved at bo i området?

M: For meget ballade måske. Efter kl. 12 om aftenen er der nogen som går ud og sparker til ting og alt muligt. Min mor og far kan ikke sove pga. det. For meget larm om aftenen.

AS: To gode ting?

M: Venner. Sundparken er tæt på al ting, fodbold osv.

AS: Du siger der er lidt ballade. Hvilke problemer er det der er?

M: De larmer og de sparker til ting. Det kaster med sten. Det er dem på 19-20år. Jeg kender dem ikke.

AS: Er det nye eller gamle problemer?

M: Mine venner siger det er fire fem år gammelt, måske længere.

AS: Er der nogen som har prøvet at gøre noget ved det?

M: Ja, for de siger at det for et par år siden var meget værre end det er nu.

AS: Der bor mange forskellige mennesker i Sundparken. Er det noget som man ligger meget mærke til i hverdagen?

M: Ja, for der er mange udlændinge her og ikke så mange danskere. Når vi til nogen at vi bor på hybenvej, så bliver de lidt bange. De tør ikke komme herud pga. alt balladen og det de hører. Det ville være godt hvis der flyttede nogle danskere og nogen på vores alder herud, så de ikke mistænker Hybenvej og hvordan her er.

AS: Så området har et dårligt ry?

M: Ja, men det er blevet bedre.

AS: Synes du det går ud over dig når folk hører at du kommer fra Hybenvej?

M: Nogle gange, ikke hele tiden.

AS: Har du oplevet det på et bestemt tidspunkt?

M: Ikke lige for tiden.

AS: Det at der bor så mange etniske minoriteter, gør det området mere eller mindre attraktivt?

M: Det gør det bedre. Fordi der er mange udlændinge der måske tænker at det er et godt sted fordi der bor så mange forskellige.

AS: Så det at der er mange er en fordel?

M: Ja, og man lærer dem bedre at kende.

AS: Hvordan har du det med at folk i Horsens har en bestemt forestilling om hvem det er der bor i Sundparken?

M: Det ved jeg ikke. Jeg er ligeglad.

AS: Hænger området sammen med resten af Horsens?

M: Det ligger måske lidt for sig selv.

AS: Bruger du og resten af tilbudene i Horsens?

M: Det kommer an på mine venner. Hvis de vil ned i byen så gør vi det. Eller til stranden. Vi er næsten hele tiden i byen.

AS: Hvad er en god nabo ?

M: De byder en velkommen til stedet og kommer forbi. Bare man snakker med dem og de er flinke.

AS: Snakker du med dine naboer?

M: Nej, hilser på dem. Jeg er ikke så tit hjemme.

AS: Hvad med dine forældre?

M: Ja, det gør min mor. Ikke på dansk men på engelsk.

AS: Snakker tyrkere mest med andre tyrkere, danskere eller andre?

M: Det er mest tyrkere – tyrkere, irakere – irakere osv. Dem jeg går sammen med er albanere osv., men ingen danskere for der bor ingen herude.

AS: Hvad betyder det for dig at bo i et område med mange forskellige etniske minoriteter?

M: Det er en god ting. For jeg lærer mange forskellige kulturer at kende. Jeg lærer hvordan muslimer bor, ramadanen osv. jeg lærer en masse ting. Når jeg er i skole jeg lærer om det danske samfund. Når jeg er sammen med mine venner jeg lærer om deres.

AS: Synes du det er dårligt eller skidt at du bor i et område uden mange danskere?

M: 50/50. Fordi jeg er næsten lige flyttet hertil og jeg skal lære hvordan den danske kultur er, men jeg kender mest til tyrkere osv. Men jeg skal også være en del af det danske samfund, hvis jeg skal bo her i land tid.

AS: Mere overordnet, er der så fordele eller ulemper ved at der bor så mange etniske minoriteter?

M: Flest fordele. Nogle gange kan det bare gå galt. Måske ser vi nogle danskere og de siger perkere eller noget andet og så flipper vi bare ud. Men hvis der var nogle danskere også ville de måske ikke gøre det.

AS: Hvis der boede nogle danskere, ville de så være med i jeres gruppe?

M: Ja, jeg kender måske 5 danskere. Men de bor ikke herude så vi kan ikke være sammen hver dag. Men hvis der boede flere herude ville det være godt.

AS: Der er nogen der snakker om, at når man skal integreres så er det sværere når man bor i et område med mange etniske minoriteter og nogen der snakker om at det bliver nemmere. Hvordan tror du det er?

M: Det bliver nemmere. Jeg kom fra England og det var nemt for mig at lære dansk. Jeg har også familie som kan hjælpe mig.

AS: Du sagde, at din far gerne vil købe sit eget, skal det være hus eller lejlighed?

M: Hus. Fordi min far han tænker, at hver måned vi giver penge for vi dem ikke tilbage. Hvis vi boede i hus vil vi måske få dem tilbage i sidste ende.

AS: Det kunne man også gøre i en ejerlejlighed.

M: Nej, det skal være et hus.

AS: Hvor skulle det hus ligge?

M: I byen, ikke på landet, det gider han ikke. Og det er godt for mig fordi der er her jeg kender folk.

AS: Hvor skal du bo når du flytter hjemmefra?

M: I lejlighed. Men ikke i Danmark. For jeg har været i USA hvor jeg også har masser af familie, så jeg flytter til USA.

AS: Hvis du skulle bo i Danmark. Kunne du så tænke dig at købe en lejlighed i Sundparken?

M: Måske

AS: Vil der være forskel på om det var lejlighederne eller rækkehusene?

M: Nej.

AS: Hvis man solgte nogle af boligerne ville det så ændre beboersammensætningen?

M: Måske. Det er nok mest danskere som vil købe.

AS: (Afslutning)

Bilag I - Interview med Annette Preuss

Interview med beboerrådgiver Annette Preuss, 09/05-2006

Interviewere: Anne Saugmann Rasmussen (AS)

Kim Krebs Risager (K)

Respondent: Annette Preuss (AP)

AP: Jeg hedder Annette Preuss og jeg er ansat som beboerrådgiver herude i Østbyen og har egentlig base her i beboerhuset Sundparkhallen. Udover at være beboerrådgiver, så er jeg leder af hallen her og leder af noget der hedder projekt Østbasen, som er et toårigt fritids- og idrætsprojekt for børn og unge. Det er finansieret af ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration. Det er vel det.

AS: Du har kontakt med en hel masse beboere her i Sundparken, de der kommer her i hallen.

AP: Ja.

AS: Du har nævnt tyrkerne og bosnierne, danskere og vietnamesere

AP: ja. Tyrkerne og bosnierne, danskere og vietnamesere... irakere vil jeg sige er hovedgrupperne. Så har vi en enkelt... jeg ved ikke, så har vi måske i alt tyve familier, men det er i alt det er ikke tyve familier, det er tyve familier, så det er ikke noget der fylder meget, de holder mere til ude på Sønderbro. Dem der fylder mest det er selvfølgelig kurdere, irakere og tyrkere. Og danskere. Vietnamesere...

AS: Kan man mærke i Horsens at der er forskellige steder hvor de forskellige etniske minoriteter bor?

AP: Ja, de grupperer sig. Ligesom vi andre gør, hvis vi flytter til Spanien så bor vi også sammen. Min mand er lige kommet hjem fra Luxembourg, de boede også sammen alle sammen ude i en eller anden dødssyg forstad. De er jo ikke anderledes end vi er. Det giver tryghed.

AS: Har området nogle problemer?

AP: Det synes jeg faktisk ikke. Indbyggerne taget i betragtning, så synes jeg ikke vi har nogle problemer. Vi har nogle udfordringer i at holde kriminaliteten nede og bevare de børn og unge som vi har nu på rette sti, men umiddelbart så har vi meget få belastede unge mennesker. Det er jo mit primære område. Jeg synes dem vi har, dem har vi fået ret godt i vej. Men det gælder jo så om at bevare den gode udvikling og det er jo altid en udfordring. Men når vi tænker på beboersammensætningen, så synes jeg at her er fantastisk fredeligt. Det er stadigvæk sådan at hvis det bliver bombet en postkasse en weekend, så er det det store samtaleemne og det er jo utroligt når så mange mennesker bor så tæt.

AS: Når du siger beboersammensætningen, er det så med hensyn til de etniske minoriteter eller også med hensyn til socialt belastede i det hele taget?

AP: Min vurdering er... altså vi har ca. 62 % af anden etnisk herkomst end dansk... det er ikke dem der er problemet. Det er ikke et problem at vi har 62% af anden etniske herkomst end dansk, det der er et problem, det er at det er det absolut socialt fattigste danskere, der bor sammen med de 62 % med anden etnisk herkomst end dansk, og dem forventer vi så skal integrere dem! Og det er jo de svageste og mest udsatte danskere, det er alkoholikere, det er misbrugere og det er bistandsmodtagere. (03.20) Og det behøver man ikke være dårligt fungerende af, det er bare sådan at det er der mange der er! De har selv massive sociale problemer og så skal de samtidig være i stand til at rumme familier som har nogle andre problemer. Og så kører vi alle sammen ud af området klokken fem og synes det er vældigt... hjem til vores parcelhus. Det er nok der problemet ligger.

AS: Vi har nogle spørgsmål om de tidligere indsatser i området... men jeg ved ikke om vi skal spørge Kenneth om dem...

AP: ja gør det! Jamen, jeg ved ikke ret meget...

AS: Du er jo med i et af dem...

AP: Jeg er en indsats! Men jeg er ikke en langvarig indsats, jeg har kun været her i to år. Inden da har der været en beboerrådgiver, hallen her blev bygget i forbindelse renoveringen og i den forbindelse var der det projekt Østbasen, den kørte på det tidspunkt med en anden konsulent, eller en anden koordinator end nu, så har det været nede et par år og så er det så blevet genoprettet. Han blev så ansat som leder af hallen, en halinspektør så man kan sige det er jo en indsats. At drive hallen og få nogle forskellige unge ind og spille noget bold med dem og få dem aktiveret. Så det har der været. Derudover tror jeg ikke der har været det store decideret sat på Sundparken. Den tidligere beboerrådgiver har siddet ovre i Beringsvænget.

AS: Folk der flytter ind og ud fra de boliger her. Ændrer det væsentligt på beboersammensætningen?

AP: Der er jo selvfølgelig, i og med at vi har et arbejdsmarked, der i stand til at opsuge flere og flere, så er det sådan... jeg synes måske specielt hos vores... nej det er egentlig hos alle. Hvis de kommer i arbejde, så køber de hus. Det har egentlig været... altså lige så snart de kommer i arbejde og begynder at tjene nogle penge, så er der altså en vis prestige i at eje et parcelhus. Om den udvikling stopper pga. prisen på parcelhuse, det kan jo så godt være. For den er jo også steget selv i Horsens. Men det har der været og så flytter der nogle andre ind som måske er på overførselsindkomst, det er lidt mit indtryk. Nyskilte også, som Kenneth sagde, dem der kommer fra parcelhuse, det kan jo også være nyskilte, det kan være folk der er gået fra hus og hjem, hvad ved jeg. Men det er ikke noget der ændrer væsentligt, jeg synes den procent cirka omkring de 60 med anden etniske herkomst, den ligger sådan nogenlunde stabilt. Og de danskere vi har, mange af dem er ikke nogen som umiddelbart kan opsuges af arbejdsmarkedet. Generelt. Det er det ikke. Det kræver en langvarig indsats.

AS: Hvordan er dit indtryk af om beboerne kan lide at bo her?

AP: Jamen mit indtryk er at det kan folk godt. Jeg ved ikke... det er selvfølgelig svært at vurdere om de alle sammen går og drømmer om hus og bil, men sådan umiddelbart de mennesker jeg omgås og de mennesker jeg snakker med her i hallen, de er jo glade for at være her. Det kan godt være de ind imellem siger: "Åh, bare vi havde et hus", men det er ikke sådan de går og snakker om ønske om at flytte væk herfra. De virker egentlig glade og tilfredse med at bo her. De har jo ingen problemer, de har ingen problemer i opgangen, de har problemer med deres naboer... og det er gode store lejligheder og forholdsvist billigt er det også. Så nej... ikke umiddelbart, ikke til mig i hvert fald.

AS: Blandt andet Regeringen arbejder jo med begrebet ressourcestærke beboere, har I en arbejdsdefinition på hvem der er ressourcestærke eller ej og kan man bruge sådan et udtryk i dit arbejde?

AP: Nej, fordi... Nu har jeg jo været ved forvaltningen tidligere og jeg har faktisk haft det lidt sjovt, fordi jeg var jo først i praktik som beboerrådgiver og så var jeg i forvaltningen og så var jeg herude bagefter. Og jeg har jo oplevet at dem der i forvaltningsøjemed egentlig virkede som totalt fuldstændigt resourcesvage og ikke kunne noget som helst, egentlig kunne yde en kæmpe indsats i det boligområde, hvori de boede. Så det er et lidt svært begreb, fordi man kan jo godt måske være resourcesvag set med forvaltningsøjemed, men have nogle ressourcer som kan bruges herude i området. Det kan godt være det ikke er ret meget, men det kan være man er god til bage en kage. Så kan vi jo bruge det. Jeg synes så bare at hvor jeg sidder lige her, at det kan være... jeg er sikker på at er meget meget sværere at få frivillige til at komme og passe en hal og en flok mere eller mindre vilde drenge nogle timer en aften, end det er at få tre ældre damer til at bage en kage eller strikke en cardigan, for det havde de gjort alligevel. Frivilligt arbejde er mange ting, men set med mine øjne, så er frivilligt arbejde tit det jeg kører selvkørende grupper, hvor man egentlig laver det man ville have gjort alligevel. Det kan måske virke hårdt, men det er som jeg ser det. Der er ikke mange herude, der har ressourcer til at gå over og passe en hal en aften. Det er der ikke. Ressourcer, det er så bredt, det kan være lyst, tid, evner. Det er mange ting.

AS: Men er det så modsigende den der ressourcestærk som værende have et job?

AP: jeg vil sige dem der har et arbejde og job, selvfølgelig er der nogen... f.eks. er der et par i bosnisk forening, formanden og et par stykker der, der yder en stor indsats. Men det er jo for de bosniske børn. Så har de bosniske børn med over i hallen og laver nogle ting lørdag inden de bosniske mænd skal komme og spille fodbold. Det er jo ikke sådan at de kommer og siger: "Ved du hvad, jeg vil altså knaldhamrende gerne give min fredag aften for at få det her ovre til at køre." Det gør de ikke. Men spørger jeg dem om hjælp til noget eksakt, så får jeg den selvfølgelig. Men det er ikke på den måde der, at de kommer og yder en indsats i hallen på den måde. Jeg har en enkelt irakisk mand, der har tilbudt det. Men der er ikke mange af dem. Det er lidt... det er en hård kamp. Jeg håber da på at det kommer, jeg synes også at kontakten til de forskellige etniske grupper er blevet markant bedre. Som sagt jeg har kun været her i knapt to år, ting tager tid! Og jeg har ikke indtryk af at der er blevet arbejdet så meget med dem tidligere. (Så har jeg heller ikke sagt for meget). Så det tager selvfølgelig tid at opbygge den der tillid og at man lige kender hinanden og "hej og dav, og kunne du ikke lige...". Men det hjælper meget og der, synes jeg, langt flere ressourcer at hente hos dem end der er hos danskerne.

AS: Så på den måde kan der godt være et clash.

AP: Ja, men helt sikkert, på sigt tror jeg på, der kan det godt komme til at køre med at jeg kan få nogle fra de etniske grupper til at komme og give en hjælpende hånd i hallen, hvilket ville være godt fordi det også er opdragende for børnene, i og med at langt de fleste af vores brugere er af anden etnisk herkomst end dansk. På den måde ville det være godt. Men danskere... der er der altså langt imellem her. Det er der. De har så store problemer selv. Men på den anden side, min anden kollega Sanna Rubænke som kører det der værested, hun har jo de absolut socialt set svageste, set med Regeringens øjne, og alligevel på trods af at de er socialt utroligt svage, så er der altså nogen af dem, som er i stand til at stå op om morgenen og gå ned og lave mad til måske tyve mennesker, handle ind og lave mad til og stå for regnskab til tyve mennesker to gange om ugen. (12.13) Det er dem man kalder de socialt absolut svageste. Og det er de i stand til at gøre helt selv. Så det er jo lidt det der, ressourcsvg/ressourcestærk, hvad er det?! Det synes jeg er imponerende at man er i stand til.

AS: Hvordan arbejder med at inddrage de der svært tilgængelige grupper?

AP: Det gør jeg ikke... Altså de svært tilgængelige grupper, det er jo måske primært danskere, hvis sandheden skal frem. Især omkring hallen her fordi... det er jo ikke nogen hemmelighed, at når du er blandt de socialt belastede danskere, så er der også meget racisme. Af en eller anden årsag så har mange mennesker brug for at have nogen at se ned på og er man selv blandt de... forstå mig ret når jeg siger laveste, i hvert fald der er mange der ser ned på en, så har man brug for nogle andre at se ned på. Så det at gå over og være frivillig i en hal, hvor der egentlig primært er børn af anden etnisk herkomst, det gør man ikke. Blandt de etniske har jeg jo gjort det, at jeg har holdt hallen... hvis de har forespurgt om at låne hallen til nogle formål, hvor jeg kunne sige at det var åbent hus. Det vil sige alle er velkomne, det kan godt være når vietnamesisk eller kurdisk forening holder åbent hus, så ved jeg udmærket godt, at så kommer der måske 2-3 stykker, der arbejder med dem, og så resten det er egentlig kurdere, men det er ligegyldigt. Det er åbent for alle og de drikker ikke alkohol. Så har jeg lånt dem hallen, kvit og frit. Også i og med at en stor del af dem bor her. Men på den måde, så får man egentlig en god kontakt til dem. Så er der jo noget der hedder noget for noget princippet og det kan man egentlig... det kan man sagtens arbejde med, fordi du er nødt til at komme ind på dem. Og når først man har formanden og en 3-4 stykker mere med sig, så er det egentlig let at få resten. For så kan man bare ringe til de kontaktpersoner der er og sige: "kunne I ikke lige og vil ikke lige...". F.eks. kulturdage er jo en af de ting som vi kører hvert år, et arrangement som i 17 eller 18 år har været en tilbagevendende begivenhed herude, hvor vi gerne vil have de af anden etniske herkomst end dansk med. Fordi jeg synes der var gået

lidt for meget frikadelle og kartoffelsalat og øl i det. Det er jo ikke kultur bredt set. Ikke i et område som her. Så jeg har kontakt til dem der bestemmer og så kan de som regel også godt alligevel.

AS: Hvordan oplever du beboernes netværk og naboskab? Er det primært indenfor de enkelte etniske grupper... du antyder at danskerne er lidt en gruppe for sig...

AP: Det er jo ikke alle danskere. Selvfølgelig er der danskere, der kommer fint ud af det med deres etniske naboer og går på besøg og spiser sammen, men generelt set. Men tyrkerne er jo ikke anderledes. Tyrkere kan bedst lide tyrkere, hvis du spørger mig. Det er sådan mit indtryk. Kurdere kan i hvert fald ikke lide tyrkere og tyrkere kan ikke lide kurdere og sådan har vi så mange ting vi skal tage hensyn hver gang vi laver et eller andet. Men jeg har da indtryk af at de har et godt sammenhold internt og de har også mange af dem et godt forhold til nogle danskere. Men ikke til hinanden altid. Nogle af børnene kan jo sagtens... de leger jo sammen herovre. Det er det de voksne vi snakker om. F.eks. kvindeaften, den er jo af kedelige årsager kaldt tyrkisk kvindeaften, med det resultat at du ser jo ikke en kurder herovre. Nu har vi... det var det jeg egentlig ville have vist jer... vi har en jobklub, der er ved at starte op, hvor der er blevet ansat en tyrkisk pige. En meget dansk tyrkisk pige, men dog tyrkisk af herkomst og så en arabisk tolk, som skal være der 15 timer om ugen. Jamen i den klub vil der sandsynligvis heller ikke komme kurdere og det kunne jo godt være lidt hendes skyld faktisk, fordi hun faktisk giver udtryk for, jamen så kommer tyrkerne ikke. Så er den jo egentlig allerede sat på forhånd. Så det er faktisk lidt det problem vi har, at vi slæber rundt på de der gamle fordomme... tyrkerne, mange af dem har boet her siden 1970'erne og nogle af dem er afkom...

AS: Men er det noget du prøver på at forbedre det der interne?

AP: Selvfølgelig forsøger jeg på at forbedre det, men det er jo svært når du laver kvindeaften f.eks. og siger at det er for alle kvinder og det er sådan lidt fordi, før i tiden da der virkelig var gang i den, der kom der jo mange tyrkiske kvinder med tørklæder og hvad ved jeg og dansede inde i hallen og smed halvdelen af tøjet. Og det kan de jo ikke hvis der er mænd. Det må de jo ikke. Så der havde jeg selvfølgelig forsøgt at få alle over, men altså danskerne de ville jo først komme når tyrkerne var gået og kurderne kommer ikke når det er tyrkere. Det er svært. Men kulturdage er jo blandt andet en måde at blande på. Fordi der har vi jo egentlig i år forsøgt at sige at vi vil gerne have vietnameserne med, vi vil gerne have kurderne med, vi vil gerne have tyrkerne med, vi vil gerne have alle folkeslag med. Så skal de måske komme med noget mad fra deres hjemland, bryllupsbilleder de kan hænge op, danse, tøj, så man sådan kan gå en runde i alle de her forskellige lande. Og så skal de jo være sammen. Og det kunne måske være godt. Vi er jo nødt til at prøve i det små. Afdelingsbestyrelsen holder juletræ, meget fint arrangement.

Men der kommer alle muslimerne ikke, men vietnameserne er så blevet rigtig gode til at komme. Så stille roligt. Men ting tager tid. Og ting tager rigtig lang tid sådan et sted, det gør det.

AS: Regeringen slår lidt på det her med at lave bedre netværk mellem danskere og indvandrere. Er det muligt?

AP: Selvfølgelig kan det lade sig gøre... jeg vil så sige, en del af de danskere vi har der kommer her som gerne vil den slags, de kommer udefra. Det er frivillige der kommer ind i området og vil lave noget frivilligt arbejde. Det kan være ældre der taler med ældre...

AS: Vi faldt over noget lektiehjælp nede i parken...

AP: ja! Barnepigeordning... vi forsøger meget at få lavet sådan et bedstemorprojekt, men igen, når man tænker bedstemorprojekt, så tænker man at der er en masse unge mødre, enlige mødre som har brug for nogen til en gang imellem at tage barnet et par timer, hvis de skal til frisør eller tandlæge eller hvad ved jeg. Men vi søger bedstemødrene på den anden side af Sundvejen, ovre i villakvartererne, fordi der er ikke håb om at finde dem her. Så har jeg nogle frivillige, der kommer i morgen, der skal starte op henne i selskabslokalerne, syv frivillige der kommer fra Gedved, danskere, som inviterer alle familier, altså hele familier af al etnisk herkomst over og vil lave alle mulige arrangementer med dem. Jeg tror sagtens det er muligt, men det er lidt ærgerligt at der fokuseres så meget på at det kun skal være etnisk-dansk men ikke etnisk-etnisk. Fordi det synes jeg faktisk er det største problem.

AS: Det her med at fastholde ressourcestærke beboere... ud fra Regeringens definition, altså de der har fået et arbejde. Er det noget I har arbejdet med?

AP: Jeg ved ikke om det er noget der er blevet arbejdet bevidst med fra kontorets side. Det er ikke noget jeg har arbejdet bevidst med. Jeg synes vi arbejder med det ved at gøre selve stedet her til et bedre sted at være, til et godt og trygt sted og et sted man med stolthed kan sige at man bor. Altså forsøge at slette det der dårlige image, der har været over Hybenvej. Det gør man jo ikke kun ved at kalde det Sundparken. Men bevidst... nej det tror jeg ikke. Men altså jeg kan da se at nogle af dem jeg har kendt i to år som har fået arbejde, de bor her stadigvæk. Så det kan da godt være at det stille og roligt er ved at blive sådan, at selv om man får arbejde behøver man ikke flygte ud af området. Det er jo stadigvæk nogle gode, billige lejligheder. (21.33) Og der er hverken vold eller hærværk herude. Jeg ville trave rundt alene klokken et om natten, uden den mindste bekymring. Det betyder noget at det er trygt.

AS: Er det nemmere at koncentrere sig om at holde de resourcesvage væk fra området end at fastholde de ressourcestærke?

AP: Jeg har bestemt ikke indtryk af at der er nogen der forsøger at holde nogen væk herfra. Vi har ikke nogen... det er noget med at vi kunne egentlig sige, at vi vil ikke have flere af anden etnisk herkomst end dansk, fordi vi ligger på 62. Så noget med at sige at de skal bo ude i Mimersgade frem for at bo her, det gør vi ikke. Altså hvis folk de søger en lejlighed herude, så kommer de på venteliste til de lejligheder og sådan er det. Så der er ikke nogen der forsøger at holde nogen væk. Og jeg synes heller ikke det er nødvendigt. Det fungerer faktisk fint. Vi har ikke de store problemer. Heller ikke med alkoholikere og narkomaner.

AS: Har der været tiltag til at putte nye boligformer ind? At lave ejerboliger i nogle af lejlighederne?

AP: Det tror jeg I skal snakke med Kenneth om, for jeg mener måske at det har været nævnt, men at der ikke har været nogen former for interesse, men jeg vil nødtigt hænges op på det.

AS: I al den litteratur vi har været igennem er vi også stødt på det her med, at mange etniske minoriteter ikke kender til de andre muligheder end den almene, fordi det er her de er blevet placeret fra starten. Har du noget indtryk af det?

AP: Nej, det har jeg ikke. Overhovedet. Jeg har indtryk af at de etniske minoriteter der bor her, de bor her fordi de kender nogen der bor her. Lige såvel som de flytter til Gjellerup fordi de kender nogen der bor der. Jeg har egentlig ikke indtryk af de ønsker at bo andre steder, fordi de flytter jo kvit og frit... vi havde en familie her, de flyttede så til Gjellerup, fordi der havde de så familie oppe. De flytter jo sammen i klanen, akkurat som vi andre ville have gjort.

AS: Er det den primære grund til at der er så mange etniske minoriteter i den almene sektor? Og så fordi der er billige boliger?

AP: Billige bolig og store og gode lejligheder. Tror jeg har en stor betydning. Også fordi ufatteligt mange af dem har været uden for arbejdsmarkedet rigtig mange år. Det er jo først inden for de seneste par år, de faktisk er kommet i arbejde. Fordi nu er der mangel på arbejdskraft, nu kan vi bruge dem. Den dag der ikke er mangel mere, så er de også de første der bliver smidt ud. Desværre. Sådan er det.

AS: Men du har ikke oplevet at der har været nogen decideret barriere til det privat boligmarked?

AP: Jeg kunne forestille mig... og det har jeg ikke noget at have i, udover at jeg kender et par udlejere... jeg kunne forestille mig at det godt kunne være lidt sværere at få en lejlighed, hvis man er lidt mørkere i hudfarven

når man kommer ud og søger den, i det private. Fordi så tror de at onkel og tante står og lurer henne om hjørnet og så kommer der ti unger, som de glemte at meddele.

(afslutning)

Bilag J - Samtale med Annette Preuss

Noter til samtale med Annette Preuss, beboerrådgiver i Sundparken, Horsens, d. 09/05-2006.

Samtalen foregik under en vandring rundt i Sundparken med Annette Preuss

Boligforeningen afholder familieferier for primært enlige mødre. Beboerrådgiverne tager med. Familier fra flere etniske grupper er med. Giver især børnene gode netværk på tværs af kulturer. Der er også familier med, hvor beboerrådgiverne SKAL være med for at mødrene må tage af sted.

Boligforeningen afholder en tur til København før jul, hvor de tager på Strøget og i Tivoli. Stor tilslutning. Boligforeningen søger diverse puljer så turene kan afholdes så billigt som muligt. Der afholdes også strandture og lignende i løbet af året, mere ad hoc.

Jobbutik i kælder i Sundparken for aktivering af "forklædepenge"-modtagere. Tyrkisk leder, hvilket gør at der ingen kurdiske kvinder er.

Der er ifølge Annette Preuss et trygt og godt sted for børn at bo i området.

"Det grønne center", den lokale grønthandler (Tyrkeren) en specialforretning, der også bruges af folk udefra, når de kører fra byen og ud til Stensballe om eftermiddagen. Det er også med til at gøre området mindre isoleret.

I det lille center klods op ad området er der Fakta, Rema, Aktiv Super, Kiosk, Pizzeria, Grill, Pølsevogn, Grønthandler, Posthus, Frisør, Ejendoms-mægler, Station. Altså: Velforsynet.

I lokaler ved Aktiv Super er der oprettet værested for narkomaner, psykisk syge osv.. Mest danskere, der kommer der. Der serveres rundstykker og kaffe til en femmer hver morgen. Tilknyttet en genbrugsbutik og fælles madlavning, som brugerne selv står for. Drives til daglig af den anden beboerrådgiver.

Renoveringen: Brugte overskudsjord til at skabe gode og intime uderum mellem bygningerne. Springvand/soppebassin, basketballbane, flere legepladser, mange siddepladser med og uden bord.

Bilag K - Mail-korrespondance med Elmir Tartic

Mail-korrespondance mellem Elmir Tartic, Boligkontoret, Ministeriet for Flygtningen, Indvandrere og Integration og projektgruppen.

Den 31/05/06 skrev Elmir Tartic <eta@inm.dk>:

>

> Kære Anne

>

> Hermed min tidligere mail.

>

> Jeg skal samtidig bede dig om, at maile tilbage, hvor i strategien

> findes det med målrettet byfornyelse.

>

> VH Elmir

>

> -----Oprindelig meddelelse-----

> Fra: Elmir Tartic

> Sendt: 17. maj 2006 14:07

> Til: 'Anne.Saugmann@gmail.dk'

> Emne: Sundparken i Horsens

>

> Kære Anne

>

> Tak for din henvendelse.

>

> Jeg kan henvise dig til vores hjemmeside www.inm.dk. Du vil finde

> bl.a. link til

> <http://www.inm.dk/Index/mainstart.asp?o=142&n=1&h=33&s=4>,

- > hvor der ligger Programbestyrelsens strategi. Som bilag 2 findes der
- > statistik for året 2004. Som du vil se, er Sundparken på 3. plads, når
- > der er tale om beboere uden for arbejdsmarkedet. Det forklarer,
- > hvorfor Sundparken er blandt de udvalgte boligområder.
- >
- > Du må godt ringe, hvis du har yderligere spørgsmål. Mit tlf. er
- > 33 92 87 78.
- >
- > VH Elmir Tartic
- > Boligkontoret

-----Oprindelig meddelelse-----

Fra: Anne Saugmann Rasmussen [mailto:annesaugmann@gmail.com]

Sendt: 31. maj 2006 15:16

Til: Elmir Tartic

Emne: Re: VS: Sundparken i Horsens

Hej Elmir

Tak for svaret angående Sundparken i Horsens.

Måltrettet byfornyelse omtales i afsnit 6.4.1 i Regeringens strategi, men nævnes så vidt jeg kan læse mig til ikke i programbestyrelsens oplæg. Pengene er afsat som led i Regeringens plan "Flere i beskæftigelse - lavere ledighed", hvordan det så end hænger sammen! Der står i Regeringens strategi, at der er afsat 100 mio. kr i 2004, men ikke noget om hvor mange penge, der evt. er afsat til de følgende år. Hvis du har et svar på det, er jeg ligeledes interesseret. Mit primære spørgsmål er dog: Hvor er de penge brugt/afsat?

Mange hilsner

Anne

From: Elmir Tartic <eta@inm.dk>

Date: 31/05/2006 15.44

Subject: SV: VS: Sundparken i Horsens

To: Anne Saugmann Rasmussen <annesaugmann@gmail.com>

Kære Anne

100-mio.kr. puljen var en instant pulje under Socialministeriet. Pengene blev fordelt så vidt jeg husker i efteråret 2004. Du kan kontakte Socialministeriet og spørge efter Martin Ishøj. Han ved i

øvrigt meget mere også om de 600 mio.kr. fra Landsbyggefonden, som kan søges om senest i morgen 1.6. Programbestyrelsen har ikke noget med nævnte puljer at gøre.

VH Elmir